

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Наука и техника за младежта“

1987 г.

София, 2014

Библиография

[Отрова от мантезия](#)

Фантастичен разказ. Автор Януш Зайдел. Преведе Марияна Василева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 1 от 1987 г.

[Думата, която се произнася само веднъж](#)

Фантастичен разказ. Автор Урсула Легуин. Преведе Станислав Колев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 2 от 1987 г.

[Посланик на Земята](#)

Фантастичен разказ. Автор Дмитрий Биленкин. Преведе А. Христова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 2 от 1987 г.

[Последният спринтьор](#)

Фантастичен разказ. Автор А. Молчанов. Преведе А. Христова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 3 от 1987 г.

[Кофа въздух](#)

Фантастичен разказ. Автор Фриц Лайбър. Преведе Лиляна Георгиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 3 от 1987 г.

[Похитителите на тела](#)

Фантастичен разказ. Автор Боб Шоу. Преведе Божидар Барбанаков. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 4 от 1987 г.

[Ще полетиш ли с мен?](#)

Фантастичен разказ. Автор Кир Буличов. Преведе А. Христова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 5 от 1987 г.

[Разновидност на Homo sapiens](#)

Фантастичен разказ. Автор Конрад Фиалковски. Преведе А. Христова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 6 от 1987 г.

[Грозното момченце](#)

Фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе Лиляна Георгиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 7 от 1987 г.

[Грозното момченце](#)

Фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе Лиляна Георгиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 8 от 1987 г.

[Да отидем на гости](#)

Фантастичен разказ. Автор Христо Поцаков. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 9 от 1987 г.

[Анали](#)

Фантастичен разказ. Автор Александър Слаев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 9 от 1987 г.

[Мирисът на мисълта](#)

Фантастичен разказ. Автор Робърт Шекли. Преведе Албена Арнаудова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 10 от 1987 г.

[137 секунди](#)

Фантастичен разказ. Автор Станислав Лем. Преведе Лина Василева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 11 от 1987 г.

[И чух глас](#)

Фантастичен разказ. Автор Павел Амнуел. Преведе А. Христова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 12 от 1987 г.

[137 секунди](#)

Фантастичен разказ. Автор Станислав Лем. Преведе Лина Василева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 12 от 1987 г.

Отрова от мантизия

Фантастичен разказ

Януш Зайдел

Задухата се раждаше в дробовите. От издутите стени на пневматичната палатка лъхаше горещина. Уго стана от кревата си. Запали лампата. Три часа до разсъмване. Лепер се въртеше неспокойно на сън. Дишаше тежко и хрипливо.

Уго се примъкна към клапана за пречистване на въздуха и отвори крана. Хладна струя кислород обгърна лицето му и той мигновено изпита облекчение. Въздъхна дълбоко и така жадно пое живителния газ, че бяла мъглица заслони очите му, а в краищата на пръстите му се обадиха слаби бодели. Леко опиянен, като усещаше приятното отпускане на цялото си тяло, падна в постелята. Ала сънят не се връщаше. Стените на палатката се очертаваха все по-ясно. Уго посегна към аптечката. „Последната“ – помисли си, докато гълташе таблетката.

Рязко, отчаяно разтърсване по рамото го изтръгна от дълбокия наркотичен сън.

– Събуди се, бързо! Уго, събуди се!

Лепер стоеше наведен над леглото му. В погледа му се таеше панически страх.

– Какво? Какво става?

– Вземи въжето! – Лепер пхна в ръката му кълбо здрава грилонова връв. – Вържи ме, бързо!

– Пристъп ли получи?

– Вържи ме, не питай за нищо... Ауберцията, същата като на Тун... Втресе ме, това е признак на пристъпа... Ааа!!

– Лепер!

Ужасният, нечовешки вик на Лепер изпълни палатката. Уго затягаше въжетата около краката на лекаря, които се дърпаха и ритяха. Полузатворени очи, широко отворена уста...

„Точно сега ли... Точно сега ли трябваше да се случи това! – яростно си мислеше Уго. – Сега, когато проклетата джунгла се затвори около нас... Ако Лепер умре... Не, не... Сега той не бива да умре!“

При мисълта да остане съвсем сам в блатата Уго потрепери от страх. Двете седмици пътуване, трагичната смърт на Тун... Всичко това вътрешно го разстрои. Когато тръгна с Лепер, Уго се бе надявал на друго. Сблъскването с жестоката природа на планетата напълно го обезвери. Никога не е бил особено настойчив в начинанията си...

Всичко се повтаряше, както при Тун: първо втрисане, после пристъп на лудост... Тун тогава седеше пред палатката с радиостанцията. Ни в клин, ни в ръкав подскочи като ударен от ток... Успя само да каже... Така, буквално така го определи: „Имах чувството, че съм докоснал с главата си проводник под напрежение...“ Лепер веднага разбра какво става. Хукна за въже; ала преди да успее да се върне с него Тун яростно се изтръгна, грабна предавателя и го разби в ствола на близкия краутус. После се измъкна от ръцете на другарите си, съдра кислородната маска и се втурна слепешката през храсталаците, по брега на блатото. Достатъчно беше човек да се отдалечи няколко крачки от края на

островчето, за да бъде веднага погълнат от тресавището. Стояха унили, близо до мястото, където черната, мъртва повърхност се затвори над главата на Тун. Тогава Лепер спомена, че никога не са намерили нито една от жертвите на блатото. Разказа за случаите, които сам бе видял и за други, за които бе чувал.

Страшната блатна болест нарекли ауберция – по името на Ауберт, ръководителя на първата експедиция за изследване на блатото; Ауберт се разболял на третия месец от пристигането си на планетата. Починал още при първия пристъп. Последвали го неколцина от други експедиции. Всички получавали пристъпи на лудост и ако не били навреме връзвани от другарите си, бягали слепешком към блатото. Тези, които били обездвижвани още в началото на пристъпа, след няколко минути идвали на себе си, като нищо не си спомняли... Пристъпът се подновявал след около дванадесет часа. Отначало – силно втрисане на целия организъм, после – безумно бягство... Тези, които успявали да издържат три пристъпа, обикновено били така изтощени физически, че четвъртият напълно ги съсипвал. До петия пристъп достигнал само един човек.

„Днес медицината познава само едно средство против ауберцията: достатъчно здраво въже“ – казваха на станцията.

В това нямаше никакво преувеличение. Никой – дори Лепер, който е бил лекар още по времето на Ауберт – не е успял да определи нито причините, нито предпазните средства срещу болестта. Единствената правдоподобна хипотеза беше заключението, че вън от планетата, например на Земята, болестта може да отстъпи. За съжаление никой от пострадалите не успели

да закарат дори до станцията... Всички случаи на заболяване свършвали в дълбините на тресавището, в което прониквали само бавните блатолази.

Уго беше тук от три месеца. Много зле познаваше околностите, а местните опасности чак сега започваха да разкриват лика си пред него. Със заболяването на Лепер от ауберция, положението на Уго ставаше особено тежко. Радиостанцията беше извън строя, а дори самият Лепер едва ли знаеше по какъв начин най-бързо може да се добере до станцията. Ами ако му се случи нещо? Уго ще бъде осъден да скита с блатолаза сред хилядите, подобни една на друга туфи храсталак и островчета, разпръснати нагъсто из бездната на блатото.

Стегнатият с въжето Лепер се мята и крещя няколко минути. Уго не можеше повече да понася гледката. Сложи си лек изолационен комбинезон и праметна през рамо кислородна бутилка. Взе маска и излезе.

Един миг стоя нерешително в сивата светлина на изгряващото утро. Тук, на блатата, ги нямаше онези фантастични зазорявания, които бе наблюдавал на платото, през прозорците на станцията. Млечните изпарения, които се вдигаха от блестящата повърхност на тресавището, застилаха небето с гъсти облаци.

Откъм напълнените с въздух стени на палатката долитаха заглушените, но остри викове на болния. Уго направи няколко крачки навътре в островчето. През тънкия комбинезон усещаше топлия повей на блатото. Погледът му потъваше на няколко метра в плътния гъсталак на растителността: кафявозелените дебели и едри листа на краутусите образуваха широк навес на височина два-

три метра. Над тях се стрелкаха тънките като бамбук, дълги стебла на амаделията, разпукани по крайчетата в сиви, пухкави ветрила. Като оплитаха всичко, ниско се виеха змиевидни колпати с много странични разклонения. Дребните листчета на парастерзията проблясваха на ветреца, като показваха ту тъмната, ту – сребрилата си страна. По-надолу, над самата повърхност на влажната почва се стелеха стотици видове дребни растения, все още ненаречени и неописани. Лепер познаваше повече от тях. Уго помнеше само няколко названия.

Най-ниският етаж на растителността – всички тези виещи се лиани – значително затрудняваха движението из джунглата. Хващаха стъпалата, оплитаха се около бедрата на човека. Уго внимателно потъваше в гъсталака, готов всеки миг да отскочи пред непозната опасност, която можеше да го очаква зад стволите и клонците.

Изад стеблото на огромния краутус проблесна нещо искрящо виолетово. Като освободи краката си от преплетените лиани, Уго навлезе още крачка напред. Срещу него, ниско до земята, със сгърчено като оголен корен стебло, растеше огромна виолетова чаша. Краищата на големите листенца бяха плътно затворени, само отгоре, където всички се събираха, се виждаше малък отвор. Уго се наведе над чашата, като искаше да надникне вътре. Хвана с ръкавицата си месестото листенце и се опита да го дръпне настрана. Цветето потръпна, листенцата му се отвориха като на забързан филм. От мрачната вътрешност се надигна сивокафяво клъбце. Уго рязко се дръпна и се намери посред туфа пълзящи растения. Сивокафявото кълбо излезе навън и меко скочи на

земята, като показва два пипаловидни крака и доста дълга, тънка опашка. Блеснаха огромни яркожълти очи. Уго се мяташе из храстите и не изпускаше от погледа си животното. То също гледаше човека. Между жълтите очи се показва няколкосантиметрова тръбичка, която напомняше хоботче на миниатюрен слон. Уго успя да освободи единия си крак, другият остана в плен на оплетените лиани. Хоботчето на животинчето се насочи към него. Топчестото тяло, покрито с блестящи, като люспи точки, се сви. Уго усети, че краката му се огъват и падна върху меката постеля от растения.

* * *

Събуждаше се бавно, като раздвижваше схванатите си стави. Беше светло. Слънцето трябваше да е отишло високо. Стана полека. След като се огледа, помъчи се да си спомни какво се е случило. Пред него лилавееше непознатото цвете. Листенцата му бяха отворени, а вътрешността – празна.

Уго погледна часовника си. С голямо учудване разбра, че е лежал почти единайсет часа.

Забързан изтича към палатката. Лепер беше дошъл на себе си.

– Къде беше? Развържи ме, най-после! Успях да се наспя... Само... възетата ме стягаха. Искам да си почина от тях. Скоро може да дойде следващият пристъп. Какво става с тебе?

– Ще ти кажа по-късно – Уго развързваше здраво затегнатите възли, – сега трябва да продължаваме напред. С тази бързина няма да стигнем станцията, преди да...

– Преди да дойде четвъртият пристъп – подхвърли Лепер. – Прав си, трябва да бързаме. Но ми се струва, че... аз и така няма да успея... Искам само да те изведа до познато място.

– Колко далеко сме?

– Не знам точно, но мисля, че на не повече от двайсет и четири часа път от платото – каза Лепер. – Ако двигателят работеше както трябва, можехме да бъдем там за пет часа.

Уго мълчеше. Пресмяташе възможностите. Сигурно ще стигнат... След като сгънаха палатката и се настаниха в блатолаза, Лепер отново попита:

– Къде беше, Уго?

Блатолазът, внимателно каран от Лепер, ловко подминаваше буците пръст, които стърчаха тук-там в блатото, причудливите стебла на някакви растения и съборените дънери.

– Виждал ли си – започна Уго – едно огромно виолетово цвете?

– А ти... виждал ли си го? – рязко се обърна Лепер и погледна Уго. – И какво стана после?

– Изглежда, че знаеш!

– Досещам се какво е станало – Лепер говореше спокойно, на моменти дори весело, сякаш въобще не го беше грижа за надвисналата над главата му ужасна смърт. – Не бой се, това е напълно безопасно. Мантезия – много мило животинче! Никому не прави зло. Враговете си, както и тези, които нарушават спокойствието ѝ, приспива по много внимателен и изискан начин, след което тайно се отдалечава.

– Тази... мантезия... хипнотизира ли?

– Глупости! – засмя се Лепер. – И ти си се подлъгал от красивите ѝ очи. Не, тя не се занимава с подобни панаирджийски истории. Очите ѝ служат само за гледане, но затова пък вижда в много широк диапазон: от инфрачервения до ултравиолетовия спектър.

– Откъде познаваш толкова добре животното?

– Изследвам мантизията вече няколко години. Представи си! Два пъти си позволих да я приближа, но накрая разбрах тайната й... Преди мене няколко души имаха срещи с нея, в крайна сметка без никакви лоши последици, ако не се брои онзи нещастник Тиф, когото тя приспала, а кислородната му бутилка била почти празна. Задушил се в съня си; но не мантизията била виновна – Тиф се отдалечил от лагера, без да провери запаса си от кислород. Когато го намерили, било вече късно. Ти сигурно си спал... около десет часа, нали? Затова не се върна...

– Ако това не е хипноза, как тя...

Лепер сякаш дълбоко се замисли над нещо, като разсеяно се взираше в повърхността на блатото.

Изведнъж вдигна поглед и обгърна видимата линия на хоризонта.

– Мъглата се вдига, виждаш ли? – каза. – Там, надясно... познаваш ли островчето с високите дървета? До платото ще се доберем след двайсет и няколко часа. Оттам вече ще тръгнеш сам, ако аз...

Уго гледаше зарадван познатото място, отдалечено, но все пак достижимо. Страхът му се превръщаше в щастлива безцеремонност. „Сега старият може вече да умира, ако иска!“ – мина през ума му.

– Слушай, Уго. Всеки миг може да дойде следващият ми пристъп. Ако не стигна до станцията... Не, няма смисъл... Трябва да ти кажа всичко.

Уго прилежно наостри уши. Изглеждаше, че ще последва интересно излияние.

– Дай ми дума, че няма да кажеш на никого, освен на доктор Мелмин, това, което ще научиш сега.

– Обещавам.

– Знаехме го само Тун и аз. Сега го знам само аз. Слушай внимателно. Всичките ми бележки, които ще намериш в чантата и в моята стая в станцията, ще предадеш на Мелмин на Земята. Лично. Ще му връчиш също шишенцето, означено с буква „А“, което се намира в аптекката. Ще ти кажа как стоят нещата с мантезията. Изследвали сме я с Тун дълги години. Сега знам, че тя приспива живите организми с някакво вещество, което изработва сама...

– Как така? – прекъсна го Уго. – Та нали тя не ме ухапа?

– В това е цялата тайна! Отровата се инжектира от разстояние. Някога четох за интересен случай на професионално заболяване. Било доста отдавна: хората, които се занимавали с уплътняването на нефтопроводите под високо налягане, получавали на дланите си обрив – неизвестно от какво. После се оказало, че през микроскопичните отворчета на нефтопровода пръскат тънички, невидими струйки нефт. Като пробиват безболезнено кожата на ръцете, те вкарват нефта в тях... Това явление е използвано по-късно при създаването на „безболезнени инжекции“, които обаче не намират особено широко приложение. Сега може би разбираш как мантезията инжектира своята отрова, която нарекох мантезина... Преследвах мантезията в обикновен дебел вакуумен скафандър, вместо в комбинезон, с какъвто се ходи на планетата. Това беше достатъчно. Струйката на мантезията не пробиваше скафандъра.

Събрах малко от нейното вещество, направих пробен анализ. Струва ми се, че при сегашното равнище на органичната синтеза, ще бъде трудно да се получи изкуствена мантизина. Но понеже тя е прекрасно средство за предизвикване на летаргично състояние – за по-дълго или за по-кратко, зависи от дозата – мисля, че може да бъде използвана за лечебни цели. И все пак тя има своите недостатъци: практически е неоткриваема в организма, дори да е използвана смъртоносна доза. Разбира се, предозирането може да доведе до спиране работата на сърцето... А малкото количество, необходимо, за да бъде убит човек, няма да даде никакви забележими изменения в кръвта! Разбираш ли какво означава това?... Че не бива да се оставя в ръцете на случайни хора! Поверявам го на теб, като почти не те познавам, но нямам друг избор. Не знам дали постъпвам правилно. Освен това искам да те помоля... Някога предположих, че инжектирането на малко количество разтвор от мантизина може да спре пристъпите на болния от ауберция – чрез приспиване... Не съм имал възможност да изпробвам. Впрочем, не бих се решил да правя опити върху човек. Това може да му помогне или да го убие... Но върху себе си мога да го изпитам... Затова те моля, Уго... Не този път, този пристъп ще издържа, ако ме завържеш навреме... но за следващия... Ще ми инжектираш един кубически сантиметър от разтвора – ще го намериш в чантата ми, разтворът е разреден. От това или ще излезе нещо, или... Нямам избор, Уго! А сега, запомни, ще ме завържеш, когато ти кажа...

Старият лекар говореше все по-неспокойно, с накъсани изречения.

– Не мисли, че се боя от смъртта... Вече четиридесет години съм лекар... А всяка година на тази ужасна планета трябва да се брои за десет... Със смъртта се познаваме лично, не ми е думата за това... Искам да живея, вярно е... Започнал съм много работи... Жалко е да си ида. Кой ще завърши изследванията вместо мен?

Уго гледаше тъпо и равнодушно пред себе си, към все по-ясно очертаващото се на хоризонта островче с дърветата.

Мислите му бяха далеко.

„Моля те, поговори най-после с него!“ – казваше обикновено майка му, когато той се връщаше от училище.

Баща му беше разумен и сдържан човек. Говореше кратко и делово. Ала това не помагаше много. Уго беше непоправим. Непрекъснатите оплаквания на учителите и съучениците му станаха истински тормоз за семейството, откакто той беше тръгнал на училище. Беше посредствен ученик, по-скоро лош, отколкото – среден. И макар че никой не знаеше, това много го измъчваше. Но не опита да залегне над уроците; вместо системно да се подготвя, предпочиташе да търси начини да измами учителите. Такава беше природата му – не обичаше правите пътища. Понякога неговите приготовления за измамата преди изпит му отнемаха повече време, отколкото, ако просто би научил...

Съучениците му не го обичаха... Като не можеше да се изяви в науката, стараеше се по други начини да се издигне над посредствеността. Щом не можеше да бъде най-добър, стремеше се някак си да бъде най-лош. Това напълно му се удаде по отношение на поведението в училище. Но скоро разбра, че така няма да стигне далеко. И тогава малко се поукроти. Притаи се и

утихна – чакаше. Промъкваше се от клас в клас крадешком. Винаги беше един от многото, някой си там от редицата. Навсякъде: на училищните състезания, на упражненията, на изпитите... Мразеше и това. С времето, неизвестно откъде, му хрумна – повярва, че някога непременно ще успее да направи нещо, от което на всички да им изпопадат шапките от учудване. Но и за това не си мръдна пръста. Дори не знаеше в коя област, по какъв начин ще се изяви... Съучениците му се подиграваха: „Тихия гений“, „Той само се прави, че не може“. Това го вбесяваше.

Майка му все повтаряше: „Уго просто е глупав. Може да не е най-способният от синовете ни, но би могъл да бъде някой. Ала по този начин, нищо няма да постигне.“

Баща му обикновено протестираше: „Не говори така пред него, защото ще получи комплекси.“

Уго винаги беше един от многото. Само веднъж му се удаде да бъде пръв: на състезанията по фехтовка, когато двамата негови противници едновременно се разболяха за предварителните схватки, а играчът, с когото се срещна на финала, падна от пътеката и си счупи крака. Така Уго спечели служебно турнира по шпага. Друг бе въпросът, че за зрителите победата беше доста съмнителна: почти всички бяха видели, че Уго блъсна противника си, след като съдията спря играта. Трудно беше да се каже дали е направил това умишлено или случайно. За тези, които по-добре го познаваха, въпросът беше ясен. Той самият не придаваше голямо значение на споровете на съучениците си. Победи и край!

Благодарение на ловка измама получи нелоши резултати на изпитния тест и така започна студентството му. Избра фина

пневматика, област, която „имаше бъдеще“, но когато след множество сблъсъци завърши следването, оказа се, че само най-добрите могат да продължат изследователската си работа в института; Уго отново не бе забелязан от никого, остана си „сив“ член на обществото.

Възможността да замине дойде неочаквано и Уго се хвана за нея с надежда и упорство. Ако на Земята не може, там... сигурно ще намери условия да се изяви...

За съжаление, сред кандидатите за мястото на главен механик на изследователската станция беше трети по ред.

Уго реши. Той трябва да замине... Разработи необикновено грижливо плана си. Малко преди деня за отлитане на ракетата измъкна от тренировъчния център своите двама съперници на разходка в планината. По време на изкачването предпазното въже се изплъзна от ръцете му... Единият от другарите му си счупи ръката, другият се нарани. В подобни случаи не се търси вина. Впрочем, Уго беше най-опитният алпинист в тройката...

По този начин той се озова в станцията. Но тук го очакваше разочарование. Главният механик се оказа само механик и нищо повече. В задълженията му влизаше единствено поддържането на уредите в добро състояние. Затова Уго се почувствува излъган. И тук не беше „някой“, а точно обратното: беше новак, едва ли не – стажант в новите за него условия, свързан с цяла група хора, които притежаваха повече умения и знания за работите на станцията от него. Затова го теглеше към джунглата, към блатата, към неизследваните още места... Надяваше се, че може би там ще се яви някакъв случай да извърши големи дела...

След всичко, което чу, вече знаеше как ще постъпи. Възможност да се разплати за неуспехите! Уго не понасяше хората – особено тези, които успяваха в начинанията си. Сега той ще е пръв. Сладкото чувство, че нещата зависят от него и само от него, ще бъде възмездието за горчивината от несполуките и за годините на очакване. Не градеше подробни планове – всичко ще се подреди само и ще бъде така просто и едновременно така хубаво... „Никой никога не ме е пожалил. Аз също няма...“

* * *

Гласът на Лепер го изтръгна от унеса:

– Бързо ме вържи... Побързай!

Лепер спря двигателя. Уго го овърза с въжето и доближи блатолаза до най-близкото островче. Пристъпът започна веднага щом изтегли лекаря на брега. Почака известно време, колебаеше се. Гледаше мятация се във вървите човек...

„Той така и така е почти умрял!“ – помисли, като да се оправдае пред себе си.

Посегна към пояса си за нож. Наведе се и с два удара освободи Лепер от въжетата. Той веднага скочи на крака. Уго се скри зад ствола на краутуса, но Лепер не му обърна никакво внимание. В буйството си се беше засилил към блатото. С големи крачки се отдалечи от брега... Когато беше на четири метра от островчето, над повърхността се виждаше само върхът на кислородния му апарат. После черната лепкава лъскавина погълна всяка следа. Уго стана, опря плещи о дънера. Широко отворените му очи под стъклото на маската горяха. В ръцете си още стискаше ножа.

Изчака малко, после насочи блатолаза към тресавището и потегли с най-голямата скорост, която позволяваше повреденият двигател, към недалечното вече островче с високи дървета.

Командирът на станцията стоя прав една дълга минута, без да каже нито дума. После, като не гледаше Уго, промълви:

– Бедният Лепер. И него настигна... Обикновено казваше, че няма време да боледува. Да, той винаги беше зает. Измъкваше загадките на тази ужасна планета... Сега тя си отмъсти. И Тун... Страшно е. Двамата най-способни хора на станцията. Добре, че ти се върна, Уго. Трябва да поискаме от Земята попълване на екипажа. Все пак работата ще продължи, макар че никой няма да може да замени Лепер.

– Командире – внимателно го прекъсна Уго, – моля ви да поискате и механик... на мое място. Аз не мога да остана повече. Видях смъртта и на двамата. Това е прекалено много, нервите ми не издържат. Изглежда съм особено чувствителен, не съм подходящ... – отпуснал глава, той говореше тихо, като че засрамено. – Можете да го наречете както искате, но аз се отказвам. Боя се. Чудно защо точно аз оцелях. Болестта избра тях, свикналите с тукашните условия. Защо трябваше да отmine мене? Лепер спомена, че... тази болест... не бива да се разпространи на Земята. Аз си тръгвам оттук. След тридесет часа Милев отлита, ще пътувам с него. Моля ви да не ме задържате. Две седмици ще се справите без механик. Оставям всички уреди в пълна изправност.

– Какво пък... Прав си да искаш това и аз не мога да те задържам. Ако Лепер е казал нещо за тази проклета болест, той сигурно е знаел защо. Едно е сигурно: с ауберцията шега не бива.

Не трябва да се изпускат възможностите, нито да се пренебрегва предпазливостта. Освобождавам те, подготви рапорт за състоянието на уредите и... можеш да тръгваш с Милев.

– Благодаря, командире! – каза Уго, като с мъка прикриваше обхваналата го радост, че всичко дотук се нарежда чудесно.

„Малко. Съвсем малко е!“ – мърмореше си Уго, като разглеждаше срещу светлината съдържанието на плоското шишенце. Скри го в чантата си с личните вещи и се отправи към хангара. Изкара блатолаза, пусна двигателя и, като видя с крайчеца на окото си, че някой идва, започна усърдно да чопли нещо по разпределителната кутия.

– Заминаваш с мене, а? – попита Милев, който идваше откъм ракетната площадка.

– Да. А сега проверявам блатолаза. Трябваше да сменя много части след нашето нещастно пътуване. Имаш ли фазомер? Изтървах моя без да искам в тези проклети мочурища.

Милев бръкна в джоба на комбинезона си и извади фазомера. Уго провери напрежението на няколко места по веригата, затвори капака и седна в машината.

– Ще пътувам в бластисти места. Ще се върна към заранта. Ако нещо ми се случи, ще дам знак с ракети. Потегляме след обяд, нали?

– Да. Не закъснявай.

Уго тръгна с най-голямата скорост. На сушата блатолазът развиваше нелоша бързина от двеста километра в час, като се движеше на колела. Чак в блатото, където трябваше да се спуснат плазове, скоростта значително спадна. Когато за първи път видя

блатото, Уго много се учуди, че използват блатолаз. „Много по-просто – мислеше си той – би било да се използва вертолет или друго въздушно превозно средство.“

После разбра. Това беше единственият начин да се придвижиш от островче до островче, от храстче до храстче, за да ги изследваш внимателно.

Платото около станцията беше покрито само с рядка високостеблена растителност. Заради сравнително сухата почва тук имаше главно клонати шубраци с широки листа, а тук-там се изстрелваха тънки стебълца с дребни листенца. Лепер ги наричаше „слез“. Всъщност не знаеше защо така ги нарича... Може би искаше тук да има нещо, което поне по названието си да му припомня родната планета.

Уго се придвижваше по килима от зеленина, като пореше храсталаците от лъжлив слез, а те със сух трясък шибаха корпуса на блатолаза. Беше ранен следобед. Над видимата отдалеко линия на блатата въздухът беше необичайно чист. Само на места се стелеха кълба белезникава мъгла. Високо горе се насъбираха златисти слоести облачета. Ако Уго познаваше по-добре тукашната природа, той би се досетил какво означава това. Но той не я познаваше и затова я гледаше с безразличие.

На мястото, откъдето влезе в блатото, беше оставил контролен предавател с азимута за връщане. Като подмина първите островчета, спря блатолаза на няколко километра от брега, до едно от най-големите, богато обрасли късчета суша. Намъкна дебелия вакуумен скафандър и изскочи навън. Провеси през рамо чанта с някои дреболии, а в джоба на скафандъра пъкна въпросното

шишенце. Обходи храсталаците, като си светеше с фенерче. В действията си точно се придържаше към препоръките, прочетени в бележника на Лепер. Предпазливо доближи първото срещнато виолетово цвете. С бързо движение навря ръката си в отворената чашка... Празна! Ръката не срещна отпор. Уго изруга. Продължи нататък, като внимателно се оглеждаше. Въпреки това за малко не настъпи следващата чашка. Рязко спря в мига, когато листенцата ѝ започнаха да се раздалечават. С отворена ръкавица хвана здраво мекото клъбце, покрито сякаш с ниско кожухче. Жълтите очи го наблюдаваха с почти човешки ужас... Стараеше се да не гледа тези очи. Бързо извади от джоба си шишенцето. Малко поотпусна хватката на ръцете си, като държеше животинчето между коленете си; изпод пръстите му, уловили предницата на животното, като от слабо напмпана топка, се измъкна тъничка „тръбичка“. Той веднага подложи гърлото на шишето и стисна мантизията с колене. На вътрешната страна на стъклото зарозовяха десетина капки мътна течност. Уго стисна по-силно, но повече мантизина не потече. Погледна недоволно нищожното получено количество и хвърли настрани полуудушената, обезоръжена мантизия, която тъжно закуцука към храстите, подпирайки се на тънката си плоска опашчица.

Няколко часа Уго мишкува из гъсталака, като навлизаше все по-дълбоко в блатата. Успя да събере едва няколко милилитра мантизина; чак сега си даде сметка, колко време Лепер е посветил на съдържанието на своето шишенце... Убеден в безнадеждността на плана си да удвои запаса от мантизина през тези последни часове престой на планетата, Уго реши да се връща. Щом се добра

до съседното островче, забеляза над блатата особени продължителни святкания. „Дали не са атмосферни изпразвания?” – помисли си. Беше чувал, че тук бурите са много редки, до този миг сам не беше виждал буря.

Силна гръмотевица последва святкането – далечна и приглушена. Уго слезе още на едно островче, като си обеща, че то ще е последното. Притъмня, все по-чести и близки ставаха светкавиците. Уго се уплаши. Реши да изчака – сигналът на контролния предавател беше слаб и всеки миг прекъсван от гръмотевиците – освен това не искаше да тръгва по обратния път по време на светкавиците, а се страхуваше и да не обърка пътя.

Седеше на брега с гръб към храстите. В промеждутъците между гръмотевиците чуваше нарастващия грохот на вихъра, който люлееше върховете на амаделиите. Гръмотевиците го оглушаваха и вече се канеше да изключи вътрешния микрофон на скафандъра, когато изведнъж му се причу шум, идващ неизвестно откъде. Беше пукот от пречупени стебла. „Животно? – мина му през главата. – Не. Нали тук няма големи животни!” Обърна се рязко, като несъзнателно посегна към колана си. Но оръжие нямаше – в блатата не му беше нужно... Напрягна поглед. Внезапна много близка светкавица разкъса за миг черната завеса и Уго съзря тъмно, неясно петно на фона на осветената растителност. Скочи на крака. Следващата, по продължителна светкавица, която изскочи иззад близкия краутус, освети призрака...

Черната сянка с човешки очертания, но с неестествено окръглени форми, като на примитивните ескимоски каменни статуи, препъвайки се, бавно пристъпи към Уго, който, останал на място от

ужас, не беше в състояние да направи нито крачка. Още една светкавица. Главата на привидението малко се повдигна и откри мястото на лицето – овално лъскаво петно. Изведнъж неподвижно висящите ръце на призрака се протегнаха напред, разтворени, като че ли пръстите искаха да хванат пространството, което ги делеше от Уго.

Уго изкрещя отчаяно и в паническия си страх хукна към блатолаза, като забрави да вземе чантата със сечивата. Чак като измина десетина-двайсет метра, се реши да погледне назад. Отслабващите светкавици откриха застаналата неподвижно фигура, потопена до пояс в блатото, с все още протегнати напред ръце – израз на безгранично и безутешно разочарование.

Уго превключи лоста за движение в крайно положение и се понесе към платото. Върху кормилото ръцете му трепереха.

– И тук... И тук, заедно с хората... са дошли... Необяснимо... Призрак? Въплъщение на жертвите на планетата? Не, не. По-бързо да бягам оттук! – пригласяше човекът на воя на мотора.

* * *

Шишенцето със сгъстен въздух Уго пъкна в джоба на панталона си, а свързания чрез меко шнурче малък предмет, издължен като молив, прокара през ръкава на самото си и хвана с лявата ръка. Огледа се в огледалото. „Добре! – помисли си. – Нищо не се вижда“.

Излезе на пустата по това време улица. Тръгна без определена цел към центъра. На първото кръстовище хвърли око на светофара. Показваше зелено и той смело стъпи на платното. В същия миг се

разнесе полицейска свирка. Пазителят на реда, скрит зад ъгъла, изскочи лениво и посегна към задния си джоб за квитанция.

– Още ли не сме свикнали? – каза с подигравателна усмивчица, като приближи до Уго, който послушно се върна на тротоара. – До вчера поучавахме. От днес започваме да глобяваме.

– Нали беше зелено?

– Точно така! Зелената светлина е за колите на въздушна възглавница и електробусите. Да се минава пеша може само когато след жълто, светне виолетово, а синьото още не е угаснало. Макар че едновременно след червеното светва зелено. Но, ако зеленото светва след жълто, а виолетовото вече е угаснало, не може да се минава. Тогава светва и бяло, мигащо. Новият правилник за движението въведе това ценно подобрене... Иначе не можехме да се оправяме с бъркотията от коли!

– Но... Нали платното беше съвсем празно! – запротестира Уго.

– Празно ли? Какво от това? Нали сте виждали какво става около шестнайсет часа или в осем сутринта!

– Все пак, не мога да чакам толкова много на всяко кръстовище!

– Трябва! Трябва да има ред. Платете си глобата.

Полицаят откъсна от кочана квитанция. Уго бръкна в джоба си, уж за пари, а всъщност насочи тръбичката към корема на полицая. „Сега аз определям реда!“ – помисли и натисна спусъка. Полицаят меко се отпусна на земята.

„Работи!“ – мина през главата на Уго. Спря една минаваща кола.

– На господина му прилоша. Вероятно от горещината... Заведете го в болницата – каза на шофьора.

Много доволен, продължи пътя си. Уредът действуваше отлично. Достатъчно бе да увеличи двойно дозата мантизина, за да може без никакви следи да ликвидира човек...

Чак сега започна да се замисля, как да използва чудесното си оръжие. Може например... да ограби банка! Да. Това не е лоша идея, но... защо да пилее ценното вещество за дреболии? Не е ли по-добре да играе веднага, и то – на едро?

Сви в една алея на парка. Намери сенчеста пейка и седна. Хитрият план зрееше в главата му. Да! Ще бъде прекрасно! Усмихна се на самата мисъл за своята мощ.

* * *

Тук е. **Проф. Р. Т. Холм** – прочете Уго на табелката. Натисна звънеца и след миг вратата се отвори автоматично. Влезе в малко преддверие.

– Моля! – дочу през отворените врати на кабинета.

Притегна маската на лицето си, стисна по-силно в ръка своето безотказно оръжие. Прекрачи прага.

Професорът седеше зад масата, пред него имаше топ хартия. Работеше.

– Моля да не мърдате! – каза Уго тихо, но решително.

– Какво има? – професорът вдигна глава и спокойно, без никаква уплаха, огледа маскираната фигура.

– Въоръжен съм, но нищо не ви застрашава, при условие, че запазите спокойствие. Дойдох при вас по един строго поверителен въпрос. Не ми се иска никой да се намеси в нашия разговор. Можете ли да ми гарантирате това?

– Сам съм в къщи – каза Холм. Лицето му беше сериозно, почти неподвижно. Гледаше лявата ръка на Уго, която държеше издължената блестяща тръбичка. – С какво се каните да ме уплашите? Що за оръжие е това?

– Засега няма да ви обяснявам. Достатъчно е да знаете, че оръжието е безотказно и съвсем непознато. Освен това не оставя никакви следи. Затова ви съветвам да се държите... прилично!

– Но, разбира се! – Холм едва доловимо се усмихна. – Слушам ви!

– Да преминем към въпроса. Искам да ви предложа сътрудничество. Но преди това, моля ви, разкажете ми за състоянието на вашата работа. Знаете за какво става дума, нали?

– Питайте, моля! Занимавам се с много изследвания, не знам кое точно интересува моя гост.

Холм говореше с нарастваща нотка на ирония в гласа. Това малко дразнеше Уго, но той се стараеше да запази спокойствие. Този човек му беше нужен – поне до едно време.

– Четох напоследък, че сте създали нов тип протеза, направлявана от биотокове. На какво се опира вашето откритие? Досега не са ли използвани подобни протези?

– Да, разбира се. Но моите се основават на съвсем друг принцип. Работят без никакви помощни съоръжения, които затрудняват движението. Такава протеза просто замества липсващия крайник; когато се постави на пациента, тя се включва в нервната система, а хидравличният механизъм изпълнява ролята на прехващач на биотоковете. Толкова мога да ви кажа. Останалото за сега е тайна.

– Препоръчвам ви да не се шегувате! – извика заплашително Уго. – Нужна ми е цялата документация на вашите изобретения.

– Какво искате да ми предложите?

– Участие в осъществяването на моите планове. Искам да създам един своеобразен вид протеза за съвременната цивилизация. Да я наречем „интервенционен фактор“...

– В какво се състои той? И какво общо мога да имам аз?

– Професоре, вече казах: притежавам оръжие, което действа неусетно и безпогрешно. Не си ли давате сметка, колко много може да се направи с негова помощ!? Мога да диктувам своя мироглед... Когато не се подчиняват на моята воля, мога... сам разбирате.

– Нещо от рода на мафията? – подхвърли заинтересувано Холм.

– Не е важно как ще го наречем...

– Да не би да искате по този начин да подчините на себе си целия свят?

– Това би било прекалено трудно. Ще се огранича да поправам само някои грешки на земната цивилизация.

– Толкова ли сте сигурен в своята непогрешимост?

– Имам собствен модел на съвременните отношения и искам да го осъществя. От историята знаем, че по-рано такива неща са правени по методите на войните и превратите... Днес разполагаме с много по-добри средства. Но ако действам лично, може да бъде опасно за мене, затова се обръщам към вас.

– И искате да си послужите... с мене?

– В известен смисъл. Искам да направите за мен *човек-макет*, управляван отдалеко *модел* на човек. Такъв, че с негово посредничество да мога да работя, като със собствените си ръце...

Външно той трябва напълно да напомня жив човек. Накратко казано, искам да направите изпълнителен механизъм, който непосредствено се управлява от биотокове. Разбирате ли? Аз си седя спокойно в къщи, а той вместо мене се подлага на опасности. Аз виждам и чувам това, което и той, а той изпълнява това, което реша аз.

– Да, разбирам. Но трябва да ви разочаровам: при сегашното състояние на моите работи, няма да мога да се справя с исканията ви.

– Не ме интересува. Давам ви известно време да подготвите документацията. Пари също ще се намерят, ако е необходимо.

Холм мълчеше, вгледан в плота на бюрото.

– Все пак не разбирам, защо ви е нужно всичко това? Непременно ли трябва да се намесите в хода на историята?

– Не трябва. Просто *искам* и *мога*! Щом в ръцете ми е това нещо – Уго размахва под носа на професора оръжието, – най-после ще правя, каквото ми харесва! Толкова велики политици и вождове са го правили, само че с други средства и като са му давали по-голяма гласност. На мене ми стига анонимното удоволствие...

– Както виждам, има само едно несъмнено полезно приложение на вашето оръжие: ако успеете много силно да уплашите няколко бюрократи, може най-сетне да ви се удаде да стреснете и „любимия“ ни административен апарат... Въпреки че не е сигурно – от древността до днес никой не е успял. Още по времето на Римската империя са имали подобни неприятности. Ако направите на човечеството тази услуга, ще си осигурите място в историята – съдържано се усмихна Холм.

– Никога ли не сте имали работа с разните упорити комисии? Не сте ли срещали трудности, когато е трябвало да ви отпуснат средства за вашите изследвания?

– Разбира се, срещал съм. Но изследванията ми, както сам се досещате, са имали една цел – да помогнат на хората. А вие искате да ги използвате за съвсем друго.

– Как така? – обиди се Уго. – Това ще бъде най-великото от вашите творения: модел на умен човек! Ако в този миг, даже най-умният, поиска да оправи света, всички онези хубостници, от които зависи разрешението, веднага ще го унищожат! Трябва да се действа радикално!

– Този „умен човек“ вероятно сте... вие? – погледна Холм към развеселения си посетител. – Струва ми се, че просто искате да уредите личните си сметки, млади човече.

– Не е ваша работа! – кресна ядосано Уго. – Или пристъпвате към съвместна работа, или...

– А ако не пристъпя?

– Не ви съветвам. Лекарят ще потвърди инфаркта ви.

– Помислете добре – каза спокойно Холм. – Нека си представим, че се съглася, а когато си тръгнете оттук, уведомя властите за посещението ви. Тогава, какво?

– Виждам, че не вярвате в силата на моето оръжие. Преди излизането си, ще ви приспя за няколко часа. Ясно ли е?

– Разбира се. Изглежда, нямам избор. При това положение съм принуден да приема предложението ви. Техническата документация на протезите лежи тук, пред мене. Можете да я

прегледате. В замяна на това, надявам се да получа малко сведения за чудесното ви оръжие!

– То е химическо вещество. Инжектира се от разстояние, под налягане. Практически е неоткриваемо в организма. Върху кожата оставя микроскопична следа. Повече няма нужда да знаете.

– Искате да оставите в ръцете на изкуствен двойник на човека това оръжие?

– Да. Той ще може всеки път различен на вид и незабележим да се движи между хората.

– Ами ако го разкрият? Нали тогава оръжието ще престане да бъде тайна! – забеляза Холм.

– Амунициите за това оръжие имам само аз. Освен това, вие ще ми направите и запасен изкуствен човек.

– Виждам, че всичко сте обмислили в подробности. Плановете ви имат големи възможности за успех.

– Сигурен съм в това. Вие дори не можете да си представите силата на мантизината.

– На какво?

– Така се нарича веществото.

– Аха!

Холм се замисли, като гледаше равнодушно пред себе си. Лицето му по време на целия разговор почти не беше променило израза си. Само едва доловими гримаси наподобяваха усмивка, подигравка или обида. Дълбоко поставените му очи просветваха със стъклен блясък.

– Мисля, че това е всичко – каза Уго и стана.

– Почакайте! – Холм го задържа с движение на ръката си. – Чудя се още...

– Какво? Нали се споразумяхме?

– Чудя се дали да те предам на полицията или само да те изритам по стълбите, куче такова!

– Каквооо? Как смееш, ти... Сега ще те... – по лицето на Уго се разля гореща вълна. – Знаеш ли кого обиждаш, стари глупако!?

„Документацията е на масата – мина му през главата. – Ще се оправя и без него.“

– Вече си труп – каза гласно. – Ще се оправя без такива... За щастие има хора, които ще се възползват от възможността.

– Стреляй! – по лицето на професора пробяга хитра усмивчица. Стана от стола и, като заобиколи масата, тръгна към Уго. – Какво чакаш? Къде отиде смелостта ти, сополанко?

Уго насочи отвора на тръбичката към корема на Холм.

– Още една крачка и ще умреш!

Професорът бавно, впил очи в лицето на Уго, пристъпи напред. Уго натисна спусъка. Холм направи следващата крачка. „Има защитна риза!“ – помисли си Уго. От разстояние два метра се прицели в главата. Три пъти натисна спусъка. Почувствува силен удар в стомаха, твърда ръка хвана китката му и я изви така, че той изпусна оръжието. Падна на пода. Холм го притисна с коляно и извади от джоба му остатъка от уреда за инжектиране на мантезина.

Вратата на съседната стая се отвори. Появи се човек с грамадна кълбовидна каска. Уго погледна към него, после към лицето на този, който го бе приковал на пода с коляно и чак сега разбра всичко.

До вратата, иронично усмихнат, стоеше вторият професор Холм!

– Моите почитания! – каза той. – Извинете ме, но се държахте доста нападателно. Освен това... тези ваши планове... Не, вие не сте подходящ за ролята на „интервенционен фактор“ на нашата цивилизация. Не ви достига съобразителност. Необходима ви е също повече опитност и въображение. Ала бяхте толкова сигурен в себе си, та дори не ви дойде на ум да проверите какво става в съседната стая.

Приблужи се до лежащия Уго и щракна белезниците на китките му. Неговото „подобие“ освободи хватката си и отиде встрани.

– Ако някой трябва да поправя хода на историята на човечеството – подсмиваше се Холм, – аз съм значително по-добър от вас.

Уго лежеше на килима. Затвори очи. Разкъсваше се от ярост. „Пак не бях пръв! Този Холм преди мене се е сетил за изкуствения двойник“.

– Аз, разбира се, направих своя двойник за съвсем други цели – бърбореше Холм, докато се настаняваше в креслото. – Отначало го създадох заради... конференциите. Да, да! Нямайте представа колко време отнемат разните събрания, съвещания, участия в комисии и т.н. Когато исках спокойно да поработя, изпращах моя двойник на събранието. Той сядаше на стола и участвуваше не по-малко активно от другите заседатели, тоест „спеше“, ако мога така да се изразя за механизма, който биваше изключван. След време го усъвършенствувах – така че самостоятелно, без да бъде направляван, да може да подава на съседа си, ако той го помоли,

писалка или запалка. Когато трябваше да взема думата, включвах се аз, разбира се отдалече, като си седях удобно у дома.

Холм замълча за миг, после свали от главата си огромната каска; изведнъж неговият двойник се сгърчи, като че му липсваше скелет и меко се свлече на пода, в ъгъла.

– Не знам защо се мъчих досега с каската. Въпрос на навик! Напоследък много често си служа с моето подобие... Не защото ми доставя особено удоволствие да вкарвам хората в заблуда. Те сами ме принуждават. Такива като вас, например...

Уго слушаше и не помръдваше. През полупритворените си клепачи внимателно оглеждаше стоята. Неговото „чудесно оръжие“ обаче лежеше доста далеч, за да може с един скок да го докопа и да впръска с окованите си ръце мантизината на Холм.

– Може би се чудите – продължаваше професорът с досадно откровен тон, – защо ви разказвам всичко това? Много просто: трябва да забавлявам госта си, докато дойде комисарят от полицията, когото извиках по телефона, преди да имам удоволствието да вляза при вас. Защо казвам това? Аха, защото разни хора със странни приумици, започнаха да ме посещават, откакто публикувах бележките си за разработките в областта на протетиката. Освен вас идеята за управляем двойник бе осенила още неколцина. Те добре разбираха, че такава изкуствена личност може да се използва при много положения. С робота никога нищо не е сигурно, а отгоре на това... до този миг самостоятелно мислещ робот още не е конструиран. Друго нещо е двойникът, управляван от биотокове: на него можеш да разчиташ, както на себе си, в което сам имахте възможност да се убедите.

След първото посещение на един господин (по професия, струва ми се, беше касоразбивач), който като вас ме заплашваше с оръжие, но, бих казал, по-конвенционално – кухненски нож, реших да приемам гости с посредничеството на моя двойник. Тук искам да се похваля. Никой досега не се е досетил, че има пред себе си управляемо подобие на човек. Идвали са всякакви. Един пенсиониран военен разгръщаше пред мене планове за създаването на управлявана отдалеко армия... Охо, струва ми се, че господин комисарят вече е пристигнал! Извинете ме!... – с комична гримаса Холм се наведе над окования, след което вдигна от пода „чудесното оръжие“ и излезе в преддверието.

– Кой поред е този, господин професоре? – достигна глас откъм притворената врата.

– Ако не ме лъже паметта, единадесетият любител на изкуствени двойници! – отвърна гласът на Холм.

Уго изруга с безсилна ярост и си помисли, че явно не му е съдено да бъде първи, в която и да е област.

* * *

Първа изследователска станция

Уго! Когато четеш писмото ми, ако все още имаш някакво съмнение, бързам да го разсея: аз наистина съм жив. Научих за постигналата те съдба. Имам известни угризения. Струва ми се, че и аз донякъде съм виновен за цялата работа. Не трябваше да ти поверявам такава съблазнителна тайна. Причината, може би, беше в моята суета, за нея си давам сметка едва сега: като те изпратих с бележките при Мелмин, таях тихата надежда, че след моята смърт ще оставя макар и малък спомен за себе си в космологията...

Както сигурно си забелязал, по време на пристъпа от ауберция потънах в блатото заедно с кислородния апарат. Когато пристъпът свърши и дойдох в съзнание, разбрах къде се намирам и помислих, че въжето не е издържало. Здравно обгърнат от блатото, като опипвах слепешката около себе си, се натъкнах на прогнил пън, който лежеше косо. Вкопчих се за него и така изпълзях един метър по-високо. Под краката си вече имах относително твърда, издръжлива основа. Беше близо до края на тресавището, помниш ли? И не толкова дълбоко, колкото на мястото, където пропадна Тун. Клонаците и потъналите дънери ми помогнаха да се изкача още и главата ми се показва над повърхността. Изтрих стъклото на маската и забелязах островчето. Тебе вече те нямаше на него. Моята борба с блатото беше траяла много дълго – не се и опитвах да определя колко време... В мига, когато се мъчех да се вкопча в стърчащите от тресавището стебла и водорасли, за да изляза на брега, ме застигна третият пристъп. Когато той отмина, намерих се още по-далеч от островчето, отколкото първия път. Тогава си помислих, че не си струва повече да опитвам. Дори да успеех да се измъкна от блатото, скоро кислородът ми щеше да свърши. Въпреки това поднових усилията си да стигна до островчето... Този път успях, преди да настъпи четвъртият пристъп. Отдалечих се от брега колкото можех по-бързо и по-далеко с надеждата, че поне този път няма да се натикам обратно в блатото... Разчитах, че ще ме задържи гъсталакът и се опитвах да се овържа с лиани. Тогава проблесна спасителната мисъл: мантезията! Едва ли не в последната минута намерих виолетовото цвете. Разреших на мантезията да ме нападне и загубих съзнание.

Събудих се през нощта. Но времето за пристъпа беше отминало! „Инжекцията“ с мантезина бе забавила пристъпа на болестта! Ако обаче моят припадък беше траял по-кратко от времето между пристъпите на ауберцията, то следващият пристъп можеше да започне всеки миг! Хукнах да търся мантезия. Нова „инжекция“ ме приспа за следващите десетина часа. Вече не знам колко пъти повторих това безумно състезание с болестта. На другата нощ, когато се събудих, почти мъртъв от глад след поредния припадък, над блатата ревеше буря. Излязох на брега, като с мъка се промъквах между растенията. В проблясването на светкавиците видях човешка фигура и очертанията на блатолаза на брега. Когато приближих, човекът изтича към блатолаза. Като обречен влязох до пояс в тинята, сякаш исках да задържа отлитащото видение. После си помислих, че е било зрителна измама и реших да чакам следващия пристъп, който можеше да ме освободи от този омагьосан кръг... Светкавиците обаче ми помогнаха да забележа изоставената на брега чанта... Беше сигурен знак, че някой е бил тук... Чак сега си дадох сметка как изглеждам: целият омазан с кал, вероятно напомнях блатен дух... В чантата намерих ракети. Отначало исках да изстрелям една, но сред продължаващите светкавици не би имало смисъл... Направих го едва вечерта на другия ден. През деня, разбира се, се спасявах с помощта на мантезината. След като изстрелях всичките ракети, отново се приспах. После още веднъж. Намериха ме сутринта, един ден след твоето заминаване. Бил съм в безсъзнание. Следващите две седмици лежах в станцията, изкуствено хранен, почти в летаргично състояние. Вероятно това е крайният стадий на ауберцията.

Мантизината, което си е право, не я лекува, но позволява да се удължат промеждутъците на пристъпите. После идва сънят.

Вчера дойдох в съзнание, не се чувствавам много зле. Разказах ми всичко. Никой не знаеше каква е твоята роля в тази работа. Но аз се досетих още там, на островчето. Намерих парчета от въжето, с което ме беше вързал. Това въже беше *срязано*... да, Уго! Беше срязано с нож.

Досетих се също, че само ти си бил онзи ден в тресавището с блатолаза. Но вярвам, тогава наистина си се уплашил от моя вид. Вероятно си пресметнал, че запасът ми от кислород е бил толкова малък, че вече не би трябвало да съм жив... Вярвам, че ако дори за миг можеше да допуснеш, че пред тебе стои не призрак, а жив човек, не би ме оставил без да помогнеш.

Сигурно се учудваш, откъде съм взел кислород. Твоите сметки са били правилни, но не си съобразил едно нещо, а именно, че по време на обикновения сън човек използва няколкократно по-малко кислород от нормалното. По време на дълбоките припадъци, предизвикани от инжекциите с мантизина, използването на кислород е *още по-малко*.

Знаеш ли, чак там, в блатото, открих, че мога да се радвам на живота заради него самия... Като го продължавах с няколко часа, бях известно време наистина щастлив. А това, че живея, е благодарение само на мантизията: тя ме спаси от две неща – от болестта и от задушаване. Винаги съм смятал, че това животинче е много симпатично... А ти искаше да го използваш за такива долни цели.

Много съжалявам, Уго, че не удържа дадената дума! Съчувствувам ти за сегашното положение. Знам, че ти предстоят няколко години затвор. Няма да прибавям към това обвинения за опита да ме убиеш. Да забравим. Ти си млад, може би ще премислиш нещата отново и ще погледнеш света с други очи. Знам, че изкушението е било по-силно от теб. Господството над света или над една негова част е много съблазнително. Но създава и неприятности...

Няма да ти чета морал. Не си дете. Написах ти всичко това, за да знаеш двете страни на медала. Не си само ти на този свят. Помни това.

Лепер

Уго дълго стоя неподвижен с листа в ръце. Лицето му изразяваше неизмеримо учудване. После, като мачкаше несъзнателно хартията, прошепна:

– В нищо, в нищо, никога не съм успявал. Не мога да предизвикам дори омраза. Убивам го два пъти. А той...

Писмото падна на земята. Уго се хвърли на нара, захлупи лице и впи пръсти в твърдия затворнически дюшек.

Думата, която се произнася само веднъж

Фантастичен разказ

Урсула Легуин

Разказът е свързан тематично с романа „Магьосникът от Землемория“ (Изд. „Г. Бакалов“, библиотека „Галактика“. 1984). Той съдържа характерните за У. Легуин мотиви и символика, като магьосническият реквизит е само художествено средство за разкриване на философските възгледи на писателката, търсеща с условността на фантастичното смисъла на човешкия живот в борбата между Доброто и Злото, в саможертвата като победа на човешкия дух.

Къде ли беше? Подът бе твърд и хлъзгав, въздухът – черен и вонящ и това бе всичко. Освен главоболието. Проснат върху студения и влажен под, Фестин простена и после изрече: „Жезъл“. Когато в ръката му не се появи елшовият магьоснически Жезъл, разбра, че е в опасност. Седна, и понеже жезълът, с който би си осигурил светлина, не беше тук, щракна между палеца и показалеца си, прошепна необходимата дума и създаде искра. От искрата се възпламени син блуждаещ огън, който с леко прациене се понесе из въздуха, „Нагоре“ каза Фестин и огненото кълбо се заклати нагоре, докато освети свода на гробницата. Той беше толкова висок, че Фестин за миг съзря отражението на собственото си лице в кълбото, бяла точка в тъмнината четиридесет стъпки по-долу. Светлината не се отразяваше във влажните стени: те бяха изтъкани от нощта чрез магия. Той се съвзе и рече: „Вън“. Кълбото

изчезна. Фестин седеше в тъмнината и пукаше кокалчетата на пръстите си. Сигурно е бил омагьосан откъм гърба, ненадейно, защото последния спомен, който имаше беше как се разхожда вечерта из собствените си гори и говори с дърветата. Напоследък, през тези самотни години в средата на живота му, го беше обладало чувството за напразно пропиляно време, за неизразходвана сила, затова, търсейки спокойствие, напусна селата и тръгна да разговаря с дърветата, чиито корени стигат до течащата дълбока вода. От шест месеца вече не беше разговарял с човешко същество. Занимаваха го само същностите, не отправяше заклинания и не безпокоеше никого. Кой ли го беше омагьосал и затворил в този смрадлив кладенец? „Кой?“ – питаше той стените и по тях бавно се появи едно име, спусна се към него като голяма черна капка, родена от порите на камъка и спорите на плесента: „Вол!“

Студена пот обля Фестин.

За първи път беше чул за Вол Безпощадния много отдавна. За него казваха, че е повече магьосник, отколкото човек. Минаваше от остров на остров из външната сфера, разрушаваше направеното от Древните, заробваше хора, изсичаше горите, унищожаваше полята и затваряше в подземни гробници всеки вълшебник, който се опиташе да се бори с него. Бежанците от разрушените острови разказваха винаги едно и също: идвал привечер, носен от тъмен вятър над морето, а робите му го следвали с кораби; това бяха видели те. Но никой от тях не беше виждал някога самия Вол... По Островите се подвизаваха много създания на злото и Фестин, млад вълшебник, увлечен в усъвършенствването си, не беше обърнал

голямо внимание на тези разкази за Вол Безпощадния. „Аз мога да предпазя тези острови“, си беше помислил той, защото познаваше неизпитаната си сила и се беше върнал към своите дъбове и елши, към звука на вятъра в листата им, към ритъма на растежа в техните кръгли стволлове, клони и вейки, към вкуса на слънчевата светлина по листата и към тъмната подпочвена вода около корените. Къде бяха те сега, дърветата, неговите стари другари? Дали Вол беше унищожил и гората?

Когато най-сетне окончателно дойде на себе си и се изправи на крака, Фестин направи с вдървените си ръце две широки движения, като повтаряше с висок глас една дума, която би могла да строши всички ключалки и да отвори със сила всяка врата, дело на човешка ръка.

Но стените, пропити от нощта и от името на своя създател, не му обърнаха внимание, не го чуха. Думата отекна обратно, тряскайки в ушите на Фестин така, че той падна на колене, като криеше главата си в ръце, докато екотът замря в свода над него. Тогава, все още разтърсен от удара, седна да размисли. Те бяха прави: Вол беше силен. Тук, на негова земя, в този изграден чрез заклинание подземен затвор, неговата магия щеше да издържи всякаква пряка атака, а със загубата на жезъла си Фестин бе лишен от половината си сила. Но този, който го беше пленил, не можеше да му отнеме силите, които се отнасяха само до него, способността му да създава и да се преобразява. Той разтърси глава и се преобрази. Тялото му тихо се стопи и се превърна в облак фина мъгла.

С лениво пълзене мъглата се издигна от пода и се понесе нагоре край хлъзгавите стени, докато откри пукнатина колкото човешки

косъм там, където сводът се съединяваше със стената. През тази пукнатина тя се просмука капчица по капчица. Почти изцяло беше излязла навън, когато я заля вятър, горещ като огнен дъх, който разбиваше капчиците мъгла и ги пресушаваше. Мъглата набързо се просмука обратно в гробницата, придвижи се по спирала към пода и прие собствената форма на Фестин. Преобразяването е голямо емоционално напрежение за затворените в себе си магьосници от рода на Фестин. Когато към това напрежение се прибави и шокът от непосредствената среща с несвойствена за човека смърт, приела някаква форма, преживяването става ужасно. Фестин лежало известно време, почти останал без дъх. Беше ядосан и на себе си. Да избяга под формата на мъгла, това в края на краищата беше доста наивна идея. Всеки глупак знаеше този трик. Вероятно Вол просто беше оставил горещия вятър да го причака. Фестин се превърна в малък черен прилеп, прелетя разстоянието до тавана, повторно се преобрази в тънка струйка обикновен въздух и се просмука през цепнатината.

Този път се измъкна успешно и се понесе леко надолу из залата. Стигна пред един прозорец, когато остро усещане за опасност го стресна и го накара да се превърне в първата дошла му на ум компактна форма – златен пръстен. И тъкмо навреме. Ураганът от леден въздух, който би разпръснал в неописуем хаос въздушната форма приета от него, само леко изстуди пръстена. След като бурята отмина, остана да лежи върху мраморния под, като се чудеше под каква форма би могъл най-бързо да излезе през прозореца.

Затъркаля се, но беше вече късно. Огромен трол с безизразно лице крачеше застрашително по пода, спря, хвана бързо търкалящия се пръстен и го сложи в огромната си като скала ръка. Отиде с широка крачка до капака на гробницата, повдигна го, промърмори някакво заклинание и пусна Фестин в тъмнината. Той падна четиридесет стъпки право надолу и се приземи на каменния под: „Клинг!“

Фестин прие своята истинска форма, седна и печално разтърка натъртения си лакът. Край с това преобразяване на празен стомах. Горчиво съжаляваше за жезъла си, чрез който би могъл да си осигури колкото и каквато си иска храна. Без него, макар и да можеше да се преобразява както желае, той не можеше да превърне и да повика при себе си каквито и да било материални предмети – нито светкавица, нито даже агнешки котлет.

„Търпение“, каза си Фестин, отдъхна си и като разтвори тялото си в безпределното изящество на лесно летливите масла, се превърна в ухание от пържен агнешки котлет. Още веднъж се понесе през пукнатината. Чакащият трол подуши подозрително, но Фестин вече се беше преобразил в сокол и литна право надолу към прозореца. Тролът се опита да го удари, но не успя и изрева с дълбок каменен глас: „Ястреба, дръжте ястреба!“! Спускайки се от омагьосания замък към своята гора, която се простираше далеч на запад, с очи, заслепени от слънчевата светлина и блясъка на морето, Фестин пореше вятъра като стрела. Но друга, по-бърза стрела, го настигна. Той падна с крясък. Слънце, море и кули се завъртяха около него и изчезнаха.

Събуди се отново върху влажния под на подземието, с ръце, коса и устни, мокри от собствената му кръв. Стрелата беше пробола крилото на сокола, в образа на човека това беше рамото. Без да се помръдне, той измънка заклинание за затваряне на раната. След малко беше в състояние да седне и да си припомни по-дълго и съдържателно заклинание за лекуване. Беше загубил много кръв, а с това и сила. Хлад беше заседнал в мозъка на костите му, хлад, който дори лечебното заклинание не бе в състояние да стопи. Очите му останаха потъмнели и когато запали синия блуждаещ огън, за да освети смрадливия въздух; същата черна мъгла бе видял да висне над гората и малките градчета по земята му при полета си.

Нему бе отредено да пази тази земя.

Не можеше повече да бяга направо. Беше много слаб и уморен. Толкова уверен в мощта си, той я бе загубил. Сега каквато и форма да приемеше, тя щеше да се съпровожда от слабостта му и щяха да го хванат.

Сви се, треперещ от студ, и остави огненото кълбо с дъх на блатен газ да пращи и съска. От миризмата в мислите му изплуваха блатата, простиращи се от гората надолу до морето, неговите любими блата, където не беше стъпвал човешки крак, където при спускането си лебедите летяха дълго и равно, където между неподвижни езера и тръстикови острови бързите тихи поточета течеха към морето. Ех, да беше риба в един от тези потоци или още по-добре да се намираше нагоре по течението, близо до изворите, почивайки скрит в гората под сянката на дърветата или в чистата подземна вода под корените на елшите...

Това беше велика магия. Само в сънищата, и то само великите магьосници, успяха да осъществят това магическо отиване у дома. Фестин, у когото студът се промъкваше от костите към нервите и вените, стоеше между черните стени и напрягаше своята воля, докато тя пламна като свещ в тъмнината на плътта му и започна да работи за великата и тайна магия.

* * *

Стените бяха изчезнали. Той беше в земята, неговите кости бяха скали, неговите жили бяха гранит, кръвта му беше подземната вода, а корените на растенията бяха неговите нерви. Като спял червей той се движеше бавно на запад, пред него и зад него бе тъмнина. Тогава изведнъж някакъв хлад се плъзна по гърба и корема му като лека, неустойчива и несвършваща ласка. Вкуси водата и почувствува течащия поток, с очите си без клепачи видя през себе си дълбокия кафяв вир между големите корени на една елша. Спусна се напред като сребрист лъч в сянката. Беше свободен, беше си у дома.

Водата течеше безспир от своя чист извор. Фестин лежеше върху пясъка на дъното на вира. Остави течащата вода, по-силна от всяко магическо лечение, да успокои раната му и със своята прохлада да премахне суровия студ, който беше проникнал в него. Но както си почиваше, чу и почувствува тежки стъпки. Кой ли ходеше сега из неговата гора? Уморен, за да опитва да се преобразява, той скри блестящото си тяло на пъстърва под арката на един елшов корен и зачака. Огромни сиви пръсти затърсиха пипнешком из водата, размътвайки я. В мрака над водната повърхност се мерзелееха неясно очертани лице и безизразни очи.

Ту изчезваха, ту пак се появяваха. Мрежи и ръце търсеха, опипваха и прецеждаха. После го уловиха и го вдигнаха гърчещ се във въздуха. Помъчи се отново да приеме собствената си форма, но не можа, неговото собствено заклинание за връщане у дома го бе омагьосало. Гърчеше се в мрежата, задъхваше се и се давеше от ужасния сух и прозрачен въздух. Агонията продължи и той вече не помнеше нищо.

Дълго след това постепенно разбра, че отново е в човешкия си образ, някаква остра, кисела течност беше вкарана в гърлото му. Мина известно време и се намери проснат по лице върху влажния под на гробницата. Отново беше във властта на врага си. И въпреки че можеше да диша, не беше много далеч от смъртта.

Сега студът бе проникнал навсякъде в него. Троловете, слугите на Вол, сигурно бяха смазали крехкото му тяло на пъстърва, защото когато се движеше, болка пронизваше ребрата и едната му ръка. Натрошен и безсилен лежеше на дъното на кладенеца на нощта. Не намираше в себе си сили да се преобрази. Нямаше изход от положението, освен един.

* * *

Легнал неподвижно, почти без да чувства болката, Фестин си помисли: „Защо той не ме уби? Защо ме държи тук жив?

Защо никой никога не го е виждал? Кои очи могат да го видят? По каква земя ходи той?

Страх го е от мен, макар да нямам вече сила.”

Говореше се, че всички магьосници и мъже, владеещи силата, която Вол беше победил, живеели затворени в гробници като тази, живеели година след година, опитвайки се да се освободят.

Но ако някой избере да не живее?

Така Фестин направи своя избор. Последната му мисъл беше: ако греша, хората ще помислят, че съм бил страхливец. Но той не мисли дълго за това. Обърна главата си малко настрани, затвори очи, пое за последен път дълбоко въздух и прошепна думата, която се произнася само веднъж.

Това не беше преобразяване. Той не се беше променил. Неговото тяло, дългите ръце и крака, чевръстите пръсти, очите, които обичаха да гледат дърветата и поточетата, лежаха непроменени, ала неподвижни, съвсем неподвижни и напълно студени. Но стените ги нямаше вече. Гробниците, съградени чрез магия, бяха изчезнали. Нямаше ги залите, кулите и гората, и морето, и вечерното небе. Те всички си бяха отишли и Фестин вървеше бавно надолу по далечния склон на хълма на живота, под нови звезди.

Приживе той беше притежавал голяма сила, тук той не забрави това. Движеше се из тъмнината на голямата зала, подобно на пламък от свещ. И като си припомни името на своя враг той извика: „Вол!“

Повикан, без да е в състояние да противостои, Вол се появи срещу него като дебела белезникава сянка на звездната светлина.

Фестин приближи, а другият се сви и изпищя като опарен. Когато онзи тръгна да бяга, Фестин го последва, последва го отблизо. Дълго вървяха така, през застинали потоци от лавата на големи угаснали вулкани, издигащи конусите си към безименни звезди, през хребетите на тихи хълмове, през долини обрасли с къса черна трева, през изоставени градове, по техните неосветени улици и между къщите, от чиито прозорци не надничаше никой.

Звездите висяха на небето, никоя не залязваше, никоя не изгряваше. Тук нямаше промени. Денят никога нямаше да настъпи. Но те продължаваха да вървят и Фестин все гонеше другия пред себе си, докато стигнаха място, където някога, много, много отдавна беше текла река, река от живите земи. В пресъхналото речно корито, между облите камъни лежеше едно мъртво тяло: голото тяло на стар мъж с безжизнени очи, вперени в невиновните за смъртта му звезди.

„Влез в него!“ каза Фестин. Сянката изхленчи, но Фестин се приближи. Вол се сниши, наведе се и влезе в отворената уста на собственото си мъртво тяло.

Изведнъж трупът изчезна. Без белези и петна, сухите речни камъни блестяха на звездната светлина. Фестин постоя, после бавно седна между големите скали, за да си почине. Да си почине, но не да спи. Защото той беше длъжен да пази тук, докато тялото на Вол, изпратено обратно в гроба, се превърне на прах, докато изчезне цялата тъмна сила, разпръсната от вятъра и отнесена към морето от дъжда. Той трябваше да бди над това място където веднъж смъртта беше намерила обратния път към другата земя. Спокоен, сега безкрайно спокоен, Фестин чакаше между скалите, където някога вече нямаше да тече река, в сърцето на страната, която нямаше морски бряг. Звездите стояха неподвижни над него и с поглед към тях той бавно съвсем бавно започна да забравя гласа на потоците и звука на падащия по листата в горите на живота дъжд.

Посланик на Земята

Фантастичен разказ

Дмитрий Биленкин

Всеки си мисли, че знае какъв трябва да бъде един дипломат, макар че често пъти тези представи са твърде неверни. Но никой, включително и самият Посланик, не можеше да знае какви качества са нужни на представителя на Земята там, където съвсем доскоро за нея не са имали и понятие. Изборът, разбира се, бе внимателно обмислен и все пак Яков Гундарев често се питаше дали е този човек, който най-подхожда за преговорите.

Съмненията му обаче съвсем не се отразяваха върху поведението му: дългите години работа в ООН бяха научили Гундарев да се владее. Външно той напълно отговаряше на обичайните представи за истинския дипломат, защото се държеше с неизменно достойнство, бързо вникваше в същината на проблемите и умело водеше разговорите, а на непроницаемостта му би завидял и самият сфинкс.

Ако някой имаше друго мнение за Гундарев, това беше самият той. Заместник на Генералния секретар на Организацията на Обединените Нации?! Пълномощен Посланик на Земята?! Не може да бъде! Това е магия, сън, та той се познава добре, съвсем не е такъв, не е Генералния, не е Извънредния, а просто Яша, Яков, един най-обикновен човек, който в детството си често боледуваше, на когото майка му пееше приспивни песни, който като юноша странеше от хората и най-обичаше да бъде сам с книга в ръка –

какъв господар на съдбините на хората е той! Станало бе нещо невероятно! Нима никой не забелязва несъответствието?

* * *

Междувременно изходът от преговорите бе неясен и Гундарев съвсем не се заблуждаваше от безупречната любезност на домакините. Само глупакът ще прояви враждебност, когато от разтворилото се небе върху теб падне нещо непознато, но явно могъщо. А ридляните не бяха глупаци. Наистина, бяха още далеч от излизането си в космоса, но не страдаха от философска ограниченост и, съдейки по всичко, първата среща със земяните не ги шокира – отдавна са предполагали, че някъде във Вселената е възможно да съществуват други цивилизации, други разумни същества. И това беше всеобщо, а не само научно-философско убеждение. Историята на ридляните не познаваше нещо подобно на трагедията на Джордано Бруно; устойчивата патриархалност тук се съчетаваше с тежка, но много точно изградена култура на мисленето и нравите. С една дума, първият контакт премина гладко. Сега предстоеше да се установят постоянни отношения, за което бе изпратен и Посланикът. Съответно – така поне смятаха на Земята – беше нужно да се сключи и Договор.

А за какво – не беше ясно. За мир и дружба? За приключилата с войните Земя самата мисъл за възможността на някакви „звездни войни“ изглеждаше налепа. Нещо повече, самото споменаване на думата мир можеше да наведе ридляните на предположението, че земяните допускат вероятността за някакви други, немирни отношения. Дружба? Хм... Дружбата предполага не само деклариране на чувства. Дружба са и обменът, и помощта, и... Но в

дадения случай помагащата страна можеше да бъде само Земята с нейните приказни за ридлянните научно-технически постижения. А това вече приличаше на благотворителност и влечеше след себе си активно вмешателство в историята на тази планета.

Разбира се, човешкият ум намери изход от положението. Донесеният от Гундарев проект за първия в историята Междупланетен договор беше по-скоро декларация за дружеските намерения и освен общите думи съдържаеше само едно конкретно предложение. Наистина твърде важно за по-нататъшните взаимоотношения, защото ставаше дума за обмяна на изследователски експедиции.

Като че ли проектът не предизвика у ридлянните особени възражения. Но приемите се редяха един след друг, а нещата не се придвижваха, за което особено много допринасяше прекалената превзетост на ридлянския етикет. От земяните не се изискваше да спазват никакви правила, но ако Гундарев прекрачеше към масата за преговорите не с нужния крак или помръднеше ръка по-иначе, разговорът прекъсваше: щом дълбокоуважаемият Посланик е внесъл нов нюанс в същността на работата, той трябва да се обмисли отново, да се разгледа по-задълбочено и т.н. Отначало хората не разбираха този механизъм, а когато го анализираха, възникна предположението, че такава церемонност не е нищо друго освен клопка, начин да се удължи времето, а може би и да се обърка партньорът. Но експертната група начело с Рамирес скоро преразгледа своята първоначална хипотеза. Не, изтънченият ритуал на приемите не беше клопка, защото всекидневието на ридлянните също се регулираше от точно установени правила и

традиции. И когато Рамирес научи тази истина, той възкликна: „Ако сега имаме нужда от нещо, това е един церемониалмайстор! Специалист по дворцовия етикет на китайските императори! Или в най-лошия случай добра работа би ни свършил и един закоравял, завършен бюрократ...“

Гундарев само въздъхна. Нямаше какво да се прави, трябваше да се учат на науката на ридлянския етикет.

Разбира се, Гундарев знаеше, че работата, за която беше дошъл, се протака не само заради неопитността на земяните по отношение на ритуалите. Но той не прищпорваше събитията, защото се чувствуваше като сапър, който е открил мина с неизвестна конструкция. В края на краищата съдбата на дипломатите е такава. Та нали доскоро от тяхното благоразумие до голяма степен зависеше дали Земята ще оцелее или ще изгори в пламъците на атомната война? Тук все пак отговорността беше по-малка.

И да се обижда е глупаво. Защо ридляните трябва да бъдат откровени с онези, които изобщо не познават? Които може би ги плашат с могъществото си? Никой не разкрива душата си пред първия срещнат, колкото и дружелюбно да грее лицето му. Гундарев прекрасно помнеше как преди двадесет години един шофьор на такси в Калкута не прие протегнатите му рупии, само защото той, Гундарев, подаде парите с лявата, „нечистата“ за бенгалеца ръка... Щом като при хората се случваха такива недоразумения, какво оставаше за ридляните?

Най-любезен от най-любезните ридляни беше Твор, този негов вечен придружител, този Крепител на Лакътя на многуважаемия

Посланик, този... Виж, него, Гундарев с удоволствие би раздрусал като кукла, само да знаеше, че ще заговори просто, дори с най-ругателните думи, но искрено и от душа. Но чиновникът си е чиновник, одушевен предмет, нужен за преговорите толкова, колкото масата или креслото, не повече! Гундарев-дипломатът се отнасяше точно така към Твор, той просто нямаше право да изразходва заради него толкова нужната и уви, не без граници нервна енергия. Но въпреки всички разумни доводи този угоднически блюстител, този захаросан канцеларски плъх му беше по-неприятен от всички други.

А Гундарев на Твор? По този въпрос можеше да мисли колкото си ще и пак нямаше да намери отговора. Впрочем, Посланикът не се и замисляше за това: непроницаемата любезност на ридлянските дипломати изискваше в отговор същата непроницаема любезност, това бе всичко. И когато след поредната безплодна среща Крепителят на Лакътя се обърна почтително към Посланика, той, подчинявайки се на етикета, но запазвайки дистанция, изобрази нещо подобно на благосклонно внимание.

– Ще благоволи ли достопочтенният и велик Посланик да обърне внимание на нашия глас?

Сладникавата плетеница от думи беше привична, като орнамента по паркета, върху който те стъпваха, и Гундарев, без още да вниква в смисъла на казаното, небрежно, както беше предписано според етикета, мръдна леко кутрето на лявата си ръка. Впрочем тук нямаше и в какво да се вниква.

– О, неизразима благодат! – гласът на Твор се разля в необичаен възторг. – Нищожни са моите по-нататъшни думи и груба

е устата, която ги произнася! Но Високопоставените и от всички Най-разумни Господари...

Без да дава вид, Гундарев по навик застана нащрек.

– ... от всички Най-разумните Господари избрах мен, недостойния, да ви оповестя за предмета, който може да развлече вечерната отмора на Ваша Космичност... и колкото и дребен да е гореозначеният предмет...

Звукът от предавателя напираше в ушите като жужаща муха.

– Премного съм благодарен на Господарите! Лично и персонално и от името на всички...

* * *

„Пфу!! – изпъшка Гундарев, протягайки се върху седалката на реалета. – Защо, за какъв дявол се трепем за този Договор? И с кого? Твор ли ми е „брат по разум“? Какви сме им ние и те на нас?“

Посланикът потисна уните и съвсем не нови мисли. Щом в Галактиката няма и не се очаква да се намерят други съседи, всичко, което прави, е нужно. „Братята по разум“, както роднините, не се избират.

И сътрудниците също. Сега му предстои разговор с тях. Скоро ще мръкне, няма за кога да почива. Трябва всичко да се обсъди. Да се анализира, да се претегли и да се обмислят възможните варианти... Макар че какво толкова има за мислене? В реда на нещата е гостите да се канят и развличат, колко такива вечери имаше вече! Интересно е, но е уморително. И започна да доскучава. Все едно и също. Все пак може би си струва да се потърсят евентуалните интриги и клопки? Достатъчно е да постави

задачата на Рамирес. Впрочем, защо той продължава да бъде с него на „ви“?

– Рамирес, – каза Гундарев, когато се уединиха в кабинета му. – Защо ние с вас сме все още на „ви“? Какво мислите за това като ксеноетнограф?

– Хм – повдигна рамене Рамирес, което при неговото телосложение съвсем не беше лесна работа. – Та ние с вас сме официални лица.

– И никога ли не ви се е искало да се отпуснете? Да кажете добросърдечно: „Какви глупости дрънкаш, господин Посланик!“

Неуловима гримаса мръдна устните на мулата.

– За отпускане най-добре би било, гримасничейки, да се преметнеш през глава пред синклита на Великите...

– Ясно, да се върнем към работата! Какво знаете за този празник на Седемте Луни? Как да гледаме на поканата да участвуваме в него? Дали има политически ход и какъв може да е?

Тъмните изпъкнали очи на Рамирес се насочиха към Гундарев без да мигат. Посланикът се почувствува като отлята от стъкло фигура, през която погледът на експерта минаваше свободно. Това не беше нетактичност. В минути на съсредоточаване началникът на експертите гледаше винаги така, но да се чувствуваш неодушевен предмет не беше голямо удоволствие. Гундарев стана и се разходи из стаята, на което Рамирес не обърна никакво внимание: той не страдаше от чинопочитание.

– Така! – каза Рамирес, отърсвайки се от вцепенеността си. – За съжаление, заради големия обем на другите ни задължения ние не сме се заинтересували целенасочено от празненството на Седемте

луни. А сега е късно да събираме сведения. Със сигурност мога да кажа само, че това е нещо като нашия карнавал.

– Нужни ли са маски?

– Не. Ридляните дори имат такава поговорка: „Глупаво като маска в нощта на Седемлунието“. Обикновено народно тържество.

– Обикновено, значи ще има хоп-троп, тра-ла-ла – Гундарев въздъхна. – А има ли политическа подкладка?

– Засега никаква. Ще разрешите ли да събера експертната група?

„Редът си е ред – усмихна се вътрешно Гундарев. – Та как ще минем без ритуал!“

– Действайте – каза той.

* * *

Седем луни, да, на нощното небе грееха точно седем луни. Гундарев ги виждаше за първи път заедно. При други обстоятелства той с удоволствие би се полюбувал на невиджданото зрелище, но сега не му беше до красотите на природата. Чувствуваше се като плувец, който се гмурка в бурна и непозната река. Беше му неуютно и необичайно, а на всичко отгоре трябваше да се държи с достойнството на дипломат, да плува, така да се каже с цилиндър и във фрак и дори с пура в уста!

Тълпата клокочеше и кипеше като буен поток. По улиците и площадите кънтеше многогласо ехо и фигурите на митологичните същества по издадените стрехи на покривите сякаш потрепваха от виковете, зъбеха се в призрачната светлина на луните и наблюдаваха веселието с блестящите стъклъца на очите си; всички тези рогати и сребристолюспести таласъми, вампири и вещици

сякаш оживяваха при раздвижването на сенките и отблясъците. В прозрачния въздух на небето просветваха големи и малки, пълни и нацърбени луни; от светлината им не можеше да се скриеш никъде. Над обширните площади и тесните улици над движещите се тълпи неподвижно белееха ажурните, облети с бисерно сияние, кулички на безбройните храмове.

Гундарев потърси с поглед обичайното си обкръжение. Всички те бяха тук, до него – и Рамирес, и неговите напети експерти, и, разбира се, неизменният Твор. Като въздъхна дълбоко, Посланикът на Земята се смеси с тълпата.

Веднага той и спътниците му бяха обградени от нея. Пред тях се замяркаха рибешките лица на ридляните, жестикулиращите многопръсти ръце, развяващите се наметки. До ноздрите му стигнаха непознати миризми. Смахът, подвикванията и тътенът на музикалните инструменти оглушиха Гундарев. Със служебна усмивка той се въртеше и се движеше заедно с всички и се чувствуваше от глупаво по-глупаво. В този хаос колкото и плътна да беше тълпата, никой не го докосваше. Той бе съвсем изолиран, извън блъсканицата и веселието, извън общата врява, извън музиката, извън всичко.

Полека-лека гнетящото чувство на неудобство и безпокойство обхвана Посланика. Той не можеше да се отърве от усещането, че беше излишен, и се зарадва, когато откри, че Твор го следва неотлъчно по петите, любезно-официален, както винаги. Останалите му спътници се бяха изгубили в тълпата. Но Твор беше там, където трябваше да бъде, до него. На душата му поолекна. Как обаче да се държи без надменност и с достойнство във вихъра на

всеобщата възбуда, сред танцуващите и кривящите се, под стрелите на множеството иронични погледи? Опитът незабавно подсказа решението и Гундарев, въртейки се сред тълпата, често-често започна да вдига поглед над главите и забрадките, сякаш красотата на небесното многолуние го беше пленила силно и той не можеше да се откъсне от нея. Номерът беше съвсем плосък, но кой ще осъди възхитения чужденец?

Познатото потискащо чувство на откъснатост обаче не напущаше Гундарев. Да, познато и отдавна изпитано, то мъчително се изостри тук. Гундарев винаги бе отбягвал тълпата, такъв беше неговият характер. Възбудата ѝ го измъчваше и потискаше, като нещо чуждо, стремящо се да го подчини на себе си.

Гундарев се чувствуваше като водолаз, потопен в чужда, поглъщаща го стихия. Пък и не можеше до безкрайност да страни от всички, да се възхищава от чуждото небе и на чуждата архитектура. Сигурно вече са разбрали, инстинктът на тълпата безпогрешно определя пришелеца, а за тази тълпа той бе два и три пъти пришелец...

„Да, да, аз не съм като вас! – едва ли не извика Гундарев. – Аз съм от друга планета, ние сме безкрайно чужди едни на други!“ Но това не биваше да се казва, дори не биваше да се помисля.

Тълпата сякаш го притисна. Както и преди, никой не го докосваше и не го обсипваше с хули. Но дистанцията изчезна, нещо повече, надничаха в лицето на Посланика на Земята. Като се усмихваше сковано, Гундарев се огледа: къде ли е Твор?

Зад него нямаше никой. Чиновникът беше отстранен. Ами сега?

Беше сам. И какво от това? Та той е Посланик! Нека Твор или който си иска още да се безпокои... В душата на Гундарев дори нещо се отпусна. Той е сам – и това е интересно! Някой го бутна с лакът, той измърмори нещо в отговор на неясното извинение. Веселба, шум, погледи, погледи...

За миг усети безпокойство от тези рибешки лица около себе си, лъснали от пот, чужди, крещящи, гледащи тъпо, миришещи, стадо, което отхвърля пришелеца, но което може да го стъпче, да го погълне... Спокойно, спокойно, та той е представител, Посланик! А освен това е и човек. Такова нещо в неговия живот не е имало и няма да има – и музиката с нейния подскачащ ритъм, и неправдоподобната лунна светлина, и озъбените по покривите химери, и тежката миризма, и цялата екзотика на тази нощ. И той, защитеният от своя сан наблюдател, е свободен.

Да става каквото ще! Кой свободен далечен прадядо му пошепна това? Няма значение. Гундарев се развълнува, мъчително желание се промъкна в душата му. Наоколо всички се шегуват, нима и той не може... Не, невъзможно е. Веселието на ридляните не е за него, той ще изглежда глупав и смешен. Пък и може ли да си го позволи? Та той е Посланик, всеки негов жест незабавно ще стигне до Господарите и ще бъде подложен на анализ.

Изходът беше да се измъкне от тълпата. Стигаше му толкова, нали все пак взе участие в празненството!

Бавно и внимателно Гундарев започна да се промъква към стъпалата на някакъв храм и гъстите дървета край него. Изведнъж се чу гръм, небето се разцепи и се разлудува от буйството на

огньовете за забава. Всичко наоколо се оцвети в багрите на дъгата. Оглушителен вик тресна като гръм: „Седемлуние, седемлуние!“

Стъписан, Гундарев тръсна глава. Седемлуние? Ето какво било! Всички луни се бяха наредили на небето като дъгата на кобилица. Но това не го засягаше. Той беше вече близо до стъпалата на храма, оставаха му още десет-петнадесет крачки. И тогава срещу него застана един ридлянин. Не, по-точно ридлянка. Искрите на многоцветните огънове на фойерверките трепкаха в изпъкналите ѝ обезумели очи.

– Земянино! – извика тя. Шареното ѝ наметало се развяваше. – Ти си един горделивец!

Колкото и внезапна да беше нападката, отговорът последва веднага:

– И в какво, позволете ми да попитам, се изразява това?

Ледената любезност на думите му май че пообърка жената.

– Ами в това... в това – извика тя, задъхвайки се. – Във всичко!

– Извинете, но това не е довод – със същата невъзмутимост рече Гундарев. – Позволете ми да мина, бързам...

Беше казано не от него, в него сякаш говореше някакъв магнетофон от дипломатическия арсенал. Самият Гундарев бе изумен от необяснимото нахвърляне и сега най-много от всичко желаше да види Твор, който просто беше длъжен да се появи и оправи всичко.

Но от тълпата, която се отдръпна, вместо пищния чиновник се измъкна възрастен ридлянин, със същия простоват вид, като жената.

– Не е довод, казваш... Малко... – обърканите му викове се губеха в тряска на изстрелваните фойерверки. – Могъщ презренник... Седемлунието! Ти ни потъпкваш!...

– Не е истина! – извика Гундарев, уязвен от чудовищното обвинение. – Ние желаем доброто ви! Затова и дойдохме! Всичко, с което разполагаме...

Стъписан, той прехапа език: последните неволно изтръгнали се думи не бяха истина. Ироничният парализиращ смях на тълпата прекъсна Посланика. Подмятанията се пресичаха едно друго, но смисълът им беше ясен. Той като нагорещено желязо се заби в обърканото съзнание на Гундарев.

– Слушайте, вие не разбирате...

– А защо ние трябва да разбираме, щом ти не искаш да ни разбереш? – чу се ясен глас. – Могъщи, ти дори това не си проумял, че в часа на Седемлунието всички велики се прекланят пред Гласа на истината! Кой си ти, земянино?

– Червей, червей! – закрещя тълпата. – Дивак! Дърдорко! Горделивец!

Люшналото се небе потъмня в очите на Гундарев. „Ето ти едно хоп-троп, тра-ла-ла!“ – помисли си той и трескаво пое въздух.

– А може би не само червей? – с горчивина каза той, като не се интересувахе дали някой ще чуе или не. Чуха го и млъкнаха. – Може би и глупак? Кажете, де! Какво още сте ми приготвили?

Тълпата не мръдна.

– Не, ти не си глупак – неуверено каза някой. – Един глупак не би се справил с пътешествието сред звездите...

– И все пак си глупак – възрази друг глас. – С нас се държиш като глупак... Като високомерен будала...

– А искате ли да знаете защо? – тихо, със свито сърце каза Гундарев. – Слушайте тогава. Не, почакайте... Едно време у нас казвали: глас народен – глас божи... За мен сега вие сте по-велики от Великите. И ако в часа на Седемлунието у вас казват истината, тогава... Ако искате вярвайте, ако искате не вярвайте, ние дойдохме при вас с чисти намерения. Но... Такъв потискащ етикет, такава фалшива любезност, такава лъжа не бяхме срещали! А ние, глупаците, се надявахме, че... Ето ви моята истина, правете с нея каквото искате!

„Какви ги дрънкам!“ – изохка той мислено, но вече беше късно, беше му все едно.

– Ех! – изтръгна се вик от тълпата.

Гундарев смътно отличавахе приближилите се до него лица. Онемялата тълпа го притисна, обви го острата миризма на множество тела.

Внезапно пръстенът се разкъса и той усети, че е на свобода. Зрението му бавно се възвърна. Стоеше край стъпалата на храма, до него нямаше никой, а далеч, както преди, кипеше веселбата.

Олюлявайки се, Гундарев се скри в сянката на дърветата. Тялото му не го слушаше, в небето размитите луни се раздвояваха – дали от сълзите или от още нещо, не знаеше. Всичко свърши, сега мисията им беше вече безполезна, но Гундарев не съжаляваше за нищо и най-малко за провала на своята дипломатическа кариера. Преградите се скъсаха, той изля натрупалата се горчилка, сега в душата му бе празно, черно и леко.

– А, ето къде сте били! – Гундарев дори не трепна от този глас. – И какъв вид имате само, господин Посланик! Какво, „прочистиха“ ли ви?

Кръглото лице на Рамирес блестеше от пот и сияеше като кръгла луна.

– „Прочистиха“? – непознавайки гласа си, каза Гундарев. – Поточно: оплюха.

– Точно така! – сякаш се радваше на нещо, извика Рамирес. – Така ни се пада!... А мен трябва да ме изгонят – добави той решително. – От какво се интересувахме ние?! Най-малко от обредите на празненствата. За тях изобщо не помислихме. Че може ли така? Само работа и никакво развлечение! Непростително, уж съм етнограф...

– И какво следва от това? – равнодушно попита Гундарев.

– Не, това е чудесно! Помислете си само: има един ден и час, когато всичко се преобръща и всеки ридлянин може да тръсне истината в лицето на когото си иска, да излее всичко, насъбрало се в душата му. Колко прилича на Земята!

– На Земята?!

– Точно така. Това е най-древният ритуал... Преди да го ръкоположат, вождът на племето трябвало да изтърпи хули и обиди, за да помни и да не се забравя. И в по-късни времена подвластният и безправният е можел веднъж, в позволен от ритуала час, да изобличи своя господар... Час на равенството и разкрепостяването, социален отдушник, отговор на суровата действителност. Ние сме го загубили, заменили сме го с нещо друго, а тук, виждате, се е запазил в първоначалния си вид.

Гундарев отстъпи крачка назад.

– Значи така... Интересно е какво им отговорихте вие на „плюещите“?

– Ами нищо. Забравили сме, отвикнали сме как става това, пък и... – Рамирес разпери ръце. – Затова пък сега всичко е като на длан: и какво лошо мислят за нас, и как се отнасят, и какви идиоти сме... „Миг на истината“, и то какъв!

„Вярно е“ – едва ли не изрече Гундарев. Най-после мислите му се проявиха. „Виж ги ти, Господарите! Не се бяха решили сами да прекъснат преговорите, страхуваха се. Инициативата трябваше да излезе от нас и те се постараха да ни я натрапят. Какви преговори може да има вече и за какво? Глас народен – глас божи!“

– Да става каквото ще! – изтръгна се от устата на Посланика. – Като ще се веселим, да караме до край!

Където и да отиде, веднага ги заобикаляха ридляни. И отново им казваха право в лицето всичко, което мислеха за тях. За ужас на Рамирес, ужас, който скоро се смени с възторжено учудване, Гундарев отвръщаше на хулиганите така, както беше отговорил веднъж вече. И тълпата замлъкваше. Малко по малко онези, които слушаха Посланика, започнаха да се събират около земяните, като ги закриваха от нови подигравки и обиди.

Така сред всеобщия кипез изникна малко островче, центърът на което бяха земяните. Но това не трая дълго. Как и поради какво стана преломът? Изразенията на лицата се промениха, всичко се раздвижи и забушува, както преди. Гръмна музика. Огненият ритъм раздвижи кръвта и ги понесе. Още неопомнил се, Гундарев усети, че хваща някаква многопръста длан. Или обратно, него го

повлякоха? Нямаше значение. Невъзможно бе да устои на наивно-детския напор на тълпата. Краката тръгнаха сами. Нищо вече нямаше значение освен това, което ставаше тук, в тази минута. В небето танцуваха луните, от тропота на краката площадът се тресеше, зъбейки се, по покривите танцуваха химерите. Седемлуние, Седемлуние! Нещо окончателно се стопи в душата на Гундарев, той само за миг се учуди, че се върти заедно с всички, че дишат право в лицето му, че прегръща някого (нима ридлянка?) и че му е добре и свободно, както някога, в детските години, в забравеното далечно минало.

Охо, вие не знаете как умеят да танцуват на Земята! Хайде, Рамирес, дай да изкараме един... По дяволите годините! И кой мизантроп беше казал, че в тези чудесни лица има нещо рибешко и лицемерно-любезно?! Никога не е имало и не е могло да има...

Някак незабелязано цялата весела компания се намери пред дълги, отрупани с лакомства маси и също изведнъж в ръцете на всички се появиха чаши. И тогава всичко се разбърка. За земяните в тукашните напитки нямаше никакъв алкохол и все пак те се напиха – от буйните танци, от всичко преживяно, което се стовари върху тях, от волните простори на искреността, които така внезапно се разкриха пред тях. Те ругаеха високомерието, лицемерието и всичко, което сами ненавиждаха, а ридляните дружно се съгласяваха и ги питаха как е на Земята. Хората отговаряха най-откровено, понякога спореха, забравяйки кой е край тях и това също беше нещо ново и прекрасно.

Да се разкрият, да, бяха ги накарали да се разкрият чрез ловък ход! Е, сега злорадствавайте колкото си искате, вие не знаете, че

неподправената, вечната дипломация е силна чрез истината си. Няма вечни господари, вечен е само народът, а той е тук, с нас, безпомощен и наивен, но не винаги ще бъде такъв.

– Юнаци! Дадоха ни да разберем, точно така трябваше! Да, да, аз ти го казвам, приятелю!... Да върви по дяволите това наше различие. Извинявай, но не съм съгласен: различието не пречи, точно обратно, без него светът би бил неинтересен и скучен, като таблицата за умножение...

Не е важно какво говореха – едно или друго. Важно бе как говореха и как слушаха. Гундарев не бе преживявал подобно нещо. Всичко се сливаше в едно: и шумът от чашите, и виковете, и думите: многолунната неземна светлина играеше по лицата, които бяха ту сериозно заслушани, ту усмихнати. Не, не всичко беше безоблачно. Имаше и спорове, имаше и недоразумения, но всичко толкова леко се оправяше и дори да оставаше горчилка, чувствуваше се че и тя бе нужна, като озонът във въздуха след буря.

И колко още друго имаше! Но паметта бе претрупана от впечатления. Кога се мярна последното? Аха, да, вече в резиденцията, в студения полумрак на нейните помещения.

– Преживяваш ли, Посланико? – Рамирес леко го докосна. – Господарите...

– Каквото посяха, това и пожънаха. Но си струваше, нали?

– И още как! Стига фалшиви уверения, ние сме хора! И знаеш ли какво?

– Знам, можеш да не ме утешаваш. Бъдещето ще ни срещне отново с ридляните и договорът, истинският Договор ще бъде

подписан. Не сега, след сто, след хиляда години, но ще бъде подписан!

– И аз мислех същото... Интересно, дали ще са нужни и тогава дипломати?

– Е, това ние с теб няма никога да научим. Не можем да предвидим какъв ще бъде резултатът от нашите думи... Нищо, животът е по-мъдър от нас.

* * *

Договорът бе подписан на другия ден. Когато тази церемония се извършваше, на Посланика се стори, че лицата на Господарите са мрачни. Сякаш нещо ги бе заставило да отстъпят... Може би наистина беше така? Или само му се струваше? Етикетът беше в стихията си, израженията отново станаха непроницаеми.

Последният спринтьор

Фантастичен разказ

А. Молчанов

Игор Волжин, председател на Международния комитет по опазване на тунела на Демък и член на Световния координационен съвет, се събуди от странно, необяснимо поклащане – като че ли се намираше на голям океански кораб. „Сънувам ли?“ – помисли си Волжин, седна върху леглото и внимателно се послуша. Цареше пълна тишина и само над главата му полилеят се поклащаше леко. В щата нямаше сеизмична служба. Трябваше да се свърже с метеорологичния център.

Да, имаше земетресение, да, съвсем слабо – трета степен в епицентъра, на двеста километра от Зоната на тунела – да, уникално явление.

Волжин седеше притихнал на края на леглото и усещаше как тялото му се облива в студена лепкава пот. Тунелът бе строен без да се вземат под внимание антисеизмичните норми и това, че не се взриви, можеше да се приеме направо за чудо. Строго погледнато, чудо беше и това, че се бе запазил невредим цели три години.

Само преди три години почина Уилям Раймънд Демък – бившият собственик на гигантските военни заводи на концерна „Демък къмпани“ – и на принадлежащата му забутана някъде далеч ферма откриха нещо толкова страшно, че отначало го приеха като шега. Демък спортуваше и на фермата си имаше покрита стометрова тартанова писта. Отвън зданието много приличаше на краварник.

Дори местните жители го наричаха точно така. И ето че на другия ден след смъртта на Демък над входа на „краварника“ се появи голям ярък надпис: „Тунел на Уилям Р. Демък“, а до вратата, в нещо като стенен гардероб дошлите да позяпат намериха магнетофон със запис и книга под названието „Инструкция“. Включиха магнетофона и той съобщи следното:

„Обръщам се към цялото човечество. Аз, Уилям Раймънд Демък – търговец на смърт и най-богатият човек на планетата.

Под този тунел лежи значителна част от моето състояние под формата на исторически, художествени и други ценности на обща сума осемнадесет милиарда долара. Но под този тунел лежи и ядрен заряд с мощност двеста и петдесет мегатона. И той ще се взриви, ако някой от вас влезе в тунела или се опита по някакъв начин да вземе ценностите. Той никога няма да се взриви от само себе си. Тунелът ще ви напомня вечно, че аз съм по-силен от вас. Но аз не само съм по-силен, аз съм и по-великодушен. Давам ви един шанс. Моята бомба може да обезвреди човек, който ще пробяга разстоянието от началото до края на тунела за не повече от 8,20 секунди. Тунелът е дълъг точно сто метра. Прилагам инструкция.“

А в инструкцията (том от четиристотин страници) Демък освен указанията как да се изключи взривното устройство и какво не трябва да се прави, беше изложил и своите възгледи.

Обичал големия спорт. На младини се занимавал с лека атлетика, играл в отбора на университета, а на стари години беше станал голям запалянковец и често пъти отпускаше на харесалия му се спортист значителна материална помощ. Но за времето, когато

Демък беше жив, в света се бяха изменили твърде много неща. Съвсем други ветрове духаха сега и над стадионите.

Световният здравен комитет с болшинство на гласовете прие закон за забрана на професионалния спорт. При това за професионалисти се смятаха не само онези, които, занимавайки се със спорт, натрупваха цели състояния, но изобщо всички, които бяха направили спортния резултат цел на живота си. В ХХI век здравето беше най-ценно от всичко останало. С цифри и факти беше доказано, че спортните успехи през последните години са резултат не на използване на скритите възможности на човека, както по-рано, а на крайно вредната за здравето изкуствена стимулация на развитието на отделни органи и системи. Във всички видове спорт, където се отбелязваха рекорди, човекът вече бе достигнал границите. Но той продължи и по-нататък. Оттатък предела, в забранената от гледна точка на здравето зона. В борбата за рекорди се изобретяваха все нови, все по-варварски начини за „дострояване“ на човешкия организъм. Решиха да сложат край.

Методиките на тренировките бяха преразгледани основно. Използуването на стимулиращи препарати бе напълно забранено под заплахата за доживотна дисквалификация. Някои видове спорт бяха изобщо забранени като опасни. Други видове станаха само развлекателни. А спортът на майсторите, големият спорт, зрелищният спорт навлезе в епохата на игрите. Четирите олимпиади, състояли се след приемането на закона за спорта, преминаха при огромен успех и на всяка бяха поставяни рекорди: по броя на участниците, по броя на зрителите, и по броя на игрите,

включени в програмата – нали фантазията на човека е неизчерпаема.

Но все още оставаше и старият спорт, който, оказа се, има силни поддръжници. Един от тях беше и Демък. Отстранен от работа и лишен от заводите си, той използва всичките си сили, влияние и голяма част от капиталите си, за да получи специално разрешение няколко частни фирми да поддържат спортни клубове от стария тип. В тези клубове се постигаха абсолютно фантастични рекорди. С какви средства? – никой не питаше: в клубовете на Демък целта оправдаваше средствата. Разбира се, между клубовете и Световния здравен комитет съществуваше постоянна необявена война и по времето, когато Демък почина, в Стария свят вече нямаше професионални спортни клубове, а всички клубове от Новия свят се бяха обединили в един спортен център в Хюстън.

Демък виждаше накъде вървят нещата и не можеше да прости нанесената обида. Измисли отмъщението. Спасяването на планетата от последната чудовищна бомба той възложи на спринтьор, какъвто сред хората нямаше, но който сигурно би се намерил, ако човечеството тръгнеше и по-нататък по пътя на постигане на спортни резултати с цената на всякакви средства. 8,20 – това беше много точно изчислен резултат: недостижим, но почти. Нито един от живите спринтьори професионалисти не би рискувал да приеме, че ще го постигне, но по принцип, теоретично, случайно, при изключително стечение на обстоятелствата някой от тях би бил способен да покаже такова време. Демък искаше да покаже на хората колко много са загубили, отказвайки се от стария спорт.

На Земята не бяха взривявали бомба от двеста и петдесет мегатона и сега, след всеобщото и пълно разоръжаване, когато новото поколение не познаваше заплахата от война, би било твърде обидно върху тялото на планетата да се оставя такава рана.

Мерки бяха взети незабавно. Не минаха и десет часа от първия звънец в службата за безопасност на щата и фермата вече бе заградена, всички пътища към нея – затворени, а шефът на Интернационалната служба по безопасност и председателят на Световния комитет по контрола лично пристигнаха на мястото. В процеса на разследването бе установено, че наистина в заводите на Демък някога е било изготвено и незаприходено известно количество ядрен взрив, но да изяснят колко, кой, кога го е транспортирал до фермата, не успяха.

Така се появи Зоната на тунела – кръг с радиус сто километра. Веднъж на всеки шест месеца в Зоната пристигаше комисия начело с най-големия специалист по ядрено оръжие, бившият генерал Джонатан Брайт. Експертите преценяваха състоянието на тунела, дискутираха за възможните методи за изключване на автоматиката, предлагаха нови системи за охрана, обсъждаха плановете за по-нататъшните си действия. И на всяко заседание отново и отново се повдигаше дотегналият им вече въпрос: да взривят тунела или да чакат, докато измислят нещо ново. Имаше и други въпроси. Дали Демък беше оценил честно скритите под тунела ценности. И дали изобщо там имаше ценности? Ами ако това бе просто една лоша шега? А директорът на Международния институт по кибернетика Диего Корвалес предположи, че дори не е лоша шега, защото под тунела няма никаква бомба. Но и това не можеше да се провери,

тъй като засега все още нямаше открити методи за сондиране, които да не бяха упоменати в Инструкцията.

Но ето че се случи. И както винаги съвсем не онова, което можеше да се очаква. Земетресението стана по време на поредната визита на експертната комисия в Зоната. Цялата комисия беше тук, в хотела при Комитета по опазването.

Изведнъж на Волжин му се стори, че седи върху бомбата, а до ръката му е пружината на взривното устройство. Достатъчно е само да помръдне леко и двеста и петдесетте мегатона ядрен взрив ще вдигнат във въздуха милиони тонове земя. С мъка си наложи да протегне ръка и да набере номера на Джонатан Брайт. Брайт не спеше. Беше в сако и с връзка – или още не бе легнал, или се беше вече облякъл. Второто бе напълно възможно. Брайт, стар армейски вълк, бе привикнал да се облича мълниеносно.

– Какво ще правим, Джони? – попита Волжин.

Брайт не отговори.

– Как мислиш – каза той, – дали ще има още трусове?

– Какво да ти кажа, земетресението там е събитие с почти нулева вероятност, следователно повторението му е още по-малко вероятно. От друга страна, щом събитие с нулева вероятност се е случило, може да настъпи и второ.

Брайт обмисли чутото и каза:

– Не ти ли се струва, че логиката е гадно нещо?

– Тунелът е гадно нещо, а не логиката. Какво ще правим?

– Ще звъним в Хюстън.

– Значи и ти смяташ същото?

– Да – каза Брайт, – нямаме друг избор.

И екранът угасна.

„Дявол да го вземе – помисли си Волжин, – не намерих време да прегледам този запис. Дали да звънна отново на Брайт? Не, по-добре ще позвъня при нас, в Комитета“.

Направи поръчка. И докато екранът тихо блещукаше, очаквайки предаването, Волжин си спомни как Брайт, дълбоко възмутен и без да подбира изразите, разказваше за срещата си с Боб Джонсън.

Светна надпис „Внимание!“, после се появи датата, времето и номера на записа.

Джонсън влезе наперено, затвори вратата с крак и небрежно подхвърли:

– Salud, camarada!

Беше роден в Порто Рико и в детството си бе говорил повече на испански, отколкото на английски. А camarada – защото работниците от интерслужбите, интеркомитетите и интеркомисиите често наричаха на шега интербригадисти.

Брайт реагира спокойно:

– Добър ден, Боб. Ще успеете ли да ни помогнете?

– Разбира се.

– Абсолютно уверени ли сте в това?

– Е, стопроцентова гаранция искайте от дядо господ, а аз ви обещавам деветдесет и девет. Стига ли ви?

– Все пак един процент не сте сигурен в себе си, така ли?

– В себе си съм сигурен сто процента. Но един процент не съм сигурен в обстоятелствата. Всичко може да се случи. Да кажем земетресение, наводнение, метеорит. Ясно ли ви е?

„Тогава Джонсън се е шегувал – помисли си Волжин, – а земетресение наистина стана.“

– Е, отсъствието на метеорити все някак ще ви осигурим – каза Брайт. – И все пак, защо сте толкова уверен, Боб? Вие имате най-добър резултат 9,52, т.е. 8,52 с летищ старт, а Инструкцията изисква 8,20.

– Брайт, с дилетантските си познания в спорта по-добре да не разсъждавате за такива неща. Благодаря ви, че не забравихте за стартовото ускорение и извадихте една секунда – други и това не правят. Но първо, при мен с моите дълги крака разликата между резултатите от място и с летищ старт е 1,10–1,15, второ, има маса начини резултатът да се подобри, а у нас, професионалистите, има неписан закон: никога да не нарушаваме едновременно повече от едно, е, максимум две правила. Така че всички мои рекорди са постигнати или благодарение на „пружинни шпайкове“, или благодарение на „анаболити“, или на „експрес-допинг“, или на „тласкаща пътечка“. Но ефектите се сумират, ако се използват всички едновременно. Най-сетне, има средства, които действуват изобщо само веднъж. И средства, влиянието върху организма на които е слабо изучено... Да, съществува още анизотропното бягане на Овчарников-Вайнек. Оказа се, впрочем, че аз не съм способен за него, но при цялата си природна бездарност усвоих „финалния плонж“. Това е!

Брайт беше направо слисан от обилието на информация. Сега вече, три години след този разговор, той знаеше наизуст всички допинги, всички най-съвременни технически средства и можеше дори на сън да назове, без да се замисля, десетте най-добри

спринтьори на света за всички времена. А тогава главата му се завъртя и той си представи изведнъж как този момък изминава стотте метра за пет секунди. „Повярвах в него“ – призна си Брайт на Волжин.

– И колко искате да получите? – попита Брайт.

– Девет милиарда долара.

– Колко?! – бившият генерал буквално зина.

– Само петдесет процента от общата стойност. Друг би поискал деветдесет или всичките сто. Та ценностите ще извадя аз, а вие само ще ми асистирате. Освен това аз ще ликвидирам опасността. А колко ще ви струва охраната? А?

– Не – каза Брайт, – не сме съгласни при такива условия.

– А пък при други условия не съм съгласен аз. – Боб стана. – Имайте пред вид, Брайт, че аз ще мога да живея без вас, а вие без мен – едва ли. Друг спринтьор няма да намерите. Друг спринтьор просто няма. Нито в Русия, нито в Германия, нито в Китай. Аз съм последният спринтьор на отиващия си свят.

После ослепително се усмихна с белите си зъби, сякаш изведнъж в тъмното светна лампа-светкавица и добави с възхитителна небрежност:

– Salud, camarada! Потрябвам ли ви – позвънете ми.

„Да – помисли си Волжин. – Брайт не се държа много сериозно с „последния спринтьор на отиващия си свят“. Но май че Джонсън не е от обидчивите. На него му трябват пари. Интересно, защо ли са му? Е, добре. Ще заплатим на Джонсън – той ще спаси ценностите. Или ще загине. Едно е ясно: той не е мошеник. Самоубиец, маниак,

но не и мошеник. А ако под тунела няма ценности или бомби, или въобще няма нищо – как тогава ще се разплащаме?”

* * *

Боб Джонсън седеше в шезлонга, завит в одеяло, макар че денят беше топъл, краката му, прекалено дълги, бяха опънати, сложените върху тях барокамери бяха включени към помпа и от нея излизаше проводник към вертолета. Боб бе захапал гумен мундшук, както аквалангистите и дишаше смес от бутилка. До него, съсредоточено гледайки секундомера, стоеше червенокосият и зеленоок Оливър Прентис – треньор-масажист на великия спринтьор. От другата страна на шезлонга над куфарче с шишенца свещенодействуваше нисичък дебел негър, толкова черен на фона на белия си халат, че изглеждаше по-черен от Джонсън.

– Вкарвам експрес-допинга – обяви той.

Джонсън измъкна изпод одеялото дясната си ръка за инжекцията, с лявата извади мундшука от устата си и погледна приближилия се Волжин.

– О, здравей, Игор!

– Здравей, Боб. Какво е това на краката ти?

– Локално отрицателно налягане – сериозно отговори Боб.

– Не, Боб, това виждам и аз, питам те за шпайковете.

– Нито е „Адидас“, нито е „Пума“, нито е „Кимри“ – усмихна се Джонсън. – Специална поръчка. Отгоре – синтетичен пух – тъничката яркожълта обвивка плътно прилепваше към краката на Джонсън – а отдолу – руберит с пластмасови пружинни шпайкове – подметката бе черна, неочаквано дебела и в предната си част с нагъсто разположени шипове. – Руберитът унищожава механичните

въздействия. Когато бягам, имам чувството, че върху краката си нямам нищо, и че шиповете растат направо от подметката.

– Вкарвам общия стимулатор – съобщи дребосъкът.

Застаналата до тях млада и красива Елза Гудинис, председател на комисията по спорта при Световния здравен комитет, се намръщи, като гледаше спринцовката с допинга, и Волжин си помисли, че присъствието ѝ тук е някак неуместно.

– Буенос диас, сеньора – каза той. – По какъв повод?

– Като пълномощен представител на Световния здравен комитет трябва да бъда свидетел на това най-чудовищно през последните години нарушение на закона – с достойнство каза Елза. – Или вие мислите, че след днешния ден нашият Комитет ще гледа през пръсти на всички шмекерии на професионалистите? Не, сеньор Волжин! Аз знам, на вас винаги не ви е достигала твърдост в отношенията с тях, но днес песенчицата им е изпята, професионалистите вече няма да бъдат извън контрола на Световния здравен комитет. Впрочем, чухте ли, че Центърът за спорт в Хюстън скоро ще бъде затворен?

– Нима? Мислите ли, че ще успеете?

– Можете да смятате, че вече сме успели. Решава се въпросът за приемането на нов закон за спорта. Още по-строг.

– Загряване! – чу се гласът на Прентис.

– Не – възрази Джонсън. – Ще поседя още две минути.

Прентис беше свикнал с такива поправки. Разбира се, Боб по-добре знае.

– Игор, – предложи Боб. – Хайде да поиграем, както вчера.

– Хайде.

– Монтгомъри – каза Боб.

– Салников – отвърна Волжин.

Тази игра те бяха измислили предния ден, когато се срещнаха в Комитета по охраната и почти веднага намериха общ език. Изясни се, че Боб говори руски. („Мечтаех да работя като разузнавач и го научих, а сега разузнавачите не са нужни никому, но пък руският ми е добре дошъл“.) И разговаряйки на руски, те разбраха, че и двамата познават и обичат спорта и се прекланят пред едни и същи кумири, и че техните кумири бяха не отчаяните професионалисти от последните години, чиито рекорди създаваше варварската спортна наука, а онези истински герои на спорта, които още не познаваха точното пресмятане и прахосваха здравето си удивително нерационално.

Волжин беше момче, а Джонсън още не е бил роден, когато техните кумири завършваха своя спортен път, но Волжин помнеше и препълнените трибуни на Лужники в дните на съревнованията, и тренировките на знаменитите лекоатлети, на които той търчеше да позяпа; а Джонсън, попаднал в Хюстън на петнадесет години, прекарваше цели часове в Музея на спортната слава, гледайки стари филми от Олимпиади и големи шампионати и знаеше стария спорт не по-зле от Волжин, дори по-добре, защото го познаваше отвътре.

Сега Боб заяви, че САЩ са първата спортна държава в света. Волжин не се съгласи. И се започна. Подхвърляха си големи имена, вкарвайки се понякога един друг в задънена улица.

– Джо Луис – каза Боб.

– Лагутин – отговори Игор.

– Касиус Клей.

– Горстков.

– Не е същото! Джо Фрейзър.

– Лемешев. Добре, Боб, ти спечели този рунд.

От мрачната група на експертите се отдели Алвар Густафсон, също член на Световния Координационен Съвет, и като приближи до Волжин, каза:

– Бьорн Борг.

Волжин се замисли и Джонсън го изпревари:

– Джон Макенроу.

– Зверев – спомни си най-сетне Волжин и решително обяви:

– Вячеслав Веденин.

– Томас Васберг – незабавно отвърна Густафсон.

А Джонсън скромно отбеляза:

– Пропущам.

Изведнъж той стана. Отметна одеялото и разтърси отпуснатите си мускули. Прентис му показва секундомера и като натисна копчето, го прибра в джоба си. Дребосъкът-асистент отдели барокамерите и великият спринтьор бавно тръгна към пистата, пристъпвайки с дългите си като на щраус крака, под лъскавата черна кожа на които красиво мърдаха тренираните мускули. Спря край бялата линия на старта, прекарана на шестнадесет ярда от входа в тунела и започна да загрява. Когато свърши отново седна в шезлонга, зави се с одеялото и Прентис и дребосъкът започнаха яростно да масажират мускулите на краката му.

Отново приближи Густафсон.

– Ингемар Стенмарк – каза той.

– Братя Мер – отвърна Боб.

– Жиров – каза Волжин и добави: – Вижте какво, време е да минем към леката атлетика. Брумел.

– Дюма – каза Боб.

– Не е същото.

– Добре. Бийнъм.

– Санеев.

– Моузис.

– Седих.

– Ортър.

– Бикова. Костадинова.

– Ешфорд.

– Кондратиева.

– Оуенс, Мактайр, Хайнс, Смит, Келвин Смит, Летни, Кинг...

– Спри, Боб – каза Прентис. – Инжектирам суперекспрес.

Суперекспрес-допингът Прентис инжектираше лично, като не се доверяваше никому. Той с настървение измъкна иглата и бодна с нея един балон с газ.

„Да е на добро“ – помисли си Волжин.

После срещна погледа на Джонсън, трепна и дори настръхна, защото изведнъж му стана страшно. Зениците на Боб се свиха, превърнаха се в точки, сякаш гледаше в ярка лампа, а ирисът се изцъкли и помътня.

– Време е, господа – каза най-сетне Прентис.

Джонсън, без дори да се повдигне в шезлонга, отпуснато протегна дългата си черна ръка с тънки пръсти и присъстващите я стиснаха.

– Да ти върви по вода – каза Волжин на руски, като задържа безволевата длан на Боб в ръката си.

– По дяволите – отвърна Боб и с усилие разтегна устни в усмивка.

А когато, прилепил лице до илюминатора на вертолета, Волжин видя долу малката черна точка на края на червената тартанова писта, изведнъж го обхвана мъчително чувство. Дори това, че Джонсън излезе сам срещу тунела, се струваше на Волжин победа на доброто над злото. Но той преживяваше ужасно и не толкова за успеха на работата, колкото за самия Джонсън, сякаш изведнъж той му бе станал близък и обичан човек.

На безопасно разстояние от Зоната, сред полето, където бяха кацнали вертолетите, имаше приготвена палатка и в нея два екрана. На единия се виждаше Джонсън.

Ето, той стана, отметна одеялото, дръпна ципа на панталоните по цялата им дължина и те паднаха. Джонсън започна да подскача, без да забелязва, че ги тъпче и ги разкъсва с шиповете на обувките. Всички видяха как мускулите му се издуха, а очите му заблестяха с луд блясък. Постоя така, позаклати се на върховете на пръстите, вдигайки и спущайки ръцете си, а после се чу силен глас: „На старт!“ и в палатката настана тишина.

Джонсън се приготвяше бавно, изхвърляше нагоре краката си и ги тръскаше, внимателно избираше опорната точка за всяка стъпка, точно преместваше пръстите на ръцете си, сякаш търсеше най-приятното за пипане място върху тартана. После замря, погледна в чернотата на тунела, който беше само на шестнадесет ярда от него, наведе глава и се отпусна в очакване на втората команда.

– Внимание! – чу се по магнетофона и хората в палатката престанаха да дишат.

Волжин забеляза как челото на Брайт заблестя от пот, как главният експерт по автоматика Тохиро Мацуоки нервно започна да наглася очилата си, като ту ги смъкваше надолу, ту пак ги вдигаше, как Густафсон яростно триеше брадичката си.

Изтрещя изстрел.

И Джонсън се втурна. Зрелището беше изключително. Волжин дори не си представяше, че някаква си секунда разлика от обичайните резултати на спринтьорите от миналите години може да даде такъв потресаващ ефект – черните крака на Джонсън се мъркаха, от тях очите се премрежваха.

А после той изведнъж стъпи накриво. Волжин замижа. Густафсон извика, сякаш някой го бе ударил, Мацуоки изтърва очилата си и мъчително се взираше в екрана. Яката на ризата на Брайт се измокри цяла. Елза Гудинис припадна.

А Джонсън отново бягаше. Джонсън летеше по тартана с красивите си силни и стройни крака. И дори изглеждаше, че той увеличава скоростта, стремително и неотклонно. А какво направи на финиша, никой не разбра. Сигурно онзи прочут финален плонж, защото това напомняше най-вече на лошо слепен филм с пропуснати кадри и на току-що лудо въртящото се табло на секундомера замряха цифрите 8,18.

И когато Джонсън вече изключваше автоматиката в пълно съответствие с Инструкцията, хората в палатката все още стояха, без да имат сили да се мръднат от мястото си и да кажат дори една дума.

* * *

Видеофонът в кабинета на Волжин не млъкваше за миг. Комитетът по опазване на Зоната на тунела временно бе превърнат в комитет за ликвидирането ѝ и за реализирането на ценностите, затова председателят имаше много работа. Но кой знае защо през цялото време му звъняха съвсем не по работа. Отначало позвъни дъщеря му. Заруменяла след тениса, тя беше облечена в бяла фланелка и все още държеше ракетата в ръка.

– Татенце! – завика тя. – Днес Джонсън ще обядва у нас! Чуваш ли ме? Когато вчера бяхме в хотела, го поканих и той веднага се съгласи. Ти беше вече заминал.

– Каза ли на майка си? – попита Волжин.

– Да. Слушай, татенце. Джонсън ми каза за какво му са деветте милиарда. Той има намерение да създаде спортни центрове, подобни на този в Хюстън из целия свят. Представяш ли си каква подкрепа ще получи той сега из цялата планета след своя подвиг?!

– Чакай, Галя – спря Волжин дъщеря си. – Сериозно ли говориш?

– Е, – пообърка се дъщеря му – ако и той ми е приказвал сериозно...

– Добре, после сам ще те потърся.

„Трябва да се свържа с Клод Дюкерк“ – помисли си Волжин.

Клод Дюкерк беше председател на Международния комитет по контрола. Но не успя да позвъни. Видеофонът отново даде сигнал и на екрана се появи Елза Гудинис.

– Добро утро, сеньор Волжин. Можете да ни поздравите. На днешното заседание на Съвета проектът за директивите на Световния Здравен Комитет за пълна забрана на професионалния

спорт ще добие силата на международен закон. За петдесет години. Докато не израсне поколение, освободено от лошото наследство. – Елза обичаше да говори приповдигнато. – Аз вече зная мнението на повечето от членовете на Съвета. Така че от днес нито един милионер няма да може да финансира спортни клубове от стария образец.

„А милиардерът?“ – едва ли не я попита Волжин и изведнъж усети, че му прилошава.

– Извинете, сеньора – каза той. – Нещо не ми е добре. Ще ви се обадя по късно.

– Не ви е добре? Това е по моята част! – Елза беше в отлично настроение.

– Извинете, сеньора, но струва ми се, че случаят е друг.

И изключи. Постоя малко, като се опитваше да събере мислите си, а после, под акомпанимента на звънеца, на екрана се появи лицето на жена му. Интересуваше се как да приемат Джонсън, кого още да повика, да покани ли журналисти. Оплака се, че времето е съвсем кратко и попита не се ли страхува за Галя, не се ли е увлякла твърде много по този съмнителен герой. Волжин отговаряше съвсем не на място и накрая се извини, обещавайки да позвъни по-късно сам.

Следващият бе Брайт.

– Чуй само какво ще ти кажа. Ще се шашнеш! Сигурно си мислиш, че шегата на Корвалес се е потвърдила и под тунела няма нищо. Слушай тогава: там имаше не двеста и петдесет, а петстотин мегатона.

– Колко? – тъпо попита Волжин.

– Петстотин.

– Добре е.

– „Добре е!“ – обиди се Брайт. – Та това дявол знае какво е?

– Слушай, Джони – каза Волжин, – вие толкова често ми звъните и всички говорите на различни езици. Аз вече не мога да съобразя нищо. Сам ще ти позвъня. По-късно. Нали?

Брайт изчезна, а вместо него, колкото и странно да бе, защото май че и звънецът не звънна – на екрана се появи Джонсън.

– Игор, – каза той – искаш ли да ти подаря девет милиарда долара? Тук в стаята си случайно намерих излишни девет милиарда. Не са ли ти нужни?

Джонсън говореше на английски и това беше много странно.

– Боб, какви ги приказваш? – попита Волжин.

Джонсън изсипа поток от трудно преводими испански ругатни и в тази словесна помия ясно се различаваха само три имена: Исус Христос, дева Мария и Елза Гудинис.

После той внезапно спря и издекламира на руски:

По нашите мускули има пот и кръв

Но пък резултатът е висок!

А финалът ще бъде като изстрел в челото,

Но всичко ще се повтори отново!

По нашите мускули има пот и кръв

Но пък резултатът е висок!

А финалът ще бъде като изстрел в челото,

Но всичко ще се повтори отново!

Това бяха стихове от Джеймс Тайлър, преведени от самия Волжин и той никога не би помислил, че могат да звучат така, както звучаха сега.

– Знаеш ли, Игор, какво исках да кажа на всички тях довечера, когато седнат пред екраните на своите стерео-сандъци и се опулят срещу мен? – Боб се изкашли и изведнъж закрещя като на митинг:

– Аз! Последният спринтьор на отиващия си свят! Призовавам всички, които още не са потънали окончателно в дребни грижи за здравето и благополучието си: спасете спорта! Спортът умира, но той безумно иска да живее. Започнете всичко отначало. Още не е късно. На всеки от вас, който поиска да стане истински професионален спортист, аз, Робърт Джонсън, ще плащам пари и ще ви науча как трябва да отдавате на спорта всичко от себе си, без остатък. Спортът не признава компромиси. В спорта трябва да се разтвориш. И тогава той ще награди щедро твоята преданост. Аз, Робърт Джонсън, призовавам всички да създават нови, истински спортни клубове! Аз, Робърт Джонсън, ще финансирам тези клубове! Съдбата на спорта е в ръцете ви, хора на планетата! Спасете спорта! Заради красотата, заради силата, заради отчаяния дух на борбата, заради щастието – най-голямото в света щастие от преодоляването на границите – спасете спорта! Към това ви призовавам аз, последният спринтьор на отиващия си свят.

А сега, Игор, няма да им кажа нищо. Нищо! И така, нужни ли са ти девет милиарда или да ги хвърля?

– Не, Боб – каза Волжин, – тези пари не са ми нужни.

– Добре – каза Джонсън. – Хайде тогава да поиграем.

– Хайде – съгласи се Волжин.

- Еспозито – каза Джонсън.
- Бобров. Гретцки.
- Харламов.
- Пеги Флеминг – внезапно скокна Джонсън.
- Водорезова.
- Не е същото.
- Добре. Роднина.
- Бабилония.
- Не, не, не е същото!
- Хамилтън.
- Фадеев.
- Таулер-Форд.
- Пахомова-Горшков.
- Добре – каза Джонсън и отново скочи: – Джон Томас.
- Владимир Яценко.
- Боб Джонсън.
- Кой?
- Боб Джонсън.
- „И какво искаш да кажа аз“ – помисли си Волжин.
- Не мълчи, Игор – каза Джонсън.
- Нямам кого да посоча – гласът на Волжин бе глух.
- Тогава вземи деветте милиарда.
- Не – каза Волжин.

Кофа въздух

Фантастичен разказ

Фриц Лайбър

Татко ме беше пратил да донеса още една кофа въздух. Тъкмо нагребях, а топлината се доизцеждаше от пръстите ми, и видях оная работа.

Нали разбирате, най-напред ми се стори, че е младо момиче. Да, лице на красиво младо момиче, цялото грейнало в тъмното, ме гледа от петия етаж на отсрещния блок – към нас петият етаж се пада точно над бялата завивка от замръзнал въздух. Никога преди не бях виждал живо младо момиче освен в разни стари списания – щото Сис¹ си е дете, а пък мама е доста болна и омърлушена – и толкова се стреснах, че изпуснах кофата. И как няма да я изпуснеш, щом знаеш, че на Земята всички са измрели освен татко и мама и ти самият.

И тъй да е, викам си, не биваше да се чудя. От време на време всеки от нас вижда какво ли не. На мама ѝ се привиждат някакви ужасии, то си личи, като се ококори, без нищо да има, и пици ли пици, и се свива в одеялата, накачени около Гнездото. Татко казва, че си било нормално по някой път да ни става така.

Като си намерих кофата и погледнах пак към отсрещния блок, разбрах какво ѝ е на мама в такива моменти, щото видях, че хич не е момиче, ами просто светлинка – мъничка светлинка, която крадешком се провира от прозорец на прозорец, все едно че някоя жестока звезда е слязла от небето без въздух да провери защо

се е откъснала Земята от Слънцето и може би да си намери какво да тормози и плаши, щом Земята вече не е под закрилата на Слънцето.

Казвам ви, тръпки ме побиха от тая мисъл. Стоях си и треперех, а краката ми едва не премръзнаха, пък шлемът ми така се заледи отвътре, че и да беше изскокнала от прозорците оная светлинка да ме хване – нямаше да я видя. Най-сетне ми дойде умът да се прибера.

След малко се запромъквах пипнешком по познатия път през тридесетината одеяла и черги, които татко беше накачил, та въздухът да излиза от Гнездото по-бавно, и вече не ме беше страх чак толкова. Взе да се чува тиктакането на часовниците в Гнездото и разбрах, че наблизко вече има въздух, щото нали в безвъздушното пространство звуци няма. Ама пак ми беше притеснено и тревожно на душата, като се мушнах през последните одеяла – татко бе сложил върху тях алуминиево фолио да задържат топлината – и влязох в Гнездото.

Да ви разправа за Гнездото. Ниско е и удобно, място има само колкото за нас четиримата и за вещите ни. Подът е покрит с дебели рунтави черги. От трите страни има одеяла, а отгоре одеялата опират в главата на татко. Той разправа, че Гнездото било вътре в стая, много по-голяма от него, ама аз никога не съм виждал истинските стени и тавана.

Край едната стена от одеяла има рафтове с инструменти, с книги и разни други неща, а най-отгоре – цяла редица часовници. Татко настоява винаги да ги навиваме. Не бивало, казва, да забравяме времето, а пък без слънце и луна много било лесно да го забравим.

И четвъртата стена е цялата от одеяла, освен където е огнището; там гори огън, който не бива да загасва. Благодарение на него не замръзваме, пък и за колко още други неща ни помага. Един от нас трябва непрекъснато да го наглежда. Някои часовници са будилници и ги навиваме да ни напомнят. По-рано са се редували само мама и татко – все си го повтарям, щом тя вземе да нервничи – ама сега вече и аз помагам, пък и Сис.

Само че най-главният пазител на огъня е татко. Все така си го представям: висок, кръстосал крака, седнал неспокойно, смръщен срещу огъня, набръчканото му лице златисто на светлината, и час по час старателно прибавя по някоя буца въглища от голямата купчина до себе си. Татко казва, че някога, в много старо време, имало пазители на огъня – вика им весталки – макар че тогава въздухът никъде не бил замръзнал и за какво ли пък толкова са им притрябвали.

И сега бе седнал така, макар че на часа стана да поеме кофата и ми се скара, задето съм се забавил – веднага бе зърнал заскрежения ми шлем. Мама се събуди и взе да ме гълчи и тя. Тя все гледа някакси да й поолекне, обяснява ни татко. Той набързо я накара да млъкне. Сис и тя се разписука най-глупашки на два-три пъти.

Татко държеше кофата през парцал. Чак сега, вътре в Гнездото, се усещаше колко е студена. Просто все едно че изсмуква топлината от всичко наоколо. Даже пламъкът се дръпна настрани, когато татко я сложи близо до огъня.

Ама пък точно това блещукащо бяло вещество поддържа живота ни. То се разтапя полека, изчезва, разнася се из Гнездото и

подхранва огъня. Заради одеялата въздухът не излита много бързо. На татко му се ще всичко да изолира херметически, ама не става – зданието е много разкривено от земетресенията, пък и трябва да остави комина отворен заради пушека.

Татко казва, че въздухът бил от молекулчици и те мигом изхвърчавали, щом няма какво да ги спре. Много трябва да внимаваме да не намалее въздухът. Татко винаги държи зад първите одеяла голям запас от въздух в кофи, също и въглища в повече и консерви с храна и разни други работи, например сняг, та да си стапяме вода. За него ходим чак до най-долния етаж, хич не е приятно, и го вземаме през вратата навънка.

Нали знаете, като замръзнала Земята, най-напред замръзнала всичката вода от въздуха и образувала навсякъде завивка, дебела десетина фута, после отгоре паднали кристалите на замръзналия въздух и образували друга бяла завивка, дебела горе-долу шестдесет-седемдесет фута.

То се знае, целият въздух не замръзнал и не нападал едновременно.

Най-напред паднал въглеродният двуокис – като ринеш вода, да си отваряш очите да не стигнеш много нагоре и той да се смеси с нея, защото ще те приспи, може и завинаги, и ще загаси огъня. После идва азотът, който нито е полезен, нито вреден, макар неговият пласт да е най-дебелият. Върху него, та се стига лесно – и добре, че е така – е кислородът, който поддържа живота ни. Татко казва, че от крале по-добре си живеем, щото дишаме чист кислород, ама ние сме си свикнали с него и не усещаме. И накрая,

най-отгоре, лъщи от течен хелий, и пък той е такъв един особен. Като торта гараш, смее се татко – това пък какво ли ще е?

Изгарях от нетърпение да им разправя всичко, дето го бях видял и още щом си изхлузих шлема и преди да съм си досъблякъл костюма, захванах. Мама веднага взе да нервничи и да се блещи срещу отвора в одеялата и да кърши ръце – както друг път, със здравата си ръка държеше оная, на която липсват три измръзнали пръста. Видях, че татко го е яд на мене, задето я уплаших, и че иска да измисли набързо някакво обяснение на цялата работа, но вижда, че не си правя кодош.

– И ти си наблюдавал известно време тази светлина, тъй ли, синко? – попита той, като свърших.

Не им казах нищо, дето най-първо ми се стори, че е лице на момиче. Точно това някакси ме смущаваше.

– Чак докато мина край пет прозореца и стигна до по-горния етаж.

– И не ти ли приличаше на електрически разряд или на полуразмразена течност, или пък на звездна светлина, фокусирана от нарастващ кристал, или нещо от тоя род?

Не си ги измисляше тия работи. Какви ли не чудесии стават в свят, който е от студен по-студен, а пък тъкмо решиш, че материята се е смръзнала мъртвешки, тя вземе и се събуди за някакъв чудноват живот. Нещо хлъзгаво запълзи към Гнездото, също като животно, което е надушило топлина – и това е течният хелий. Веднъж, тогава бях малък, мълния – даже и татко не разбра откъде се е взела – удари една камбанария наблизко и пълзя нагоре-надолу по нея седмици наред, докато огънчето най-сетне се изгуби.

– Не прилича на нищо, дето съм го виждал – отговорих.

Постоя малко смръщен. После каза:

– Ще дойда с тебе да ми го покажеш.

Мама вдигна врява, че я оставят сама, а и Сис се развива, но татко бързо ги умири. Започнахме да намъкваме дрехите си за навън – моите се топлеха край огъня. Татко ги е правил. Тези прозрачни пластмасови шлемове по-рано са били кутии за храна с двойни стени, но нали задържат топлината и въздуха и ни служат известно време, колкото да идем за вода, за въглища, за храна и тъй нататък.

Мама пак се разхленчи:

– Знаех си аз, че има нещо отвън, че дебне да се разправи с нас. Усещам го от години – идва от студа, мрази топлото и иска да съсипе Гнездото. През цялото време ни е следило и сега ще се нахвърли. То ще се разправи с тебе и после ще се нахвърли върху мене. Не ходи, Хари!

Татко бе надянал всичко друго освен шлема си. Той коленичи до огъня, пресегна и задърпа дългата метална пръчка, която е прекарана нагоре в комина да събаря леда, щото иначе той ще запуши комина. Един път в седмицата татко се качва на покрива да провери дали приспособлението не се е повредило. Това е най-трудното ни излизане и татко не ме пуска да ходя сам.

– Сис – кротко каза татко, – ела да наглеждаш огъня. Не забравяй и за въздуха. Ако намалее много или ако ти се стори, че не ври достатъчно бързо, донеси друга кофа иззад одеялата. Но си пази ръцете. Ще вземеш кофата с парцала.

Сис престана да разпалва уплахата на мама, приближи и направи каквото ѝ казаха. Мама се успокои доста неочаквано, макар че погледът ѝ си оставаше все още някак безумен, като гледаше как татко закрепва здраво шлема си, поема една кофа и как излизаме двамата.

Татко вървеше отпред и аз се държах за колана му. Чудно нещо. Не ме е страх да ходя сам, ама като е с мене татко, все гледам да се хвана за него. По навик сигурно, ама пък този път, дума да няма, си ме беше малко страх.

Нали разбирате каква е работата. Знаем, че всичко навън е мъртво. Татко чул по радиото как заглъхват последните гласове и видял как измират някои от последните хора, които не са имали нито такъв късмет, нито такава добра защита като нас. И знаеш, че ако нещо се прокрадва навън, то нито ще е човешко, нито ще е приятелски настроено.

Пък и усещаш нещо особено, щото нали винаги е нощ, студена нощ. Татко казва, че даже и едно време са усещали нещо такова, ама тогава Слънцето изгрявало всяка сутрин и го прогонвало. Няма как, приемам на вяра думите му, нали не си спомням някога Слънцето да е било нещо повече от голяма звезда. Нали разбирате, още не съм бил роден, когато тъмната звезда ни откъснала от Слънцето и сега вече, казва татко, ни е отвякла оттатък орбитата на планетата Плутон и непрекъснато ни отмъква все по-далеч.

Усетих, че се питам дали пък на угасналата звезда няма нещо, което да има нужда от нас и затова да е отвякло Земята. В същия

момент стигнахме края на коридора и аз излязох на балкона след татко.

Не знам какъв е бил градът едно време, но сега е красив. На звездната светлина се вижда съвсем добре – тия неподвижни точки, пръснати по черното над нас, излъчват доста светлина. (Татко казва, че някога звездите премигвали, но то било, щото имало въздух.) Ние живеем на един хълм и от нас надолу се спуска блещукаща равнина, после става съвсем гладка, разрязана на отчетливи четириъгълници от коритата, които някога са били улици. Някой път си правя така картофеното пюре, преди да го поля със соса.

Някои от по-високите здания стърчат над пухкавата равнина, обгърнати от заоблени шапки от въздушни кристалчета – като кожената качулка, дето я носи мама, само че по-бели. По тия здания се виждат тъмните правоъгълници на прозорците, очертани от бели израстъци от кристалчета въздух. Някои от тях са наклонени, защото много здания са здравата разкривени от трусовете и другото, дето е станало, когато звездата отвлякла Земята.

Тук-там са се проточили висулки – водни висулки от първите дни на студа и други висулки от замръзнал въздух, който се е разтопил по покривите, стичал се е и после пак е замръзнал. Понякога някоя от тези висулки отразява светлината на някоя звезда и я препраща към тебе толкова ярка – струва ти се, че звездата се стрелва надолу към града. Та за такова нещо бе се сетил татко, като му казах, ама и аз самият бях се сетил и знаех, че не е това.

Той допря шлема си до моя, за да можем да се чуваме по-лесно, и ме накара да му покажа прозорците. Ама сега никаква светлина не се движеше из тях, нито пък някъде другаде. За моя изненада, татко не ми се скара и не ми каза, че ми се привижда какво ли не. Той се оглежда доста дълго, след като си напълни кофата, и, тъкмо като си влизахме, най-неочаквано се обърна рязко, като да искаше да изненада нещо, което се спотайва.

И аз усетих. Изчезнало бе предишното спокойствие. Отвън нещо дебнеше, надничаше, изчакваше, готвеше се.

Вътре той ми каза, допрял шлема си до моя:

– Друг път ако видиш такова нещо, синко, не казвай на другите. Майка ти напоследък е нещо нервна и сме длъжни да ѝ внушим колкото може по-силно чувство за сигурност. По едно време – когато се роди сестра ти – бях готов да се откажа и да умра, но майка ти ме накара да продължа. Друг един път тя цяла седмица поддържаше огъня съвсем самичка, защото бях болен. Бдеше над мене и се грижеше и за вас двамата.

Нали знаеш как играем някой път в Гнездото – седнем в кръг и си подаваме топката. Смелостта е като тази топка, синко. Подържи я човек, колкото може, сетне, няма как – подхвърли я другиму. И като ти я подхвърлят на тебе, щеш не щеш я хванеш и я държиш здраво – и се надяваш, че ще се намери на кого да я подхвърлиш, като се умориш да си смел.

От думите му се почувствувах пораснал и добър. Ама не можах да прогонят от скритите ми мисли онова нещо отвънка – пък и се виждаше, че татко го взема на сериозно.

Хич не е лесно да скриеш какво чувствуваш в такива случаи. Като си влязохме в Гнездото и си свалихме дрехите за навънка, татко обърна всичко на смях, каза им, че нищо няма и ме взе на подбив, че съм имал голямо въображение, ама каква полза от приказките му. Мама и Сис му повярваха колкото и аз. Известно време като да побутвахме всички топката на смелостта. Нещо трябваше да се направи и преди още да знам какво ще кажа, чух се да моля татко да ни разправи за едно време и как е станало всичко.

По някой път той се навива и разправя тази история, пък Сис и аз си обичаме да я слушаме – и той разбра. Та значи моментално се настанихме всичките край огъня, мама набута вътре няколко консерви да се разтопят за вечеря и татко започна. Ама преди това го видях как уж случайно пое от полицата един чук и го сложи до себе си.

Историята си беше все същата – мисля си, и насън мога да разкажа най-важното в нея – само че татко всеки път вмъква по някоя и друга подробност и поукрасява тук-там.

Разправи ни как Земята си се носела равно-равно около Слънцето от топла по-топла и хората по нея се гласели да се докопат до пари и до войни, да се веселят и да се сдобият с власт, да бъдат добри или зли едни към други – и тогава най-внезапно налетяла от космоса онази мъртва звезда, онова изгаснало слънце и преобърнало всичко.

Нали разбирате, трудничко ми е да ги разбере тия хора, също и да повярвам, че било гъмжало от хора. Представете ли си хората да се готвят за такава една ужасна война, каквато гласели. И даже да я искат или поне да им се ще да е вече свършила, та да се

свършили и тревогите им. Ами че нали всички хора трябва да се държат наедно и да сберат топлинката до частичка, само и само да оцелеят. И как така са се надявали да се свършат опасностите – все едно ние да се надяваме да се свърши студа?

Някога ми се струва, че татко преувеличава и изкарва всичко много черно. От време на време той ни се сърди и може да е бил сърдит и на всички онези хора. Ама пък някои работи, дето ги чета из старите списания, ми се виждат съвсем диви. Може и да е прав.

Изгасналата звезда, продължава татко, връхлетяла доста бързо и нямало време да се подготвят. Най-напред се опитали да запазят всичко в тайна от повечето хора, ама после истината излязла наяве заради земетресенията и наводненията – представяте ли си океани от **незамръзнала** вода? – и щото хората видели как в ясни нощи нещо закрива звездите. Отпърво мислели, че то ще се блъсне в Слънцето, после решили, че ще се сблъска със Земята. Даже се юрнали към едно място, викали му Китай – мислели, че звездата ще се удари в обратната страна. Ама после разбрали, че няма да се удари нито в едната, нито в другата, а ще мине много наблизо до Земята.

Повечето от останалите планети били от другата страна на Слънцето и тях не ги засегнало. Някое време Слънцето и тая чужда звезда се боричкали за Земята – дръпнат я ту насам, ту натам, като кучета, които ръмжат над някой кокал, както го описа татко този път – ама накрая звездата победила и ни отмъкнала. А пък Слънцето получило утешителна печалба. В последния момент смогнало да си задържи Луната.

Тъкмо тогава дошли страхотните земетресения и наводнения, двайсет пъти по-ужасни от каквото и да е преди. И тъкмо тогава дошло Голямото раздрусване, както му вика татко, когато Земята изведнъж била издърпана, също както татко ме сграбчи за яката на един-два пъти, когато седях много надалеч от огъня.

Нали разбирате, изгасналата звезда преминавала през космоса по-бързо от Слънцето, в обратна посока, и затова трябвало здравата да дръпне нашия свят, та да го отскубне.

Голямото раздрусване не траяло дълго. Всичко свършило, щом Земята тръгнала по новата си орбита около изгасналата звезда. Ама си било страшно, докато го е имало. Татко разправя, че се срутали всякакви скали и здания, океаните преливали, блатата и пясъчните пустини се свличали на грамадни вълни и затрупвали земите наоколо. Земята почти се изтръгнала от атмосферната си обвивка и някъде въздухът станал толкова рядък, че хората се търкулвали и припадали – макар че, разбира се, едновременно ги е натръшкало Голямото раздрусване и сигурно им са се изпоначупили костите или са им се изпопукали черепите.

Често сме питали татко какво са правили хората по онова време – уплашени ли са били или храбри, или подлудели, или замаяни, или пък всичко това заедно, ама той нещо извърта по този въпрос, и тая вечер направи тъй. Казва, че много нямал време да гледа.

Нали разбирате, татко и някои негови приятели учени предвидили поне от малко какво ще стане – че звездата ще ни откъсне и въздухът ще замръзне – и се блъскали като луди да построят къща, дето стените и вратите да не пропускат въздуха, да е изолирана срещу студа и да има голям запас от храна и гориво, и

вода, и въздух в бутилки. Само че къщата я срутили последните земетресения и тогава по време на Голямото раздрусване загинали всичките приятели на татко. И той трябвало да започне наново и да струпа Гнездото набързо, просто с каквото му попаднало под ръка.

Вижда ми се, че горе-долу казва истината, като разправя, че нямал време да се заглежда какво са правили другите тогава или пък докато траяло Голямото замръзване, което настъпило – настъпило много скоро, нали знаете, щото изгасналата звезда ни влачела много бързо, пък и щото от дърпанията въртенето на Земята се забавило, та нощите станали десет пъти колкото преди.

Само че аз все пак имам представа как е станало всичко заради замръзналите хора, дето ги видях – някои из стаите на нашето здание, други скупчени край пещите в мазетата, където ходим за въглища.

В една стая вдървен старец седи на стол, едната му ръка и единият му крак в шини. В друга мъж и жена са се сгушили в леглото с купища завивки върху тях. Подават се само главите им, съвсем близо една до друга. Другаде пък е седнало красиво младо момиче, увито в куп дрехи, натрупани около нея, и гледа към вратата с надежда, сякаш чака да се върне някой, който тъй и не ѝ е донесъл топлина и храна. Те, разбира се, всичките са неподвижни и вкочанени като статуи, но са също като живи.

Татко ми ги показва веднъж, като святкаше за малко с фенерчето си, още когато имаше доста батерии и можеше да си позволи да прахоса мъничко светлина. Здравата се уплаших и сърцето ми се разблъска, особено при момичето.

Сега, докато татко ни разправяше тази история за кой ли път вече, за да отвлече вниманието ни от новата уплаха, размислих се пак за замръзналите хора. Изведнъж ми мина през ума нещо и се стреснах повече от всеки друг път. Нали разбирате, просто се сетих за лицето, дето ми се беше сторило, че виждам на прозореца. Забравил го бях, защото се мъчех да скрия от другите.

Ами, рекох си, ако замръзналите се съживяват? Ами ако са като течният хелий, дето оживява и запълзява към топлото, когато човек си мисли, че молекулите му са се смръзнали веднъж завинаги? Или като електричеството, дето не спира да се движи и когато е ей така студено като при нас? Нали температурата пълзи надолу през последните градуси към абсолютната нула – ами ако все поголемият студ е пробудил замръзналите за живот, не топлокръвен живот, а някакъв леден, страшен живот?

Това бе още по-лошо от мисълта, че от изгасналата звезда нещо идва да се разправи с нас.

Или пък, мислех си, може и двете работи да са верни. Нещо да идва от изгасналата звезда и да кара замръзналите да се движат, да вършат, каквото иска то. Това отговаряше и на двете неща, дето ги бях видял – хубавото момиче и движещата се светлинка-звезда.

Замръзналите с разум, дошъл от изгасналата звезда, скрит зад немигващите им очи – пълзят, прокрадват се, душат, налучкват пътя към Гнездото по топлината.

Казвам ви, здравата ме уплаши тази мисъл и много ми се щеше да разправа на другите страховете си, ама се сетих какво ми беше казал татко, стиснах зъби и не продумах.

Всички седяхме съвсем тихичко. Даже огънят гореше безшумно. Чуваха се само татковият глас и часовниците.

И тогава ми се стори, че иззад одеялата дочух съвсем лек шум. Цялата ми кожа някакси ме застыга.

Татко разказваше за първите години в Гнездото и беше стигнал до онова място, където философствува.

– И тогава се запитах – каза той, – какъв смисъл да продължавам? Какъв смисъл да се протака още няколко години? Защо да продължавам едно обречено съществуване, изтъкано от тежък труд, мраз и самота? С човечеството е свършено. Със Земята с свършено. Защо не се предам? Запитах се – и най-неочаквано прозрях отговора.

Отново чух шума, този път по-силен – нещо като несигурни, привлечени стъпки, които приближават. Дъхът ми секна.

– Животът винаги е бил тежък труд и борба със студа – говореше татко. – Земята винаги е била самотен остров, на милиони мили от най-близката планета. И колкото и дълго да бе живяло човечеството, краят все щеше да дойде някоя нощ. Значение има това, че животът е хубав. И да се докоснеш до него е чудесно, като до разкошна материя или кожа, или до венчелистчетата на цветя – виждали сте ги на картина, но не мога да ви опиша какви са на пипане, – или до топлинка от огън. И заради тези неща си струва да се изживее всичко друго. И това важи и за последния човек също както и за първия.

А привлечените стъпки все повече приближаваха. Стори ми се, че най-вътрешното одеяло трепна и се поизду. Като да се бяха

врязали в паметта ми, все виждах онези втречени, замръзнали очи.

– И в същия миг – продължи татко и сега вече виждах, че и той чува стъпките и нарочно говори високо, та дано ние да не ги чуем, – в същия миг си казах, че ще продължавам, като че ли ни чака живот-вечност. Че ще имам деца и ще ги науча на всичко, което умея. Че ще ги накарам да четат книги. Че ще градя планове за бъдещето и ще се постарая да разширя Гнездото и да го херметизирам. Че ще направя каквото мога, та всичко да бъде красиво и да расте. Че ще запазя у себе си живо чувството на удивление дори и пред студа, мрака и далечните звезди.

И тогава одеялото наистина се раздвижи и се повдигна. И някъде зад него се показва ярка светлина. Гласът на татко секна и погледът му се насочи към разширяващия се проце́п, а ръката му се протегна и сграбчи дръжката на чука до него.

Изпод одеялото вътре се промуши красивото момиче. Стоеше и ни гледаше някак много особено и държеше в ръка нещо, което светеше, без да трепка. А иззад раменете на момичето надничаха две лица – мъжки лица, бледи и втречени.

Та значи сърцето ми прескочи не повече от четири-пет удара и разбрах, че момичето е облечено в костюм и шлем като измайсторените от татко, само че по-готини, и мъжете са облечени също така – а пък замръзналите, разбира се, няма да вземат да се обличат така. Забелязах и че светлото нещо в ръката ѝ бе просто фенерче.

Тишината трая, докато преглътнах едва-едва два-три пъти и после всичко потъна в приказки и бъркотия.

Те си бяха просто хора, нали разбирате. Не бяхме ние единствените оцелели; просто така бяхме сметнали и причините са съвсем ясни. Тези тримата бяха оцелели, а и още много други освен тях. И когато разбрахме как са оцелели, татко нададе страхотен радостен вик.

Били от Лос Аламос и за да получават топлина и електричество, използвали атомна енергия. Само уранът и плутоният, предназначени за бомби, щели да им стигнат за хиляди години. Имали си цяло херметизирано градче с шлюзове и какво ли не още. Имали дори електрическо осветление, и отглеждали на него растения и животни. (На това място татко нададе втори вик и свести мама от припадъка ѝ)

Ама ако ние бяхме слисани пред тях, те пък бяха двойно по-слисани пред нас.

Единият все повтаряше:

– Но това е невъзможно, казвам ви. Не може да се осигури подаване на въздух без херметизирани помещения. Просто е невъзможно.

И това след като си беше свалил шлема и дишаше нашия въздух. През цялото време момичето все ни оглеждаше, като да бяхме светци и разправяше, че сме били извършили нещо изумително; изведнъж нервите ѝ не издържаха и тя се разплака.

Търсели наоколо оцелели хора, ама изобщо не очаквали да намерят жилище като нашето. В Лос Аламос имали кораби-ракети и много химическо гориво. А пък колкото до течния кислород, трябвало просто да се излезе и да се нарине най-отгоре на слоя от въздух. Та след като всичко се уредило както трябва, а пък това им

отнело години, те решили да отидат по разни места, където имало вероятност да се окажат и други оцелели. Естествено, никакъв смисъл нямало да се опитват да установят връзки с преподавател за далечни разстояния, защото няма атмосфера да разнесе радиовълните по земното кълбо.

Та значи те намерили още колонии в Аргон и в Брукхейвън и чак на другия край на Земята в Харуел и Тана Тюва. И сега оглеждали нашия град, ама всъщност смятали, че нищо няма да намерят. Само че имали си един уред, който отбелязвал и най-слаби топлинни вълни, та той показвал, че тук долу има нещо топло и те кацнали да проверят. Разбира се, не сме ги чули, като са кацали, щото няма въздух да се разпространява звукът и се наложило доста да пообходят наоколо, докато ни намерят. Приборите ги насочили погрешно и те загубили известно време из отсрещното здание.

Сега вече и петимата възрастни говореха колкото шестдесет души. Татко показваше на мъжете как поддържа огъня и как събаря леда от комина и разни други работи. Мама се беше съвзела дотолкова, че показваше на момичето готварските и шивашките си приспособления, и дори го попита как се обличат жените в Лос Аламос. Гостите на всичко се чудеха и го превъзнасяха до небесата. Личеше си, щото бърчеха нос, че Гнездото им се вижда малко миризливичко, но и дума не отвориха за това и само ни засипаха с въпроси.

Даже толкова много бяха приказките и вълненията, че татко се залиса и чак като взеха всички да залитат, той погледна и видя че въздухът от кофата се е изпарил. Донесе нова кофа въздух иззад

одеялата. И, разбира се, всички пак се засмяха и разприказваха. Не бяха свикнали на толкова много кислород.

Само че чудно нещо – аз твърде не приказвах, а пък Сис през всичкото време не се отделяше от мама и криеше лицето си, като я погледне някой. И на мене ми беше доста неудобно и притеснено, дори и от момичето. Като я бях зърнал навън, какви ли не лигави мисли ми бяха минали през главата, пък сега просто се смущавах и ме беше страх от нея, колкото и да се стараеше да бъде от мила по-мила към мене. Щеше ми се май да си излязат от Гнездото и да ни оставят сами, та да се опомним.

А пък щом гостите взеха да приказват всички заедно да идем в Лос Аламос, като че ли това от само себе си се разбира, видях че татко и мама и те усещат нещо такова. Татко из един път съвсем се умълча, а мама все викаше на момичето:

– Ама аз няма да знам как да се държа там, а и никакви дрехи нямам.

Гостите най-напред толкоз се зачудиха, пък после разбраха. Защото, както все повтаря татко:

– Просто не върви да оставим огъня да изгасне.

* * *

Та гостите си заминаха, но пак ще дойдат. Още не сме решили какво точно ще правим. Може да запазим Гнездото – да служи, както рече един от гостите, като „школа за оцеляване“. Или пък може да се присъединим към заселниците, които се опитват да основат нова колония близо до Голямото робско езеро или в Конго.

Разбира се, сега, като си отидоха гостите, много си мисля за Лос Аламос и за другите страхотни колонии. Много ми се ще да ги видя с очите си.

Мене ако питате, и на татко му се ще да ги види. Взе да става доста умислен, като гледа как мама и Сис постепенно се съвземат.

– Сега е друго, като знаем, че има и други живи – обяснява ми. – Майка ти вече не гледа на живота така безнадеждно. Пък и аз, щом няма да нося цялата отговорност за продължението на човешкия род, тъй да се каже. Стряска се човек от такова нещо.

Огледах стените от одеяла, огъня, кофите, в които вреше въздух, мама и Сис, заспали на топличко, трепкащата светлина.

– Няма да ни е лесно да напуснем Гнездото – казах и някак си ми се приплака. – То е такова едно мъничко и сме си само четиримата. Страх ме хваща, като си помисля за големи къщи и много непознати хора.

Той кимна и сложи още една буца въглища в огъня. После погледна към купчинката, отведнъж се разсмя и сложи две-три шепи, като да беше рожден ден на някой от нас или Коледа.

– Скоро ще ти мине, синко – каза той. – Бедата е там, че светът ставаше все по-малък и по-малък, докато накрая остана само Гнездото. И сега ще е много хубаво да бъдем пак в истински, огромен свят, както е било най-напред.

Сигурно е прав. Мислите ли, че хубавото момиче ще ме чака да порасна? Само след още десет години ще бъда вече двайсетгодишен.

¹ От sister (анг.) сестра – бел.прев.

Похитителите на тела

Фантастичен разказ

Боб Шоу

– Мисля, че бих могъл да Ви бъда от полза – каза блед непознат.
– Възнамерявам да се самоубия.

Лоримър го погледна удивен. Дори в мрачния бар се виждаше, че индивидът с монотонния глас, който се беше приближил до масата му, беше болен, опърпан и изтерзан. Съсухрените му рамене бяха прегърбени, замислените му очи в белия триъгълник на лицето пламтяха отчаяно.

„Що за човешка развалина! – помисли си с отвращение Лоримър.
– Каква жалка твар!“

– Казах, че възнамерявам да се самоубия – повтори непознатият, този път по-високо, но все още с безцветен, лишен от живот тон.

– Но защо крещите така, че да Ви чуе цялото заведение? – Лоримър се огледа и с облекчение установи, че наблизо няма никого. – Сядайте.

– Добре. – Мъжът се свлече на стола и седна с наведена глава.

– Ще пиете ли нещо?

– Ако ми поръчат, ще пия.

– Ще Ви поръчам бира. – Лоримър натисна нужния бутон на таблото за поръчки и няколко секунди по-късно от автоматичния сервитюр, монтиран в масата, изскочи халба тъмна бира. Непознатият се преструваше, че не я забелязва и Лоримър побутна

към него хладния керамичен съд. Мъжът изпи бирата като че ли без никакво удоволствие, автоматично, както би действувала някоя обслужваща го машина.

– Как Ви е името? – запита Лоримър.

– Има ли някакво значение?

– Лично за мен абсолютно никакво, но е удобно, когато всеки си има някакъв етикет. Освен това ще трябва да зная всичко за Вас.

– Реймънд Сетл.

– Кой те изпрати, Реймънд?

– Не зная името му. Келнер е във „Фиделио“, онзи, чиито коси са с цвят на розово дърво.

– Розово дърво?

– Кестеняви с черни кичури.

– Аха. – Лоримър позна по характеристиката един от най-доверените си хора и възбудата му нарасна.

Наблюдавайки Сетл, той се замисли, как човек може да стигне до това състояние. Нещо в начина му да говори показваше, че е интелигентен и образован. Интелектуалците обикновено се сломяват, когато животът се окаже наистина твърд към тях. Независимо, че са тъпкани с акъл, не могат да разберат, че здрав дух има в здраво тяло.

– Кажи ми, Реймънд, нещо за твоето семейство?

– Семейство? – Сетл впи очи в халбата. – Имам само един близък човек в целия свят. Малката ми дъщеря.

– И тя ли ще трябва да получи парите след това?

– Да. Съпругата ми почина миналата година, а малката е в приюта „Дева Мария“. – Устните на Сетл се разтеглиха в нещо,

което би трябвало да представлява усмивка. – Сигурно са установили, че не съм подходящ да възпитавам детето си. Канцеларията на примаса вероятно не би отдала голямо значение на недостатъците на характера ми, ако разполагах с пари, но аз дори нямам условия, за да ги печеля. Всеки случай не по общоприетия път.

– Би ли желал да открия на детето ти банкова сметка?

– Това е най-доброто, което би могло да се направи.

– Щастливи сме, че сме се родили на Орегония, а?

– Не мога да твърдя, че зная доста относно щастието.

– Имам предвид, че тук животът е много по-лесен, отколкото на такива планети като Авалон, Моргания или дори на Земята.

– И смъртта е много по-лесна.

– Е, какво пък... – Лоримър реши да насочи разговора към същността на работата. – Нужни са ми повече подробности. Плащам двадесет хиляди монита и трябва да съм сигурен, че няма да има никакви изненади.

– Няма защо да ми обяснявате, г-н Лоримър. Ще Ви кажа всичко, което Ви интересува. – Сега Сетл говореше със спокойно безразличие на човек, чийто живот наистина е свършил.

Лоримър поръча още една напитка за себе си, твърдо решил да не се поддаде на отчаянието на този мъж. Важното беше, че със своята смърт Сетл щеше да постави началото на нов, прекрасен живот на две други човешки същества.

* * *

Рано сутринта двете слънца вече се намираха едно до друго над източния хоризонт, сливайки се в удължено светло петно, чийто

образ се запечатваше върху ретината на окото. Лоримър излетя от града и полетя над прекрасни златисто-бронзови гори. На върха на възвишението, откъдето се откриваше гледка към извиващата се брегова ивица, обсипана с малки островчета, отклони скимера си и се спусна в градината на Уиленови. Излезе от машината, възхитен от великолепната околност, а след това се насочи към терасата в задната част на къщата.

Фей Уилен седеше на пейката с гръб към него и опъваше платно върху дървена рамка. Облечена беше в семпла бяла рокля, която подчертаваше лъскавите ѝ черни коси. Лоримър отново се спря, опивайки се от вида на това, което му принадлежеше и което скоро трябваше да стане негова собственост и по силата на закона. Фей се обърна изплашена и стана.

– Майк, какво правиш тук?

– Трябваше да те видя.

Ситни бръчки покриха челото ѝ.

– Не мислиш ли, че това е рисковано? Дори не позвъни да провериш дали Джералд случайно не се е върнал...

– Това няма значение.

– Но той ще стане подозрителен, ако...

– Фей, вече ти казах, че това е без значение. Намерих нещо.

– Какво? – Фей продължаваше да бъде недоволна.

– Нещо, което беше казала, че няма да намеря и след сто години. Човек, който иска да се самоубие.

– Ох! – Малкото чукче, което държеше в ръцете си, се изплъзна и падна на пода. – Майк, аз никога не мислех...

– Всичко се подрежда изключително добре, мила. – Лоримър прегърна Фей и с удивление установи, че тя трепери. Притисна я по-силно.

– Дори не е необходимо да бъдеш тук, когато ще осъществим това – прошепна той. – Аз ще се заема с всичко.

– Никога не съм и помисляла, че мога да бъда замесена в убийство.

Лоримър почувствува леко раздразнение, но беше съвсем внимателен, за да не го покаже.

– Мила, послушай, та ние вече всичко сме уговорили. Няма да убиваме Джералд, а само ще го направим нещастен...

– Не, това не ми харесва. – Фей го погледна разтревожена.

– Ще го направим нещастен и нищо повече – подкупващо повтори Лоримър. – Не е твоя вината, че църквата и законът на тази планета са се слели в едно. Във всеки друг свят въз основа на това, което прави, или на това, което не прави Джералд, ти би получила развод, но тукашната система ни принуждава да предприемем нещо друго. Дори няма възможност да емигрираме. Това е вина на системата, а не твоя.

Фей се освободи от прегръдката му и седна. Продълговатото ѝ лице изгуби руменината си.

– Зная, че Джералд е стар. Зная, че е хладен... но независимо от това, което говориш, нужно ли е да бъде убит?

– Дори няма да го заболи, ще се снабдя с газов пистолет. – Срещата му с Фей не протичаше според плана, чувствуваше, че търпението му го напуска. – Теб те интересува колко време ще

бъде в състояние на клинична смърт? Само няколко дни, всичко е обмислено.

– Нещо не е наред, Майк.

– Джералд просто ще затвори очите си и ще се събуди в друго тяло. – Лоримър се замисли какво друго да приведе в подкрепа на думите си. – Е, и по-млад. Този тип, когото намерих, не изглежда възрастен. Дори ще направим на Джералд услуга.

Фей се поколеба, а след това бавно, с вторачени очи, като че ли повтаряйки движенията на мощно махало, завъртя глава.

– Промених решението си. Ако по-рано се съгласих, всичко беше защото мислех, че никога няма да се стигне до това.

– Поставяш ме в трудно положение – каза Лоримър. – Не вярвам, че си размислила. Но ако наистина е така, мисля да те принудя с шантаж заради твоето собствено добро.

Фей избухна в смях.

– Как можеш да ме шантажираш?

– Мога, повярвай ми, Фей. Примасът не одобрява ничие прелюбодеяние, но щом е така, аз съм в по-изгодно положение: в психиката си имам вградена склонност към грях, а освен това не съм женен. Вероятно ще получа условно един месец. А ти си жена, която е изневерила на верния си съпруг...

– Но Джералд трябва да бъде верен! Просто няма друга възможност.

– За примаса това не е от значение. Не, мила, никакви пари, нито дори най-добрите адвокати в света не ще могат да те спасят от една година затвор. Най-малко година. – Лоримър с облекчение установи, че Фей е поразена. Превиславаше го с богатството си и

своята красота, но когато между тях се стигаше до някакво спречкване от емоционален или интелектуален характер, всеки път някаква пасивност у нея му гарантираше победата.

– Знаеш ли, че това е най-глупавият разговор, който можем да си представим – успокои я Лоримър. – Защо разговаряме за шантажи и затвор, след като бихме могли да си говорим за нашето съвместно бъдеще? По този въпрос не си променила становището си, нали?

Фей го погледна. В замисления ѝ поглед прозираше тъга.

– Не, Майк. По принцип не.

– Това е прекрасно, тъй като този тип, когото намерих вчера, е доста добър, за да го изпуснем. – Лоримър стисна Фей за ръката. – Изглежда, че е някакъв неуспял художник. Би ли могла да ми дадеш парите.

– Двадесет хиляди, нали?

– Да.

– Там в сейфа, долу има може би повече. Сега ще ги донеса. – Фей се обърна, за да отиде, но за миг се спря. – А как е името на този човек?

– Реймънд Сетл. Чувала ли си за него?

Поклати глава.

– И какво рисува?

– Не зная. – Лоримър беше леко удивен от въпроса ѝ. – Какво значение има това? Единственото нещо, което е важно, е че този човек иска да се самоубие.

По обратния път над златистия хълм към града Лоримър анализира плана си още веднъж. Джералд Уилен беше находчив и

проспериращ бизнесмен. Видял Фей, влюбил се и започнал да я ухажда с отчаяно настървение. Фей отстъпила. Но като че ли в процеса на старанието си да я спечели Джералд изчерпал всичките си жизнени резерви и почти веднага след сватбата се превърнал за нея повече в банка, отколкото в съпруг. Не желаел от Фей нищо друго, освен да го придружава по време на църковните тържества и официалните приеми.

Повече от година Фей търпяла. И ето че в най-подходящото време се бе появил Лоримър – треньор по фехтовка в спортния център.

В началото той се задоволяваше с притежаването на тялото ѝ; след това у него се затвърди мнението, че му принадлежи и всичко останало. Пожела пари, прекрасни домове, положение, но над всичко взе връх мечтата му за бягство от терзаещото го ежедневие – задължението да формира грация в движенията на тлъстите матрони, които си служеха с рапирата като с мухобойка. И за всичко това му пречеше Джералд Уилен.

На Земята или на коя и да е друга планета винаги би съществувала алтернативата: развод или просто убийство. На Орегония нямаше тези възможности. Господството на църквата изключваше развода. Що се отнася до убийството, наказанието рефундация на личността, което се предвиждаше от закона на Орегоция в тези случаи, го правеше рисковано.

Беше тъмно, когато Лоримър паркира своя скимер на уговореното място. За миг помисли, че Сетл се е отказал, но веднага забеляза хилавата му фигура на фона на тъмната купчина храсти.

– Пил ли си? – запита Лоримър, вглеждайки се в едва различаващото се в тъмнината триъгълно лице.

– Дали съм пил! – Сетл поклати глава. – Не, приятелю, гладен съм. Просто съм гладен.

– Може би най-напред трябва нещо да хапнеш?

– Много мило от твоя страна, но...

– Никак не съм мил – прекъсна го Лоримър. – Би опропастил цялата работа, ако вземеш да умреш сега. Т.е., ако умреше твоето тяло.

– Няма да умра – успокои го Сетл. – Вкопчил съм се в живота с особена упоритост, което е твърде неприятно за мен. И именно в това е проблемът.

Лоримър издигна скимера си над земята и полетя направо.

– Не можем да си позволим да ни видят заедно, затова наведи глава. Отиваме у Уиленови.

– Тази вечер ли ще свършим работата? – В гласа на Сетл се промъкна нотка на оживление.

– Не. Джералд Уилен още не се е върнал, но трябва предварително да се ориентираш, за да сме сигурни, че всичко ще протече гладко.

– Аха. – Сетл правеше впечатление на разочарован. Обви се плътно в палтото си, сви се в ъгъла и не пророни дума до края на пътуването. Мълчанието му не дразнеше Лоримър. Разговорът с този човек го смразяваше и по необясними причини будеше у него чувството на заплаха. След малко паркира пред големия дом на Уиленови.

Когато излезе от скимера, лъхна го нощният хлад. Под светлината на звездите тревните площи и храстите изглеждаха като че ли покрити с ранна за този сезон слана. Приблжиха до задната част на къщата, където жълтата светлина, падаща от прозорците, осветяваше достатъчно пътя им. Лоримър извади от джоба си газов пистолет и го подаде на Сетл, който неохотно го пое със слабата си ръка.

– Стори ми се да казваш, че няма да вършим днес тази работа – прошепна Сетл.

– Трябва да свикнеш с оръжието, не можем да си позволим да не улучиш. Планът е следният: промъкваш се в къщата под предлог, че искаш нещо да откраднеш, а фактът, че си толкова опърпан ще придаде още по-голяма достоверност. Ще влезеш през тази врата на терасата; тя никога не се затваря и ще започнеш да се оглеждаш за ценности.

Лоримър завъртя дръжката и отвори вратата.

– Трябва да знаеш още едно: тази стая е съседна с кабинета на Джералд Уилен, който работи там до късно през нощта. Ще се помотаеш минута-две, а след това ще хвърлиш нещо на пода. Това е достатъчно. – Лоримър посочи високата ваза на полицата. – Уилен ще чуе шума и ще влезе през онази врата. Ти ще изпаднеш в паника и ще стреляш няколко пъти в него. Можеш да го направиш толкова пъти, колкото сметеш за необходимо, стига да се увериш, че не е жив.

– Аз още никого не съм убивал – каза Сетл несигурно.

Лоримър въздъхна.

– Та ти не убиваш него, ти убиваш себе си. Ще запомниш ли?

– Като че ли да.

– Не забравяй! Когато Уилен падне, ще стоиш над него поразен, докато Фей не се появи на вратата. Ще ѝ позволиш добре да те разгледа, а след това ще хвърлиш оръжието на пода и ще избягаш по същия път, по който дойдохме. Полицията ще те залови преди да е изтекъл и един час. Фей ще те разпознае. Това е всичко!

– Не предполагах, че това ще бъде толкова комплицирано.

– Съвсем проста работа, уверявам те. – Безнадеждната монотонност в гласа на Сетл така ядоса Лоримър, че му се прищя да го удари. – Няма нищо по-лесно.

– Не зная...

Лоримър хвана Сетл за ръката и се удиви колко хилава му изглеждаше тя под палтото.

– Слушай, Реймънд, нали искаш дъщеря ти да получи тези пари? Друг начин няма!

– А какво ще стане с мен след това? Ще ме боли ли?

– Специалистите твърдят, че е напълно безболезнено. Ще последва кратък процес, може би още същия ден, и ще бъдеш признат за виновен. А след това ще ви свържат с мозъкообменител.

– И с мен край завинаги, така ли?

– Да, Реймънд. Процесът на трансфера ще трае около една милионна от секундата, значи няма дори да почувствуваш болка. Трудно е да си въобразим по-добър метод за напускане на този свят. – Лоримър говореше убедително, но дълбоко в сърцето си изпитваше съмнение. Високоразвитата невротехника правеше възможно наказването на престъплението с едновременно компенсация за жертвата посредством пренасяне на умствените

възможности на починалия в тялото на убиеца. Системата изглеждаше почтена и логична, но ако тя беше едновременно и толкова хуманна, както твърдяха нейните защитници, защо не се прилагаше повсеместно? Защо в много от цивилизованите светове компенсацията на личността не беше позволена?

Лоримър реши да не си губи времето с отвлечени умозаклучения. За него беше важно само това, че смяната на самоличността представляваше една от малкото форми, при които църквата в Орегония разрешаваше развод. Джералд Уилен ще продължава да живее в тялото на Сетл, но тъй като това тяло не е тялото, изрекло тържествената клетва и делило съпружеското ложе с Фей, с това автоматично връзката се признаваше за невалидна. За Лоримър изглеждаше доста забавно, че църквата, която виждаше в брака пожизнен съюз на душите, толкова усърдно даваше развод при първите прояви на физически дисонанс. Ако това беше угодно на Негово Светейшество – си помисли Лоримър – още по-угодно е и за самия мен. Още два пъти проигра всичко със Сетл, инструктирайки го старателно за ролята му.

Сетл послушно му върна пистолета. Лоримър поиска да го сложи в джоба си, когато вратата на стаята рязко се отвори. Обърна се инстинктивно с оръжие, насочено към фигурата, появила се в светлия правоъгълник. Беше Фей.

– Майк? Ти ли си? – Фей запали светлината, премрежвайки очи от внезапния блясък.

– Нали ти казах, да не мърдаш от стаята си, като чуеш, че има някой тук!

– Исах да те видя.

– Малко остана да те ликвидирам! – Гласът му трепна при мисълта за това, което би могло да стане.

– Та нали и аз съм замесена – заяви Фей безгрижно. – А освен това бих желала да се запозная с г-н Сетл.

Лоримър тръсна глава.

– По-добре ще е да не го познаваш. Колкото по-малко са излишните контакти, толкова по-голям е шансът, че заговорът няма да бъде разкрит.

– В къщи няма никой освен нас тримата. – Погледът на Фей се плъзна край Лоримър и се спря на Сетл. – Добър ден, господине.

– Госпожа Уилен. – Сетл направи абсурдно тържествен поклон с очи през цялото време впити в лицето ѝ.

Лоримър си даде сметка, че Фей е облечена с доста прозрачна черна нощница и почувствува необяснимо безпокойство.

– Връщай се горе. Реймънд и аз точно излизаме. Нали така, Реймънд?

– Точно така. – Сетл се усмихна, но лицето му беше по-бледо и по-отчаяно, отколкото преди. Леко се залюля и се опря на креслото, за да не загуби равновесие.

Фей тръгна към него.

– Болен ли сте?

– Няма защо да се безпокоите – отговори Сетл. – Просто няколко дни съм забравил да се нахраня. От моя страна това е лекомислие, аз зная...

– Трябва нещо да хапнете преди да излезете.

– Искях нещо да му предложа, но той отказа – вмъкна се в разговора Лоримър. – Той не обича да се храни.

Фей го погледна с неприязън.

– Заведи г-н Сетл в кухнята. Ще пийне мляко и ще хапне няколко сандвича с горещ стек.

Изпревари ги, включи инфразвуковия грил и след минута подаде на Сетл литър студено мляко и чиния ухаещи сандвичи. Сетл кимна с глава в знак на благодарност. Разкопча палтото си и почна да се храни.

– Погледни как се храни - прошепна Лоримър. – Казвах ти, че е гладуващ артист.

Фей кимна с глава.

– Мисля си, защо ли иска да умре?

Внезапно в кухнята се разнесе нежният звън на гонга. Това беше сигналът на стоящия в ъгъла видеотелефон.

– По-добре е да отида да видя кой звъни – каза шепнешком Фей, приближавайки се към екрана.

– Почакай, докато излезем от тук – обади се рязко Лоримър; чувствуваше как нервите му вибрират в такт с натрапчивия сигнал.

– Не се безпокой. Ще включа само на фония.

Фей натисна бутона в приставката на апарата а на екрана се появи образът на Джералд Уилен. Това беше мъж над петдесетте, слаб, с продълговато, сериозно лице, с тънки устни, облечен в тъмен официален костюм.

– Как си, Джералд – поздрави го Фей. – Не очаквах да ми позвъниш.

– Фей? – очите на Уилен се присвиха, когато се вглеждаше в своя екран. – Защо не те виждам, Фей?

– Готвех се да си лягам и съм разсъблечена.

Кимна глава с разбиране.

– Имаш основание да си внимателна. Слушах за някои отвратителни типове, които прехващали частни разговори, за да надничат по най-гнусен начин в интимния живот на хората.

Фей шумно въздъхна.

– Какво ли няма да измислят. Защо ми звъниш, Джералд?

– Имам добри новини. Свърших работата си в Холи Кроус сити и излитам утре сутринта. У дома ще си бъде преди обяд.

– Прекрасно. – Фей отправи към Лоримър многозначителен поглед. – Толкова отдавна не си с мен.

– И аз се радвам на връщането си – каза Уилен с неговия безлично-педантичен глас. – Имам да пиша труден отчет и по-лесно ще се съсредоточа сред тишината на кабинета си.

„Така ти се струва“ – запя наум Лоримър, чувствайки прилив на радостна самоувереност. Изслуша внимателно целия разговор до края, презирайки Уилен и едновременно чувствайки благодарност към него за това, че никак не прояви никаква топлина, че не каза нито една дума, която би дала на Фей някаква надежда.

Изправен до масата, Сетл също наблюдаваше Фей и образа на съпруга ѝ. Хлътналите му очи пламтяха с трескав блясък и отново Лоримър си помисли, че би желал Фей да е облечена с нещо не толкова прозрачно. Щом като разговорът свърши и екранът изгасна, той се приближи към Фей и хвана дланите ѝ.

– Добре, мила. Всичко се урежда идеално за нас.

– Страхувам се, че не съвсем – неочаквано се намеси Сетл.

Лоримър се обърна към него.

– Какво имаш предвид?

Лицето на Сетл беше страдалческо, но гласът му прозвуча неочаквано категорично.

– През цялото време, като наблюдавах господин Уилен на екрана, мислих и стигнах до извода, че няма да съм в състояние да го направя. Независимо от всичко, което казахте за пренасянето на личността, никога не бих бил в състояние да убия друг човек. И не мога да си представя, че сте в състояние да ме принудите да го сторя.

* * *

Изчаквайки в тъмнината, Лоримър няколко пъти извади газовия пистолет и го провери. Сетл стоеше до него неподвижен. Над главите им нежната зеленикава луна се промъкваше между звездите.

Часовете минаваха бавно. Беше почти полунощ, когато светлината в прозореца на горния етаж угасна. Сърцето на Лоримър заби ускорено, а ръцете му в ръкавиците се овлажниха.

– Фей си легна – прошепна той. – Сега ще можем да влезем.

– Готов съм.

– Радвам се. – С изтичането на последните минути Лоримър чувствуваше все по-голямо облекчение при мисълта, че периодът на зависимост от неуравновесения и неуправляем в постъпките си Сетл приближаваше края си. Заявлението на Сетл, че не ще бъде в състояние да стреля в Уилен, погребва всичките му надежди. Лоримър преживя няколко неприятни момента, преди да разбере, че Сетл възнамерява все пак в значителна степен да изпълни своето задължение. Съгласи се да поеме върху себе си вината за убийството на Уилен, жертвувайки живота си, но при условие, че

някой друг дръпне спусъка. Трудно е да се каже, че Лоримър беше доволен от така модифицирания план. Това означаваше, че вместо да си осигури добро алиби, ще трябва да присъствува на местопрестъплението. Разбра, обаче, че да принуди някого към хладнокървно самоубийство не е никак лесна работа.

Просто нямаше друг изход. Ако имаше повече време, би могъл да измисли нещо друго, но инстинктът му подсказваше, че би било грешка, ако създадеше условия за по-голяма близост между Фей и Сетл. Трябваше да се върви напред, без да се обръща внимание на дребните несъвършенства на плана.

– Да тръгваме. Достатъчно дълго изчакахме – каза Лоримър.

Принципен въпрос беше да стреля на тъмно, така че Уилен да не познае своя убиец и след възвръщането му към живота в тялото на художника да признае пред полицията каквото трябва. Стигна до остъклената врата на съседната стая, влезе в нея и дръпна Сетл за ръката.

– Стой тук, до прозореца. Ако Джералд след като отвори вратата види някого, трябва да бъдеш ти.

Свали от полицата голямата ваза и приклепна зад креслото, държейки в лявата си ръка вазата, а в дясната газовия пистолет. Разсъди, че трябва да изчака няколко минути, докато очите му привикнат към почти пълната тъмнина, но сега, когато настъпи решаващият момент, беше напрегнат и нетърпелив. Подхвърли несръчно вазата, тя падна и се разби.

Резкият звук приличаше на експлозия. За миг настъпи пълна тишина, а след това от съседната стая до тях стигна приглушен вик.

Лоримър се прицели във вратата с пръст на спусъка. Чуха се стъпки. Вратата се отвори рязко и тогава Лоримър стреля. Веднъж, два, три пъти.

Три облака отровен газ, всеки способен да предизвика внезапна смърт, проникнаха светкавично през дрехите и кожата на намиращата се в рамката на вратата неясна фигура и в този миг светнаха всички лампи. Лоримър се дръпна. На вратата стоеше неподвижен с ръка върху ключа за осветлението Джералд Уилен, втренчен в Лоримър с израз на искрено изумление върху продълговатото му лице.

Лоримър скочи потресен, инстинктивно прицелвайки се с пистолета. Джералд се наклони към него, но краката му останаха неподвижни. Полетя напред, удряйки лицето си в ръба на ниската масичка и се свлече на пода. Умря така бързо, че смъртта като че ли изненада тялото му.

– О, боже! – изхлипа с треперещ глас Лоримър. – Това беше ужасно! – Но веднага си възвърна решимостта. Както всеки жител на Орегония, Уилен трябваше да има присаден под кожата на лявата си ръка биометър. След миг той ще реагира на прекъсването на жизнените функции на Джералд с подаването на алармен сигнал, фактът, че смъртта не е предшествувана от никакви болестни симптоми, ще бъде установен от Централния биометричен център и ще почне разследване. Лоримър предполагаше, че след пет минути медицинската и полицейската машина ще се приземят на ливадата пред дома на Уиленови. Затова подаде оръжието на Сетл, който се беше вторачил в просналото се на пода тяло. Сетл взе пистолета с треперещи ръце.

– Стегни се – подхвърли му Лоримър.

– Няма да мога да се справя. Погледни лицето му.

– Вече всичко му е все едно. Съсредоточи се върху това, което сега трябва да направиш. Щом като тук влезе Фей и започне да крещи, захвърляш оръжието и хукваш колкото ти държат краката. Ще бягаш по пътя пред къщата към Крайбрежния булевард. Уличното осветление там е силно и сигурно някой ще те забележи. При малко късмет полицията ще те забележи от въздуха. О кей?

– О кей.

– След това всичко ще тръгне по реда си.

Сетл кимна с глава.

– Зная.

Когато Лоримър забърза през ливадата към скимера си, зад него се разнесе женски вик – знак, че всичко се развива точно според плана. Скочи в скимера и дръпна капака. Машината се издигна покорно и Лоримър без да запали светлините ускори полета. Сега летеше с максимална скорост, плъзгайки се между дърветата като нощна птица, невидима в тъмнината, докато се добра до един от второстепенните пътища на разстояние няколко километра от крайбрежието.

Както и очакваше, тук нямаше никакво движение. Намали скоростта, снижи машината според предписаната височина, след което включи светлините и с умерена, небиеща на очи скорост, се насочи към града.

В цялата работа естествено съществуваше риск, но си струваше да се предприеме. Сега беше нужно да остане известно време на разстояние, докато Сетл не бъде осъден, а личността на Уилен

пренесена в неговото тяло. В такъв случай примасът даваше развод веднага, буквално за няколко дни и тогава Лоримър може да излезе от укритието си и да се яви за наградата или по-скоро за наградите си. Не само Фей, но и три къщи, пари, положение...

Когато Лоримър стигна до сградата, в която живееше, беше едва ли не пиян от щастие. Приземи се на рампата на покрива, паркира скимера си и се качи в пневматичния асансьор. В тишината на собственото си жилище в продължение на минута се наслаждаваше на факта, че живее, след което с щедра ръка си наля от шишето на масата. Точно поднасяше чашата към устните си, когато някой звънна на вратата. Тръгна с чаша в ръка. Косато отвори, видя на прага двама мрачни мъже и остро безпокойство прекъсна еуфорията му.

– Майкъл Т. Лоримър? – запита единият от тях.

Внимателно кимна с глава.

– За какво става дума?

– Полиция. Вие сте арестуван. Ще дойдете с нас до Главната комендатура.

– Нещо грешите – отговори Лоримър с импулсивно-предизвикателен тон и започна да отстъпва.

Мъжът, който разговаряше с него, погледна към колегата си, кимна с глава и каза:

– С него не трябва да се рискува.

– Ясно. – Полицията вдигна ръка и Лоримър видя дулото на пистолет „болас“. Изстрелът последва мигновено и около прасците на Лоримър се обви метална лента, образувайки за част от секундата здрави окови. Следващият снаряд го улучи в гърдите и

прикова ръцете към тялото му. Лишен от всякаква възможност за движение, загуби равновесие и щеше да падне, ако двамата не бяха го прихванали навреме. Пренесоха го в пневматичния асансьор и след това го поставиха в голям скимер. Един от полицаите седна на мястото на шофьора и Лоримър видя как машината се насочва към рампата за излитане.

– Господа, сигурно ужасно сте се объркали... – проговори Лоримър, стремейки се да придаде на гласа си яростен тон, а едновременно с това и самоувереност. – Нима нещо съм направил?

Никой от полицаите не отговори и Лоримър се ориентира, че независимо от това какво ще каже, нямат намерение да дискутират с него. Наблюдаваше пътя, докато се убеди, че наистина са тръгнали към Главната комендатура. Ясно беше, че нещо се е объркало. Но какво? Нищо друго не му идваше в главата освен, че са заловили Сетл доста бързо и че в последния момент той се е отказал и не е признал вината си. Ясно, при това положение е обвинил Лоримър в убийство.

Опита се хладнокръвно да размисли и бързо се убеди, че е намерил правилния отговор. Слабостта и неуравновесеността на Сетл още от началото представляваха пречка и отказът му в последния момент от предприемането на решителната крачка, водеща към смъртта, е в неговия стил. Впрочем това би могло да се очаква от един слаб индивид с мания за самоубийство, но Лоримър почувствува прилив на оптимизъм – Сетл криво си е направил сметката. Отпечатъци на неговите пръсти, а не на Лоримър, се намираха върху оръжието; освен това начинът, по който се беше промъкнал в къщата, сам по себе си беше достатъчно утежняващ.

Само тези две обстоятелства бяха достатъчни, за да го осъдят, но най-утежняващо беше това, че Фей нямаше да потвърди неговата версия. Показанията на дрипавия никаквец няма да имат силата на тези, дадени от богата и почтена жена и от гражданин, който никога преди това не е попадал в никакъв конфликт със закона.

След няколкоминутно летене над заспалите улици полицейският скимер стигна до Главната комендатура и се спусна на паркинга пред нея. Един от полицаите освободи краката на Лоримър, за да може с някакво що-годе достойнство да излезе от скимера, но ръцете му продължаваха да са обездвижени.

В сградата хората го оглеждаха с любопитство. Докато се движеше с пневматичния асансьор, Лоримър репетираше ролята си. Физиономията на обидена невинност ще бъде, помисли си той, значително по-добра от шумните изблици на възмущение. Може и тон на лек укор и внимателен намек, че се въздържа от предаването им в съда за незаконно арестуване.

Когато го въведоха в канцеларията, където трябваше да се изправи пред трима чиновници със сините яки на инспектори, вече се беше напълно овладял и едва ли не се радваше на предстоящото изпитание по съобразителност.

– Може би някой от Вас ще пожелае да ми обясни какво става тук – започна той, издържайки погледите им. – Не съм свикнал с неща от подобен род.

– Майкъл Томас Лоримър – обърна се най-старшият от тримата инспектори със спокоен глас, поглеждайки в компютърната карта, която държеше в ръцете си. – Обвинявам Ви в убийството на Джералд Ейвън Уилен.

– Джералд Уилен? Мъртъв? – Лоримър реагираше като потресен. – Не вярвам. Това е невъзможно.

– Имате ли да кажете нещо във връзка с това обвинение?

– А кой би желал... – Лоримър прекъсна за миг и като че ли едва сега до съзнанието му стигна смисълът на обвинението на инспектора. – Момент. Не можете да ме обвинявате в убийство. Нищо не зная за него. От седмица дори не съм бил близо до дома на Уиленови.

– Имаме свидетел.

Лоримър прихна да се смее.

– Бих желал да видя този тип.

– Главният свидетел не е мъж. Госпожа Уилен разказа, че Ви е видяла как сте стреляли в съпруга ѝ, а след това сте избягали.

Лоримър почувствува, че губи почва под краката си.

– Не вярвам – едва проговори Лоримър.

Един от инспекторите пусна видеомагнетофон. На малкия екран се появи Фей с обляно в сълзи лице и Лоримър чу от устата ѝ обвинителната присъда.

– Потресен съм – рязко заяви той, – но ми се струва, че ще съм в състояние да обясня защо г-жа Уилен е прибягнала към такава лъжа.

– Моля, слушам Ви. – В очите на старшия инспектор проблесна любопитство.

– С г-жа Уилен се запознах като треньор по фехтовка. Разговаряхме често и от време на време ме канеше у дома си. Отначало мислех, че тя просто е вежлива и можете да си

представите как се почувствувах, когато разбрах, че за нея това е просто един роман.

– Как се почувствувахте, г-н Лоримър?

– Стана ми неприятно, естествено – отговори Лоримър с максимална откровеност. – Тя е привлекателна жена, а аз съм обикновен човек, но колкото до прелюбодеяние, не. Когато ѝ отказах, в продължение на няколко минути буквално бесня. В живота си никога не бях виждал човек толкова ядосан. Тогава наговори неща, които не бих искал да повтарям.

– При тази ситуация ми се струва, че трябва да оставите настрана всякакви скрупули.

Лоримър се поколеба.

– Каза, че някак си ще се измъкне от брака си с Уилен, безразлично по какъв начин. И прибави, че ще се погрижи да съжалявам за решението си. Никога не съм предполагал, че може да се стигне до там... – Лоримър се усмихна несигурно. – Но сега започвам да разбирам старата приказка за пренебрегнатата жена.

– Това, което казвате, г-н Лоримър, е много интересно. – Старши инспекторът оглеждаше ноктите си в продължение на минута. – А някога да сте срещали някой си Реймънд Сетл?

– Не си спомням.

– Чудно. Тъй като и той е бил днес през нощта у семейство Уилен и е видял как сте стреляли в г-н Уилен.

– Какво? Но защо, моля Ви се, ще ми е притрябвало да убивам Джералд?

– От сейфа в стаята, в която Уилен е бил убит, са изчезнали 20000 монита в банкноти. Тези пари намерихме днес вечерта във

Вашето жилище. Сетл твърди, че е бил с Уилен в неговия кабинет, когато са чули някакъв шум в съседната стая. Казва, че Уилен е отишъл да провери какво става и...

– Но това е смешно! – изкрещя Лоримър. – Преди всичко кой е този Сетл? Той трябва да е в заговор с Фей, трябва заедно да са подготвили всичко това. Разбира се, инспекторе! Това сигурно е последният ѝ любовник. Промъкнал се е някак си в къщата...

Лоримър млъкна, като видя как инспекторът кима с глава.

– Нищо подобно, г-н Лоримър. – Гласът на инспектора беше едва ли не любезен. – Реймънд Сетл е доверен сътрудник на г-н Уилен и домашен приятел от много години. Имал е пълното право днес вечерта да посети Джералд Уилен.

Лоримър отвори уста, за да протестира, но замълча, без да издаде звук. Вцепенен и безпомощен, започна да разбира как е бил измамен.

* * *

Точно след една година в огледалната трапезария на големия дом с изглед към морето трима души отбелязваха малко тържество.

Джерълд Уилен, въплътен в тялото, което някога принадлежеше на млад, амбициозен треньор по фехтовка, наля три чаши шампанско. Той се наслаждаваше на непринудената сила и сигурната ръка, в която държеше охладената, покрита с роса бутилка.

– Ще Ви кажа, че съм наследил прекрасно тяло. Жалко, че умът на нашия приятел Лоримър не му съответствуваше.

Реймънд Сетл тръсна глава. Беше изтощен, както винаги, но, току-що подстриган и добре облечен, изглеждаше по-скоро слаб,

отколкото хилав. С лявата си ръка прегръщаше Фей, която се притискаше нежно в него.

– Цяло щастие е за нас, че Лоримър действуваше по този начин – каза Сетл. – Мислех, че няма да издържа и ще се издам с легендата за дъщеричката в сиропиталището.

Фей му се усмихна.

– Беше много добър, Реймънд. Твърде убедителен.

– Трябва да си призная, че по отношение на него понякога изпитвам угризение на съвестта, защото така или иначе ние го измамихме.

– Не мисли за това. Този човек в края на краищата беше убиец.

Уилен поднесе шампанското и вдигна чашата си:

– За мое здраве!

– Защо не за нас всичките? – запита Фей.

Уилен се усмихна.

– Защото от всички аз имам най-голяма полза. Ти се освободи от брака, който ти беше дошъл до гуша, но и аз исках развод. Получих ново тяло, което ми дава възможност да работя и по дванадесет часа в денонощието, ако желая.

– Винаги много си работил – подметна Фей.

Уилен се замисли.

– Стигам до извода, че в старата си версия трябва да съм бил доста отегчителен.

– Не доста, а твърде отегчителен.

– Считам, че ми се падаше. Но нали... – Уилен погледна критично към Фей – в новата си версия мога да бъда съвсем друг. А виждам, че има и други приятни неща освен работата.

– Интересно. – Фей се отдели от Сетл и полюлявайки бедра се приближи към Уилен. – Може би някой път ще ме посетиш, естествено, когато го няма Реймънд.

– Е, е, стига толкова – запротестира Сетл с добродушна усмивка.
– Всичко това започва да не ми харесва.

– Не бъде глупавичък, мили. – Фей му се усмихна иззад чашата.
– За светостта на брачната връзка!

– Охотно ще вдигна тост за това. – Сетл изпразни чашата и в този момент, виждайки, че Фей и Уилен го наблюдават с весело очакване, започна да се замисля, дали тази напитка имаше вкуса на истинско шампанско.

Ще полетиш ли с мен?

Фантастичен разказ

Кир Буличов

На Дарни попаднах по съвсем делнична работа – бивш спортист, а днес скромен агент на Олимпийския комитет.

Участието на отбора на Дарни в Гала-Олимпиадата не предизвикваше съмнения. Съмнения предизвикваше размерът на вноската на планетата в олимпийския фонд.

Посрещаха ме официално, но скучно. В залата беше горещо, под тавана се суетяха и чуруликаха червеникави птички, в качета се мъчеха хилави дръвчета. На стената като черна рана се бе проточила неравна ивица от сажди.

Закъснял за церемонията, като побеснял слон в залата се втурна побелелият и надебелял Син-рано, когото бях срещнал преди осем години в огромния шумен и тъп Корай на лекоатлетически състезания. Бяхме в една стая в хотела. Състезавах се в отбора на Земята на скоковете на височина, а той беше един от първите сред състезателите от Дарни тласкачи на гюле.

Прегърнахме се, сякаш всички тези години бяхме мечтали за нашата среща.

– Ще живееш при мен – каза Син-рано, когато напуснахме космодрума. – Стените са по-здрави, отколкото в хотела, имам чудесно скривалище срещу бомбардировки и момчетата ми са сигурни.

Думите на Син-рано за скривалището ме учудиха. В пътеводителя не се споменаваха за войни на планетата, затова ги приех като шега. Но когато той ме натика на задната седалка на автомобила си, а сам седна пред волана, колата се преобрази: страничните прозорци се скриха зад метални щори, а отпред остана само тесен танков процеп.

– Не се безпокой – каза Син-рано.

В колата миришеше на горещо желязо и на машинно масло. Син-рано съблече сако си. Под него видях кожените презрамки на кобур.

– Весела работа – казах аз. – И никъде нито дума за това.

– Първо, – спокойно отвърна Син-рано – това са си местни неприятности, при това скорошни. Второ, такива събития ни zlepоставят. А малките планети са много чувствителни по отношение на репутацията си. Ако Олимпийският комитет научеше за това, би ни отлъчил от движението.

– Значи война няма, така ли?

– Няма – каза Син-рано. – Не бих те лъгал. На всичко отгоре...

Не успя да довърши. Някакво бронирано чудовище изпълзя на шосето и застана напреко на движението. Нашият автомобил заобиколи и буквално подскочи напред.

Не мога да ви разкажа нищо интересно за дарнийските пейзажи, защото е твърде сложно да им се любуваш през тясната танкова амбразура. Навлязохме в града. Досетих се, че е така, защото движението ни стана неравномерно – налагаше се да спираме на кръстовищата и да се промъкваме през бъркотията от автомобили. Скоро съвсем спряхме да се движим поради настъпилото

задръстване. И тогава чухме откъслечни изстрели и виковете. Пред нас нещо пламна – беше избухнала бомба.

– Трябва да завием – бърбореше си Син-рано. Колите наоколо надуваха клаксоните, сякаш викаха – приличаше на пожар в театър, около вратите на който се скупчва крещящото множество от хора.

Внезапно стрелбата спря.

– Размина се – каза Син-рано.

Приближихме до къщата му. Беше построена на склона на полегато спускащ се хълм, обрасъл с редки дървета. Между дърветата пасяха крави.

Дълго стояхме пред високата желязна врата, обвита отгоре с бодлива тел. Най-сетне дотича едно младо момче, отвори вратата и каза, че в къщи няма електричество – Гинрините са взривили електроцентралата.

– Запознайте се – каза Син-рано. – Моят приятел от Земята Ким Петров, разказвал съм ти за него. А това е Рони, моят по-малък син.

Момчето се смути и изчерви. Имаше тъмночервеникави коси и тънка кожа, покрита с лунички.

Около масата, която беше сложена в сутерена – светлината тук идваше през бойниците, разположени непосредствено под тавана – аз се запознах с останалите членове на семейството на Син-рано. По-големият брат на Рони се наричаше Минро. Беше слаб, напрегнат и прекалено точен в движенията си. На масата бяха и двамата племенника и племенницата на Син-рано Нарини. Както ми обясни Син-рано, преди шест години останали сирачета и сега живееха при него.

Какво ми е останало в паметта от този обяд? Яркочервените ябълки, които ядохме за десерт – те имаха странен ягодов вкус. Неприятните обноси на Минро, по-големия син: той толкова дълго и напрегнато опитваше с вилицата си късчетата месо в чинията, сякаш решаваше страшен проблем – ще го отровят или няма да го отровят. Забелязах още колко хубава е племенницата на Син-рано Нарини. Седеше мълчаливо между братята си и не ме поглеждаше.

След обяда Син-рано ме заведе на плоския покрив на къщата. Там беше много приятно – имаше лек ветрец и целият град се виждаше като на длан. Десетина минути си спомняхме миналото, после разговорът ни премина върху олимпийските проблеми и от тях вече трябваше да се плъзне върху действителността на планетата. Но не се плъзна, защото над града се издигна висок стълб дим, на черния фон на който взривовите светваха като искрички. На покрива дотича Рони и каза: по радиото предали, че Понарите напредват с танкове към цитаделата на Гинрините, но нищо няма да излезе, защото на помощ на Гинрините са дошли всички сини.

Димният стълб растеше, пробляскваха езиците на пламъка. Пристигна по-големият брат, гнусливият Минро и ни съобщи, че полицията е блокирала района, но не се намесва.

– Винаги правят така – каза той. – Изчакват, докато се пребият един друг.

Представлението заплашваше да се проточи и аз реших да се разходя около къщата. Никой не възрази.

Под едно голямо дърво имаше спортна площадка. Нарини се упражняваше в скок на височина. Скачаше красиво и леко. И

двамата ѝ братя бяха до нея. Вдигаха летвата, когато трябваше. Появяването ми посрещнаха нащрек, сякаш се страхуваха, че без тяхно разрешение ще поканя сестра им на кино. Бяха още деца, слабички, чернооки и зли.

Видях колко дълги крака има Нарини.

– Вие имате забележителни данни – казах аз.

Нарини се смути. Стоеше пред мен като момченце, което беше извършило някаква лудория. Сивите ѝ очи бяха почти на една линия с моите.

– Благодаря – отговори тя след кратка пауза и погледна към братята си.

– Какъв е личният ви рекорд? – попитах аз.

Братът от дясно отговори:

– Метър и деветдесет.

Вторият го дръпна за ръкава.

– Далеч ли сте от рекорда за жени на планетата?

– За жени ли? – учуди се тя.

Неочаквано вторият брат я хвана здраво за лакътя и без да каже дума я дръпна към къщи. Първият брат прикриваше тила им.

Всъщност, виждал ли съм някога на състезания жени от Дарни? А и на космодрума сред посрещачите нямаше нито една жена...

Вдигнах летвата и я закрепих на два метра височина. Някога скачах два метра и половина, но сега тренирам рядко, а когато си над тридесет, натежалото тяло не се подчинява на краката.

Засилих се, скочих и съборих летвата. Затлъстял чиновник!

Разсърдих се на самия себе си и вдигнах летвата с още десет сантиметра. Дръпнах се по-далеч, до самото дърво. Трябваше да

бягам по тревата, само последните два метра бяха насипани с пясък. Мислено си представих, че трябва да скоча два и двадесет.

Паднах лошо, ударих лакътя си. Лежах няколко минути в неудобна поза и гледах летвата, която дълго трептя – все пак я бях докоснал. Мислеше си тя да падне или да се съжали над бедния спортист. Съжали ме и замря.

– Браво! – каза Син-рано, който ме беше наблюдавал зад дърветата. – Понякога опитвам да тласна гюлето и никому не казвам, че всеки ученик би ме надминал.

– Мен също. – Станах, търкайки удареното място. – Твоята племенница, ако тренира, ще скочи по-високо.

– Тя е способно момиче – каза Син-рано. – На Земята, ако попадне в ръцете на добър треньор...

– Защо само на Земята? – Зарадвах се от възможността, че мога да задам въпроса, който би ми помогнал да разбера, какво става на Дарни.

– Ако я пусна на стадиона – каза Син-рано, като седна на тревата – ще започне едно такова...

Усмихна се, представяйки си какво ще започне.

– Родителите й загинаха – продължи Син-рано. – Взех децата при мен. Имам здрава къща.

– А защо загинаха родителите й?

– Виждам, че любопитството те измъчва – каза Син-рано. – Нашият живот, съвсем обикновен за нас, на теб ти се струва загадъчен.

Седнах до него. Пред нас беше склонът на хълма, който леко се снишаваше до оградата. Там, край оградата, бавно крачеше Рони с

автомат на рамо. От време на време спираше и проверяваше контактите. Внезапно Син-рано скочи с пъргавина, която трудно можеше да се предположи в един толкова пълен човек, и се втурна към вратата. В ръката му се появи пистолет. Бягаше наведен и криволичейки. Рони падна на тревата, смъквайки автомата от рамото си.

От къщата надолу по склона бягаха други хора.

В храстите, на около триста метра от оградата, като бели ослепителни искри избухнаха изстрели. Зад гърба ми нещо изтрещя. Обърнах се. На покрива на къщата беше поставен миномет и на малки интервали изстрелваше мини. Край миномета се виждаше светлата глава на Нарини. До мен на тревата падна срязано от изстрел зелено клонче. Сметнах, че е по-добре да легна зад дървото.

След няколко минути изстрелите стихнаха. Станях.

Откъм оградата идваха моите домакини. Син-рано прикрепеше Рони, който държеше рамото си. Между пръстите му се стичаше кръв. Затичах към тях, но Син-рано ми извика:

– Няма нищо страшно, връщай се в къщи.

По-големият му син беше вече зад оградата и търсеше нещо в храстите. Далеч по пътя към града пълзеше танк.

Рони се държеше храбро и се мъчеше да се усмихва.

– Аз съм си виновен – каза ми той доверително. – Татко ги видя преди мен.

– Кои бяха?

– От Гобрите – каза Рони. – Мисля, че улучих един.

– Улучи го Нарини с миномета – каза Син-рано.

Отгоре дотича Нарини с братята си. Син-рано им предаде Рони.

– Да идем да проверим краварника – каза ми той. – Животните се вълнуват, когато се стреля.

В краварника всичко беше спокойно. Кравите мирно преживяха и ни гледаха с недоумение.

– Защо ви нападнаха? – попитах аз Син-рано.

– Всички тайни – каза Син-рано – имат най-обикновено обяснение. Нападнаха ни, за да отвлекат Нарини.

– Защо?

– Защото тя струва изключително скъпо. Икономиката, приятелю, лежи в основата на всяка романтика.

– Красив афоризъм, но той не ми говори нищо.

– Оказа се, че планетата ни се намира между каменния и атомния век. Живеем като върху вулкан. Когато родителите на Нарини загинаха, мнозина ме съветваха да се откажа от племенниците и от момичето. Но аз съм горд човек. Засега издържаме.

– Какво особено има в Нарини?

– Нищо.

– Някой влюбен ли е в нея?

– Май че не е.

– Тогава нищо не разбирам.

– Преди няколко десетилетия – каза Син-рано – генетиците направиха откритие, което ощастливи много семейства. Благодарение на него родителите можеха да избират предварително пола на детето си. Ти слушал ли си за това?

– Разбира се – отвърнах аз.

Излязохме от обора. Слънцето вече бе залязло. Над стълбовете, между които се точеше оградата, светнаха сигнални огънчета. На покрива на къщата блесна прожектор и лъчът му бавно запълзя по оградата.

– Деветдесет процента от младите родители започнаха да искат да им се роди син. Желанието им беше изпълнено. След няколко години на планетата започнаха да се раждат десет пъти повече момчета, отколкото момичета. Мислехме, че това откритие ще донесе само радост...

„Странно – помислих си аз. – Ученият бърза да публикува откритието си, за да ошастливи човечеството и пробужда слепите стихийни сили.“

– Когато аз бях млад – продължи Син-рано – жените бяха два пъти по-малко, отколкото мъжете. И макар че това положение ни тревожеше, то не ни се струваше катастрофа. Приемаха се разумни закони, въвеждаха се ограничения, но обществото вече вървеше към упадък.

– Жените станаха малко, раждаемостта спадна, жената започна да се превръща в ценност – подсказах му аз.

– И все повече започна да губи правата си на личност – завърши Син-рано. – Теоретиците твърдяха, че процесът скоро ще престане. Те обаче се излъгаха. Сега трябва да защитаваме жените си. А чуждата жена трябва да се извоюва. Нужни са мъже, войници, войни...

– А ти – попитах го аз – ти защо имаш само синове?

– Аз съм песъчинка в океана от хора – каза Син-рано. – С жена ми разбрахме, че ако ни се роди момиче, ще ни го вземат. Родиха

ни се две момчета, двама защитника. Сега вече ще си имаме момиче, решихме ние. Но откраднаха жена ми. Намерих я твърде късно, тя не бе поискала да бъде робиня в къщата на чуждия клан.

– А родителите на Нарини?

– Моят брат искаше да върви срещу течението. Той имаше три момичета и две момчета. Твърде голямо богатство за човек, който не познава законите на каменния век. Живееше в институтското градче, а там не се съобразяваха с действителността. Там имаше много момичета. Градчето беше нападнато от войските на четири клана. Не знам къде са сега сестрите на Нарини. Тя успя да избяга и доведе и братята си.

– Щеше ли да ти бъде по-лесно без нея? – попитах го аз.

– Има къщи – усмихна се Син-рано, – които никой не напада. В тях няма жени. Но ти забрави за съдбата на моята жена. Не искам това да се повтори.

Над града пълзеше дим, чуваха се единични изстрели. Ивиците на трасиращите куршуми разчертаваха небето.

Изкачих се на покрива на къщата. Край миномета дежуреха Нарини и едно от нейните лоши братчета. Те тихо разговаряха. Доближих се до парапета. Градът спеше напрегнато и леко. От време на време лъчите на прожекторите проблясваха в различните му райони и пъплека по покривите, стените и оградите.

Нарини приближи до мен.

– У вас момичетата спортуват, нали – каза тя.

– Май дори повече, отколкото е нужно – отвърнах ѝ аз.

Ярката луна осветяваше чистото ѝ лице, очите ѝ изглеждаха тъмни, почти черни, упорити и дълбоки.

И двамата мълчахме.

– Как е Рони? – попитах аз.

– О, това е само драскотина – каза момичето. – Миналата година брат ми беше много лошо ранен, мислехме, че ще се наложи да отрежат ръката му.

Братът се приближи, вслушвайки се в разговора ни. Той не пущаше от ръцете си бинокъла.

– Тук е лошо – каза Нарини тихо, когато брат й, разтревожен от някакъв шум край оградата, се втурна към прожектора и го включи.

– Разбрах това – отвърнах аз.

Странно чувство беше това – сякаш с Нарини се познавахме отдавна и можехме да си говорим за всичко, разбирайки се с една дума.

– Син-рано е уморен – каза Нарини. – Той е човек на дълга и паметта. Когато днес раниха Рони, стори ми се, че сякаш аз го раних. Той щеше да учи, но остана тук, защото трябва да пази къщата.

– И какъв е изходът? – попитах я аз.

– Могат да ме продадат. Да ме продадат скъпо в силен клан.

– Ние ще те защитаваме – каза брат й. – Ще загинем, но ще те защитаваме.

– Не искам да загинете – отвърна Нарини.

– Но защо нищо не се прави?

– Прави се – отвърна Нарини. – Има институт, където децата се отглеждат в епруветки. Там вече се родиха първите момичета. Но и тях ги нападнаха. Дори малките момиченца стават плячка.

– Населението ни се намали три пъти в сравнение с това от преди сто години – каза брат й. – Три пъти. Аз лично го четох.

– Ще се промени – казах им уверено аз.

– Ще се промени – съгласи се Нарини. – Но за мен... за мен ще бъде късно.

– Искате ли да отлетим заедно? – попитах я аз.

В този миг съвсем не се шегувах. Но това не беше предложение. Нужен беше изход и аз предложих единственият, който можах да измисля.

– Благодаря – каза Нарини.

Настъпи тишина, в която чувах бързото и зло дишане на брата.

Към нашия нощен разговор се върнахме отново на следващата вечер, но тогава разговарях с Минро, по-големия син, движенията на когото бяха прекалено превзети, също като на някоя стара мома, попаднала неочаквано в нощен приют.

Бях се върнал от Олимпийския комитет, където разговорите бяха уморителни и много предпазливи. Сумата, която дарнийците трябваше да преведат на наша сметка, им се струваше много голяма и ми бяха нужни много усилия, за да им докажа, че значителна част от нея ще се върне обратно при тях под формата на различни помощи.

Този ден из града нямаше престрелки и аз се разходих по главната улица, край магазините, витрините на които мигновено се затваряха с бронирани щори щом започнеше престрелка.

Из улиците се движеха само мъже, и то по работа. Никой не се разхождаше. Това беше един обсаден град, почти загубен за прогреса.

Докараха ме до вкъщи с малък брониран автомобил. На вратата ме посрещна Минро. Докато вървахме към къщата, мълчеше и разглеждаше краката си.

– Това не ми харесва – каза Минро, когато вратата на къщата се затвори. – Вие баламосвате момичето.

– Не ви разбрах.

– Казали сте й, че ще отлети с вас.

– И какво лошо има в това? – попитах го аз.

До този момент нощният разговор на покрива не беше нищо повече от спомен, който не задължаваше никого с нищо. Думи, казани ей така, случайно, родени от разговора.

– Тя казала за това на стареца – съобщи Минро, изтривайки с носната си кърпа показалеца си. – Вашата глупава шега...

– Защо смятате, че съм глупав шегобиец?

– А защо ви е това момиче?

– Тя ще се чувства добре на друго място – казах аз. Противодействието обличаше случайните думи в реални дрехи. – Ще може нормално да живее и да се учи. След половин година ще вземе двата метра, знаете ли?

– Къде ще вземе? – не ме разбра Минро.

– Тя скача, обича да скача на височина.

– Не знаех. – Минро започна да трие средния си пръст. Не можех да откъсна очи от равномерните движения на ръцете му. – Но не е там работата. Нарини живее у нас вече няколко години. Нашето семейство е изхарчило за пазенето й толкова много, че всички ние можехме да си купим жени. Заради нея моят по-малък брат не можа

да получи образование. И изведнъж се явявате вие. Какво, нима вашите жени са ви малко?

– Много са – казах аз. – Дори повече, отколкото е нужно.

– Предупреждавам ви, че няма да позволя да отведете Нарини. Тя ще бъде продадена на един силен клан. Там ще има чудесни, богати мъже.

– Мъже?

– Разбира се. Нима не са ви казали, че полиандрията у нас е официално призната?

– А тя знае ли за това?

– За полиандрията ли? Разбира се.

– И знае, че вие сте се уговорили да я продадете?

– Има време да научи – каза Минро. – Аз се грижа за нейната безопасност и за безопасността на моето семейство. Баща ми е изкуфял. А вие да не сте посмели повече да говорите с Нарини. Ще ви застрелям.

– Благодаря за предупреждението – казах аз и си тръгнах.

Минро не знаеше, че за разговора си с мен беше избрал най-неподходящия тон. Не търпя да ме заплашват. Поради това съм имал много неприятности, но всяка заплаха ме кара да постъпвам точно обратно.

Не мога да кажа, че в този миг вече обичах Нарини. Беше ми приятно да я гледам и интересно да разговарям с нея. Искях да ѝ помогна. Но любов... Тя би могла да възникне, но би могла и да ме отмине. Впрочем, тогава и Нарини не ме обичаше, но аз можех да променя живота ѝ. И да сменя бремето от близките ѝ.

Нарини ме срещна до стаята ми. Зад нея като сянка се движеше по-малкият ѝ брат.

– В нашата къща не може да има нещо скрито – каза тя. – Чух какво ви каза Минро.

В коридора светеше слаба оранжева лампа. Може би от това ми се стори, че в гласа и движенията на Нарини има скрита тревога.

– Искате ли да отлетите с мен? – попитах я аз.

Тя мълчеше.

– Да вървим – каза брат ѝ. – Да вървим да си лягаме.

– Да – каза Нарини, гледайки ме право в очите.

Когато мисля за нашата любов, смятам, че тя почна от този поглед.

Син-рано не спеше. Тръгнахме към него. Той седеше в широко кресло и побелялата му коса беше разчорлена.

– Знам, знам – каза той свадливо. – Ти си като камък, хвърлен в спокойно езеро. Само че нашето езеро е неспокойно.

Синовете му влязоха в стаята след нас.

– Чичо – каза Нарини. – Ким иска да отлети с него. Аз съм съгласна. Ще живеете спокойно.

– Ще ми бъде мъчно, ако отлетиш – отговори Син-рано. – Но се радвам.

– Благодаря, чичо – каза Нарини.

– Няма да допусна това – намеси се Минро. – Моят брат – посочи той Рони, – проля кръв. За кръвта трябва да се плати.

– Аз не мисля така – каза Рони и се изчерви.

– Вчера ни нападнаха хората на Гобрите. – Син-рано втренчено загледа Минро. – Кой ги доведе?

– Не съм ги викал.

– Гладичко се получава – каза Син-рано. – Те отмъкват Нарини, ти не си виновен, а парите са твои.

– Аз съм оскърбен – каза Минро, като се намръщи с отвращение.

– И да не си се опитал да им попречиш да отлетят – предупреди го бащата.

– А ние? – попита един от братята на Нарини. Слабото му лице беше посивяло.

– Вие ще живеете при мен. Както преди – отвърна Син-рано.

Тази вечер повече не разговарях с Нарини. Беше ни неловко под внимателните погледи на роднините.

* * *

Сутринта Син-рано ме заведе в Олимпийския комитет. На задната седалка в колата седеше Рони с автомат. Син-рано беше напрегнат и мълчалив – кой баща може да си признае, че се страхува от собствения си син?

Страховете на Син-рано се оправдаха.

Издебнаха ни край касата, когато отидохме да купим билети за утрешния кораб. Не можах да разбера веднага какво стана. Излизахме от сградата а Рони ни чакаше край колата. Стоеше опрял гърба си на нея, така че автоматът му не се виждаше – не искаше да нарушава забраната да се носи оръжие. Син-рано огледа улицата и каза:

– Да вървим.

Беше по пладне, улицата беше залята от ярка слънчева светлина, минавачи нямаше.

Насочих се към колата и в този миг Син-рано ме дръпна за ръката и ме притисна до асфалта. Чу се ситното тропане на куршумите по автомобила и стената на съседната къща. Рони залегна на тротоара до нас и откри стрелба.

После Син-рано ме напъха в колата, синът му скочи след нас и потеглихме бързо. Преследваха ни, куршумите биеха в задната бронирана част на колата, но успяхме да избягаме.

– Още не съм се предал – каза Син-рано.

– И на вас ви харесва такъв живот? – попитах го, като сложих кърпичка върху нараненото си чело.

– Може би – изведнъж се разсмя Син-рано.

По-големият син не беше в къщи. Не се върна и когато се мръкна.

Къщата живееше като обсадена крепост в очакване на нападението. На залез слънце пристигна една бронирана кола, в която бяха приятелите на Син-рано, четирима силни мъже. Държах се като някакви момчета, на които бяха позволили да си поиграят на война.

Нарини приготви малка чанта – не можехме да носим тежък багаж.

– Не си ли се отказала? – попитах я аз.

Погледна ме право в очите.

– А ти?

– Тогава всичко е наред – казах аз.

В стаята влезе един от братята на Нарини. Той беше разстроен, но се мъчеше да се държи.

– Бронираната кола ще тръгне точно в един часа през нощта – предупреди ни той.

– Ако искаш – казах му аз, – можеш да дойдеш при нас на Земята.

– Ще видим – отвърна той и погледна сестра си.

Атаката за къщата започна с падането на тъмнината. Приличаше на приключенски филм. Трасиращите куршуми чертаеха в небето разноцветна мрежа, мините избухваха по полянките и в храстите, кравите отчаяно мучаха в обора. Полицията пристигна един час след началото на битката, когато нашите се бяха оттеглили на покрива. Нападащите бяха много, те не искаха да отстъпят дори пред полицията.

Точно тогава, в най-голямата бъркотия Син-рано осъществи своя план. Бронираната кола, с която трябваше да избягаме, беше скрита зад бараките. Освен нас в нея беше и един от братята на Нарини. Останалите се отбраняваха.

Син-рано ме потупа по рамото и каза:

– Чакам известия.

Бронираната кола беше лека и подвижна. Тя изскочи през вратата и тръгна към града.

Враговете забелязаха бягството ни твърде късно. Нарини стреляше с картечницата в купола. Пред очите ми бяха коленете ѝ в груби бойни панталони. Отмерваше с пета някакъв странен ритъм, съвпадащ с ритъма на куршумите. Не можех да се отърва от чувството, че всичко това е нещо недействително.

После пътувахме няколко минути в пълна тишина. Нарини се наведе към мен и попита:

– Как си?

Това бяха първите ѝ думи, които със своята делничност установяваха особената връзка между нас, възникваща между мъжа и жената, когато са заедно.

– Благодаря – казах аз и стиснах протегнатите ѝ към мен пръсти.

На космодрума се сбогувахме с брата на Нарини. Той се опитваше да не плаче.

Всичко беше пресметнато точно – регистрацията свършваше и ние веднага попаднахме на кораба. Когато той се издигна, изведнъж разбрах, че съм страшно гладен и отидох при Нарини – каютата ѝ беше до моята. Нарини седеше на койката, устремила поглед пред себе си.

– Искаш ли да ядеш?

– Да ям? – Тя осъзна въпроса, усмихна се и каза: – Разбира се. От сутринта не сме яли нищо.

Видях я за първи път да се усмихва.

По време на полета разговаряхме много. Свиквахме един с друг. И разделяйки се с нея през нощта, започвах да тъгувам за гласа и погледа ѝ.

После направихме смяна. Този астероид се нарича точно така: Смяна, никой не си спомня истинското му име. Хиляди хора очакваха корабите си. Получихме космограма от Син-рано. Всичко бе минало благополучно, само Рони бе в болница, отново го бяха ранили. По-големият син се беше прибрал в къщи едва на сутринта. Сега ще живее отделно от семейството.

Представих си неговото гнусливо лице и кърпичката, с която изтриваше показалеца си.

Очакваше ме и приветствие от моите лели. Те са пет и всички ме обожават. Показах телеграмата на Нарини.

Пет лели?

Не можеше да свикне с гледката на многобройните жени, които свободно се разхождаха из залата на Смяна. Мисълта за съществуването на няколко жени в една къща за нея бе невероятна.

– А имаш ли чичовци?

– С чичовците съм зле – отвърнах ѝ аз.

– Защо? Лелите ти грозни ли са?

– Някога са били красиви.

– Не обичат ли мъжете?

Вдигнах рамене. Лелите ми обичаха мъжете, но не им беше провървяло в живота.

Скрих в джоба си още четири космограми.

– А тези от кого са? – попита Нарини. – Също от лелите ли?

Една жена много бързо улавя лъжата дори не в думите, а само в движенията на мъжа.

– Те са от моите годеници.

– Шегуваш ли се?

– Почти.

– Ким, ти трябва да ми обясниш какво става.

Понякога очите ѝ могат да мятат светкавици.

– Виждаш ли, прогресът повтаря някои свои капризи... Някога, през осемдесетте години на двадесетия век, у нас, на Земята, в Япония, открили начин по желание да определят пола на бъдещото новородено. Нали не си мислиш, че Дарни е едно изключение?

– Значи и у вас е същото?

– Същото не се случва никога – казах аз. – Но когато се родили първите „поръчани“ деца, когато тази процедура станала достъпна, много млади семейства поискали да им се родят...

– Момчета – сурово каза Нарини.

– Започнала демографска катастрофа. За няколко десетилетия съставът на населението на Земята се изменил рязко.

– Не ми обяснявай, зная.

– Мъжете станали преобладаващата част от населението. Раждаемостта намаляла. Настъпили неприятни социални и психологически изменения. Но ние сме се усетили по-рано от вас. Методът бил забранен. За цялата Земя. От тогава живеем... естествено.

– Но откъде дойдоха лелите, годениците... ти нещо не доизказваш.

– Природата не търпи насилие. Тя се защитава. И когато децата „по поръчка“ били забранени, установили, че по естествен път на Земята започнали да се раждат момичета. На всяко родено момче – по три-четири момичета. Днес на Земята жените са два пъти повече, отколкото мъжете.

– И какво става? Мъжете се продават? Или се завоюват?

– Не. Защо? Сега новородените момчета са само с двадесет процента по-малко от момичетата. Предполага се, че след десет години балансът ще бъде възстановен. Но засега...

– Засега летим, за да ме убият твоите годеници – без усмивка каза Нарини.

– Никой няма да те убие.

Нарини мълчеше. Аз също мълчах, защото внезапно разбрах, че съм лъжец. Защо не й казах за това преди?

– Няма да летя за Земята – каза най-сетне Нарини.

– Къде да отидем тогава?

– На която и да е планета, където всички са по равно.

Прекарахме на Смяна само два дни. През цялото това време ходех след Нарини и я уговарях да рискува. В края на краищата се съгласи.

Оттогава живеем в Москва. И сме щастливи.

Имаме си син и дъщеря.

Моите лели приеха Нарини, те направо я обожават. По-рано съвсем не можеха да решат единодушно каква годеница ми е нужна. Нарини разреши споровете им.

Нарини е много заета. Тя е председател на междупланетната организация „Равновесие“. Когато наричам тази организация брачно бюро, Нарини се обижда.

Разновидност на Homo sapiens

Фантастичен разказ

Конрад Фиалковски

Ако изгаси мотора и едва уловимата вибрация на корпуса изчезна.

– Пристигнахме – каза той. – Базата се намира ей там, зад хребета – и посочи отразената върху главния екран камара високи скали.

– Искях да кацна точно тук, за да не ни забележат – прибави той.

– Радвам се, че успя. Още няколко метра и ние никога нямаше да се измъкнем от това мило местенце.

Лунната скала, върху издатината на която бяха кацнали, беше достатъчно добре осветена от слънцето и Вар я обгърна с дружелюбен поглед, пълен със симпатия и благодарност. Зад издатината започваше пропаст, черна и непроницаема, като самия космос.

– Да, там има тясна клисура. Съвсем близо е, само няколко десетки метра. Но аз я видях на радара – обясни Ако.

– Съвсем в твоя стил е, Ако. Надявам се един ден да присъствувам на погребението ти.

Ако се засмя.

– Надценяваш характера ми. В инструкцията ми за полета задачата е поставена точно така: да се прилуна на участък, недостъпен за наблюдение от базата, но в непосредствена близост до нея. Нямам вина, че тази местност е подходяща повече за

катерене, отколкото за кацане. Все пак сме на Луната, а не на Земята.

– Добре, всичко е наред. Не се сърди.

– А ти пък си един чувствителен...

– Това е само началото. Първо, кацането на края на пропастта, сега разходката по лунните стръмнини, после самата база...

– Аз също мисля, че главните вълнения тепърва ти предстоят – каза Ако и Вар напразно се мъчеше да намери и следа от усмивка на лицето му.

– Ще видим – каза той.

– Всеки случай, каквото и да се случи, имай пред вид, че се връщам в базата и ще дежурим на уговорената вълна. И много те моля, Вар, като приятел: ако забележиш нещо необичайно, веднага ни повикай.

– Няма да ви безпокоя за дреболии. И после какво може да ми се случи в края на краищата? След два дни ти ще се върнеш. Освен това взех със себе си контейнерът с дезинтегратора.

Вар вдигна рамене и протегна ръката си към шлема.

– Не можеш да си сигурен, че с теб няма да се случи нещо. Със Сет вече втора седмица не можем да се свържем.

Вар не отговори. Нахлузи шлема и регулира клапаните. После стана от креслото, взе контейнера – алуминиев цилиндър с внушителни размери, но тук почти без тегло – и излезе през шлюза навън.

Корабът се беше притаил в сянката на скалата и само стърчащите над корпуса му антени я прорязваха със светещите си линии. Вар стигна до мястото, където сянката свършваше и

започваха топлото и слънцето, и махна с ръка за сбогуване. Стори му се, че когато Ако стартира, скалата потрепери. Вар проследи изчезващите огънчета, а после тръгна по края на пропастта напред, към струпаните една върху друга скали.

...Видя я след два часа, когато се прехвърли на другата страна на хребета.

Лежеше долу – бял полукръгъл похлупак върху сивата грапава основа на скалата. Дълго се спуща към нея, защото вървеше по сенчестия склон, неравностите на който можеше да вижда само върху малкия екран на приемника монтиран в шлема му.

Най-сетне стъпи на относително равната повърхност на котловината и едва тогава предаде сигналите:

– Котловина на Светещите скали, приемай...

Отговорът последва след минута.

„Жена – помисли си той – сигурно е тя“.

– Говори Вар, селенистът. Намирам се пред вашия шлюз. Пуснете ме – говорейки, той все по-близо и по-близо идваше към базата.

– Добре, ще отворя шлюза и ще изляза да ви посрещна – каза същият глас.

Входът в шлюза беше означен, както обикновено, с бяла фосфоресцираща ивица.

След като шлюзът се отвори и той влезе вътре, наложи му се да почака в междинната камера, докато налягането на въздуха стигне нормата. Най-сетне смъкна шлема си.

Тя го посрещна на входа в коридора, който водеше към вътрешността на базата.

– О, Ел, какво правиш тук?

„Дявол да го вземе, великолепно се учудвам!“ – помисли той за себе си.

– Но това наистина си ти. Отначало, когато чух името ти, все още се съмнявах. Много се радвам да те видя. – Тя здраво стисна протегнатата ръка и внимателно го огледа. – Ти съвсем не си се променил, Вар.

– Ти също. Но, кажи ми, моля те, какво правиш тук, в тази база?

– Асистент съм на доцент Воор.

– На Воор? Струва ми се, че вече съм чувал това име...

– Възможно е... Най-вероятно още на Земята. Той завеждаше отделението за улавяне на космически сигнали в Порто-Андос.

– Как каза? Порто-Андос? Почакай там ли беше историята с приемането на серията от постоянни сигнали?

– Да, Воор беше замесен в нея.

– Струва ми се, че след тази мистификация Воор беше принуден да се откаже от работата си?

– Това не беше мистификация, Вар.

– А какво, според теб, беше?

– Той наистина прие някакви сигнали.

– Няма да споря с теб, Ел, трудно ми е обективно да преценявам тази история. Аз не бях там. Но ако паметта ми не ме лъже, по-нататъшните опити не доведоха до нищо. И после тази басня за аварията със записващите устройства...

– Виждам, че си се интересувал от тази история. – Тя внимателно изгледа Вар.

– На времето се вдигна много шум.

„Грешка, ти направи грешка – помисли си той. – Не трябваше толкова добре да помниш тази история.“

– И все пак съм учуден, че си се съгласила да му станеш асистент.

– Така се наложи, Вар. Впрочем, вече ти казах, аз не се съмнявам, че той наистина е приел онези сигнали.

– Възможно е, но работата не е в това. Радвам се, че те срещнах. В края на краищата твое право е да си асистентка на когото си искаш.

– И аз така мисля. А сега ми разкажи какво си правил през тези две години, откакто завършихме института.

– През цялото време работих на Марс.

– В Марсианския институт?

– Да. Там ми се наложи да се занимавам с много неща, с които един математик може да се занимава на Марс.

– Теб човек не може да те обвини в излишна откровеност.

– Не си права, Ел. Просто изпълнявах най-обикновена работа, която със същия успех можех да върша и на Земята. А сега съм в отпуска.

– И си избра туризъм на Луната?

– Нещо от този сорт. Но ме привлича само невидимата страна на Луната. Това някому може да се стори смешно, но на мен не ми доставя удоволствие да се катеря дори по най-недостъпните върхове на другата страна. Дразни ме мисълта, че древните астрономи са ги познавали изцяло и са ги наблюдавали стотици пъти.

– В нашите краища това не те заплашва.

– Знам, затова дойдох тук. Всички туристически пътеводители в един глас твърдят, че околностите на базата Котловината на Светещите скали е едно от най-слабо изучените места.

– Те наистина не те лъжат, Вар. Дори ние не знаем планините около базата.

– И досега не сте ги изследвали?

– Нямаме апаратура.

– Как да нямате?

– Ами нашата база няма много добра репутация. Край нея няма нито едно рудно находище. Лунните комуникации не стигат до нас. Ти вероятно не знаеш, че само ние, Воор и аз сме постоянния персонал на тази база, останалите са стажанти, командировани от Земята. Впрочем, понякога идват и туристи, като тебе. Аз дори подозирам, макар това официално никой не е казвал, че на нашата база е определена ролята на лунен чифлик или на хотел, както повече ти харесва. Обикновена периферна база, без перспектива за развитие. И най-вероятно точно затова след онази история Воор ѝ стана ръководител.

– И как понася той това?

Ел отново внимателно се вгледа във Вар.

– Свикна – каза тя. – Добре, да вървим. Ще ти покажа своята кабина.

Тръгна напред, а Вар, държейки в ръка контейнера, вървеше след нея.

„Тя ме подозира – помисли си той. – Само че не разбирам защо. Нали ме информираха, че след пристигането на Воор на Луната на тази тема изобщо не са разговаряли?”

– Ето тук – спря се и отвори вратата. – Надявам се, че у нас ще ти хареса.

– Вече ми харесва.

Искаше още нещо да прибави, но неочаквано екранът на локалния видеотелефон светна и от него към Вар погледна едно лице, което той добре познаваше по стереофотограмата – лицето на Воор.

– Ел, Сет ли се върна? – попита Воор.

„Не е лошо – помисли Вар – съвсем не е лошо, че той първи произнесе неговото име. Сега вече всичко трябва да бъде по-лесно.“

– Не, това не е Сет.

Воор замълча, сякаш обмисляше отговора ѝ, и най-сетне, след продължително мълчание, попита:

– А кой е дошъл?

– Вар. Казвам се Вар. Аз съм селенист – каза Вар и се обърна с лице към видеотелефона.

– Селенист – това не е професия. Какво работиш?

– Математик съм.

– Ние всички сме математици. Едни в по-голяма степен, други в по-малка. Искам да знам с какво се занимаваш?

– Работя в Марсианския институт, в отдела за приложни изследвания.

„Воор ме изпитва – помисли си той, – но аз съм готов за това.“

– Това е мой колега – каза Ел. – Някога ми беше близък приятел.

Вар се почувствува малко засегнат.

– Добре – каза Воор – намини при мен по-късно. Ще ни разкажеш за големия свят.

– Отдавна не съм бил на Земята.

– Не е страшно. За нас големият свят започва от централните бази на Луната – някак неприятно се засмя Воор. – Е, добре, довиждане.

Екранът угасна.

– Май че е малко странен? – Вар се обърна към Ел, премествайки контейнера в другата си ръка.

– Така ти се е сторило.

– Възможно е. А кой е този Сет?

– Стажант, нашият единствен стажант. Ти си много любопитен, Вар.

– Такъв съм от рождение. Но както виждам, нямате много стажанти.

– Не, и едва ли ще дойдат. Тук не идват най-добрите.

– И този Сет, вместо да работи, се мотае без работа из планините, така ли?

– Нещо по-лошо, вече втори ден не се е връщал в базата.

– Имате ли радиовръзка с него?

– Не.

– Тогава защо не предадете сигнал за тревога?

– Воор взе отговорността върху себе си.

– Втори ден и досега не сте известили Центъра? Та той може да загине. Това е нечувано. – Вар повиши глас. – Ще ида при Воор и ще му кажа какво мисля за него.

– Никъде няма да отидеш... Аз... аз се пошегувах... Преди една минута Сет тръгна към автоматичната пеленгаторна станция за метеори.

Вар изпитателно се вгледа в Ел.

– Ел, ти никога не си лъгала, но сега виждам, че си се променила. Трудно ми е да ти повярвам.

– Аз наистина се пошегувах. Впрочем, иди при Воор и сам го попитай. Само ще изпаднеш в неловко положение. Освен това тук командува той, а не ти. Той е ръководител на базата и само той има правото да взема решения.

– И въпреки всичко, ще отида при него. Това е мое задължение – да изясня каква е работата... И твое, Впрочем – добави той.

Ел вдигна рамене.

– Казах ти, че се пошегувах. Но ако смяташ това за свое задължение... Кръгът на задълженията на селенистите е достатъчно широк, както виждам.

Вар се обърна и като вдигна контейнера, тръгна по коридора.

Ел го последва. Той не се оглеждаше, но зад себе си чуваше звука на равномерните ѝ крачки по акриновия под. Минаха край много врати на лаборатории, които можеха да се срещнат във всяка лунна база. Приближаваха централната зала, когато Вар изведнъж чу бързи и ясни крачки, които приличаха малко на тропот. Вратата на една от лабораториите беше полуотворена и Вар спря. За миг крачките спряха, после отново се чуха, напомняйки по еднообразието и ритмичността си за някакъв автомат. И все пак това бяха крачки на човек. Вар изтича до вратата.

– Не, не! – извика Ел.

Той чу нейния вик и разбра, че тя го предпазва, но не спря. В лабораторията цареше полумрак и в първата минута, заслепен от ярката светлина в коридора, Вар не можа да види нищо. После видя мъжа. Около минута мъжът стоя неподвижен, после тръгна напред, пристъпвайки със ситни крачки – както децата играят на локомотив. Без да откъсва поглед от него, Вар протегна ръка към електрическия ключ. Таванът светна и той видя лицето му.

– Сет?

– Нали ти казах, че е тук.

Това беше гласът на Ел, спокоен и сдържан и с нищо не напомнящ вика, който той чу. Вар машинално се обърна към Ел, но тя гледаше някъде в тавана, над главата на Сет.

– Нали ти казах, че се пошегувах – промълви Ел.

Сет спря за малко, после отново се върна към странното си занимание. Той дори не ги погледна.

– Сет! Сет! – повтори Вар.

Отговор не последва.

– Какво сте направили с него? – Той отново се обърна към Ел. Лицето ѝ стана неподвижно. Тя продължаваше да гледа някъде в тавана.

– Ти не ми каза, че познаваш Сет – каза тя.

– Какво значение може да има това? Какво е станало със Сет?

Той чуваше зад гърба си равномерния тропот на крачките.

– Излиза, че ти си ме лъгал, Вар. Ти не ми каза, че се интересуваеш специално от него.

– Аз не съм казал още много други неща. Но ще кажа! Ще кажа! Изпратиха ме тук, за да изясня какво е станало с него, защо през

последните две седмици по време на всеки разговор с центъра Сет или изобщо не е бил, или според думите ви е излязъл някъде. Очаквах, че тук ще срещна един чудак и едно момиче, което по-рано познавах...

– Сега видя всичко – каза тя. – Но това вече няма значение. Не исках да влезеш тук – добави тя със същия спокоен и нищо не изразяващ глас.

– Не си искала – прекъсна я Вар. Той сложи ръка на рамото на Сет. – Сет, познаваш ли ме?

– Аз съм астронавт. Първо трябва да летя до Сириус, а на обратния път да се отбия на Алдебаран.

– Сам виждаш, че не биваше да го допускаме до разговор нито със Земята, нито с Центъра – каза Ел.

– Но затова Воор ще трябва да проговори. Отивам при него!

Хвърли контейнера и изтича в коридора. До него още стигаха тропотът на Сет и гласът на Ел, която казваше нещо, когато се втурна в централната зала, после зави по коридора, в края на който, както той знаеше, се намираше вратата за кабинета на Воор. Вратата беше отворена.

– Воор, тук ли си?! – извика той и така рязко спря, че едва не падна.

От креслото се изправи Сет.

– Приветствувам те с добре дошъл в нашата база и те слушам внимателно.

– Как се оказа тук? Нали остана там, в лабораторията?

– И там ли беше вече?...

– Къде е Воор? Каж ми, къде е Воор? – Той стоеше пред Сет и го гледаше право в очите.

– Воор го няма.

– Не е истина, преди половин час разговарях с него.

– А, такава ли била работата. Това е само видеотронен запис.

Приблжи до пулта и на екрана на видеотелефона Вар видя едно лице: лицето, което беше видял вече при входа – лицето на Воор.

– Тогава къде е той?

– В този образ – Сет посочи с ръка към екрана – няма го и няма да го има.

– Защо? Какво е станало с него?

– В този образ той временно не съществува.

– И вие не сте съобщили в Центъра? Как да си обясня това, Сет?

– Известяваме Центъра само в случай на смърт. А Воор не е умрял. Така както и аз не съм истинския Сет. Истинския Сет ти си видял в лабораторията. Аз имам само същата обвивка. Ние имаме еднаква външност със Сет. Но моята психика е твърдествена с психиката на Воор.

– В такъв случай, Сет, нямам особено високо мнение за психиката на Воор.

– Аз не съм Сет...

– Е, добре, не си Сет, щом ти е угодно така. Във всеки случай аз съм задължен да те уведомя, че съм изпратен тук като официално лице, като представител на Центъра и имам пълномощия да ви отзова от тук.

– Ти няма да направиш това...

– Непременно ще го направя.

– Не. Ти няма да имаш желание да направиш това. Уверявам те.

– Добре, но първо трябва да поговоря с Воор.

– Слушай, Вар. Не можеш ли да допуснеш, че оригиналът може да има няколко копия?

– Разбира се, но...

– Позволи ми да се доизкажа. А защо да не предположиш, че цялата информация, която притежава всяка отделна човешка личност, може да бъде прехвърлена в два различни индивида?

– Това едва ли е възможно?

– Защо?

– Неосъществимо е на практика.

– А може би, човечеството все още не умее да го прави?

– С други думи, ти твърдиш, че си извършил подобна трансформация? – Вар изгледа с интерес Сет.

Сет не успя да отговори, внезапно вратата се отвори широко и заедно с отзвука на някакъв глух стон в помещението нахлу полъхът на топъл въздух. Промяната в налягането беше толкова рязка, че Вар нищо не можеше да чуе почти цяла минута.

– Какво е станало? – Сет се втурна към вратата.

– Ти най-добре от всички трябва да знаеш. Много ми напомня на малък взрив някъде наблизо – каза Вар и си помисли за контейнера. В него беше дезинтеграторът.

– Тук няма нищо, което може да се взриви. В нито една лаборатория. Ние не извършваме експерименти и разполагаме само с реактор за битови нужди.

– Ще видя какво е станало.

– Почакай, аз сам ще проверя – каза Сет и тръгна към вратата.

В този миг Вар чу сигнала за тревога.

– Стой! – викна той. – В базата има радиоактивно заразяване.

– Ще извикам Ел. – Сет приближи до микрофона. – Ел, в стаята си ли си? Ел, чуваш ли ме?

– Най-вероятно е излязла от кабината си. Извикай я по вътрешната система за връзка – посъветва го Вар.

– Ако тя още действа. Какво избухна там? Ел, говори Воор. Ела в моя кабинет. Ела веднага! Чуваш ли ме?

– Няма я. Навярно си прав. Връзката е повредена.

– Ще отида към шлюза – прекъсна го Сет. – Струва ми се, че някой бяга...

Сега и Вар чуваше тропота в коридора. Вратата се отвори с трясък.

– Задръжте го! Той има дезинтегратор! – Ел с цялата тежест на тялото си се притисна към стената.

– Кой?

– Сет. Воор, провери може ли още да бъде управляван.

Тя каза: „Воор“ – отбеляза за себе си Вар.

– Не, той не отговаря на повикване.

Равномерният тропот ставаше все по-силен.

– Да бягаме! – изкомандува Вар.

Те не се помръднаха.

– От тук няма друг изход – поясни Ел.

Тропотът спря, на вратата застана Сет, опирайки се на дезинтегратора като на бастун. Вар приклепна, готов да се хвърли

върху Сет, когато той изведнъж вдигна дезинтегратора. Целеше се право в гърдите на Вар.

– Сет, нима ти не ме познаваш? – прошепна той.

– Ти си растение. Растение от Сириус, наричано – той се замисли за миг – наричано прецатапорон. А там са животните... – той премести дулото на дезинтегратора. – Аз съм ловец на животни – добави той. А Вар изведнъж видя блясъка, синия блясък, който го ослепи.

* * *

– Котловината на Светещите скали – каза Ако. – Кацаме, Вар. Там вече те чакат. Предстои ти тежко обяснение с тях.

– Така ли мислиш?

– Уверен съм. Там сега е Сорв, а ти сигурно добре познаваш този тип – отвърна той, без да откъсва очи от растящия на екрана бял купол на базата.

– Ако – Вар говореше бавно, – ти твърдиш, че си ме намерил около входния шлюз след два дни?

– Да. Ти лежеше като бебе в количка. Не помниш ли нищо?

– Ти разговаря ли с Воор?

– Да. Той беше на екрана и ми каза да не влизам, защото в коридорите има остатъци от радиоактивно заразяване.

– И ти не тръгна?

– Не. Скоро те намерих. Иначе бих тръгнал по-нататък. Бях в скафандър, който може много да издържи. Това не беше случайност. Веднага след старта получих информация от базата, че тук е станал взрив и че ти си леко засегнат.

Вар усети забавянето на скоростта и корабът спря край пистата за кацане на базата. Вече излизаха, когато Вар сложи ръката си на рамото на Ако.

– Слушай, а той не ти ли разказа как... как е възникнало това заразяване?

– Каза ми, че нещо в лабораторията се взривило и че ти си бил точно там.

– Кога е станало това?

– Малко преди да отидеш ти, така каза Воор.

Шлюзът се затвори след тях. Той отново попадна в същата входна камера и не веднага забеляза... Ел.

– Ел, колко се радвам, че си жива – каза той и спря. „А може би това е Воор?“ – помисли си.

– Поздравявам те, Вар, доста дълго не сме се виждали.

– Той не ви ли улучи тогава?

– Не разбирам за какво говориш.

– За Сет.

– Сет е трябвало да ни улучи?

– Тогава, в кабинета. Ти беше там, той...

– Вар, аз знам, че ти дойде при нас в момента на взрива в третата лаборатория. Много ти съчувствувам.

– Не разигравай комедия, Ел. Та той стреля по вас с антипротони.

– Вар, съжалявам, но тъкмо Сет те отнесе към шлюза.

– Къде е той?

– В кабинета на Воор. Очакват те.

В кабинета беше Сорв от централната база. Край него се въртяха още няколко мъже, сред които Вар видя Сет. Той инстинктивно се дръпна назад. Сорв внимателно изгледа Вар.

– Ние прочетохме доклада ти – каза той. – Тези хора изследват помещението, следи от радиоактивност тук няма. Наистина това е бил малък локален взрив и мина вече цял месец...

– Месец? – Вар побледня. – А Сет?... – неуверено попита той.

– Ти го видя.

– В доклада си написах чистата истина – тихо каза Вар. – Освен това по моя дезинтегратор може...

– Той е в контейнера. Ние открихме незначителни следи от радиоактивност. С еднаква степен на вероятност е могъл да бъде използван както преди месец, така и преди година.

– Да. Разбирам те – каза Вар. – Моят доклад не се потвърждава от нищо. Още един въпрос, Сорв. От всичко това следва, че съм имал халюцинации и че психиката ми е травмирана. Защо тогава вие не ме изпратихте на Земята с ракета за психиатрична помощ?

– Слушай, Вар, – бавно заговори Сорв – такива случаи като твоя не минават безследно. Разбирам какъв шок е било това за теб. Може би си бил трескав... бълнувал си... Хора-двойници... Съгласи се, че това изглежда най-малко неправдоподобно.

– Но аз преживях това... То действительно беше!

– Напълно ли си убеден в това?

– Да.

– Няма що, в такъв случай за теб ще бъде полезно да си отпочинеш в изолирано помещение.

– Сорв, повярвай ми, никога не съм имал никакви психични разстройства, ще го прочетеш в картата ми за медицинските изследвания. Преминал съм през всички тестове... Наистина съм здрав.

– Разбирам и... искам да ти помогна. Затова те извиках тук.

– Да ми помогнеш? По какъв начин?

– Много просто. Вземи обратно своя доклад. За съжаление ние не успяхме да го задържим и той вече е пристигнал на Земята. Трябва да си даваш сметка, че там, на Земята, имат не особено добра представа за нашите реални условия. На тях сигурно ще им се стори, че у нас работят хора с прекалено въображение – като тебе...

– Не съм в сила да изменя каквото и да било. Написах онова, което наистина се случи с мен. Ако се откажа от доклада... Но това е невъзможно. Пък и няма да се откажа.

Сорв помълча, след което попита:

– Теб някога интересувало ли те е защо тази местност се нарича Котловина на Светещите скали?

– Не се шегувай, Сорв.

– Говоря ти сериозно. Тези скали наистина светят. Разбира се, светенето може да се открие само с помощта на уреди, така че името малко е преувеличено.

– Но какво общо има то с нашата работа?

– Тези скали са били облъчени.

– Нека е така, но...

– Те са били облъчени преди много години, когато тук не е имало база.

– Не разбирам за какво намекваш.

– При излитане и кацане двигателите на космическите кораби могат да заразяват околните участъци...

– Звездолети? Тук? – Вар недоверчиво изглежда Сорв. – Та тук има само скали, пропасти и нищо повече.

– Някога тук имало равна повърхност. Дъно на кратер на не съвсем угаснал вулкан. Не толкова отдавна впрочем, преди около триста – четиристотин години – частица от секундата по геологичната скала на времето.

– Не разбирам какво отношение може да има това към базата?

– Точно това е съвсем лесно да се разбере. Тук те са скрили своята база. Построили я в дефилето на изкуствените разломи.

– Кой?

– Те...

– Те... Нищо не разбирам, Сорв.

– Твоят доклад само потвърждава нашите предположения.

– Предположения?

– Предположения по отношение предназначението на базата Котловина на Светещите скали. Известно ли ти е, че тя не е играла никаква роля в системата на лунните бази?

– Да, спомням си. Ел ми каза, че тук няма нищо, че базата служи само като приют за селенистите.

– Тя е била близо до истината. Това е единствената безполезна база на Луната.

– Защо тогава са я построили?

– Този въпрос си задавал и Анадо.

– Кой е този Анадо?

– Създателят на хипотезата на реконесанса¹, но за нея ще говорим по-късно. Докато ти се излежаваше в болницата, работата се придвижи малко напред. Базата съществува от двеста години. Не желаеш ли да узнаеш по-подробно за възникването ѝ? Ние прегледахме историческите документи от ранния период на колонизацията на Луната.

– Е и какво?

– Документи, отнасящи се до тази база, не намерихме, те са изчезнали безследно. Никой не е в състояние да отговори защо са построили тази база, съществуването на която не представлява никаква практическа ценност за човечеството.

– Все едно, нищо не разбирам.

– Какво има да разбираш? Отговорът се налага сам: пришелци от космоса.

– Мислиш, че са те?

– Не аз. В това е същината на хипотезата, изказана от Анадо.

В кабинета стана тихо. Всички излязоха. Останаха само те със Сорв. Неочаквано той се почувствува притеснен. „Проклетите асоциации – помисли си Вар – това място се асоциира в мен със Сет и дезинтегратора.“

– Ще ти обясня до край – каза Сорв. – Те заприличвали на хората. Приемали човешки облик. По този начин по-лесно могли да ни наблюдават. Но те още не умеели да синтезират човек. Били принудени да използват за това живи хора.

– Убивали ли ги?

– Не, размножавали ги. За това им било достатъчно да имат малко време и жив човек. После изтривали от паметта на хората

всичко, което било свързано с копирането, и опитният образец продължавал да живее, без да подозира нищо.

– В същото време, когато имал вече двойник?

– Да, един или няколко. В същност този двойник бил система, принадлежаща на тяхната цивилизация, а не човек.

– Това... това е невероятно!

– Не си ли чувал за случаи на удивително сходство между хора, които преди не са се виждали?

– И ти мислиш, че един от тях?...

– Ако се вярва на хипотезата на Анадо, това е напълно възможно.

Вар мълча дълго.

– Но защо правят това? – попита най-сетне той.

– Реконесанс. Така предполага Анадо. Впрочем, те ги правят вече стотици години. Напълно вероятно е сред милиардите хора да съществуват немалко подобни близнаци.

– А центровете, в които се осъществява производството на копията? Къде са разположени те?

– Ти се намиращ в един от тях, полузабравена база на края на света, на която се сменят само стажантите. След изтичане на определеното време я напускат, вече изкопирани. Такива центрове трябва да действуват постоянно, създавайки все нови и нови копия, защото последните не са дълговечни.

– Тоест, Воор най-вероятно вече не съществува?

– Той живее в образа на Сет, на изкопирания Сет, когото ти видя.

А може би той вече е преминал в Ел.

– А истинският Сет?

– Съдейки по всичко, ти си попаднал в базата в момент на копирането. Може би точно тогава неговата памет, паметта на човека-Сет да е била подложена на изтриване. Не е изключено в такива моменти човек да се държи точно така.

– А ти откъде знаеш къде са те самите и къде са техните копия?

– А от къде знам, че ти си ти, а аз съм аз?

– Но нали Воор беше един от тях?

– В това няма никакво съмнение. Когато при ракетна авария загина предишния ръководител на тази база – нечовек, налагаше се срочно да бъде заменен от друг човек. Тогава Воор измисли тази история с постоянните сигнали. За подобни неща изпращат на най-отдалечените бази, а на тази, полузахвърлената, тъкмо имаше свободно място.

– Знаеш ли, Сорв – каза Вар след минута мълчание, – а може би аз също не съм човек?

– Ти си човек.

– Защо решаваш така?

– Знам. Иначе не би говорил всичко, което каза.

– Тук май си прав. Сега когато зная всичко...

– Ти не знаеш най-главното.

– Какво не зная?

– Че Анадо се намира в изолатор.

– Защо?

– Сигурно ти си един от малцината, които не мислят, че Анадо заслужава клинично лечение за подобни хипотези.

– Но нали има доводи, макар само моят доклад...

– За този доклад докторите не знаят и няма да узнаят... Затова ти трябва да поискаш обратно доклада си.

– Тоест как?

– Не бива да допуснем търсенето на другите центрове за копиране. Непростително е доброволно да се откажем от такава забележителна възможност за изучаване на вида Homo sapiens.

Няколко минути Вар се вглежда в Сорв и изведнъж всичко разбра.

– Значи ти също?

– Да.

Вар стисна дръжките на креслото.

– Защо ми казваш това, защо ми разказа всичко?

Гласът му леко трепереше.

– Защото искахме да знаем какво се е случило тогава на базата. Те всички са загинали – всички с изключение на теб. Онези, които ти видя днес, са само копия, някакви си поредни копия, взети от склада.

– Но нали моя доклад...

– Ние не знаем какво си написал в доклада, а работата беше сериозна. Постави се на нашето място. Получаваме сигнал за тревога и долитаме тук. Те, тези нехора, които бяха на наше разположение в тази база, са унищожени. Жив си само ти – човекът. Парадоксална ситуация. Направо опасна ситуация. През последните няколко стотици години хората са успели да направят огромна крачка напред и в някои отношения стоят наравно с нас.

– А Сет?

– Той сам се изгори с дезинтегратора. Всеки случай намерихме го вече мъртъв. Трябваше да приведем базата що-годе в ред. Намерихме в склада копия на Сет и Ел. Ти ги видя. След това ни дойде на ум да изкопираме и теб.

– И после?

– Не успяхме. Получихме известие, че Ако е стартирал за теб. По това време базата още не беше готова, затова трябваше да те пуснем, за да си нямаме разпавии с Ако. Но, както виждам, ти се върна. Впрочем, това, че ти сега знаеш всичко, за нас вече няма никакво значение. След минута ти ще забравиш всичко, което си помнил, освен горещия полъх на въздуха след взрива в момента на твоето появяване в шлюза.

Вар искаше да протестира, но волята му бе скована от умора, от безкрайната умора на пътник, изминал дълъг път в планините и най-сетне стигнал до мястото, където е топло и безопасно.

– Чувствуващ сънливост – стигна до него загриженият глас на Сорв. – Ти си в радиуса на действие на копирния емитер.

– Почакай... кажи ми... защо... защо правите това?

Сорв се усмихна.

– Само защото Homo sapiens е твърде интересен вид. Дори бих казал извънредно интересен вид. Вие се развивате бързо. Такова случаи като твоя стават все повече и повече. Вие скъсявате дистанцията между нашите цивилизации, а вашата е с няколко милиона години по-млада. Вие вече сте стигнали до пределите на Слънчевата система и не е изключено след няколкостотин години да поискате да полетите към звездите и да се натъкнете на нашата Атарида...

Той не чу звука на отварящата се врата. Изведнъж пред себе си видя лицето на Ако... Сорв извика нещо, но Вар не разбра нищо. Ослепи го син блясък, а после почувствува отрезвяващия мирис на озон... Вцепенението, което го бе стегнало, минаваше.

– Те не се досетиха да проверят, те не знаеха за включения предавател, който сложих в джоба на скафандъра ти. Извинявай, че не те измъкнах по-рано от тук, но исках да запиша целия ви разговор. Той ще бъде добро допълнение към твоя доклад.

¹ Реконесанс (от френското reconnaissance) – научаване, оглеждане, разследване, разузнаване, рекогносцировка.

Грозното момченце

Фантастичен разказ

Айзък Азимов

Идит Фелоуз приглади работната си престилка, както винаги, преди да отвори вратата със сложните ключалки и да прекрачи невидимата граница между онова, което **бе истинско**, и онова, което **не бе**. Носеше си тетрадката и писалката, макар вече да не водеше бележки, освен в случаите, когато ѝ се стореше, че е крайно наложително да се докладва нещо.

Този път носеше и куфар. („Игри за детето“ – бе казала усмихната на пазача, който отдавна и не помисляше да я разпитва и който ѝ махна да върви.)

И все така, както винаги, грозното момченце усети, че е влязла и се завтече към нея с вик: „Мис Фелоуз... мис Фелоуз...“ – с привичния си тих, неясен изговор.

– Тими – каза тя и прокара ръка по щръкналата кестенява коса върху уродливата му главица. – Какво има?

– Джери ще дойде ли пак да си играем? – попита то. – Съжалявам, дето стана така.

– Вече няма значение, Тими. Затова ли си плакал?

То отмести поглед:

– Не само затова, мис Фелоуз. Пак сънувах.

– Пак същия сън ли?

Устните на мис Фелоуз се свиха. Разбира се, че историята с Джери отново е предизвикала този сън.

Детето кимна. Показаха се възголемите му зъби, като се мъчеше да се усмихне, устните на издадената му напред уста силно се разтегнаха.

– Кога ще стана толкоз голям, че да изляза ей там навън, мис Фелоуз?

– Скоро – отвърна тя тихичко и почувствува, че сърцето ѝ просто се къса. – Скоро.

Мис Фелоуз се остави да я хване за ръката и допирът до грубата суха кожа на дланта му ѝ бе приятен. Поведе я през трите стаи, които образуваха целия Първи отдел на „Стасис“ – достатъчно удобен наистина, но затвор завинаги за грозното момченце през всичките седем – седем ли станаха? – години от живота му.

Стигнаха до единствения прозорец, който гледаше към хилава горичка в света на онова, което **бе истинско** (сега скрит от нощната тъмнина), където една ограда и изписаните по нея забрани не позволяваха да се влиза без разрешение.

Детето притисна нос в прозореца.

– Ей там навън, мис Фелоуз?

– И по-добри места има. По-хубави места – тъжно каза тя, като гледаше как жалкото му затворническо лице се очертава в профил на фона на прозореца.

Челото бе плоско и сплеснато назад, косата падаше върху него на кичури. Задната част на черепа бе изпъкнала и главата като че ли ставаше несъразмерно тежка, така че клюмваше наведена напред и от това цялото тяло се прегърбваше. Кожата над очите вече бе започнала да се издува от костни надебелявания. Широката му уста бе издадена по-напред от широкия сплескан нос,

а брадичка почти нямаше, само челюстта плавно се спускаше надолу и назад. Детето бе дребно за годините си, възкъсите му крака бяха криви.

Момченцето бе извънредно грозно и Идит Фелоуз го обичаше много.

Собственото ѝ лице бе скрито от погледа му и тя си позволи лукса устните ѝ да потрепнат.

Няма да го убият. Тя ще направи всичко да им попречи. Всичко. Отвори куфара и започна да изважда дрехите, които бяха вътре.

* * *

Идит Фелоуз за пръв път бе прекрачила прага на „Стасис инкорпорейтид“ преди малко повече от три години. Тогава изобщо нямаше представа какво означава „Стасис“ и какво се върши там. Пък и по онова време никой нямаше представа освен онези, които работеха там. Всъщност новината се разнесе по света тъкмо на другия ден, след като тя бе постъпила тук.

А тогава просто бяха дали обява, че търсят жена, която разбира от физиология, има опит в областта на клиничната химия и обича деца. Идит Фелоуз бе работила като сестра в родилно отделение и смяташе, че отговаря на тези изисквания.

Джерълд Хоскинс, табелката върху чието бюро съдържаше „д-р“ пред името му, се почесваше с палец по бузата и я гледаше втренчено.

Мис Фелоуз неволно се вцепени и усети, че лицето ѝ (с леко асиметричния си нос и малко по-дебели от необходимото вежди) потрепва.

„И той самият не е принц от приказките“ – помисли си тя с неприязън. – „Започнал е да пълнее и да оплешивява, а устата му е нацупена.“

Но заплатата, за която стана дума, се оказа значително по-висока, отколкото се бе надявала, и тя изчакваше.

Хоскинс попита:

– Та наистина ли обичате деца?

– Нямаше да го казвам, ако не беше така.

– Или обичате само миловидните деца? Сладките пухкави дечица със симпатични нослета-копчета, които все гукат?

Мис Фелоуз бе отвърнала:

– Децата са си деца, доктор Хоскинс, и тъкмо онези, които не са миловидни, може би най-много се нуждаят от помощ.

– И да речем, че Ви вземем...

– Искате да кажете, че ми предлагате тази длъжност ли?

Той се позасмя и за миг широкото му лице придоби някакъв разсеян чар.

– Аз решавам бързо – отговори той. – Засега обаче предложението ми не е окончателно. Може пак така бързо да реша и да се откажа от услугите Ви. Готова ли сте да рискувате?

Мис Фелоуз стисна портмонето си и запресмята колкото може по-бързо; после се отказа от сметките и се подчини на импулса си.

– Добре.

– Чудесно. Довечера ще осъществим стасис-операция и смятам, че най-добре ще е да присъствувате и да си поемете работата веднага. Това ще се извърши в осем часа вечерта и ще Ви бъда признателен, ако дойдете в седем и тридесет.

– Но каква...

– Чудесно. Чудесно. Това е всичко засега.

По даден от него знак влезе усмихната секретарка, за да я изведе.

Мис Фелоуз остана за миг загледана в затворената врата на доктор Хоскинс. Какво представлява „Стасис“? Какво общо може да има между това здание-хамбар със служителите със значки по реверите, с импровизираните коридори, с очевидно царуващата тук техника и децата?

Запита се дали да дойде отново вечерта или да не се връща и да даде урок на този арогантен човек. Но знаеше, че ще дойде, та макар и само от недоумение. Трябва да разбере каква е тая работа с децата.

* * *

Дошла бе в седем и тридесет и не се наложи да обяснява коя е. И мъжете, и жените до един изглежда я познаваха и знаеха каква е длъжността ѝ. Докато се придвижваше навътре, струваше ѝ се, че са я сложили едва ли не върху плазове.

Доктор Хоскинс бе тук, но само я погледна хладно и измънка:

– Мис Фелоуз.

Дори не ѝ предложи да седне, но тя спокойно си придърпа стол към парапета и седна.

Намираха се на някакъв балкон, който гледаше към просторен партер, изпълнен с апаратура, и тя напомняше нещо средно между командното табло на космически кораб и пулта на компютър. От едната страна имаше преградки, които като че ли образуваха

апартамент без таван, гигантска къщичка за кукли, в стаите на която се виждаше отгоре.

Видя микровълнова печка и хладилна камера в една от стаите и санитарен възел встрани от друга от тях. А онова, което различи в съседната стая, не може да е нищо друго освен част от легло, мъничко легло.

Хоскинс говореше с един човек и освен тях двамата и мис Фелоуз други присъстващи на балкона нямаше. Хоскинс не я запозна с човека и мис Фелоуз го огледа крадешком. Беше слаб и изглеждаше много изискан за човек на средна възраст. Имаше мустачки и живи очи, които като че ли от всичко се интересуваха.

– Нито за миг няма да се преструвам, че разбирам всичко това, доктор Хоскинс – говореше той, – тоест само доколкото може да се очаква да разбере един неспециалист, сравнително интелигентен неспециалист. Но все пак, ако има нещо, което разбирам по-малко от останалото, то е въпросът за избирателността. Можете да стигнете не по-далеч от дадена граница – това изглежда логично; нещата стават все по-неясни, колкото по-надалеч отивате; и е необходима все повече енергия... Но същевременно можете да стигнете и не по-близо от дадена граница. Ето това ме озадачава.

– Няма да ви се струва чак толкова парадоксално, Дивини, ако ми позволите да прибягна до една аналогия.

(Мис Фелоуз се сети кой е непознатият, още щом чу името му и, въпреки желанието ѝ, това я впечатли. Той очевидно бе Кандид Дивини, научния коментатор от телевизионните новини, който неизменно присъществуваше при всеки съществен пробив в науката. Дори го разпозна по лице като един от онези, които бе видяла на

екрана, когато съобщиха за кацането на Марс. Значи доктор Хоскинс готви нещо важно.)

– Разбира се, използвайте аналогия – печално каза Дивини, – ако смятате, че ще е от полза.

– Ами, в такъв случай, нали не можете да четете книга с обикновен шрифт, ако я държат на шест фута¹ от очите Ви, но ще можете да я четете, ако я държите на един фут² от очите си. Оттам нататък, колкото по-близо, толкова по-добре. Ако доближите книгата на около един инч³ от очите си обаче, отново нищо няма да виждате. Има, оказва се, и прекалено къси разстояния, нали разбирате.

– Хмм – рече Дивини.

– Или да вземем друг пример. Дясното Ви рамо е на около тридесет инча⁴ от върха на десния Ви показалец и Вие можете да пипнете дясното си рамо с десния си показалец. Десният Ви лакът е само на половината разстояние от върха на десния Ви показалец; и по силата на всякаква обичайна логика следва да е по-лесно да го достигнете, но Вие не можете да пипнете десния си лакът с десния си показалец. Отново се оказва, че има прекалено къси разстояния.

Дивини попита:

– Мога ли да използвам в своя разказ тези аналогии?

– Ама разбира се. Само ще се радвам. Откога чакам някой като Вас да разкаже за тези неща. Ще Ви предоставя и всичко останало, което Ви е необходимо. Най-сетне дойде времето, когато искаме светът да надникне през рамото ни. Има какво да се види.

(Мис Фелоуз усети, че въпреки желанието си се възхищава на неговата спокойна увереност. В нея имаше скрита сила.)

– И колко надалеч ще стигнете? – попита Дивини.

– Четиридесет хиляди години.

Мис Фелоуз едва не изхълца.

Години!

* * *

Наоколо се чувствуваше напрежение. Хората пред пулта почти не помръдваха. Един човек, седнал пред микрофон, заговори в него с тих монотонен глас, с къси фрази, които се сториха на мис Фелоуз безсмислени.

Дивини, навел се над парапета на балкона, напрегнато загледан, попита:

– Ще видим ли нещо, доктор Хоскинс?

– Какво? Не. Нищо, преди всичко да е приключило. Наблюдаваме непряко, подобно на принципа на радиолокаторите, само че използваме мезони вместо радиовълни. При подходящи условия мезоните се разпространяват назад във времето. Част от тях се отразяват обратно и ние анализираме отразения сигнал.

– Звучи ми много сложно.

Хоскинс отново се усмихна, само за миг – както обикновено.

– Това е крайният резултат на петдесетгодишни изследвания; провеждани са в продължение на тридесет години, преди аз да се включа в тях... Да, сложно е.

Човекът до микрофона вдигна ръка.

– Седмици наред изследвахме фиксиран момент във времето, прекъсвахме и пренагласяхме връзката, след като изчислявахме собственото си движение във времето; убедихме се, че можем да

се справяме достатъчно прецизно с потока на времето. Трябва да успеем – каза Хоскинс.

Но челото му блестеше от пот.

Идит Фелоуз изведнъж се озова изправена край парапета на балкона, но нямаше нищо за гледане.

Човекът с микрофона каза тихо:

– Започваме.

Обгърна ги безмълвие, колкото да си поемеш дъх, после откъм стаите в къщичката за кукли се чу ужасен писък на момченце. Ужас! Пронизващ ужас!

Главата на мис Фелоуз се завъртя по посока на звука. Тук бе замесено дете. Беше забравила.

А юмрукът на Хоскинс заудря по парапета и той изрече с променен от напрежението глас, цял тръпнец от ликуване:

– **Успяхме.**

* * *

Мис Фелоуз бе тласната надолу по късата спирална стълба от силния натиск на яката длан на Хоскинс между плешките ѝ. Не ѝ каза нищо.

Хората, които преди това стояха пред пулта, сега се трупаха наоколо, усмихваха се, пушеха, гледаха как тримата слизат до етажа. Откъм къщичката за кукли се чуваше много тихо бръмчене.

– Влизането в стасис-пространството е напълно безопасно – обърна се Хоскинс към Дивини. – Случвало ми се е хиляди пъти. Изпитваш едно особено усещане, но то е краткотрайно и няма никакви последствия.

Той мина през една отворена врата, нагледно доказвайки думите си, и Дивини, неестествено усмихнат, явно след като си пое дълбоко дъх, го последва.

– Мис Фелоуз! Моля! – каза Хоскинс.

Той нетърпеливо я помами с пръст.

Мис Фелоуз кимна и прекрачи вдървено. През нея като че ли премина някаква лека вълна, някакво гъделичкане отвътре.

Но щом веднъж се озова вътре, всичко изглеждаше съвсем нормално. Чувствуваше се мирисът на прясно рязано дърво от къщичката за кукли и... на... на... влажна пръст.

Настъпила бе тишина или поне не се чуваше глас, но се донасяха сухи провлечени стъпки и някакво драскане като с ръка по дърво... после тих стон.

– Къде е то? – попита мис Фелоуз разстроена.

Пет пари ли не дават тези глупави мъже?

* * *

Момченцето беше в спалнята – или поне в стаята с леглото.

Беше голо, малкият му изпоцапан гръден кош се повдигаше неравномерно. На пода пред босите му почернели нозе бяха пръснати почва и остра трева. Оттам идваше мирисът на пръст, примесен с някакво зловоние.

Хоскинс проследи погледа ѝ и каза:

– Човек не може да изтръгне момчето от времето чистичко, мис Фелоуз. Наложил се за всеки случай да вземем и част от обкръжението му. Да не би да предпочитате да се появи тук без крак или пък само с половин глава?

– **Моля Ви!** – извика мис Фелоуз, обзета от остро отвращение. – Така ли ще стоим сега? Горкото дете е уплашено. И **мръсно**.

Беше съвсем права. То бе изпоцапано със засъхнала пръст и с нещо мазно и на бедрото му имаше драскотина, зачервена и възпалена.

Когато Хоскинс го доближи, момченцето, което изглежда бе малко по-голямо от три години, се сви бързо и се дръпна назад. Горната му устна се повдигна, то се озъби и изсъска като котка. С бързо движение Хоскинс хвана и двете ръце на детето и го вдигна от пода, а то се гърчеше и пищеше.

– Дръжте го, ха така – каза мис Фелоуз. – Първо – гореща баня. Трябва да го измием. Разполагате ли с необходимото? И ако е така, да го донесат тук. Най-напред ще имам нужда от помощ, за да се справя с него. И после, за бога, да махнат оттук всички този боклук и мръсотия.

Сега тя даваше нарежданията и не чувствуваше никакво неудобство от това. И понеже вече бе компетентна медицинска сестра, а не объркан зрител, погледна детето с очите на човек, работещ в клиника – и за един кратък миг потръпна стъписана. Виждаше отвъд мръсотията и писъците, отвъд мятаните се крайници и безполезните гърчове. Видя самото дете.

То бе най-грозното момченце, което бе виждала някога. Бе ужасно грозно – от уродливата си глава чак до кривите си крака.

* * *

Изми детето с помощта на още трима души, а наоколо се суетяха мнозина други с намерение да изчистят стаята. Вършеше работата си мълком, с чувство на възмущение, ядосана от

продължаващата съпротива и писъци на детето и от недостолепните обливания със студена вода, на които бе изложена.

Доктор Хоскинс бе намекнал, че детето няма да е миловидно, но съвсем не ѝ бе казал, че ще е така отблъскващо деформирано. А и от него се носеше някаква воня, която сапунът и водата полека лека само отслабваха.

Изпитваше силното желание да тикне детето, както си бе насапунисано, в ръцете на Хоскинс, и да си излезе, но я възпираше професионалната ѝ гордост. Нали в края на краищата бе поела тези задължения... Пък и в очите му пак ще се появи оня поглед. Студен поглед, който ще означава: „Само миловидни деца ли, мис Фелоуз?“

Той стоеше настрани от тях, наблюдаваше невъзмутимо отдалеч, на лицето му се появяваше едва доловима усмивка, щом срещнеше погледа ѝ, сякаш възмущението ѝ го забавляваше.

Реши да изчака малко, преди да напусне. Ако го направи сега, само ще се изложи.

После, когато детето придоби поносим розов цвят и замириса на тоалетен сапун, тя се почувствува вече по-добре. Виковете му преминаха в изтощен хленч, а очите му внимателно се вглеждаха, погледът им се местеше бързо, уплашен и подозрителен, ту към един, ту към друг от хората в стаята. Чистотата на тялото му само подчертаваше мършавата му голота.

Мис Фелоуз каза рязко:

– Донесете нощница за детето!

Веднага се появи нощница. Сякаш всичко бе подготвено и все пак нищо не бе готово, докато тя не даде нареждане; сякаш

нарочно оставяха тези неща на нея, без да ѝ помагат, за да я изпитат.

Дивини, журналистът, се приближи и каза:

– Аз ще го държа, мис. Няма да можете да го облечете сама.

– Благодаря Ви – отвърна мис Фелоуз.

Настана същинска битка, но нощницата бе облечена и щом детето понечеше да я смъкне, жената силно го цапваше през ръката.

Момченцето се зачерви, но не плачеше. Гледаше я и разперените пръсти на едната му ръка полека се плъзгаха по мекия вълнен плат на нощницата, опипваха тази чудесия.

Мис Фелоуз мислеше отчаяно:

„Ами сега какво?”

Всички наоколо сякаш бяха замрели, чакаха нея – дори и грозното момченце.

– Набавили ли сте храна? Мляко? – каза рязко мис Фелоуз.

Набавили бяха. Докараха подвижен хранителен шкаф – хладилното му отделение бе заредено с 3/4 галона⁵ мляко, имаше камера за затопляне на храната и богат избор от тонизиращи средства под формата на витамини, капки, сироп, съдържащ мед, кобалт и желязо, и какво ли не друго, с което нямаше време да се занимава. Имаше най-различни самозагряващи се детски консерви.

Тя взе мляко, просто мляко – за начало. Микровълновият нагревател го стопли до нужната температура за някакви си десетина секунди и се самоизключи; тя отля мляко в чинийка. Убедена бе, че малкото е съвсем диво. Няма да знае как се пие от чаша.

Мис Фелоуз кимна и каза на момченцето:

– Пий. Пий.

Показа му с жест как да вдигне млякото до устата си. Очите на детето я гледаха, но то не помръдна.

Неочаквано сестрата премина към преки действия. С едната си ръка хвана ръката на детето в горната ѝ част и топна другата си ръка в млякото. Пръсна устните му, така че млякото да се стича по бузите му и по изтеглената назад брадичка.

За миг детето нададе писък, после езикът му докосна навлажнените устни.

Момченцето доближи чинийката, наведе се над нея, хвърли остър поглед нагоре и зад гърба си, сякаш очакваше да види дебнещ враг; наведе се отново и жадно заоблизва млякото, също като котка. Чуваше се как сърба. Не вдигна чинийката с ръце.

Лицето на мис Фелоуз отрази частица от отвращението, което изпитваше. Не можа да се сдържи.

Дивини изглежда усети това. И попита:

– Сестрата знае ли, доктор Хоскинс?

– Какво да знам? – войнствено запита мис Фелоуз.

Дивини се поколеба, но Хоскинс, с все същото изражение на хладно веселие, отвърна:

– Ами, кажете ѝ.

Дивини се обърна към мис Фелоуз:

– Може би не подозирате, мис, но Вие сте първата цивилизована жена в човешката история, която някога е имала възможност да се грижи за неандерталче.

Тя се нахвърли върху Хоскинс с някаква добре обуздана свирепост:

– Можеше и да ми кажете, докторе.

– Защо? Има ли значение?

– Казахте, че става дума за дете.

– Това не е ли дете? Имали ли сте някога кученце или коте, мис Фелоуз? Да не би те да стоят по-близко до човека? Ако беше малко шимпанзе, щеше ли да Ви отблъсква? Вие сте медицинска сестра, мис Фелоуз. Според документите Ви, три години сте работили в родилно отделение. Някога отказвали ли сте да се грижите за дете-изрод?

Мис Фелоуз усети, че аргументите ѝ са разбити. И повтори вече съвсем не толкова решително:

– Можеше и да ми кажете.

– И щяхте да се откажете от тази длъжност? Е, сега отказвате ли се от нея?

Гледаше я хладно. Дивини наблюдаваше от другия край на стаята, а неандерталчето, след като беше привършило млякото и бе облизало чинията, вдигна към нея мокро лице и широко отворени, жадни очи.

Детето посочи към млякото и внезапно заиздава къси поредици от звуци, които повтаряше отново и отново; те се състояха от гърлени звуци и някакви сложни цъкания с език.

– Я, ама то говори! – рече мис Фелоуз изненадана.

– Разбира се – отвърна Хоскинс. – *Homo neanderthalensis* всъщност не е отделен вид, а по-скоро подвид на *Homo sapiens*. Защо да не говори? Сигурно иска още мляко.

Мис Фелоуз машинално протегна ръка към шишето с млякото, но Хоскинс я хвана за китката:

– Е, мис Фелоуз, преди да продължим нататък, оставате ли на тази работа?

Мис Фелоуз освободи ръката си с досада:

– Е, и няма ли да го нахраните, ако не остана? Ще остана при него... за известно време.

Тя наля млякото.

– Ще Ви оставим при момчето, мис Фелоуз – каза Хоскинс. – Това е единственият вход към Първи отдел на „Стасис“ и той се заключва по сложна система и се охранява. Искам да се научите да боравите с ключалката, която, разбира се, ще бъде настроена за отпечатьците от пръстите ви, както вече е настроена за моите. Пространството отгоре – той вдигна поглед към липсващите тавани на къщичката за кукли – също се охранява и ние ще бъдем алармирани, ако тук вътре се случи нещо нежелателно.

– Искате да кажете, че непрекъснато ще ме виждате – каза мис Фелоуз възмутена.

Изведнъж си спомни колко добре се вижда от балкона вътре в стаите.

– Не, не – сериозно отвърна Хоскинс, – напълно ще се зачита неприкосновеността на частния Ви живот. Надзорът ще се извършва посредством електронни символи, които ще се разчитат от компютър. Тази вечер ще останете при него, мис Фелоуз, както и всяка следваща нощ до по-нататъшно нареждане. Денем ще Ви сменят по някакъв график, удобен за Вас. Предоставяме Ви да си го изготвите сама.

Мис Фелоуз се огледа из къщичката за кукли озадачена:

– Но защо е това, доктор Хоскинс? Детето опасно ли е?

– Става дума за енергията, мис Фелоуз. То не бива никога да излиза от тези стаи. Никога. Нито за миг. По каквато и да е причина. Дори и животът му да зависи от това. Дори и **Вашият** живот да зависи от това. Ясно ли е?

Мис Фелоуз вирна брадичка:

– Разбирам нарежданията Ви, доктор Хоскинс, а медицинските сестри са свикнали да поставят професионалния си дълг над чувството за самосъхранение.

– Добре. Можете винаги да се обърнете към нас, щом имате нужда от някого.

И двамата си тръгнаха.

* * *

Мис Фелоуз се обърна към детето. То я гледаше, а в чинийката му имаше още мляко. Опита се да му покаже как да вдигне чинийката и да я сложи до устните си. То се противеше, но ѝ позволи да го пипа, без да крещи.

Уплашеният му поглед не се откъсваше от нея, дебнеше, дебнеше да долови един единствен погрешен ход. Тя се усети, че го успокоява, че се опитва съвсем бавно да посегне към косата му, като му дава възможност да следи ръката ѝ инч по инч през цялото време, да види, че с нищо не го заплашва.

И успя за миг да го погали по косата.

Каза му:

– Ще трябва да ти покажа как да използваш тоалетната. Дали ще можеш да се научиш?

Говореше му тихичко, мило, знаеше, че то няма да разбере думите ѝ, но се надяваше, че ще откликне на спокойния ѝ тон.

Момченцето отново заизрича някаква фраза с цъкане в нея.

– Може ли да те хвана за ръката? – попита го тя.

Тя протегна своята и момченцето я погледна. Остави я така протегната и зачака. Ръчичката на момченцето запълзя към нейната.

– Ха така – каза му тя.

Ръчичката спря на един инч от нейната и неочаквано не му достигна смелост. То я отдръпна.

– Е – каза мис Фелоуз спокойно, – по-късно пак ще опитаме. Искаш ли да седнеш тук? – тя потупа с ръка дюшека на леглото.

Часовете минаваха бавно, а напредък почти не се забелязваше. Тя не успя нито с тоалетната, нито с леглото. Всъщност, след като започна да проявява явни признаци, че му се спи, детето легна на голия под, после с бързо движение се търкулна под леглото.

Тя се наведе да го погледне и очите му засвяткаха към нея, а езикът му отново зацъка.

– Добре – рече тя, – щом така се чувствуваш по-спокоен, спи си там.

Затвори вратата на спалнята и се оттегли на кушетката, поставена за нея в най-голямата стая. По нейно настояване над кушетката бяха опънали импровизиран балдахин.

„Тия глупави мъже“ – помисли си тя. – „ще трябва да сложат огледало в тази стая и по-голям скрин и отделна баня, ако смятат да ношувам тук.“

Не можеше да заспи. Усети, че напрегнато се вслушва не се ли чуват някакви звуци от съседната стая. То не може да излезе, нали така? Стените са отвесни и страшно високи – ами ако детето може да се катери като маймунка? Е, Хоскинс нали каза, че алармени приспособления има и отгоре.

Внезапно си помисли: Дали не е опасно? Опасно за живота?

Хоскинс, разбира се, имаше предвид друго. Нямахме да я остави тук сама, ако...

Помъчи се да се надсмее над себе си. Та детето е едва три-четиригодишно. Обаче не бе успяла да му изреже ноктите. Ако вземе да я нападне с нокти и зъби, докато е заспала...

Тя се задъха. Ама че нелепост, но все пак...

Заслуша се напрегнато до болка и този път чу звука.

Момченцето плачеше.

Не ревеше от страх или от гняв; не крещеше и не пищеше. Плачеше тихичко и това бяха сърцераздирателните хлипове на самотно-самотно дете.

Мис Фелоуз за пръв път си помисли с болка: „Горкичкото!“

Разбира се, то си е дете; какво значение има формата на главата му? То си е дете, което е осиротяло така, както никое друго дете никога досега не е осиротявало. Загубило е не само майка си и баща си, но и целия вид, към който принадлежи. Най-безчувствено са го изтръгнали от неговото време и сега то е единственото по рода си в света. Последното. Единственото.

Почувствува как жалостта към него расте едновременно със срама от собствената ѝ безчувственост. Стана от леглото и влезе в стаята при детето.

– Момченце! – повика го тя шепнешком. – Момченце!

Понечи да пхне ръка под леглото, но се сети, че може да я ухапе и не го стори. Вместо това запали нощната лампа и премести леглото.

Горкичкото, беше се сгушило в ъгъла, свило колене чак до брадичката си, и я гледаше със замъглени от сълзи, тревожни очи.

На слабата светлина не личеше отблъскващата му външност.

– Горкото момченце – каза тя, – горкото дете.

Усети как се скова, като го погали по косата, после се отпусна.

– Горкото момченце. Може ли да те взема?

Тя седна на пода до него и бавно и ритмично го галеше по косата, по бузата, по ръката. Тихичко запя бавна нежна мелодия.

То вдигна глава и се загледа в устата ѝ на слабата светлина, сякаш се чудеше на звуците.

Тя успя да го придърпа по-близо, докато то слушаше. Бавно, лекичко се притисна до главата му отстрани, докато то я отпусна върху рамото ѝ. Сложи ръка под краката му и с плавно леко движение го взе на скута си.

Продължи да пее, повтаряше все същото простичко стихче и се полюшваше напред-назад, напред-назад.

Детето спря да плаче и след малко по равното му дишане тя разбра, че е заспало.

Извънредно внимателно бутна леглото отново до стената и го сложи да легне. Зави го и го загледа. Лицето му бе толкова кротко и детско като спеше. Не е чак толкова важно, че е така грозно, наистина не е.

Тръгна да си излиза на пръсти, но си помисли:

„Ами ако се събуди?“

Върна се, известно време се бори със себе си, после въздъхна и полека си легна при детето.

Леглото беше много малко за нея. Беше ѝ тясно и неудобно, понеже нямаше балдахин, но ръчицата на детето се намери в нейната и тя някакси заспа в това положение.

* * *

Стресна се и се събуди с неудържимото желание да изпищи. Едва успя да го потисне, така че се чу някакво гъргорене. Момченцето я гледаше с широко отворени очи. Трябваше ѝ доста време да си припомни как си е легнала при него и сега полекичка, без да откъсва поглед от неговия, внимателно протегна крака си, докато опре в пода, после другия.

Хвърли бърз тревожен поглед към липсващия таван, после мускулите ѝ се напрегнаха в порив да хукне.

Но в същия миг късите пръстчета на момченцето се протегнаха и докоснаха устните ѝ. То каза нещо.

Тя потрепери от допира. Детето беше ужасно грозно на дневна светлина.

Момченцето пак заговори. Отвори уста и показа с ръце като че ли нещо излиза от нея.

Мис Фелоуз отгатна смисъла и попита с треперещ глас:

– Искаш да пея ли?

Детето не отговори, но я гледаше в устата.

Малко фалшиво от напрежение, мис Фелоуз подхвана песничката, която му бе пяла предната вечер и грозното момченце се усмихна. То се полюшваше тромаво горе-долу в такт с музиката

и издаваше тих клокочещ звук, в който се долавяха наченките на смях.

Мис Фелоуз мислено въздъхна. Музиката има свойството да смирява дивашките сърца. Може да помогне...

Каза му:

– Чакай малко. Нека се пооправя. Само за минутка. После ще ти приготвя закуска.

Действуваше бързо, защото непрекъснато съзнаваше, че няма таван. Момченцето си остана в леглото и я гледаше оттам, когато се покаже. Тогава тя му се усмихваше и му махваше с ръка. Накрая и то ѝ махна в отговор и тя почувствува, че е очарована от това.

После го попита:

– Искаш ли овесени ядки с мляко?

Приготвянето им ѝ отне съвсем малко време, след това му направи знак да се приближи.

Дали детето осмисли жеста ѝ или просто тръгна по посока на аромата, мис Фелоуз не разбра, но то стана от леглото.

Тя се опита да му покаже как се яде с лъжица, но то се дърпаше уплашено. („Има време“ – реши тя.) Съгласи се на компромис, като настоя детето да вдигне купичката с ръце. То го направи доста недодялано и оплеска всичко невероятно много, но все пак по-голямата част от храната попадна в стомаха му.

Този път тя се опита да го накара да пие млякото с чаша – момченцето захленчи, когато отворът се оказа много малък и то не можа да пъхне вътре цялото си лице. Тя хвана ръката му, затвори пръстите му около чашата, накара го да я наклони, притисна устата му към ръба ѝ.

И този път оплескаха всичко, но и този път по-голямата част от храната попадна в стомаха му, а на мацаници тя бе навикнала.

Банята, за нейна изненада и облекчение, се оказа нещо не чак толкова отчайващо. Детето разбра какво се иска от него.

Неочаквано за себе си тя започна да го гали по главата и да повтаря:

– Доброто ми момче, умното ми момче.

И за нейно огромно удоволствие, момченцето се усмихна.

„Когато се усмихне, е напълно поносим“ – помисли си тя. – „Наистина.“

По-късно през деня дойдоха господата от пресата.

Тя държеше момченцето на ръце и то се бе вкопчило отчаяно в нея, а отвъд отворената врата те снимаха с камерите. Суматохата изплаши детето и то се разплака, но мис Фелоуз можа да се оттегли и да отнесе момченцето в съседната стая едва десетина минути по-късно.

Появи се отново, пламнала от негодувание, излезе от апартамента (за пръв път от осемнадесет часа насам) и затвори вратата след себе си.

– Мисля, че ви стига толкова. Доста време ще ми трябва да го успокоя.

– Разбира се, разбира се – каза журналистът от „Таймс – Херълд“. – Само че той наистина ли е неандерталец или тук има някаква шашма?

– Уверявам ви – внезапно се обади гласът на Хоскинс някъде изотзад, – че няма никаква шашма. Детето е автентичен *Homo neanderthalensis*.

– Момче ли е или момиче.

– Момче – късо отвърна мис Фелоуз.

– Момче-маймуна – каза журналистът от „Нюз“. – Това си е. Момче-маймуна. Как се държи то, сестра?

– Държи се, както си се държи всяко момченце – отсече мис Фелоуз, подтикната към отбрана, – и не е момче-маймуна. Казва се... казва се Тимоти, Тими... и поведението му си е напълно нормално.

Името Тими бе избрала наслуки. Първото, което ѝ хрумна.

– Тими, момчето-маймуна – каза човекът от „Нюз“ и, както се оказа впоследствие, „Тими, момчето-маймуна“ бе името, под което детето стана известно на цял свят.

Журналистът от „Глоуб“ се обърна към Хоскинс и запита:

– Док, какво възнамерявате да правите с момчето-маймуна?

Хоскинс сви рамене:

– Първоначалният ми план бе осъществен, когато доказах възможността да бъде доставено тук. Но антрополозите, предполагам, ще проявят голям интерес към него, както и физиолозите. Та нали разполагаме със същество, което тъкмо започва да се очовечава. Предполага се, че то ще ни даде възможност да научим много неща за себе си и за своите прадеди.

– Колко време ще го задържите?

– Докато дойде време, когато по-необходимо ще ни бъде заеманото от него пространство, отколкото самото то. Вероятно твърде продължителен период.

Човекът от „Нюз“ попита:

– Може ли да го изведете на открито, та да включим апаратурата за работа на открито и да стане номерът по` така?

– Съжалявам, но детето не може да се изнася от „Стасис“.

– Какво представлява „Стасис“?

– А-а-х – Хоскин си позволи една от своите мимолетни усмивки. – Въпросът ви означава да се впусна в твърде дълги обяснения, господа. В „Стасис“ времето, такова, каквото го познаваме, не съществува. Тези помещения са разположени вътре в невидим мехур, който не е в точния смисъл на думата част от нашата вселена. Тъкмо по тази причина стана възможно детето да бъде изтръгнато от времето такова, каквото си беше.

– Ама почакайте – прекъсна го недоволно човекът от „Нюз“, – какви ни ги разправяте? Сестрата нали влиза и излиза от стаята.

– Както може да стори това и всеки от вас – деловито отвърна Хоскинс. – В такъв случай вие бихте се движили успоредно на силовите линии на времето и това няма да доведе до голям приток или загуба на енергия. Детето, обаче, е взето от далечното минало. То се е придвижило напречно на линиите и е придобило висок временен потенциал. Да го пренесем в своята вселена и в своето собствено време е необходима толкова много енергия, че това значи да излязат от строя всичките ни електропроводи до един и, по всяка вероятност, град Вашингтон да остане без никакво електричество. Наложил се да приберем вътре в помещенията останките от обкръжението на детето, донесени заедно с него, и ще трябва да ги изнасяме малко по малко.

Журналистите старателно записваха думите на Хоскинс, докато им обясняваше. Не че ги разбираха, а бяха сигурни, че и читателите

нищо няма да разберат, но нали звучаха наукообразно, а това бе най-важното.

Журналистът от „Таймс – Херълд“ попита:

– Ще можем ли да Ви намерим за интервю по общонационалната телевизия довечера?

– Смятам, че да – незабавно отговори Хоскинс и всички си тръгнаха.

Мис Фелоуз дълго гледа след тях. И тя бе разбрала обясненията за „Стасис“ и силовите линии на времето не повече от журналистите, но едно й стана ясно. Затворничеството на Тими (внезапно се оказа, че тя мислено нарича момченцето Тими) е истинско, а не наложено от своеволието на Хоскинс. Явно бе невъзможно да го пуснат да излезе от „Стасис“ изобщо, когато и да е.

Горкото дете. Горкото дете.

Внезапно осъзна, че то плаче и се спусна да го утешава.

* * *

Мис Фелоуз нямаше възможност да види предаването с Хоскинс по общонационалната телевизионна мрежа и макар интервюто с него да бе излъчено навред по Земята и дори в изследователското селище на Луната, то не стигна до апартамента, в който живееха мис Фелоуз и грозното момченце.

Но той самият слезе при тях на другата сутрин, сияещ, радостен.

– Добре ли мина интервюто? – попита мис Фелоуз.

– Изключително добре. А как е... Тими?

Мис Фелоуз бе много доволна, че той го нарече така.

– Много е добре. Я ела тук, Тими, този чичко е добър, нищо лошо няма да ти направи.

Но Тими си остана в другата стая и иззад скриващата го врата се подаваше само една къдрица от сплъстената му коса и, отвреме навреме, крайчеца на някое око.

– Всъщност – каза мис Фелоуз, – той свиква удивително бързо. Доста интелигентен е.

– Учудва ли Ви това?

Тя се поколеба за миг, после отвърна:

– Да, учудва ме. Сигурно съм смятала, че е момче-маймуна.

– Е, момче-маймуна или не, но той ни направи голямо добро. Накара света да заговори за „Стасис инкорпорейтид“. Замогваме се, мис Фелоуз, замогваме се.

Изглежда имаше нужда да даде израз на своето ликуване пред някого, та макар и само пред мис Фелоуз.

– Така ли?

Остави го да говори.

Той пхна ръце в джобовете си и продължи:

– Вече десет години караме едва-едва, изцеждаме средства, откъдето завърнем – грош по грош. Трябваше фирмата да заложи на едно единствено ефектно зрелище. Или всичко, или нищо. Казвам фирмата – и го казвам съвсем сериозно. Този наш опит да доставим неандерталец погълна всеки цент, който можахме да вземем назаем или да откраднем; защото част от парите **наистина** бяха крадени – от други проекти, прехвърлихме ги към това без разрешение. Ако експериментът не бе успял, с мене щеше да е свършено.

Мис Фелоуз ненадейно попита:

– Затова ли няма тавани?

– А? – Хоскинс погледна нагоре.

– Нямахте ли пари за тавани?

– А-а. Ами това не бе единствената причина. Ние всъщност не знаехме предварително точно колко голям ще е неандерталецът. Ориентацията ни във времето е твърде приблизителна и той можеше да се окаже едър и свиреп. Можеше да се наложи да го усмиряваме от разстояние, като животно в клетка.

– Но тъй като не се оказа така, предполагам, че сега можете да поставите тавани.

– Сега – да. Сега разполагаме с много пари. Обещават ни средства откъде ли не. Това е просто чудесно, мис Фелоуз.

Широкото му лице светна от усмивка, която се задържа на него, а, когато си тръгна, като че ли и гърбът му се усмихваше.

Мис Фелоуз си помисли:

„Той е доста приятен човек, когато не е нащрек и когато забрави да изтъква, че е учен.“

За миг, без някаква определена причина, се запита дали е женен, после прогони тази мисъл, смутена сама от себе си.

– Тими – извика тя. – Ела тук, Тими.

* * *

През последвалите месеци мис Фелоуз започна да се чувства неделима част от „Стасис инкорпорейтид“. Дадоха й отделен малък кабинет с табелка с името ѝ на вратата, кабинет, съвсем близко до къщичката за кукли – както продължаваше да нарича стасис-мехура с Тими. Получи значително повишение на заплатата. Сложиха

таван на къщичката за кукли; мебелировката бе допълнена и подобрена; направиха втора баня; въпреки всичко ѝ дадоха отделен апартамент на територията на института и понякога не оставаше нощем при Тими. Къщичката за кукли и апартамента имаха система за вътрешна връзка и Тими свикна да я използва.

Мис Фелоуз свикна с Тими. Дори престана да забелязва грозотата му. Един ден се хвана, че заглежда едно обикновено момченце на улицата и че издутото му чело и изпъкналата му брадичка ѝ се струват щръкнали и непривлекателни. Отърси се от това състояние с голямо усилие над себе си.

По-приятно ѝ бе да свикне с посещенията на Хоскинс от време на време. Явно бе, че му е добре да се изтръгне от все по-големите изисквания на ролята си на ръководител на „Стасис инкорпорейтид“ и че проявява емоционална заинтересуваност към детето, от което е започнало всичко, но на мис Фелоуз ѝ се струваше, че същевременно му доставя удоволствие да разговаря с нея.

(Беше научила и някои факти за Хоскинс. Разработил бе методиката за анализ на отразения проникващ в миналото мезонен лъч; разработил бе и методиката за създаване на стасис-пространството; студенината му не бе нищо друго освен стремеж да прикрие добротата си; и, а да, **беше** женен.)

Онова, с което мис Фелоуз **не можеше** да свикне, бе фактът, че участва в научен експеримент. Колкото и да се сдържаше, чувствуваше се лично засегната до такава степен, че често се караше с физиолозите.

Веднъж Хоскинс слезе долу и я завари обзета от горещото желание да убива. Те нямат право, нямат **право**... Даже и да е неандерталче, то не е животно.

Гледаше след тях в сяпа ярост; гледаше през отворената врата и слушаше хлипанията на Тими, когато забеляза, че пред нея се е изправил Хоскинс. Може да е стоял така няколко минути.

– Може ли да вляза? – попита той.

Тя кимна отсечено, после забърза към Тими, който се вкопчи в нея и обви тялото ѝ с кривите си крачета – все така тънички, толкова тънички.

Хоскинс погледа малко, после каза мрачно:

– Изглежда ми доста нещастен.

– Че как няма да е – отвърна мис Фелоуз. – Всеки ден го мъчат с кръвните си картини и сонди. Държат го на какви ли не диети, които и за прасе не стават.

– Тези неща не могат да се изпитват върху човек, нали знаете.

– И върху Тими не могат да се изпитват. Настоявам, доктор Хоскинс. Казахте, че идването на Тими е накарало света да заговори за „Стасис инкорпорейтид“. Ако изпитвате каквато и да е благодарност заради това, **трябва** да ги пропъдите от нещастното създание, поне докато порасне толкова, че да разбира малко повече. След всеки тежък сеанс при тях детето сънува кошмари и не може да спи. Сега Ви предупреждавам – яростта ѝ внезапно достигна връхната си точка – няма да ги пускам повече тук.

(Осъзна, че бе изкрещяла последните думи, но другояче не можеше.)

Добави вече по-кратко:

– Знам, че е неандерталче, но има много неща, свързани с неандерталците, които ние недооценяваме. Прегледах литературата за тях. Имали са своя култура. Някои от най-големите човешки изобретения са възникнали по време на неандерталците. Например опитомяването на животните, колелото; различни начини да се шлифова камъкът. Имали са дори и духовен живот. Погребвали са умрелите и заедно с телата заравяли и принадлежностите им, което показва, че са вярвали в живот след смъртта. А това означава, че са имали религия. Нима тези неща не значат, че Тими има право на човешко отношение?

Тя леко потупа момченцето по задничето и го прати да си играе в детската стая. Като се отвори вратата, Хоскинс се позасмя на многобройните играчки, които се виждаха.

Мис Фелоуз се заоправдава:

– Горкото дете заслужава играчки. Само тях си има и си ги е заслужило заради мъките, на които е подложено.

– Не, не. Аз не възразявам, уверявам Ви. Само си помислих колко сте се променила в сравнение с първия ден, когато здравата ми се разсърдихте, че съм Ви натрапил неандерталче.

– Сигурно не съм... – тихо заговори мис Фелоуз и млъкна.

Хоскинс смени темата:

– На колко години смятате, че е той, мис Фелоуз?

– Не мога да Ви кажа, понеже не знам как се развиват неандерталците – отвърна тя. – Ако се съди по ръста му, ще каже човек, че е само на три години, но неандерталците по начало са по-дребни, пък и при всичките тези опити, които вършат с него, той

вероятно и не расте. Ако се съди по това как учи английски обаче, бих казала, че отдавна е навършил четири години.

– Сериозно? Не помня в докладите Ви да се споменава нещо относно овладяването на английски език.

– Не иска да говори с никой друг освен с мене. Поне засега. Ужасно се бои от другите и то не е за чудене. Но знае как да си поиска определена храна, всъщност знае как да си поиска каквото и да е; и разбира почти всичко, което казвам. Естествено – тя го погледна хитро, като се опитваше да прецени дали сега му е времето, – развитието му може и да не продължи.

– Защо не?

– Всяко дете има нужда от стимули, а това тук живее напълно изолирано от света. Правя, каквото мога, но аз не съм непрекъснато при него, а и онова, от което се нуждае детето, не се изчерпва с мене. Искам да кажа, доктор Хоскинс, че той има нужда от друго момченце, с което да си играе.

Хоскинс кимна бавно:

– За нещастие, детето е единствено, нали така? Горкото.

Мис Фелоуз веднага почувствува топлина към него.

– Нали Ви е симпатичен Тими, нали? – попита тя.

Толкова бе хубаво, че и друг някой изпитва същото.

– О, да – отговори Хоскинс и, както бе свалил защитната си броня, тя долови умората в очите му.

Мис Фелоуз се отказа от плановете си незабавно да постигне целта си. И каза наистина загрижена:

– Изглежда изморен, доктор Хоскинс.

– Така ли, мис Фелоуз? В такъв случай ще трябва да се поупражнявам да изглеждам по-жизнерадостен.

– Предполагам, че „Стасис инкорпорейтид“ е отрупана с работа, а следователно и Вие също.

Хоскинс сви рамене:

– Правилно предполагате. Еднакво внимание отделяме на животни, растения и минерали. Всъщност предполагам, че изобщо не сте видяла нашите колекции.

– Наистина не съм. Но не защото не се интересувам от тях. А просто защото бях толкова заета.

– Е, в момента не сте чак толкова заета – каза той, поддал се на моментен импулс. – Ще се отбия да Ви взема утре в единадесет и лично ще Ви разведа. Какво ще кажете?

Тя се усмихна щастливо:

– С най-голямо удоволствие.

Той кимна, също се усмихна и си тръгна.

През останалата част от деня мис Фелоуз от време на време си тананикаше. Всъщност... разбира се, нелепо бе да се мисли така... но всъщност това бе почти като... като да са си определили среща.

Следва в брой 8

¹ около 1.80 м – бел. прев.

² около 30 см – бел. прев.

³ около 2,5 см – бел. прев.

⁴ 78 см – бел. прев.

⁵ Около 3,5 л – бел. прев.

Грозното момченце

Фантастичен разказ

Айзък Азимов

Продължение от бр. 7

На другия ден той дойде съвсем навреме, усмихнат и мил. Тя бе сменила сестринската си престилка с рокля. Рокля с много строга кройка естествено, но толкова женствена не се бе чувствувала от години.

Направи ѝ сковано-официален комплимент за външността и тя го прие със също такава официална изисканост. Наистина чудесно начало, помисли си. После ѝ хрумна още една мисъл – начало на какво?

Заглуши ги, като се разбърза да каже довиждане на Тими и да го увери, че ще се върне скоро. Провери дали той знае какво има за обед и къде е обедът.

Хоскинс я заведе в новото крило, където никога досега не бе ходила. Още се чувствуваше мирисът на ново и се раздаваха приглушени звуци от строителство, което недвусмислено показваше, че продължават да разширяват тази част на сградата.

– Животни, растения и минерали – каза Хоскинс както и предишния ден. – Точно тук са животните, най-ефектните ни експонати.

Пространството бе разделено на многобройни стаички и всяка от тях представляваше отделно стасис-мехурче. Хоскинс я заведе пред наблюдателното прозорче в една от тях и тя надникна вътре.

Онова, което видя, най-напред й заприлича на пиле, покрито с люспи и с опашка. То препускаше върху два тънки крака, тичаше от стена до стена, а неголямата му птича глава, върху която стърчеше костен ръб като гребена на петел, се озърташе насам-натам. Лапите на малките му предни крайници непрекъснато се свиваха и отпускаха.

– Това е нашият динозавър – поясни Хоскинс. – Имаме го вече месеци наред. Не знам кога ще можем да се откажем от него.

– Динозавър?

– Гигант ли очаквахте?

На бузите й се появиха трапчинки:

– Като повечето хора, предполагам. Знам, че някои са малки.

– Не сме искали по-голям от този, повярвайте ми. Обикновено го изследват, но сега, изглежда, е в почивка. Открихме някои интересни неща. Например не е изцяло студенокръвен. Притежава несъвършена способност да поддържа температурата си по-висока от тази на обкръжаващата го среда. За нещастие е мъжки. Още от момента, когато го доставихме, се стремим да фиксираме връзката върху друг, който да е женски, но засега не ни върви.

– Защо женски?

Той я погледна развеселен:

– За да имаме поне известен шанс да получим оплодени яйца и малки динозавърчета.

– Естествено.

Заведе я в раздела с трилобитите.

– Това е професор Дуейн от Вашингтонския университет – обясни той. – Специалист по радиохимия. Ако не греша, той определя съотношението на изотопите на кислорода във водата.

– Защо?

– Това е праисторическа вода, най-малко от преди половин билион години. Съотношението на изотопите показва температурата на океана по онова време. Точно този професор не се интересува от трилобитите, но мнозина други се занимават предимно с дисекцията им. Те са щастливи, защото имат нужда единствено от скалпел и микроскоп. А Дуейн е принуден да ползува масспектроскоп винаги, когато провежда експеримент.

– Но защо? Не може ли...

– Не, не може. Не може да изнесе отвътре нищо, доколкото това зависи от нас.

Имаше представители на древния растителен свят. Тук бяха растителният и минералният отдел. И всеки експонат си имаше свой изследовател. Тук бе като музей, оживял музей, център, в който кипят научни изследвания.

– И вие носите отговорността за всичко това, доктор Хоскинс?

– Само непряко, мис Фелоуз. Имам си подчинени, слава богу. Аз самият се интересувам изключително от теоретичните аспекти на проблема: естеството на времето, методите на мезонна интертемпорална ориентация и тъй нататък. Бих заменил всичко това срещу една методика за откриване на обекти, отдалечени във времето на не повече от десет хиляди години. Ако можем да се доберем до историческо време...

Прекъсна го някаква врява – край една от стаичките в другия край се извисяваше тънък свадлив глас. Хоскинс се намръщи, припряно измърмори „извинете ме“ и бързо се отдалечи.

Мис Фелоуз го последва.

Един възрастен човек с рядка брадичка и зачервено лице говореше:

– Не съм приключил с много важни аспекти на изследването си. Не разбирате ли?

Един техник с престилка с втъкан монограм SI, означаващ „Стасис инкорпорейтид“, се обади:

– Доктор Хоскинс, още отначало бе уговорено с професор Адемовски, че експонатът ще остане тук само две седмици.

– Тогава не знаех колко време ще ми отнемат изследванията. Не съм пророк – извика Адемовски разгорещен.

– Сам разбирате, професоре – отвърна доктор Хоскинс, – че разполагаме с ограничено пространство; налага се да сменяме експонатите. Това парче халкопирит трябва да бъде върнато обратно; други хора чакат следващия експеримент.

– Тогава защо да не си го взема? Нека го изнеса оттам.

– Знаете, че не можете да го вземете.

– Парче халкопирит, едно мизерно петкилограмово парче? Защо не?

– Не можем да си позволим разхода на енергия – рязко отговори Хоскинс – Знаете го много добре.

Техникът го прекъсна:

– Работата е там, доктор Хоскинс, че той се опита да извади камъка в разрез с правилника и аз едва не пробих стасис-мехура, докато той бе вътре, без да зная, че е там.

Настъпи кратка тишина, после доктор Хоскинс налетя върху учения с някаква студена учтивост:

– Така ли е, професоре?

Професор Адемовски се прокашля:

– Не виждах нищо лошо...

Хоскинс посегна към някакъв шнур, който висеше на височина един човешки ръст вън от въпросното помещение с експоната. Дръпна го.

Мис Фелоуз, която надничаше вътре и гледаше съвсем невзрачното парче камък, станало причина за разпратата, шумно си пое въздух, като видя как то престана да съществува. Помещението бе празно.

– Професоре, вашето разрешение да извършвате изследвания в „Стасис“ ще бъде анулирано завинаги. Съжалявам.

– Но почакайте...

– Съжалявам. Вие нарушихте една от най-строгите забрани.

– Ще се оплача пред Международната асоциация...

– Оплаквайте се. Ще се уверите, че в случай като този никой не може да ми повлияе.

Нарочно обърна гръб на професора, остави го да си протестира и попита мис Фелоуз, с лице все още пребеляло от гняв:

– Бихте ли обядвали с мен, мис Фелоуз?

* * *

Заведе я в ресторанта, в малкото отделение, предназначено за администрацията. Поздрави останалите и запозна мис Фелоуз съвсем непринудено, макар че тя самата страхотно се притесняваше.

„Какво ли си мислят?“ – питаше се тя и отчаяно се мъчеше да изглежда делова.

– Често ли имате подобни неприятности, доктор Хоскинс? – попита тя. – Имам предвид такива, като тази с професора преди малко?

Взе вилицата в ръка и започна да яде.

– Не – натъртено отговори Хоскинс. – За пръв път беше. Разбира се, често ми се налага да убеждавам някого да не изнася експонати, но това бе първият опит наистина да се предприеме такова нещо.

– Спомням си, веднъж говорехте за енергията, която ще бъде погълната в такива случаи.

– Точно така. Естествено, стараем се да компенсираме. Случват се и непредвидени неща и с тази цел разполагаме със специални енергийни източници, които да покрият разхода на енергия при случайно изнасяне на материя от стасис-мехурите, което обаче не значи, че сме съгласни за половин секунда да загубим целогодишен запас енергия или че можем да си го позволим, без плановите за бъдещото ни развитие да изостанат с години. Освен това, представете си, професорът е бил вътре, когато е трябвало стасис-мехурът да бъде пробит.

– Какво щеше стане, ако той беше вътре?

– Ами правили сме експерименти с неодушевени предмети и с мишки – изчезват. По всяка вероятност са били пренесени назад във времето, отнесени, така да се каже, от силата на привличане на обекта, който в дадения момент се устремява отново към своето време. Поради тази причина се налага отвътре в стасис-мехура да се закрепват предметите, които не искаме да бъдат отнесени, а тази процедура е сложна. Професорът нямаше да е закрепен и щеше да се намери в плиоцена в момента, когато освободихме камъка – като се прибавят естествено двете седмици, през които е бил тук, в настоящето.

– Щеше да бъде ужасно.

– Не заради професора, уверявам ви. Щом е бил дотолкова глупав да извърши онова, което е извършил, така му се пада. Но представете си въздействието върху обществеността, ако този факт станеше известен. Стига само хората да разберат какви опасности крие дейността ни и всички средства ще секнат ей така. – Той щракна с пръсти и намусено започна да побутва храната.

– Не бихте ли могли да го върнете? Така, както най-напред сте доставили камъка? – попита мис Фелоуз.

– Не, защото след като предметът веднъж е върнат, първоначалната връзка се прекъсва, освен ако съзнателно целим да я закрепим, а в случая няхаме причина за това. И поначало нямаме. Да намерим професора отново, би означавало повторно да нагласим строго определената връзка, а то е все едно да хвърлим въдица в океанската бездна с цел да измъкнем даден екземпляр. Боже мой, като си помисля само какви предпазни мерки вземаме да предотвратим нежелателни случаи, полудявам. Всеки отделен

стасис-възел е снабден със собствено пробивно устройство. Понеже всеки от възлите притежава своя отделна фиксационна връзка, трябва да може и да се ликвидира поотделно. Конструкцията на пробивните устройства обаче е такава, че всяко от тях винаги се задействува едва в последния момент. При това погрижили сме се устройството да не може да се задействува, освен като се дръпне шнур, нарочно изведен вън от стасис-мехура. Издърпва се посредством механично въздействие, което изисква голямо усилие и не е възможно да се предизвика случайно.

– Но не се ли... не се ли променя историята, като се изземат и връщат обекти във времето – попита мис Фелоуз.

Хоскинс сви рамене.

– На теория – да, а всъщност, освен в изключителни случаи – не. Ние непрекъснато освобождаваме обекти от стасис-възлите. Молекули въздух. Бактерии. Прах. Около десет процента от изразходваната от нас енергия отива за покриване на незначителни загуби от този род. Но дори и придвижването на големи предмети във времето предизвиква промени, които заглъхват. Да речем парчето халкопирит от плиоцена. Поради двуседмичното му отсъствие някое насекомо не е намерило подслона, който иначе щеше да намери, и е било убито. Това би могло да стане причина за цяла поредица промени, но математическите проучвания на „Стасис“ показват, че те образуват низходяща редица. С течение на времето количеството на промените намалява и постепенно нещата придобиват пак предишния си вид.

– Искате да кажете, че действителността се лекува сама?

– Да, може да се каже така. Извлечем ли от времето човек, или пък го отпратим обратно – раната става по-голяма. Ако се отнася за обикновен индивид, и такава рана зараства сама. Разбира се, не са един и двама онези, които непрекъснато ни пишат и искат да доставим в настоящето ту Абрахъм Линкълн, ту Мохамед, ту Ленин. **Такова** нещо, разбира се, не бива да се прави. Дори и да можехме да ги открием, промените в действителността, предизвикани от това, че ще отнемем един от създателите на човешката история, ще бъдат твърде големи, за да се заличат. Съществуват възможности да се изчисли кога има вероятност дадена промяна да е прекалено голяма и тогава дори и не се доближаваме до подобна граница.

– В такъв случай Тими... – започна мис Фелоуз.

– Не, той изобщо не представлява проблем в това отношение. Няма опасност за действителността. Но... – Той й хвърли бърз остър поглед, после продължи. – Няма значение. Вчера казахте, че Тими има нужда от компания.

– Да – усмихна се мис Фелоуз възраждана. – Мислех, че не сте обърнали внимание.

– Разбира се, че обърнах. Привързан съм към това дете. Ценя чувствата ви към него и се почувствувах задължен да ви обясня нещата. Сега вече ви обясних, разбрахте с какво се занимаваме, станаха ви донякъде ясни трудностите, свързани с това, така че разбирате защо и при най-добро желание не можем да предоставим на Тими компания.

– Не можете? – попита мис Фелоуз внезапно уплашена.

– Но нали току-що ви обясних. Изобщо не бихме могли да се надяваме да попаднем на друго неандерталче на неговата възраст, освен ако имаме невероятен късмет; пък и да можехме, нямаше да е редно да увеличаваме риска, като доставим в „Стасис“ още едно човешко същество.

Мис Фелоуз остави лъжицата и енергично го прекъсна:

– Но, доктор Хоскинс, аз съвсем нямах предвид това. Не съм ви искала да доставите в настоящето друго неандерталче. Зная, че е невъзможно. Но не е невъзможно да доведете друго дете да си играят с Тими.

Хоскинс я загледа загрижено:

– **Човешко** дете?

– **Друго** дете – натърти мис Фелоуз вече съвсем враждебно. – Тими си е човек.

– И през ум не ми минава такова нещо.

– Защо не? Защо да не можете? Какво лошо има в това хрумване? Изтръгнахте детето от времето и го направихте затворник завинаги. Нима не му дължите нещичко? Доктор Хоскинс, ако на този свят има човек, който да е баща на това дете във всякакъв друг смисъл освен в биологичния, това сте вие. Защо да не можете да сторите за него нещо толкова дребно?

– Негов **баща**? – рече Хоскинс. Той се изправи малко неуверено на крака. – Мис Фелоуз, трябва вече да тръгваме, ако не възразявате.

Върнаха се в къщичката за кукли в пълно мълчание, което никой от тях не наруши.

Мина доста време, преди тя да види Хоскинс отново, като се изключи фактът, че от време на време се разминаваха из института. Понякога тя съжаляваше за това, друг път, когато Тими бе по-оклюмал от обикновено или когато с часове стоеше безмълвен до прозореца, от който не се виждаше почти нищо, тя си мислеше свирепо: „**Глупав** човек!“

С всеки изминал ден говорът на Тими ставаше все по-хубав и ясен. Но и до края в него се долавяше известна мекота и непрецизност, които мис Фелоуз намираще много мили. Когато бе възбуден, той пак започваше да цъка с език, но това се случваше все по-рядко. Вероятно вече започваше да забравя времето, преди да попадне тук, освен в сънищата си.

Колкото повече растеше детето, интересът на физиолозите към него намаляваше, но нарастваше този на психолозите. Мис Фелоуз се питаше дали новата група учени не ѝ е още по-несимпатична от предишната. Свърши се с иглите, с инжекциите, с изследването на всевъзможни секрети, със специалните диети. Но сега караха Тими да преодолява препятствия, за да се добере до храна и вода. Трябваше да повдига дъски, да мести пръчки, да дърпа въженца. А слабите удари с електрически ток го разплакваха и подлудяваха мис Фелоуз.

Не искаше да се обръща към Хоскинс, не искаше да става нужда да ходи при него, защото всеки път, когато се сетеше за него, представяше си лицето му от последния път по време на обeda, и си казваше: „Глупав, **глупав** човек.“

После един ден гласът на Хоскинс се чу неочаквано пред вратата на къщичката за кукли:

– Мис Фелоуз?

Тя излезе, излъчвайки студенина, пригладя сестринската си престилка, после спря смутена, намерила се в присъствието на една бледа, стройна жена, средна на ръст. Светлата ѝ коса и кожа създаваха впечатление за крехкост. Зад нея, вкопчило се в полата ѝ, стоеше четиригодишно кръглолико дете с големи очи.

– Мила, това е мис Фелоуз, сестрата, която се грижи за момчето. Мис Фелоуз, това е жена ми – каза той.

(Такава ли била жена му? Не беше каквато си я бе представляла мис Фелоуз. Но защо пък не? Хора като Хоскинс избират такива хилави същества, за да изпъкнат самите те. Е, щом така предпочита...)

Тя направи усилие над себе си и поздрави деловито:

– Добър ден, мисис Хоскинс. Това ваше... ваше момченце ли е?

(Гледай ти изненада. Беше си представляла Хоскинс като съпруг, но не и като баща, освен, разбира се... Внезапно срещна строгия поглед на Хоскинс и се изчерви.)

– Да, това е моето момченце Джери – отвърна той. – Кажи добър ден на мис Фелоуз, Джери.

(Дали беше наблегнал на думата „това“ съвсем леко? Дали иска да ѝ каже, че **това** е неговият син, а не...)

Джери се дръпна малко по-към гънките на полата на майка си и измънка „добър ден“. Очите на мисис Хоскинс надничаха в стаята през раменете на мис Фелоуз, търсеха нещо.

– Е, хайде да влизаме – каза Хоскинс. – Ела, мила. На прага се чувства леко неразположение, но после минава.

– И Джери ли искате да влезе? – попита мис Фелоуз.

– Разбира се. Той ще бъде другарче на Тими. Нали казахте че Тими има нужда от другарче. Или сте забравили?

– Но... – Тя го погледна учудено, омаяна до крайност. – **Вашето** момченце?

– Че кое друго иначе? – отвърна пой свадливо. – Нали тъкмо това искате. Хайде влизай, мила. Хайде влизай.

Мисис Хоскинс с явно усилие взе Джери на ръце и колебливо претъпи прага. В същия миг Джери се сви, усещането му бе неприятно.

Мисис Хоскинс попита с тънък глас:

– Тук ли е онова същество? Не го виждам.

Мис Фелоуз извика:

– Тими. Излез.

Тими надникна иззад крайчеца на вратата, зяпнал момченцето, което му бе дошло на гости. Мускулите по ръцете на мисис Хоскинс видимо се издуха.

– Джерълд, сигурен ли си, че е безопасно? – попита тя мъжа си.

Мис Фелоуз отговори веднага:

– Ако имате предвид дали Тими е безопасен, ама разбира се. Той е кротко дете.

– Но той е ди... дивак.

(Приказките за момчето маймуна от вестниците!)

Мис Фелоуз отговори натъртено.

– Той не е дивак. Той е точно толкова мирен и разумен, колкото може да се очаква от едно дете на пет години и половина. Много великодушно от ваша страна, мисис Хоскинс, да се съгласите да

пуснете момченцето си да си играят с Тими, но моля ви, недейте да се страхувате.

– Не съм чак толкова сигурна, че съм съгласна – отвърна мисис Хоскинс поразгорещена.

– Нали се разбрахме, мила – каза Хоскинс. – Хайде да не почваме пак да спорим. Пусни Джери.

Мисис Хоскинс се подчини и момченцето се сгуши в нея, вторачило се в двете очи, които на свой ред го бяха зяпнали от съседната стая.

– Ела тук, Тими – повика го мис Фелоуз. – Не се бой.

Тими полекичка пристъпи в стаята. Хоскинс се наведе и разтвори пръстчетата на Джери да пуснат полата на майка му:

– Дръпни се, мила. Остави децата.

Малчуганите стояха един срещу друг. Макар и по-малък, Джери все пак бе с един инч по-висок и редом с неговата изправена стойка и високо вдигната глава с правилни пропорции уродливостта на Тими внезапно изпъкна както през първите дни.

Устните на мис Фелоуз затрепериха.

Неандерталчето заговори първо с детски сопран:

– Как се казваш?

И Тими неочаквано издаде лицето си напред, сякаш за да разгледа по-отблизо чертите на другото дете.

Стреснат, Джери го блъсна силно и Тими се търкулна. И двамата заплакаха високо и мисис Хоскинс грабна детето си, а мис Фелоуз, пламнала от сподавен гняв, взе Тими на ръце и го зауспокоява.

– Те просто инстинктивно не си допадат – каза мисис Хоскинс.

– Не по-инстинктивно – уморено отвърна мъжът ѝ – от които и да е две деца. А сега пусни Джери и го остави да свикне с обстановката. Всъщност по-добре е ние да излезем. Мис Фелоуз след малко ще дойде с Джери в кабинета ми и аз ще пратя някой да го доведе в къщи.

* * *

Следващия час двете деца прекараха много притеснени едно от друго. Джери плачеше за майка си, удряше мис Фелоуз и най-сетне се залъга с една захарна пръчка. Тими заблиза друга и когато изтече един час, мис Фелоуз успя да ги придума да играят с едни и същи кубчета, макар и в противоположните краища на стаята.

Тя бе благодарна на Хоскинс едва ли не до сълзи, когато му доведе Джери.

Чудеше се как да му благодари, но се почувствува скована от официалността му. Навярно не можеше да ѝ прости, че го бе накарала да се чувствува жесток баща. Навярно фактът, че доведе детето си, в крайна сметка бе опит да докаже както че е грижовен баща на Тими, така и че изобщо не му е баща. И двете едновременно!

Тъй че тя можа да каже само:

– Благодаря ви. Благодаря ви много.

А той можа да каже само:

– Моля. Няма защо.

Това стана нещо обичайно. Два пъти седмично довеждаха Джери да играят по един, а по-късно и по два часа. Двете деца научиха имената и привичките си и си играеха заедно.

И все пак след първия прилив на благодарност мис Фелоуз усети, че Джери не ѝ е симпатичен. Бе по-едър и по-тежък, водеше във всичко и неизменно отреждаше на Тими второстепенна роля. Помагаше ѝ да се примирява със ситуацията единствено фактът, че въпреки затрудненията Тими с все по-голяма радост очакваше периодичната поява на своето другарче.

„Нали си няма нищо друго“ – жалеше го тя мълком.

А веднъж, като ги гледаше, си помисли:

„Двете деца на Хоскинс – едното от жена му, а другото от „Стасис“.“

А пък тя самата...

„Боже мой – мислеше си тя, притиснала слепоочията си с юмруци, засрамена, – та аз ревнувам!“

* * *

– Мис Фелоуз – попита Тими (предпазливо тя не му разрешаваше да я нарича другояче), – кога ще тръгна на училище?

Тя сведе поглед към тези жадни кафяви очи, вдигнати към нейните, и ласкаво прекара ръка през гъстата му къдрава коса. Това бе най-раздърпаната част от външността му, защото го бе подстригвала сама, докато той се въртеше под ножниците. Не се бе обърнала за помощ към професионалист, понеже самото неумело подстригване прикриваше полегатата предна част на черепа и издадената му задна част.

– Откъде знаеш за училището? – попита го тя.

– Джери ходи на училище. Дет-ска-гра-ди-на – старателно произнесе той. – Той ходи на много места. Навън. Кога ще мога да излизам навън, мис Фелоуз?

Лека болка зачегърта сърцето на мис Фелоуз. Ясно ѝ бе, разбира се, че няма как да избегне Тими да научава все повече и повече за външния свят, в който той никога няма да бъде допуснат.

Тя попита, като се мъчеше да изглежда весела:

– Ама какво ще правиш в детската градина, Тими?

– Джери казва, че играят на разни игри и че имат ленти с картинки. Казва, че има много деца. Той казва... казва... – Замисли се, после тържествено вдигна двете си ръчички с разперени пръстчета. – Казва, че ей толкова много.

Мис Фелоуз отвърна:

– Ти искаш ли ленти с картинки? Аз ще ти донеса ленти с картинки. Много хубави. И ленти с песнички.

И Тими временно се успокои.

* * *

Той разглеждаше филмчетата, когато Джери го нямаше, а мис Фелоуз с часове му четеше от обикновени книжки.

Дори и в най-простичкия разказ имаше толкова много неща за обясняване, толкова много неща, които се намираха извън границите на трите стаи. Сега, когато го запознаваха с външния свят, Тими започна да сънува по-често.

Сънищата му бяха все едни и същи, все за „навън“. Запъвайки се, той се опитваше да ги опише на мис Фелоуз. В сънищата си той се оказваше навън – празно „навън“, но много обширно, с деца и чудати неописуеми предмети, полуусвоени от мисълта му, дошли от полуразбрани книжни описания или от далечни полузабравени неандерталски спомени.

Но децата и предметите не му обръщаха внимание и макар че бе наред света, той не бе част от него, а бе все така сам, сякаш пак си бе в стаята – и се събуждаше с плач.

Мис Фелоуз се стараеше да приеме сънищата му на шега, но през някои нощи, прекарани в нейния апартамент, и тя плачеше.

* * *

Един ден, като му четеше, Тими пхна ръка под брадичката ѝ и леко я повдигна, така че очите ѝ престанаха да виждат книгата и срещнаха неговите.

– Откъде знаете какво да казвате, мис Фелоуз? – попита той.

– Виждаш ли тези знаци? Те ми показват какво да казвам. Тези знаци образуват думите – отвърна тя.

Той ги заразглежда дълго и любопитно, като взе книгата от ръцете ѝ.

– Някои от тези знаци са еднакви.

Тя се засмя от радост при тази проява на проникателност и отговори:

– Да, еднакви са. Искаш ли да ти покажа как се правят тези знаци?

– Добре. Хубава игра ще бъде.

Не се сети, че той може да се научи да чете. Чак до момента, когато започна да ѝ чете от една книжка, не се бе досетила, че той може да се научи да чете.

После, седмици по-късно, непостижимостта на случилото се я порази. Тими седеше в скута ѝ и четеше напечатаното в една книжка дума по дума, четеше ѝ. Той ѝ четеше!

Тя се изправи на крака поразена и каза:

– Знаеш ли какво, Тими, ще се върна след малко. Трябва да ида при доктор Хоскинс.

Испаднала бе едва ли не в безумие, струваше й се, че може да се противодействува на нещастieto на Тими. Щом Тими че може да излезе и да отиде при света, тогава нека светът бъде донесен в тези стаи при Тими – целият свят в книги, филми и звуци. Той трябва да получи образование, както заслужават способностите му. Светът му дължи поне толкова.

* * *

Завари Хоскинс в настроение, странно съответстващо на нейното собствено – някакво ликуване и екстаз. В кабинета му бе необикновено оживено и тя отначало реши, че няма да може да говори с него, докато стоеше смутена в преддверието.

Но той я видя и по широкото му лице се разля усмивка:

– Мис Фелоуз, заповядайте.

Той бързо заговори в микрофона на системата за вътрешна връзка, после я изключи.

– Чухте ли вече? Не, разбира се, не сте. Успяхме. Наистина успяхме. Постигнахме интертемпорална ориентация на близко разстояние.

– Искате да кажете – тя се помъчи за момент да откъсне мислите си от своята собствена хубава новина, – че можете да доставите в настоящето човек от историческо време?

– Точно това искам да кажа. Сега в момента имаме връзка, закрепена към индивид от четиринадесети век. Представете си! **Представете** си! Ако знаехте само с каква радост ще се откажа от безкрайното съсредоточаване върху мезозоя и ще заменя

палеонтолозите с историци... Но очевидно има нещо, което вие желаете да ми кажете, а? Ами хайде де, хайде. Намирате ме в добро настроение. Ще получите всичко каквото искате.

Мис Фелоуз се усмихна:

– Радвам се. Защото се питам дали не можем да организираме някаква система за обучение на Тими.

– Обучение? По какво?

– Ами по всичко. Училище. Така че да има възможност да учи.

– Но **в състояние** ли е той да учи?

– Разбира се, той **вече** учи. Може да чете. Толкова успях да го науча и сама.

Хоскинс седеше насреща ѝ сякаш изведнъж посърнал.

– Не зная, мис Фелоуз.

– Но вие току-що казахте, че всичко, което поискам... – започна тя.

– Зная, а не биваше. Нали разбирате, мис Фелоуз, убеден съм, давате си сметка, че не можем до безкрай да продължаваме експеримента Тими.

Тя се вторачи в него, обхваната от внезапен ужас, без наистина да осъзнава какво ѝ бе казал. Как да се разбира „не можем да продължаваме“? Ненадеен мъчителен проблясък на паметта ѝ припомни професор Адемовски и неговия минерал, който му бе отнет след двуседмичен престой.

– Но вие говорите за дете. Не за някакъв камък...

Доктор Хоскинс отвърна гузно:

– Дори и на едно дете не бива да се придава прекомерно значение, мис Фелоуз. Сега, когато очакваме индивиди от

историческо време, ще имаме нужда от стасис-пространство, цялото, с което разполагаме.

Тя не можа да схване.

– Но вие не можете... Тими... Тими...

– Вижте, мис Фелоуз, моля ви, не се вълнувайте. Тими няма да изчезне веднага, може би още месеци наред. А междувременно ще направим каквото можем.

Тя продължаваше да се взира в него.

– Какво ще пиете, мис Фелоуз?

– Не – прошепна тя. – Нищо не искам.

Като в някакъв кошмар стана и си тръгна.

„Тими – помисли си тя, – ти **няма** да умреш. **Няма** да умреш.“

Лесно бе да се уловиш в мисълта, че Тими не бива да умира, но как да стане това. През първите седмици мис Фелоуз се бе вкопчила единствено в надеждата, че опитът да се достави човек от четиринадесети век ще се провали напълно. Може теорията на Хоскинс да е погрешна или нещо да не достига за практическото изпълнение. И тогава нещата ще си останат както преди.

Естествено останалият свят не споделяше тази надежда и напук на всякаква логика мис Фелоуз мразеше света заради това. Проектът „Средновековие“ достигна върхната си точка на своята нажежена до бяло реклама. Пресата и обществеността бяха зажаднели за такова нещо. Някой камък или дребна риба в повече никак не ги вълнуваха. Ала това бе съвсем друга работа.

Исторически човек, възрастен човек, който говори познат език, човек, който може да разтвори пред учените нова страница в историята.

Решителният миг приближаваше и този път и дума не можеше да става за трима зрители на балкон. Този път щеше да гледа целият свят. Този път техниците от „Стасис инкорпорейтид“ щяха да се представят, кажи-речи, пред цялото човечество.

Самата мис Фелоуз просто бе подивяла от напрежение. Когато малкият Джери Хоскинс се яви да си играят с Тими според уговорката, тя едва го позна. Не чакаше него.

(Секретарката, която го доведе, побърза да си тръгне, като едва-едва кимна на мис Фелоуз. Хукна да си осигурява хубаво място, от което да гледа кулминацията на проекта „Средновековие“. Пък и самата тя би трябвало да го стори и има много по-голямо основание, каза си горчиво мис Фелоуз, стига само това глупаво момиче да дойде.)

Джери Хоскинс се примъкна притеснен до нея:

– Мис Фелоуз?

Извади от джоба си ксерокопие на страница от вестник.

– Да? Какво има, Джери?

– Тази снимка тук на Тими ли е?

Мис Фелоуз се взря в него, после грабна парчето хартия от ръката му. Шумът около проекта „Средновековие“ стана причина за известно възраждане на интереса към Тими от страна на пресата.

Джери я погледа изпитателно, после каза:

– Тук пише, че Тими е момче маймуна. Какво значи това?

Мис Фелоуз хвана хлапето за китката и едва се сдържа да не го разтърси.

– Никога не казвай така, Джери. Никога, чуваш ли? Това е лоша дума и ти не бива да я употребяваш.

Джери се измъкна от ръцете ѝ уплашен.

Мис Фелоуз накъса парчето хартия със злостно завъртане на китката.

– Сега върви да си играете с Тими. Той има нова книжка, ще ти я покаже.

След това – най-сетне – дойде момичето. Мис Фелоуз не го познаваше. Ни една от обичайните заместнички, до чиито услуги бе прибегвала преди, когато бе заета някъде на друго място, не бе свободна сега, в най-върховния момент на проекта „Средновековие“, но секретарката на Хоскинс бе обещала да намери все някого и това трябва да е момичето.

Мис Фелоуз се стараеше гласът ѝ да не звучи свадливо.

– Вие ли сте момичето, което пращат в Първи отдел на „Стасис“?

– Да, аз съм Манди Терис. А вие сте мис Фелоуз, нали?

– Точно така.

– Съжалявам, че закъснях. Просто такава врява се вдига...

– Зная. Вижте сега, искам да...

– Вие, предполагам, ще гледате? – попита Манди.

По слабото ѝ хубавко и възтъпо лице се изписа завист.

– За това няма да говорим. Вижте сега, искам да влезете вътре и да се запознаете с Тими и Джери. През следващите два часа те ще си играят, така че няма да ви създават никакви неприятности. Имат си мляко и много играчки. Всъщност най-добре е да им се месите колкото може по-малко. Сега ще ви покажа кое къде е и...

– Тими ли е момчето май...

– Тими е лицето, подопечно на „Стасис“ – твърдо отвърна мис Фелоуз.

– Исах да кажа, Тими не бива да излиза, така ли?

– И хайде влизайте. Нямате много време.

И когато тя най-сетне тръгна, Манди подвижна след нея пискливо:

– Дано си намерите хубаво място и божичко, как се надявам всичко да мине както трябва.

Мис Фелоуз не посмя да ѝ отвърне нищо смислено. Забърза, без да се обръща назад.

Но закъснението на момичето означаваше, че тя **не можа** да си намери хубаво място. Добра се едва до стенния екран в залата за събрания. За което горчиво съжаляваше. Да можеше да се озове на самото място, да можеше някак си да досегне някоя чувствителна точка на оборудването, да можеше по някакъв начин да провали експеримента...

Намери сили да сподави безумието си. Обикновеното разрушение няма да ѝ донесе никаква полза. Пак ще поправят и ще сглобят всичко, и ще проведат експеримента отново. А нея вече няма да я пуснат при Тими.

Няма спасение. Отникъде, освен ако самият експеримент пропадне, освен ако се провали безвъзвратно.

И тя изчака броенето, дебнеше всяко движение върху огромния екран, взираше се в лицата на техниците, когато камерата улавяше ту един, ту друг от тях, дебнеше за тревожно и неуверено изражение, което да подсказва, че нещо неочаквано се е повредило, дебнеше, дебнеше...

Не се появи такова изражение. Броенето стигна до нулата и без всякакъв шум, съвсем скромно експериментът успя!

В новообразувания стасис-възел се бе изправил брадат прегърбен селянин на неопределена възраст в окъсани мръсни дрехи и дървени обувки, зяпнал в тъп ужас пред немислимата промяна, стоварила се върху него.

И докато светът неудържимо ликуваше, мис Фелоуз стоеше вцепенена от мъка, блъскана, люшкана, едва ли не смачкана, премазана от своето собствено поражение сред всеобщото тържествуване.

И когато рязко и високо я извикаха по високоговорителя, името ѝ прозвуча три пъти, преди тя да реагира.

– Мис Фелоуз. Мис Фелоуз. Явете се незабавно в Първи отдел на „Стасис“. Мис Фелоуз. Мис Фел...

– Пуснете ме да мина! – викна тя, останала без дъх, докато високоговорителят повтаряше, без да млъква.

Проправяше си път през тълпите с неистова енергия, удряше, размахваше стиснати юмруци, блъскаше, приближаваше се към вратата бавно като в кошмарен сън.

Манди Терис ревеше.

– Не знам как стана. Отидох само до дъното на коридора да погледам от един портативен екран, който бяха сложили. Само за минутка. И тогава, преди да успея да мръдна и да направя каквото и да е... – Внезапно се посипаха кресливи обвинения. – Нали казахте, че няма да ми създават неприятности. **Казахте** да не им се месея...

Мис Фелоуз, разчорлена, обхваната от неудържима треска, ѝ хвърли свиреп поглед:

– Къде е Тими?

Една сестра мажеше ръката на хленчещия Джери, друга приготвяше инжекция против тетанус. По дрехите на Джери имаше кръв.

– Той ме ухапа, мис Фелоуз – извика Джери разярен. – **Ухапа** ме.

– Какво сте направили с Тими? – кресна тя.

– Заклучих го в клозета – отговори Манди. – Просто натиках вътре това малко чудовище и го заключих.

Мис Фелоуз се втурна към къщичката за кукли. Не можеше да се справи с вратата на тоалетната. Отне ѝ цяла вечност, докато отвори и намери грозното момченце, свито в ъгъла.

– Не ме шибайте с камшик, мис Фелоуз – прошепна то. Очите му бяха зачервени. Устните му трепереха. – Аз без да искам.

– Ох, Тими, кой ти е разправял за камшици? – Тя го сграбчи и лудо го притисна.

– Тя каза: с едно дълго въже – отговори детето с разтреперано гласче. – Каза: ще ме шибате, шибате...

– Няма. Тя е лоша, щом приказва така. Но какво стана? Какво стана?

– Той ми каза момче маймуна. Каза ми, че не съм бил истинско момче. Каза, че съм бил животно. – Тими се заля в сълзи. – Каза, че вече нямамо да си играе с маймуна. Аз му казах, че не съм маймуна, че не съм маймуна. Той ми каза, че целият съм бил един такъв особен. Каза, че съм бил ужасно грозен. И го повтаряше, повтаряше, и аз го ухапах.

Сега вече плачеха и двамата. Мис Фелоуз хлипаше:

– Но това не е вярно. Нали знаеш, Тими. Ти си истинско момче. Ти си мило истинско момченце, най-доброто момченце на света. И никой, **никой** никога няма да те отнеме от мен.

* * *

Вече бе лесно да се реши, лесно бе да се сети какво да прави. Само че трябва да се направи бързо. Хоскинс няма да чака дълго, щом собственият му син е пострадал...

Не, това трябва да се свърши още тази нощ, **тази** нощ, когато четири пети от института са изпозаспали, а останалата петина тъне в интелектуално опиянение по повод на проекта „Средновековие“.

Тя рядко се връща по това време, но пък не е и нещо нечувано. Пазачът я познава добре и през ум няма да му мине да я разпитва. Няма да му направи впечатление, че носи куфар. Тя изрепетира безразлично изречената фраза „игри за момченцето“ и спокойната усмивка.

Защо да не ѝ повярва?

Повярва ѝ. Когато влезе отново в къщичката за кукли, Тими не бе заспал още и тя отчаяно се стараеше да се държи както обикновено, за да не го изплаши. Разговаряше с него за сънищата му и слушаше как натъжен пита за Джери.

Малцина ще я видят после и никой няма да пита за вързопа, който носи. Тими ще стои съвсем тихичко, а след това всичко ще е вече **свършен факт**. Ще бъде извършено и няма да има смисъл да се опитват да поправят каквото и да е. Ще я оставят на мира. Ще ги оставят на мира и двамата.

Тя отвори куфара, извади палтенцето, вълнената шапка ушанка и всичко останало.

Тими попита поразтревожен:

– Защо ми обличате всичките тези дрехи, мис Фелоуз?

– Ще те изведе навън, Тими – отвърна тя. – Там, където са сънищата ти.

– Сънищата ли?

Лицето му се изкриви от внезапен копнеж, но в него имаше и страх.

– Не бива да се страхуваш. Ти ще си с мене. Няма да се страхуваш, щом си с мене, нали, Тими?

– Не, мис Фелоуз.

Той скри уродливата си главица в тялото ѝ и с ръката, с която го бе прегърнала, тя усещаше как блъска сърчицето му.

Бе полунощ и тя го взе на ръце. Изключи сигнализацията и тихичко отвори вратата.

И изпищя, защото срещу нея отвъд отворената врата стоеше Хоскинс!

С него имаше още двама души и той се бе вторачил не по-малко учуден от самата нея.

Мис Фелоуз се опомни първа, с една секунда по-рано, и се опита да се промуши чевръсто покрай него, но дори и забавянето от една секунда му бе достатъчно. Хвана я грубо и я блъсна навътре Върху един скрин. Направи на двамата знак да влязат и застана пред нея, препречил вратата.

– Не очаквах това. Съвсем ли сте си изгубила ума?

Успяла бе да подложи рамото си, така че то, а не Тими да се удари в скрина.

– Какво лошо има в това да си го взема, доктор Хоскинс? – умолително каза тя. – Нима поставяте загубата на енергия над човешкия живот?

С твърда ръка доктор Хоскинс взе Тими от нея.

– Такава огромна загуба на енергия означава милиони долари загуба за вложителите. Това означава страхотни затруднения за „Стасис инкорпорейтид“. Означава и евентуална известност за една сантиментална медицинска сестра, пратила всичко по дяволите заради едно момче маймуна.

– Момче маймуна! – извика мис Фелоуз в безсилна ярост.

– Така го наричат журналистите – отвърна Хоскинс.

Появи се единият от мъжете и прокара найлоново въже през няколко дупки в горната част на стената.

Мис Фелоуз си спомни въжето, което преди много време Хоскинс бе дръпнал пред входа на помещението с камъка експонат на Адемовски.

– Не! – изкрещя тя.

Но Хоскинс остави Тими на пода и внимателно му свали палтенцето, с което бе облечен.

– Стой тук, Тими. Нищо няма да ти се случи. Ние само ще излезем за малко. Нали разбра?

Тими, пребледнял и безмълвен, едва можа да кимне.

Хоскинс побутна мис Фелоуз пред себе си, навън от къщичката за кукли. Тя временно бе изгубила всякаква способност за съпротива. Безучастно забеляза как нагласяват ръкохватката отвън пред къщичката.

– Съжалявам, мис Фелоуз – каза Хоскинс. – Искях да ви спестя това. Намислил бях да стане през нощта, та да разберете едва когато всичко е вече свършено.

Тя прошепна без сили:

– Защото вашият син пострада. Защото той изтормози това дете и то му отвърна.

– Не. Повярвайте ми. Наясно съм относно днешния инцидент и зная, че Джери е виновен. Но тази история се е разчула. Неизбежно бе при толкова много представители на пресата наоколо тъкмо в ден като днешния. Не мога да поема риска една преувеличена история за небрежност и тъй наречени диваци неандерталци да накърни успеха на проекта „Средновековие“. С Тими и без друго трябваше да се разделим и най-добре сега, така че любителите на сензации да нямат към какво да прикачват своите втели-некипели.

– Но това не е като да върнеш обратно камък. Ще убие човешко същество.

– Няма да го убия. Той нищо няма да усети. Просто ще си бъде неандерталче в неандерталски свят. Вече няма да бъде затворник и чужд сред нас. Ще получи възможност за свободен живот.

– Каква възможност? Та той е само на седем години, свикнал е да се грижат за него, да го хранят, обличат, да му осигуряват подслон. Ще бъде самичък. Сега, след като са минали четири години, неговото племе вероятно няма да е на същото място, където ги е оставил. Ще бъде принуден сам да се грижи за себе си.

Хоскинс поклати глава в безвъзвратен отказ:

– Боже мой, мис Фелоуз, нима смятате, че не сме мислили за това? Смятате ли, че щяхме да доставим дете, ако не беше

обстоятелството, че за пръв път при него осъществихме успешна връзка с човек или почти човек, както и фактът, че не смеехме да поемем риска да прекъснем тази връзка и да търсим друга със същото качество? Защо смятате, че държахме Тими досега, освен от нежелание да го отпратим отново в миналото? Но просто – гласът му придоби отчаяна настойчивост – не можем да чакаме повече. Тими представлява заплаха за нашата репутация, ние сме пред прага на велики неща и съжалявам, мис Фелоуз, но не можем да позволим Тими да ни спъва. Не можем. Не можем. Съжалявам, мис Фелоуз.

– Добре тогава – тъжно каза мис Фелоуз. – Оставете ме да се сбогувам. Дайте ми пет минути да се сбогувам. Оставете ми поне това.

Хоскинс се поколеба.

– Вървете.

Тими се завтече към нея. За последен път се завтече към нея и за последен път тя го притисна в прегръдките си.

Известно време го прегръщаше, без да вижда нищо. Придърпа един стол с пръстите на крака си, бутна го до стената, седна.

– Не бой се, Тими.

– Не ме е страх, щом сте тук, мис Фелоуз. Оня човек сърди ли ми се, оня човек вълн?

– Не, не се сърди. Той просто не ни разбира. Тими, знаеш ли какво е майка?

– Като майката на Джери ли?

– Той разказвал ли ти е за майка си?

– По някой път. Мисля си, майката сигурно е някоя жена, която се грижи за тебе и която е много добра към тебе, и прави все хубави неща.

– Точно така. Някога искало ли ти се е да имаш майка, Тими?

Тими отдръпна глава от нея, така че да вижда лицето ѝ. Полека сложи ръка върху бузата и върху косата ѝ и я погали така, както много, много отдавна тя бе погалила него. Попита:

– Вие не сте ли моята майка?

– О, Тими.

– Сърдите ли ми се, че попитах?

– Не. Разбира се, че не.

– Защото аз знам, че се казвате мис Фелоуз, но... но някой път наум си ви казвам „мамо“. Може ли?

– Да. Да. Може. И аз вече никога няма да те оставя сам и нищо лошо няма да ти се случи. Винаги ще бъда при теб, за да се грижа за теб. Кажи ми „мамо“, да те чуя.

– Мамо – доволен каза Тими и опря буза в нейната.

Тя стана и както го държеше, се качи на стола. Не обърна никакво внимание на вика, внезапно надигнал се отвън, и със свободната си ръка увисна с цялата си тежест на въжето, там, където то се подаваше между два отвора.

И стасис-мехурът бе пробит, а помещението – празно.

Да отидем на гости

Фантастичен разказ

Христо Поцаков

Лафер възторжено погледна пищната растителност – нейните тонове приятно контрастираха с виолетовото небе на Сигма. Наоколо звучаха птичи песни.

– Същински рай – отбеляза замечтано и се обърна към Крайски, прозаично зает с походния компресор.

Крайски кимна в знак на съгласие и съедини гъвкавия шланг на смесителя към вентила на разстлания лабораторен блок. Лафер разбра, че се съгласяват с него от учтивост и с досада вдигна бидона, пълен с течна пластмаса. Встрани от тях се издигаха недовършените постройки на столовата и спалните помещения. Богдан измъкваше от десантния модул пакети врати и прозорци, след това ги товареше върху платформата на малък кар.

Лафер включи компресора, пенестият пластмасов аерозол започна да оформя стените на лабораторията. Последен се издигна таванът и с леко поклащане застина на мястото си.

Две пухкави същества стояха на близкия хълм и наблюдаваха суетнята между модула и постройките.

– Виж, отново имаме посещение! – обърна се по-голямото към по-малкото.

– Гладен съм – отвърна Ерни. – И друго не ме интересува.

– Ти винаги си гладен – произнесе Бо с упрек. – Само за това мислиш.

– Искам да стана голям като теб. Затова ям много.

– Никога няма да станеш голям като мен, защото твоят биологичен вид е по-дребен на ръст от моя.

– Зная, но въпреки това искам да порасна. И да стана много умен.

Изпълнен с доброжелателност, Бо го почеса зад ухото.

– Не се отвличай от темата! – произнесе наставнически. – Казах, имаме посещение.

– И какво трябва да направим?

– Предлагам да отидем на гости. Изглеждат добри като предишните, въпреки че разполагат с повече ненужни предмети.

Двете същества се разтопиха във въздуха и се появили в храсталака около десантния модул.

Крайски изстреля в почвата последния фиксатор и доволен огледа извършената работа. Лафер подреждаше надувните легла в спалните помещения, а Богдан завършваше монтажа на климатичната инсталация. Настаняването на чуждата планета вървеше по набелязания план.

Лафер излезе навън и с изненада забеляза двете, подобни на мечета същества. Те бяха застанали нерешително пред входа на столовата.

– Елате, имаме специална визита! – провикна се той.

Богдан и Крайски любопитно приближиха. От данните на първата експедиция бе известно, че планетата не се обитава от хищници. Намерените останки говореха за тяхното някогашно присъствие, но в по-късен период по неизвестни причини бяха изчезнали. Двете пухкави зверчета с очи, прилични на копчета, предизвикваха

чувство на симпатия. Лафер влезе в столовата, обърна се и ги покани насмешливо:

– Заповядайте да ви почерпим!

Той отвори хладилния шкаф, взе лъскава кутия със зеленчуков концентрат и я постави на пода.

– Насам приятели! – извика с комични нотки в гласа си. – Не зная как да ви повикам: пис-пис, меч-меч или миш-миш, все едно. Каня ви да си похапнете.

Бо и Ерни се надвесиха над кутията. Бо посегна и чевръсто извади таблетка, обвита с фолио. Внимателно я обели с малките си пръстчета и я подаде на Ерни. Той я взе в лапичките си, помириша я и я налапа.

– Какви умни животинчета! – възкликна Крайски. – По-умни от кучето, а може би и от шимпанзето. Колко са съръчни!

– Вероятно са научили нещо от първата експедиция – добави Богдан. – Затова ни посетиха. Какви са мили и доверчиви, нямат никакъв страх!

Той се приближи до Бо и го погали по главата. Бо остави своята таблетка върху кутията, повдигна ръчичката си и я прекара по косата му.

– То също те гали – произнесе усмихнато Крайски. – Какви мили възприемчиви маймунки! Лафер, късметлия си. Вместо да ги търсиш, те сами идват. Можеш да ги заведеш в лабораторния блок и веднага да започнеш изследвания.

– Нека първо да обядваме – отвърна Лафер. – Разбира се заедно с гостите.

Натисна хидравличните механизми на две столчета и ги повдигна. След това с галантен жест покани животинките да седнат. За най-голямо учудване, по-голямото зверче помогна на по-малкото да се покатери на столчето, после само се настани на своето.

– Тези същества ме смайват – отбеляза Богдан. – В тяхното поведение има изява на взаимопомощ, присъща на най-висшите бозайници. Изумително! Какъв богат материал ще натрупаме. Успех от самото начало!

Бо бръкна в буркана със захаросани бадеми, извади един и го подаде на Ерни. Следващия напъха в устата си. Огледа веселите лица на хората и по муцунката му се изписа нещо подобно на усмивка.

Обедът завърши. Лафер се надигна и все още ухилен, се доближи до виновниците за доброто настроение.

– Хайде приятели! Да отидем в лабораторията! Там е пълно със захаросани бадеми.

Хвана Бо за ръчичката и го поведе навън. Ерни се смъкна от столчето и ги последва. След малко двете същества се оказаха затворени в просторна клетка.

– До утре, приятели. Днес свършихме добра работа, всички трябва да си починем. Приятно хрупане на лакомства!

Лафер затвори след себе си вратата на лабораторията.

Бо и Ерни се спогледаха. След миг се озоваха върху хълма, откъдето бяха дошли.

– Мисля, че можеха да се държат по-учтиво – отбеляза Ерни.

– Ти нищо не разбираш – отвърна Бо. – Те са дошли да ни изследват.

– Може да съм по-глупав от теб, но ми се струва, че трябваше да поискат позволение. Не попитаха дали това, което правят, ни харесва.

– Имаш известно право, но не забравяй простата истина – не всеки е съвършен.

Ерни отмести погледа си и неспокойно се размърда.

– Какво ти става? – попита Бо.

– Изглежда отново съм гладен.

Приятелят му се наведе, хвана едно от зелените стебла, които стърчаха в добре подредените лехи на околната нивичка и с бързо движение го изтръгна.

Малкото същество пое в лапките си зеленчука, подобен на морков, и замислено го захрупа.

– Ние се държахме според старите, добри правила – продължи Бо. – Не приказвахме, не се натрапвахме, както подобава на гости. Въпреки, че езикът непрекъснато ме сърбеше. А те изразявах мислите си така просто!

С пълни уста, Ерни кимна в знак на съгласие.

– Може би някой ден ще ги посетим отново, зависи какво ще решат останалите. Те не са чак толкова лоши, но за съжаление имат същото прекалено високо самочувствие като предишните.

– Прав си, това винаги усложнява контактите – промърмори Ерни и продължи да дъвче.

Светилото на Сигма изчезна зад хоризонта. Бо формира силово поле около телата им и двамата блажено увиснаха над още топлата пръст, в очакване на съня.

Анали

Фантастичен разказ

Александър Слаев

...

А първият, който видя Хълма на боговете, беше Ахтион и от този ден той стана Ахтион Първи.

Ахтион I имаше шест пръста на лявата си ръка и по четири на двата си крака, нямаше уши, ала той беше добролюбив владетел и когато видя боговете, отиде при тях да ги пита какви грехове бе сторило човешкото племе, та измираще в най-грозни страдания. Щото повечето хора измираха, преди да бяха оставили деца след себе си, като на някои от ушите и ноздрите им изтичаше всичката кръв, на други кожата им гъбясваше и се свличаше, на трети окапваха косите, зъбите и ноктите, на четвърти изсъхваха крайниците и още много смърти ги моряха.

А когато стигна при боговете, Ахтион I видя, че не живееха те като хората по пещери и дупки, а имаха свой дом – светилище – и бяха четирима: Бог повелител и неговата жена богиня и двете им деца. И на площадката пред своя дом те седяха в полегнали тронове, пиеха свещена течност и изпращаха залеза. И дочу Ахтион, че над тях се носеха божествени звуци, омайни и унесени. Това дочу той.

А видя Ахтион I, че Бог повелител бе облечен в тънка лъскава дреха, що със сив блясък отразяваше слънцето, а на главата си носеше прозрачно кълбо и камък някакъв седеше в скута му. И

видя още, че боговете имаха по две очи, две уши, две ноздри, две ръце и два крака с по пет пръста на тях, и разбра Ахтион I, че само тия, дето имат също по толкова очи, уши, ноздри, ръце, крака и пръсти на тях, са богоугодни, а другите са наказани от боговете и че сам той, Ахтион I, бе отвърнал боговете от себе си. И затуй реши веднага да въздигне на власт своя син Орадот, щото той беше от богоугодните.

А когато попита боговете какви бяха греховете негови и на човешкото племе, те не отговориха и той проумя, че те дори не го виждаха, а виждаха само залеза.

А залязваше Слънцето вече за десетхиляден път, откак боговете го изпращаха.

А като се върна при човешкото племе, Ахтион I рече уроди да са ония, дето не са като боговете, и сам отиде в Кръглото светилище, що свети със свято сияние и убива тоя, който влезе вътре, и влезе, и остана там, докато му изкапаха косите, ноктите и зъбите.

А в тоя ден синът му Орадот стана Орадот I.

* * *

– Прекрасно място е Хълмът на боговете! Страшно бих искала да живеем там – каза Лилиън и с наслада се изтегна върху възглавницата. Тя сякаш не забеляза, че при нейното движение в погледа на Грегъри проблесна лакомо пламъче.

– Не ще и дума, прекрасно място е – съгласи се той. – Жалко, че все още не можем да си купим ферма там. – И Грегъри протегна ръка към жена си. Тя разбра жеста му и се приближи.

– И защо да не можем?'

– Лилиън, на теб ти е добре известно защо. Първо, защото все още не ни достигат парите. второ, защото времето не е подходящо да се местим в нова ферма.

Тя очакваше тези думи, но въпреки това лицето ѝ се засенчи от болезнена тревога.

– Грег – каза тя, – нима наистина си решил?

– Разбира се. Бих ли могъл да реша друго?

– Просто не искам да повярвам. Няма ли да помислиш за децата ни, за бъдещето ни, за мен най-накрая?

По дяволите! Човек може да полудее от подобни разговори. Четири дни, откакто бе получил повиквателната, те не разговаряха за друго освен за това.

– Лилиън – започна той внимателно, въпреки че ѝ го обясняваше за стотен път. – Лилиън, знаеш, че нямам остарели разбирания. Но за мен понятия като патриотизъм, чест и така нататък не са отживели. Пък и времената са такива... Не мога да седя на топло, докато другите умират. Аз съм първокласен пилот, в армията сега имат нужда от такива като мен. Разбери ме, моля те! Това са толкова прости истини.

Тя мълчеше, слушаше и искрено се мъчеше да проумее тези „толкова прости истини“. Но като си представеше, че заради тях Грег рискуваше живота си... Та това беше нейният Грег, НЕЙНИЯТ! Нейният живот, бащата на нейните деца!

– Господи! На кого е нужно всичко това – прошепна тя неочаквано за самата себе си.

– Как на кого? – настръхна той. – Нима и за теб понятието „родина“ не означава нищо? То е само празен звук, така ли?

Лилиън не отговори.

Грегъри махна ръката си от раменете ѝ и се обърна на другата страна. Стана ѝ студено. Искаше ѝ се да умре при мисълта, че занаяпред ще бъде винаги така самотна.

Господи, защо човек никога не може да се порадва на щастието си!

– Грег – не издържа и минута тя. – Грег, не се сърди! Реагирам така, защото твърде много те обичам.

– Знам – гласът му отново беше близък и скъп. – Знам и те разбирам. Но и ти ме разбери. Аз съм решил да рискувам живота си, а ти казваш, че е безсмислено. Това би засегнало всекиго.

– Какво да правя, страх ме е. За теб, за децата, за всичко. Струва ми се, че ще полудея от страх.

– Защото не искаш да повярваш в това, което те убеждавам вече четири дни: децата, теб, мен, нас не ни заплашва никаква опасност. Аз имам нужния опит и зная как да се пазя. А вие тук сте на най-сигурното място на света... С нас нищо няма да се случи, обещавам ти.

– Но Грег, това, което идва, е така ужасно, че е невъзможно само ние да останем незасегнати. На този свят чудеса не стават... Пък и само на три-четири мили оттук са заводите за химическо оръжие. Сигурно ще се опитат да ги унищожат.

– Тъкмо заради заводите. Чуй ме, тези заводи участвуват в програмата „Лайтнинг“. И заради тази програма заводите – и нашият град покрай тях – ще бъдат между десетината обекта с най-висока степен на защита. Техният защитен чадър ще бъде осем пъти преосигурен, разбираш ли какво означава това?

Лилиън не изглеждаше въодушевена.

– Осем напълно автоматични системи, всяка от които гарантира абсолютна сигурност, ще бдят над нашия град. Саутфорт ще бъде най-защитеният град на земята.

Тя беше навела глава.

– Хайде, не се измъчвай напразно! Нищо няма да се случи с нас. Мисли за после, за щастието, което ни очаква, когато страшното отmine. Нищо няма да ни липсва тогава. Ще бъдем богати. Ще си купим ферма на Хълма на боговете... Впрочем ти не знаеш защо се нарича Хълм на боговете, нали? Някога индианците го нарекли така, защото вярвали, че там живеят боговете. Представи си, скоро ти ще бъдеш най-прекрасната богиня и вечер заедно със своя бог под звуците на божествена музика ще изпращаш най-прекрасния залез от най-прекрасния хълм на Земята. Нима това не е достатъчно, за да бъдем щастливи?

– Да – едва чуто каза Лилиън. – Дори прекалено.

* * *

А тогава дойде властта на Орадат I, щото той като боговете имаше две очи, две ноздри, две уши, две ръце и два крака с по пет пръста на тях, ала очите му бяха бели и не виждаха. И Орадат I рече тия, що бяха уроди и прокълнати, да бъдат гонени, но разбра, че уродно беше цялото човешко племе, и като не знаеше какво да стори, и той като баща си отиде при боговете. Ала взе и сина си Ахтион, та да види боговете с неговите очи, поради щото със своите не виждаше дори себе си.

А боговете седяха в полегналите тронове на своя хълм, пиеха свещена течност и изпращаха залеза. И над тях се носеше

свещена музика, унесна и омайна. И ги видя Орадот I през очите на сина си, само не видя Големия свещен камък, що Бог повелител държеше в скута си. И само синът Ахтион видя камъка и беше поразен от умението на Бог, щото го беше създал с толкова равни, прави и гладки страни и ръбове и цвят като небето. И видя още синът Ахтион, че Бог повелител не мърдаше и беше все неподвижен, та отблясъците на слънцето по лъскавото кълбо на главата му не трепваха.

А Орадот I запита боговете какви грехове бе сторило човешкото племе, та измираще в грозни страдания, но те не отговориха. И той проумя, че те не го виждаха, а виждаха само залеза.

А боговете изпращаха слънцето вече дванайсетхиляден път.

А Орауот I умря, като от ушите и ноздрите изтече всичката му кръв.

А него ден синът му Ахтион стана Ахтион II.

* * *

Двама полицаи бяха застанали на отклонението от шосе № 161 за Саутфорт. Колата им беше паркирана напречно на пътя така, че го затваряше. Грег сви в отклонението и спря. После свали стъклото и подаде глава навън.

Единият от полицаите, оня, който дъвчеше дъвка, приближи.

– Отклонението е затворено – безизразно рече той.

– Как така? – Грег в момента не можа да реагира по-умно.

– Пътят е в тежко състояние – доста неубедително каза полицаят.

– Е какво, да прехвърча ли до Саутфорт?

– Ако толкова държите да отидете в Саутфорт, най-добре ще е да прехвърчите.

Грег нервно изпъшка. Това започваше да го дразни.

– Нека да се разберем, вие ще дръпнете колата си, а аз ще си бера грижата за състоянието на пътя.

– Не може, пътят е затворен – повтори оня.

„Ама че идиот“ – помисли си Грег. Чувствуваше, че скоро няма да може да съдържа гнева си. Вярно беше, че полицаят не можеше да знае какъв е Грег, но пък да го разиграват, след като е рискувал живота си за своите сънародници, за тях, които до момента дори не са помирили истинската миризма на войната, беше прекалено. Знае ли този глупак какво е да участваш в ядрен удар, да видиш деветия кръг на ада и даже когато всичко е свършило, да не знаеш доколко си облъчен и дали не носиш в себе си зародиша на смъртта...

Грег с мъка се овладя. Реши да опита по друг начин. Сега пари поне имаше.

– Е, шефе – рече той, при все че, ако някой от двамата непременно трябваше да е шеф, този някой не беше полицаят. – Може би ще се споразумеем? – И показва между показалеца и средния си пръст сто долара.

Полицаят видимо се поколеба. После посегна към банкнотата.

– Впрочем имате известно право – мърмореше той, докато я пхаше в горния джоб на якето си. – И все пак не мога да ви пусна. Ще ми изстине мястото.

– По дяволите! – избухна Грег най-сетне. – Не разбираш ли, че аз ТРЯБВА да премина. Че в Саутфорт е семейството ми и аз

трябва да го видя, защото съм мобилизиран и сега съм в отпуска, а утре отпуската ми свършва! Не разбираш ли, че докато вие тук си гледате кефа, аз вече два пъти съм гърмян и втория път бях в клинична смърт? След всичко това все пак имам право да видя жена си и децата си... Затуй не се прави на идиот, а се разкарай с колата си, дявол да го вземе!

Докато Грег говореше, полицаят леко пребледня.

– Съжалявам – запелтечи той и ръката му, треперейки, заопипва горния джоб на якето. – Наистина съжалявам – повтори той, като подаваше обратно банкнотата.

Грег изпсува през зъби, обърна вбесен колата и излезе от отклонението. Гумите изсвириха, а в огледалото видя, че полицаят стоеше все така блед и парализиран.

Едва сега Грег си даде сметка за оная отвратителна мисъл, която го глождеше. Не, не е възможно! – извика той сам на себе си. Няма нито един конкретен факт е подкрепа на подобна мисъл, само няколко дребни съвпадения. И интуицията освен тях, а интуицията безспорно е нещо необосновано.

Само че досега никога не го беше подвеждала. Да, Грег имаше безпогрешен, точен животински усет към смъртта и най-вече към ядрената смърт. Той буквално долавяше нейната миризма.

А на отклонението за Саутфорт я беше доловил по-ясно от всякога.

Вече беше съвсем тъмно, когато пристигна е Харптън. Тук, в хранилището на военната инспекция, той бе оставил своето лично военно имущество. Дежурният сержант изглеждаше учуден, че пилотът бе дошъл да си го вземе късно вечерта, но в края на

краищата това не му влизаше в работата и той изнесе комплекта без излишни усложнения.

И Грег отново пое по шосе № 161 с почти сто мили в час. Пет пари не даваше, че можеше да налети върху насрещно идващите коли.

На двайстата миля той отби вдясно, угаси мотора, поседя на тъмно около пет минути, след което решително извади от военния комплект защитното си облекло. Това беше отличен противорадиационен комбинезон, последна дума на техниката. С него можеше да преживее десет дни в самия център на ядрено огнище, а в периферията му – почти месец. Грег бързо го навлече, заключи колата си и тръгна през равнината към Саутфорт. Дотам имаше почти единайсет мили. Скоро усети „миризмата“. Дори през шлема я улавяше.

„Не е възможно – убеждаваше се Грег – Не е възможно да бъде пробит такъв защитен чадър. Та това са осем напълно автоматични системи! Абсолютно невъзможно ОСЕМСТОТИН процента сигурност!“ – повтаряше ли, повтаряше той.

Само че колкото повече приближаваше Саутфорт, толкова повече интуицията се подкрепяше от онова, което очите виждаха, а срещу него разумът не можеше да спори. Дори когато вече всяко съмнение отпадна, Грег продължи да върви, въпреки че бе останал без сили. Още по-малко сили имаше да спре.

Докато в един миг пред него се разкри равнината с химическите заводи и Саутфорт.

Бившите химически заводи и бившият Саутфорт.

Грегъри Форстър се свлече на голата плоча и изгуби съзнание...

* * *

Когато дойде на себе си, вече се съмваше Изправи се бавно, като внимаваше да не погледне към опустошената равнина. Беше поразен колко ясен е разумът му (но с каква заслепяваща, взривяваща яснота!). Сякаш всичко наоколо ставаше не тук, а в друга, нереална действителност. Сякаш се случваше с някой друг.

Разумът заповяда: Няма път назад! Единственият изход е никога да не повярва, че те са мъртви.

Разумът знаеше как да осъществи това.

Грег погледна към Хълма на боговете. Развиделяваше се и синкавите му очертания вече се забелязваха. Хълмът, на който Лилиън мечтаеше да бъдат щастливи. „Хълмът, на който ЩЕ БЪДЕМ щастливи!“ – помисли си Грег и лицето му решително се изопна.

* * *

А тогава на власт се възкачи Ахтион II и той добре помнеше деня, когато баща му го заведе при боговете, и помнеше лъскавата дреха и прозрачното кълбо на главата на Бог повелител, и помнеше Свещения камък с равни страни и ръбове и цвят като небето, който Бог държеше в скута си, ала най-много помнеше колко прекрасни бяха боговете с това, че имаха по две очи, две ноздри, две уши, две ръце и два крака с по пет пръста на тях. И проумя, че това беше съвършенството и че трябва всички да бъдат като тях. И поради това реши Ахтион II да почисти човешкото племе от изроди, ала тогава и той като баща си разбра, че изроди бяха всички, и затуй реши първо да почисти най-страшните.

А повели Ахтион II да бъдат избити всички що имат по три очи, три ноздри, три уши или по повече от шест пръста по ръцете и краката си.

А младенците изроди да бъдат избивани още при раждането им. И беше избито половината от човешкото племе, и бяха избивани младенците изроди още при раждането им, ала жените продължаваха да раждат деца с три очи, три ноздри, три уши или с повече от шест пръста по ръцете или краката си. И нямаха край човешките мъки.

А Бог не одобри това, що вършеше Ахтион II, и в знак на безмерния си гняв прати огън и жупел върху Кръглато светилище и пепелта се издигна към небето като огромна гъба и закри слънцето от очите на хората, и тази пепел беше отровна и убиваше. И сам Ахтион II умря, като му изкапаха косите, зъбите и ноктите.

А този ден син му Ерадис стана Ерадис I. И като се страхуваше от божия гняв, той най-първо отиде при боговете да разбере каква е волята им, та да не върши нищо против нея.

А боговете седяха в полегналите си тронове и пиеха свещена течност, и във въздуха се носеше свещена музика, омайна и унесна.

А залязваше Слънцето вече петнайсетхиляден път, откак боговете го изпращаха.

* * *

– Радвам се, че дойдохте, мистър...?

– Грегъри Форстър – отговори той.

Младата служителка беше с приятна външност и още по-приятен глас.

– Наистина се радвам за вас, мистър Форстър – каза тя с такава интонация, като че ли НАИСТИНА се радваше. – Повярвайте ми, вие сте направили избор, за който няма да съжалявате. Предполагам, че първо ще пожелаете да се запознаете с нашите произведения...

– Не, благодаря, вече съм се запознал – отвърна Грег. – Най-добре ще е направо да направя поръчка.

– С най-голямо удоволствие. – Тя отново показва блестящата си усмивка. – Шефът ще ви приеме след пет минути, тъй като в момента е зает с друг клиент. Можете да седнете в един от тези фотьойли, ако обичате.

Грег благодари и докато сядаше, почувства как в джоба му се прегъна рекламната брошура на „Дриймз енд Хепинес лтд“, която го беше довела тук и чието съдържание той знаеше почти наизуст:

„Дриймз енд Хепинес“ ще ви дари с онова, от което най-много се нуждаете и няма да го намерите от никой друг.

„Дриймз енд Хепинес“ дарява ЩАСТИЕ!

Искате ли да превърнете живота си във вечно блаженство? Искате ли да осъществите недостижими мечти? Искате ли да възкресите безвъзвратно отминала радост?

Елате при нас! И ние ще направим невъзможното възможно. С наша помощ вие ще изживеете всичко, каквото пожелаете. Ние създаваме сънища, които могат да бъдат докоснати. Ние създаваме илюзии, които се сбъдват наяве.

Елате при нас! „Дриймз енд Хепинес“ умее да твори щастие. „Дриймз енд Хепинес“ използва най-високите постижения от всички области на науката, техниката и технологията: обемни холографски изображения, широка гама от тонизиращи, активизиращи, успокояващи и т. н. лекарствени средства, апарати и системи, възбуждащи въображението, най-съвършена аудиовизуална техника.

Секретът на нашия успех се крие в изключителния синхрон между реалните възприятия, предизвикани от обемните изображения, физическите и аудио въздействия, и изкуствено предизвиканите или внушени възприятия.

Резултатът е по-реален от реалността. При това нашите мечти сънища са АБСОЛЮТНО БЕЗВРЕДНИ. И още нещо. Всичко това сме побрали в красиво оформена кутия с размери само 5/10/8 инча в цвят по избор.

Елате при нас! „Дриймз енд Хепинес“ дарява щастие!”

– Мистър Форстър – чу отново той приятния глас на служителката, – шефът е на ваше разположение.

Грег стана от фотьойла и влезе през тапицираната врата.

* * *

Тази вечер Лилиън и Грегъри изпращаха залеза за 17438-ми път. Те щяха да го изпращат още 9 години, 7 месеца и 19 дни.

И след 9 години, 7 месеца и 19 дни щеше да дойде една вечер, когато тъпла от изроди щеше да залее Хълма на боговете. Изродите щяха да бъдат вбесени от своите богове затова, че не им бяха пратили своята помощ. Затова, че боговете са все

така съвършени и щастливи, а хората все по-изродени и грозни, и умираха във все по-страшни мъки.

И един от изродите, заслепен от ненавист, щеше да реши, че сигурно Великата тайна се крие в Свещения камък с гладки страни и ръбове и небесен цвят, и щеше да грабне камъка от скута на Бог повелител. Другите щяха да се нахвърлят върху него, да дърпат Свещения камък, да го изпуснат и той щеше да се разбие, изсипвайки от вътрешността си стотици дребни и разноцветни камъчета.

И в същия миг богинята, жената на бога, и двете им деца щяха да изчезнат като призраци, като зли духове, като да са били направени от дим, а тълпата щеше да обезумее от ужас и да побегне във всички посоки.

И тогава щеше да се случи най-страшното. Защото едно момче с осем пръста на единствения си крак щеше да залитне и да събори повелителя Бог от неговия трон и всички щяха да видят как от удара в земята вътре в прозрачното кълбо главата на Бог повелител щеше да се разсипе на прах като изпръхнала и разтрошена глина.

Мирисът на мисълта

Фантастичен разказ

Робърт Шекли

За Лерой Клийви истинската беда започна, когато прекарваше своя пощенски кораб 243 през неколонизираното съзвездие Сиъргон. Дотогава се беше занимавал с обичайните за един междузвезден пощальон неприятности – стар кораб, издраскани тръби на инсталациите, грешни астрокоординати. Но сега, докато четеше указанията за посоката, той усети, че в кораба става необичайно топло.

Въздъхна печално, включи охлаждащото устройство и се свърза с пощенския отговорник в Базата. Беше почти на границата на радиоконтакта и гласът на началника му прозвуча много глухо.

– Някакви трудности ли имаш, Клийви? – попита пощенският отговорник със заплашителния тон на човек, който съставя разписанията и вярва в тях.

– О, не зная – отговори бодро Клийви. – Като изключим тръбите, астрокоординатите и кабелите, всичко е наред освен изолацията и охладителя.

– Направо е срамът – каза пощенският отговорник с внезапно съчувствие. – Зная какво ти е.

Клийви включи охлаждащото устройство на максимум, изтри потта над очите си и реши – онзи там само си мисли, че знае как се чувствава той тук.

– Колко пъти искам нови кораби от правителството! – пощенският отговорник се засмя унило. – Те изглежда си мислят, че мога да прекарам пощата с всяка стара развалина.

Но в този момент Клийви не се интересуваше от тревогите на пощенския отговорник. Дори и с охладителя на пълна мощност корабът явно прегряваше.

– Стой така за момент – каза той. Отиде в задната част на кораба, откъдето изглежда идваше топлината, и видя, че три от резервоарите му бяха пълни не с гориво, а с бълбукаща, нажежена до бяло шлага, в четвъртия резервоар бързо се извършваше същата промяна.

Клийви постоя за миг втренчен, после се обърна и изтича до радиото.

– Няма гориво – каза той. – Струва ми се че е някаква каталитична реакция. Казах ти, че ни трябва нов резервоар. Кацам на първата кислородна планета, която намеря.

Той извади „Наръчник за тревожни ситуации“ и прегледа съзвездието Сиъргон. В него нямаше установени колонии, но кислородните планети бяха отбелязани за бъдещи изследвания. Какво имаше на тях освен кислород – никой не знаеше. Клийви щеше да разбере, само ако корабът му успееше да остане цял дотам.

– Ще опитам З-М-22 – извика той през нарастващия шум.

– Грижи се за пощата – отвърна пощенският отговорник. – Пращам веднага кораб.

Клийви му промърмори какво би могъл да направи с пощата, с всичките ѝ десетина килограма, но пощенският отговорник беше вече изключил.

Клийви се приземи добре на 3-M-22, изключително добре, като се имаше предвид, че апаратите му бяха прекалено горещи, за да може да ги докосне, инсталациите – изкривени от топлината, а сакът с пощата на гърба ограничаваше движенията му. Пощенски кораб 243 кацаше плавно като лебед. На около осем метра над повърхността на планетата обаче не издържа и падна като камък,

Клийви остана в съзнание, макар да му се струваше, че всеки кокал по тялото му е счупен. Стените на кораба започнаха да стават тъмночервени, когато той с препъване се измъкна през аварийния отвор, все още с пощенския сак, здраво прикрепен на гърба му, Залитайки и със затворени очи, той измина стотина метра. Корабът експлодира и вълната го повали по лице. После стана, направи още две крачки и изгуби съзнание.

Когато се съвзе, лежеше на малко заоблено хълмче, с лице, заровено във високата трева. Беше в блажено състояние на пълен шок. Огледа се и видя някакво малко животинче, което минаваше близо край него. На големина беше колкото катеричка, но козината му имаше зелен цвят. Когато се приближи, Клийви видя, че то нямаше очи и уши.

Това не го изненада. Напротив, изглеждаше съвсем уместно. Защо по дяволите една катеричка трябва да има очи и уши? Колко по-добре е за катеричките да не виждат цялата болка и страдание по света, да не чуват страдалческите викове...

Към него приближи друго животно, което по форма и големина наподобяваше вълк, но също зелен. Паралелна еволюция? Но после реши, че това няма особено значение. И това животно нямаше очи и уши, но разполагаше с великолепен комплект зъби.

Клийви го наблюдаваше със слаб интерес. Как може един чист интелект да се тревожи за разни вълци и катерички, със или без очи? Той забеляза, че катеричката е замръзнала на няколко метра от вълка. Той приближи бавно. На около един метър явно загуби дирята и се завъртя, а когато отново тръгна, не вървеше във вярната посока.

Слепите дебнат слепите, каза си Клийви, и това му се стори дълбока и вечна истина. И докато наблюдаваше, видя, че катеричката потрепери; вълкът се завъртя, хвърли се върху нея и я погълна на три глътки.

„Какви големи зъби имат вълците“ – помисли Клийви. Веднага безокият вълк се извърна с лице към него. „Сега ще ме изяде“ – каза си Клийви. Беше му забавно, когато осъзна, че ще бъде първото човешко същество, изядено на тази планета. Вълкът вече ръмжеше в лицето му и тогава той припадна...

Когато се съвзе, беше привечер. По земята лежаха дълги сенки и слънцето беше слязло съвсем ниско. Клийви седна и предпазливо протегна ръце и крака – нямаше нищо счупено. Той се повдигна на коляно изтощен, но напълно в съзнание. Какво се беше случило? Помнеше злополуката, като че ли е била преди хиляда години. Корабът изгоря, той припадна, а след това срещна един вълк и една катеричка.

Изправи се тромаво на краката си и се огледа. Стори му се, че това последното сигурно му се е присънило. Ако наистина е имало вълк, той щеше да го изяде. Но когато хвърли поглед надолу към краката си, видя зелената опашка на катеричката, а по-встрани – главата ѝ.

Отчаяно се опита да помисли – значи наистина е имало вълк, и то гладен. Ако искаше да оживее до пристигането на спасителния кораб, трябваше да разбере какво беше станало и защо. И двете животни нямаха очи и уши. Как се откриваха взаимно? По миризмата? Ако е така, защо вълкът намери така трудно катеричката?

Зад него се чу ниско ръмжение и той се обърна. На около 16 метра стоеше нещо, което приличаше на пантера. Жълтокафява пантера без очи и уши. „Ама че проклета менажерия!“ – помисли си Клийви и се приведе към земята във високата трева. Тази планета беше бърза с изненадите. Трябваше му малко време да помисли. Как действат всички тези животни? Имат ли вместо зрението друго сетиво за ориентация?

Пантерата започна да се отдалечава. Клийви пое въздух по-спокойно. Може би ако останеше така скрит, пантерата...

В момента, в който думата „пантера“ прекоси мислите му, звярът се обърна към него.

„Какво направих?“, запита се Клийви, като се зарови по-дълбоко в тревата. „Не може да ме подуши, види или чуе. Просто реших да остана встрани от пътя ѝ.“

С вдигната глава, пантерата закричи към него.

Точно така. Без очи или уши, тя можеше да го открие само по един начин – телепатично! И за да провери тази своя теория, той отчетливо помисли думата „пантера“, като я свързваше с животното, което се приближаваше към него. То яростно изрева и започна да скъсява разстоянието между тях. Само за секунди Клийви разбра много неща. Вълкът беше дебнал катеричката чрез телепатия. Тя беше застинала, може би дори беше спряла да мисли. Така вълкът беше изгубил миризмата – докато катеричката не беше повече в състояние да спира мисленето си. Но тогава защо вълкът не го беше нападнал, докато е лежал в безсъзнание? Може би е спрял да мисли? Но в момента проблемът му беше друг – пантерата!

Животното отново изрева. Сега беше на около десет метра от него и бързо се приближаваше. Клийви си каза, че единственото, което трябва да направи, е да не мисли за... не, да мисли за нещо друго. По този начин миризмата може би щеше да се изгуби. Той започна да мисли за всички момичета, които някога беше познавал – старателно, до най-малките детайли.

Пантерата спря и учудено потупа земята с лапа. Клийви продължи да мисли – за момичета, за кораби, за планети за момичета, за всичко, освен за пантери...

Животното напредна още метър-два.

„По дяволите, как става това да не мислиш за нещо? Мислиш яростно за камъни, скали, хора, места, предмети, но съзнанието ти винаги се връща към – но трябва да го пренебрегнеш и да се концентрираш върху баба си – светицата, баща си – пияницата, белезите на дясната ти ръка (Преброй ги. Осем. Пак ги преброй –

пак осем.). След това се оглеждаш внимателно и виждаш – но не я идентифицираш – но така или иначе тя се приближава.“ Клийви откри, че да се опитваш да не мислиш за нещо е като да искаш да спреш лавина с голи ръце.

Оставаха му около пет метра за които да се научи как да не мисли за... Е, може да помисли и за игри на карти, увеселения, кучета котки, коне, мишки, овце, вълци (внимателно!), също за контузии, бойни кораби, пещери, леговища, бърлоги, зверчета (не!), безделници, зяпльовци, наемници, властници, за храна, огън, лисица, кожа, прасета, п-п-п...

Пантерата беше вече на два метра и се свиваше за скока. Клийви не можеше повече да съдържа мисълта си и изведнъж в изблик на вдъхновение помисли: женска пантера!

Пантерата, все още свита, се поколеба. Клийви се концентрира върху идеята за женската пантера. Това беше той – и защо ли този мъжкар ме плаши така? Мислеше си за леговището в някоя топла пещера, за удоволствието да ловиш катерички...

Мъжкарят се приближи бавно и се потърка в Клийви. Човекът започна да мисли напрегнато. Колко хубаво е времето и какъв симпатяга е този тук – толкова голям, толкова силен, с такива зъби...

Животното започна да мърка. Клийви легна и си представи, че отпуска въображаемата си опашка, че се готви да поспи. Пантерата стоеше нерешително отстрани. Явно усещаше, че нещо не е наред. Изръмжа дълбоко, после се обърна и си отиде.

Слънцето беше залязло и цялата повърхност беше тъмносиня. Клийви осъзна, че трепери неконтролирано и че е готов да се

разсмее истерично. Ако пантерата беше останала само още малко... Той се овладя с усилие. Трябваше сериозно да помисли.

Може би всяко животно имаше характерна миризма на мисълта. Катеричката миришеше по един начин, вълкът по друг, а човек – съвсем различно. Най-важният въпрос беше дали можеха да го подушват, само когато мислеше за точно определено животно? Или мислите му, като миризмата, можеха да бъдат открити, дори когато не бяха насочени към нещо специално?

Явно пантерата го подушваше, само когато той мислеше конкретно за нея. Но това можеше да се дължи на непознатата миризма на мисъл – може би тя беше объркала животното – този път. Ще трябва да изчака и да види.

Клийви легна и се загледа в небето. Беше прекалено уморен, за да се движи, и натъртеното тяло го болеше. Какво ли щеше да се случи през нощта?

Дали зверовете продължаваха да ловуват? Или настъпваше някакво примирие? Въобще не го интересуваше. По дяволите всички катерици, пантери, тигри, лъвови и... Той заспа.

На другата сутрин за свое учудване установи, че е все още жив. Дотук добре. Може пък да се окаже добър ден. Той бодро закрочи към кораба.

От пощенски кораб 243 беше останала само купчина безформен метал, разстлан върху обгорената земя. Кливи си намери метална пръчка, изпробва на ръка колко тежи и я пхна в колана си отзад, под сакчето с пощата. Не беше кой знае какво оръжие, но поне му вдъхваше някаква сигурност.

Корабът вече не ставаше за нищо. Той тръгна и започна да търси храна.

Наоколо имаше няколко храста с плодове. Опита от единия – бяха стипчиви на вкус, но не неприятни. Така Клийви се почерпи с плодове и ги поля с вода от едно поточе наблизо. До този момент не беше видял никакво животно. Но, разбира се, те можеха да се приближават към него – сега, когато помисли за тях. Той отблъсна мисълта и започна да търси някакво скривалище. Шансът му беше в това да стои незабележим някъде, докато не пристигне спасителният кораб. Поскита по меко заоблените хълмчета, като търсеше скала, дърво или пещера. Но дружелюбният пейзаж не предлагаше нищо по-голямо от храсталаци, високи метър-два.

Следобед беше вече уморен и раздразнен, поглеждаше нетърпеливо небето. Защо го нямаше кораба? Изчисли, че един бърз спасителен кораб би трябвало да стигне до него за не повече от два дена.

Нещо помръдна в небето. Той погледна нагоре с разтуптяно сърце. Там имаше нещо!

Беше птица. Закръжи над него, като балансираше леко на огромните си крила, спусна се, после отлетя. Удивително приличаше на лешояд.

Продължи да върви. В следващия момент се озова срещу четири слепи вълци. Това поне отговаряше на един от въпросите – **можеха** да го проследят по характерната миризма на мислите му. Явно дивите зверове на тази планета бяха решили, че не е прекалено чуждоземен, за да бъде изяден.

Вълците внимателно напредваха към него. Клийви опита номера от предишния ден. Извади металната пръчка от колана си и си представи, че е вълчица, която търси вълчетата си. Е, джентълмени, няма ли някой от вас да ми помогне да ги намеря? Бяха тук само преди няколко минути. Едното е зелено, второто е на петна, а третото...

Може би вълците нямаха малки с петниста кожа. Единият от тях скочи към Клийви. Клийви го удари още във въздуха с пръчката си и вълкът се отдръпна. Рамо до рамо четирите животни идваха към него. Човекът се опита да си представи в отчаянието си, че не съществува. Безполезно, те продължаваха да се приближават.

Клийви се сети за пантерата. Той беше пантера, доста голяма, и си търсеше някой вълк за ядене. Това ги спря. Размахаха тревожно опашки, но не отстъпиха от територията си. Клийви изръмжа, потупа с лапа и се помръдна напред. Вълците се отдръпнаха, но един от тях започна да го заобикаля откъм гърба. Човекът се придвижи встрани, като се опитваше да не позволи да го обкръжат. Може би не беше добър в ролята на пантера. Спряха да се отдръпват. Единият беше вече зад него, а другите – отпред, решително застанали с езици, провиснали от отворените им мокри челюсти. Клийви изръмжа бясно и размаха пръчката си. Един от вълците потрепна и отстъпи назад, но този зад него скочи, вкопчи се в пощенския сак и го повали на земята. Докато се скупчваха върху него, внезапно вдъхновение осени Клийви. Той си представи, че е змия – много бърза, смъртоносна, с отровни зъби, които за секунда можеха да отнемат живота на всеки вълк.

Животните мигновено отскочиха. Клийви изсъска и започна да извива гъвкавото си тяло. Вълците ядосано ръмжаха, но не проявяваха желание да нападнат. И тогава Клийви направи грешка. Знаеше, че трябва да стои неподвижен, застинал. Но тялото му имаше други идеи. Той неконтролирано се обърна и затича.

Вълците се спуснаха със скокове след него и като погледна нагоре, Клийви можеше да види как лешоядите вече се събираха за остатъците. Той овладя себе си и се опита отново да бъде змия, но вълците продължаваха да се приближават. Лешоядите изведнъж му подсказаха идея, Като космонавт той знаеше как изглежда Земята отгоре. Клийви реши да стане птица. Представи си, че се издига нависоко, балансира лесно на въздушното течение и гледа надолу към зелената въртяща се Земя.

Вълците бяха объркани. Въртяха се в кръг и подскачаха във въздуха. Клийви продължи да мисли как се извисява все по-високо, като постепенно им обръщаше гръб и се отдалечаваше. Накрая изчезна от погледа на вълците. Беше вечер, а той падаше от изтощение. Беше оживял и този ден. Но явно номерата му минаваха само веднъж. Какво щеше да прави утре, ако спасителният кораб не дойдеше?

Дълго след като се стъмни той лежа буден и гледаше небето. Но единственото, което виждаше, бяха звезди. И единственото, което чуваше, беше случайно ръмжене на вълк или рев на пантера, сънуваща закуската си. Утрото дойде прекалено бързо. Клийви се събуди все още уморен, неосвежен. Полежа по гръб, като чакаше нещо да се случи. Къде беше спасителният кораб? Бяха имали

достатъчно време. Защо ги нямаше? Ако почакат още малко, пантерата...

Не трябваше да го помисля. В отговор чу рев някъде отдалеч. Изправи се и започна да се отдалечава от звука. Реши, че все пак е по-добре да срещне вълците. И това не трябваше да помисля, защото сега към рева на пантерата се присъедини и воят на група вълци.

Клийви ги видя изведнъж. Жълтозелена пантера, която пристъпи предпазливо иззад един храст пред него. От другата страна можеха да се различат силуетите на няколко вълка. За момент си помисли, че могат да се сбият помежду си. Ако вълците нападнеха пантерата, той щеше да избяга... Но те се интересуваха само от него. Човекът осъзна, че нямаше защо да се нападат взаимно, след като той беше там, излъчващ страх и безпомощност.

Пантерата пристъпи към него. Вълците изчакаха, явно щяха да се задоволят с остатъците. Клийви пробва изпитания номер с птицата, но след миг колебание пантерата продължи да напредва. Той отстъпи назад към вълците. Така му се искаше да има върху какво да се покатери, скала или поне прилично дърво... Но имаше само храсти. С изобретателността на отчаянието Клийви се превърна в мислите си в метър и половина висок храст. Не знаеше как всъщност се чувства един храст, но се постара, колкото можеше.

Ето сега цъфтеше. Един от корените му беше малко поизровен след последната буря. Все пак беше много хубавичък храст. През края на клоната си той видя, че вълците спряха да се движат. Пантерата го обикаляше, наклонила глава на една страна.

„Ама наистина – помисли той, – кой би поискал да ухапе храст? Може би сте си помислили, че съм нещо друго, но всъщност аз съм само едно храстче. Не бихте искали устата ви да се напълни с листа, нали? А може и зъб да си счупите в някой от клоните ми. Кой е чувал някога пантера да яде храсти? А аз **съм** храст. Питайте майка ми. Тя също беше храст. Ние всички сме храсти още от древни времена насам.“

Пантерата не даваше признаци, че ще нападне. Но също и че ще си отиде. Клийви се чудеше дали ще успее да продължи. За какво още да мисли? „За красотата на пролетта? Или за някое гнездо в короната му.“ Малка птичка кацна на неговото рамо. „Но не е ли чудесно – каза си Клийви – Тя също мисли, че съм храст. Сега ще си направи гнездо в клоните ми. Това е толкова мило? Всички други храсти ще ми завиждат.“

Птицата почука с човка върху врата на Клийви.

„По-леко – помисли той. – Нима искаш да унищожаш дървото, което те храни...“

Птицата опита пак. След това закрепил здраво ципестите си крака и започнал ритмично да чука по врата му със скоростта на пневматичен чук.

„Проклет кълвач“ – каза си Клийви, опитвайки се да остане в ролята на храст. Забелязал, че изведнъж пантерата се успокои. Но след като птицата убоде за петнадесети път врата му той не издържа. Хвана я и я захвърли към пантерата.

Пантерата посегна да я сграбчи, но закъсня. Птицата сърдито похвърча над главата на Клийви, след това се оттегли към някой по-кротък храст. Веднага човекът се опита да се превърне отново в

храст, но тази сценка беше изиграна. Пантерата пристъпи към него. Той се опита да избяга, спъна се в един вълк и падна. Когато звярът ревеше в ухото му, той знаеше, че вече е труп.

Пантерата се поколеба.

Клийви превърна себе си в труп – до върха на пръстите. Мъртъв още от дни, седмици. Кръвта му изтече много отдавна. Плътта му вонеше. Всичко, което беше останало от него, гниеше. Нито едно нормално животно нямаше да го докосне, колкото и гладно да беше.

Пантерата изглежда се съгласи с него и се обърна. Вълците виеха гладно, но също се оттеглиха.

Клийви продължи още малко. Концентрира се върху това колко ужасно несмилаем беше, просто невъзможно да се преглътне. И мислите му наистина бяха предизвикани от убеденост. Той съвсем честно не вярваше, че би могъл да стане добро блюдо за когото и да е.

Пантерата продължаваше да се отдалечава, последвана от вълците. Беше спасен! Можеше да си остане тук чак до края на живота си, ако беше необходимо...

И тогава му замириса наистина на гниеща плът. Огледа се и видя, че зад него беше кацнала огромна птица. На Земята щеше да се нарича лешояд.

В този момент Клийви беше в състояние да изкрещи. Нима нищо няма да му помогне? Лешоядът се приближи и човекът скочи на краката си и го ритна настрана. Ако ще бъде изяден, поне нямаше да е от лешояд.

Пантерата като светкавица се върна и в празното ѝ, косматото лице имаше гняв. Клийви вдигна металния лост и пак съжали, че няма дърво, където да се качи, пушка да стреля или поне фенерче, което да размаха...

Фенерче!

Изведнъж разбра, че е намерил отговор. Помисли си как лумва в лицето на пантерата и тя се отдръпна назад с писък. Клийви бързо започна да обгаря всичко около себе си, поглъщаше сухата трева, подпалваше храстите.

Пантерата и вълците се отдалечиха.

Сега той беше на ход! Трябваше още преди това да си спомни, че всички животни имат дълбок, вроден ужас от огъня. Боже мой, щеше да направи най-големия пожар, който някога е спохождал това място!

Подухна лек бриз и го разстла по гладката земя. Катеричките излязоха изпод храсталаците и се разбягаха от него. Птиците излитаха на групи, а пантерите, вълците и други животни – всички бягаха едно до друго. Мисълта за храна беше изметена от съзнанието им, искаха само да избягат по-далеч от огъня – от него!

Клийви смътно осъзна, че вече сам е станал абсолютен телепат. Със затворени очи той виждаше около себе си и чувствуваше какво става. Той напредваше като бушуващ огън, помитайки всичко пред себе си. И **можеше** да усети страха в душите им, докато бягаха все по-надалече.

Получаваше се. Нима човекът не е бил винаги господаря заради своята приспособимост, заради превъзходящата си интелигентност. И тук стана същото. Той гордо прескочи едно

малко поточе на около три мили от него, погълна групичка храсталаци, бушуваше, гореше.

Тогава почувства първата водна капка. Продължи да гори, но капките станаха пет, петнадесет, петстотин. Той се намокри, а и „горивото“ му – тревата и храстите – скоро подгизнаха от вода

Беше измамен.

„Не е честно!“ – помисли си Клийви. Според правилата трябваше той да спечели. Беше се противопоставил на тази планета с нейните собствени средства и я беше победил – само за да може една природна стихия да развали всичко.

Животните предпазливо започнаха да се връщат.

Дъждът се лееше. И последният пламък на Клийви угасна. Той въздъхна и припадна.

* * *

– ...страшно добра работа. Държал си здраво пощата, а това е белегът на истинския пощальон. Вероятно ще успеем да уредим медал.

Клийви отвори очите си. Пощенският отговорник стоеше над него, сияещ от гордост. Лежеше на легло, а над себе си видя заоблени метални стени. Беше на спасителния кораб.

– Какво стана? – изхриптя той.

– Извадихме те тъкмо навреме – отвърна пощенският отговорник. – По-добре да не се движиш. Почти щяхме да закъснеем.

Клийви почувствува тласъка на кораба и разбра, че напускат 3-М-22. С препъване стигна до прозореца и погледна зелената земя под себе си.

– Беше съвсем наблизо – каза отговорникът, като застана зад Клийви. – Включихме пръскателната система на кораба тъкмо навреме. Ти стоеше в центъра на най-ужасния пожар, който някога съм виждал.

После погледна надолу към недокоснатата зелена земя и изглежда се усъмни в нещо. Погледна пак и изражението му напомни на Клийви пантерата, която беше успял да измами.

– Я кажи, как стана, че ти не изгоря.

137 секунди

Фантастичен разказ

Станислав Лем

Господа, поради липса на време и неблагоприятни обстоятелства повечето хора си отиват от този свят, без да се замислят за него. От своя страна онези, които се опитват да правят това, получават световъртеж и преминават към други занимания. Аз съм от тях. Докато правех кариера, от година на година „Кой е кой“ ми посвещаваше все повече място, но нито в последното, нито в следващите издания ще бъде обяснено защо заряхах вестникарството.

Познавах едно способно момче, което беше решило да построи чувствителен галванометър, и успя – дори прекалено. Уредът се мърдаше без ток, защото реагираше на трептенията на земната кора. Този анекдот може да послужи за мото на моя разказ. По онова време бях нощен редактор в международната телексна служба на агенция ЮПИ. Немалко неща преживях там, между другото – и автоматизацията на редакторския труд. Разделих се с живите метранпажи, за да заработя с компютъра IBM 0161, специално приспособен за работа в редакции. Искрено съжалявам, че не съм се родил, да речем, сто и петдесет години по-рано. Тогава щях да започна разказа си с думите „Прелъстих графиня дьо...“, нямаше да има нужда да обяснявам нито какво е графиня, нито в какво се състои прелъстяването.

Днес нещата не са така прости. Компютърът 0161 не е механичен метранпаж. Той е демон на скоростта, нарочно забавян с инженерски хватки, та човек успява да върви в крак с него. Замества от десет до дваисет души. Свързан е непосредствено с телексната мрежа, така че всичко, което нашите кореспонденти изчукват в Анкара, Багдад или Токио, в същия миг се внася в схемите му. Съставя и показва на екрана поредните проекти за страниците на сутрешното издание. Между полунощ и три часа сутринта, когато броят тръгва за печат, може да подготви и петдесет различни варианта на изданието. Дежурният редактор решава кой от тях ще отиде на машините. А иначе съвместната ми работа с моя IBM беше вълнуваща. Когато пристига нова вест – действието се развива в една голяма, кръгла стая, изпълнена с непресекващото тракане на телексите, – компютърът мигновено я напъхва пробно в макета на страницата. Разбира се, само на екрана. Всичко е игра на електроните, светлина и сянка. Някои съжаляват хората, останали без работа. Аз не съжалявам за тях. Компютърът няма амбиции, не се ядосва, когато в три без пет липсва последната кореспонденция, няма семейни грижи, не ти иска пари на заем преди първи, не се уморява, не подчертава, че от всичко разбира по-добре, и най-вече – не се сърди, когато му наредиш да изхвърли с нонпарей на последната страница онова, което той е макетирал на първа. В същото време е изключително възискателен, но не си даваш сметка за това веднага. Когато му кажеш „не“, то е окончателно, безапелационно „не“, като присъда на тиранин: нали той не може да ти противоречи! Но понеже никога не греши, грешките в сутрешното издание имат само един автор:

човекът. Конструкторите на IBM бяха помислили за всичко – освен за дреболийката, че телексите винаги вибрират, колкото и добре да са регулирани и нивелирани, също като много бързата пишеща машина. Последствието е налице – кабелите, които свързват редакционните телекси с компютъра, проявяват тенденция към разхлабване, докато най-накрая щепселите се изхлузват от контактите. Рядко се случва, не повече от един или два пъти в месеца. Притеснението да станеш и да напъхаш щепсела обратно е толкова дребно, че никой от нас не си направи труда да поиска да сменят контактите. Всеки дежурен си имаше едно на ум, но без да е особено загрижен. Може би сега те са вече подменени. Ако е така, откритието, за което ще ви разкажа, няма да се повтори.

Беше бърз вечер, нощта срещу коледа. Броят беше готов преди три часа; обичах да си давам такава няколкоминутна почивка, просто за да си поема дъх и да запаля една лула. Приятно ми беше, че печатницата чака не мен, а последното съобщение от Иран – предния ден, сутринта, там имаше земетресение. Агенциите предадоха само първата част от кореспонденцията, защото последвалият трус, още по-силен, прекъсна кабелната връзка. Понеже и радиото мълчеше, решихме, че радиостанцията е разрушена. Разчитахме на нашия човек, дребния като жокей Стан Роджърс, който неведнъж се възползваше от габаритите си, за да се напъха в някой военен вертолет, където нямаше повече място за никого – за него правеха изключение, не тежеше повече от куфар. Екранът беше изпълнен с макета на първа страница с последния бял правоъгълник. Връзката с Иран все още беше прекъсната. Наистина, няколко телекса продължаваха да блъскат, но шума, с

който се включи турският, разпознах веднага. Въпрос на навик, който се придобива автоматично. Учудих се, че белият правоъгълник си оставаше празен, въпреки че думите трябваше да се покажат на него със същата скорост, с която ги изчукваше телекстът, но тази пауза трая само секунда-две. После целият текст на кореспонденцията, много сбит въпреки, се материализира наведнъж, което ме изненада. Помня го наизуст: „В Шерабат се повториха двукратно подземните трусове със сила седем и осем степени между десет и единадесет часа местно време. Градът е в развалини. Броят на жертвите се оценява на хиляда, а на останалите без дом – на шест хиляди.“

От печатницата позвъниха да ми напомнят, че минава три часът. Понеже този лаконичен текст оставяше малко свободно място, поразводних го с две допълнителни изречения и като натиснах клавиша, изпратих готовия брой в печатницата, непосредствено на линотипите, откъдето отиваше на ротомашините.

Нямах повече работа. Станах, протегнах се, запалих угасналата лула и видях падналия на пода кабел. Беше се изхлузил от контакта. Принадлежеше към телекса от Анкара. А Роджърс беше използвал точно този телекс. Когато го вдигнах, ми хрумна, че той си е лежал така, още преди да се обади телекстът. Беше абсурдно, разбира се, как компютърът би могъл да получи информацията без връзка с телекса? Приближих се бавно до телекса, откъснах хартията с напечатаната кореспонденция и я приближих до очите си. Веднага ми се стори малко по-различно формулирана, но бях уморен, чувствавах се изтискан, както винаги по това време, и не се доверявах на паметта си. Включих пак компютъра, поисках да

излъча първата страница и сравних двата текста. Наистина се различаваха, макар и незначително. Текстът от телекса беше: „Между десет и единадесет часа местно време в Шерабад настъпиха два следващи труса със сила седма и осма степен. Градът е напълно разрушен. Броят на жертвите надхвърля петстотин, а шест хиляди души са останали без покрив над главата си.“

Стоях и се блещех – ту в екрана, ту в листчето. Не знаех нито какво да мисля, нито какво да правя. Смисълът на двата текста почти напълно съвпаднаше, единствената разлика беше в броя на жертвите, защото Анкара предаваше петстотин души, а компютърът беше удвоил броят им. Във всеки случай, с обикновения журналистически рефлекс се свързах незабавно с печатницата.

– Слушай – рекох на Лангхорн, който беше тогава дежурен линотипер, – хванах грешка в иранската кореспонденция, първа страница, трета колона, последният ред, трябва да бъде: не – хиляда...

Млъкнах, защото турският телекс се събуди и започна да изчуква: „Внимание. Последно съобщение. Внимание. Броят на жертвите от земетресението се оценява сега на хиляда. Роджърс. Край.“

– Е, казвай де! Какво да бъде последно? – викаше отдолу Лангхорн.

– Извинявай, братле – казах, – няма никаква грешка. Аз съм виновен. Всичко е наред. Да върви, както си е.

Бързо оставих слушалката, приближих се до телекса и прочетох последното съобщение цели шест пъти. С всяко прочитане тази

история все по-малко ми харесваше. Имах усещането, че подът омеква под краката ми. Обиколих компютъра, оглеждайки го с недоверчив поглед, в който несъмнено имаше и страх. Как той направи това? Нищо не разбирах и чувствавах, че колкото повече размишлявам над станалото, толкова по-малко ще разбирам.

Прибрах се у дома, но не можах да заспя. Опитвах се преди всичко от съображения за психическа хигиена, да си забраня да мисля за тази щура история. От фактическа гледна точка беше дребен инцидент. Знаех си, че не мога никому да кажа за станалото: никой нямаше да ми повярва. Щяха да приемат всичко за шега, при това наивна и тъпа. Въртях се в леглото и едва след като реших да взема загадката под лупа, тоест, да се заема със систематично изследване на реакцията на компютъра при изключване от телексите, усетих известно облекчение – поне до толкова, че успях да заспя.

Събудих се с доста оптимистично настроение и дявол знае от къде бях измъкнал на бял свят решението на загадката или онова, което можеше да мине за нейно решение.

Когато работят, телексите вибрират. Дори щепселите изпадат от кабелните контакти от тяхното тракане. Не би ли могло то да стане източник на сигнализация? Дори аз, със своите жалки и бавни човешки сетива успях да уловя разликата в звука на отделните телекси. Познавах, когато се задвижваше парижкият, по характерния метален звук. Така че, ако приемникът бъде стотици пъти по-чувствителен, ще улови дори нищожните разлики между ударите на различните буквени клавиши. Вероятно не е възможно да се постигне това в сто процента, и затова компютърът не

повтори текста от телекса дума по дума, а го преиначи малко стилистично: той просто сам беше допълнил онова, което му липсваше като информация. А що се отнася до броя на жертвите, той беше математическа машина; между броя на разрушените къщи, часа, в който е настъпило земетресението и броя на жертвите би трябвало да съществуват математически корелации; може би, пропускайки цифрата, компютърът се е възползвал от своето умение да извършва светкавични изчисления и от тях са се получили онези хиляда души загинали. Без да прави никакви сметки, нашият кореспондент е предал приблизителният брой, който му е бил съобщен на място, а малко по-късно, като е получил по-точна информация, той го е коригирал. Компютърът се показва по-добър от него, понеже не се опираше на клюки, а на точния статистически материал, чието могъщество беше скрито във феритната му памет. Това обяснение напълно ме успокои.

IBM 0161 не е пасивен посредник; ако обслужващият го телекс направи правописна грешка, тя се появява на екрана, за да бъде заменена за части от секундата от правилната форма на фразата. Понякога това става толкова бързо, че човек дори не забелязва и открива внесената поправка едва, когато по-късно сравни изписания текст с онзи, който компютърът е дал на екрана. IBM не е само автоматичен метранпаж, защото той е свързан с компютърната мрежа на агенциите и библиотеките и от него винаги можеш да поискаш данни, с които да обогатиш прекалено бедните кореспонденции. С една дума, аз си разясних всичко много добре, но независимо от това възнамерявах да направя на своя глава още няколко дребни проби по време на най-близкото дежурство, без

никому да говоря за случилото се през коледната нощ, защото така беше по-разумно.

Удобни случаи не липсваха. Само два дни по-късно седях в телексната зала и когато Бейрут започна да предава съобщението за изчезналата подводница на Шестия флот в Средиземно море, станах и без да изпускам от очи екрана, крадешком и с плавно движение извадих щепсела от контакта. В продължение на шест секунди текстът не растеше, а си остана прекъснат на половин дума, сякаш изненаданият компютър не знаеше какво да прави. Обаче стъписването му наистина трая само миг; почти веднага на белия фон заизскачаха следващите фрази, а аз ги сравнявах трескаво с предавания от телекса текст. Повтори се познатото ми вече явление – компютърът даваше информацията от телекса, но с малко по-различни думи: „говорителят на Шестия флот заяви“ – вместо „каза“, „търсенията продължават“ вместо „не престават“, в двата текста имаше още няколко подобни дребни разлики.

Колко лесно човек свиква с необикновеното, стига да улови неговия механизъм – или ако му се струва, че го е уловил. Вече имах впечатлението, че си играя с компютъра като котка с мишка, че му правя въртели, че напълно господствувам над положението. В макета на броя все още се белееха многобройни плешивини и текстовете, които трябваше да ги запълнят, идваха сега, в информационния пик, по няколко изведнъж. Търсех последователно съответните кабели и изваждах щепселите един след друг, докато заставах с шест или седем в ръка. Компютърът продължаваше най-спокойно да си работи, въпреки че не беше свързан с никакъв телекс. Няма грешка, рекох си, той различава

изчукваните думи и букви по вибрациите, а онова, което не разшифрова веднага, допълва със светкавична екстраполация или по някой от другите свои математични методи. Бях като в транс; съсредоточено очаквах да се обади поредният телекс и щом римският тръгна, дръпнах кабела, но така силно, че когато щепселът остана в ръката ми, едновременно с него изпадна и другият, с който се захранваше телексът. Естествено, той спря. Вече тръгнах да го включа, когато нещо ме накара да погледна екрана на компютъра.

Римският телекс беше замрял, но компютърът – все едно, че нищо не беше станало – запълваше с „последното съобщение“ мястото, предназначено за правителствената криза в Рим. Със затаен дъх, чувствавайки, че с пода и моите колене пак започват да стават странни неща, пристъпих до екрана и прочетох като телеграма от оня свят невинните думи: „...назначи за министър председател Батиста Кастелани“... Възможно най-бързо свързах римския телекс с главния захранващ кабел, за да сравня двата текста. О, сега разликите бяха значително по-големи, но компютърът не се беше отклонил от главното, от смисъла на съобщението. Действително Кастелани беше станал министър-председател, но това изречение телексът предаваше в друг контекст и четири реда по-надолу, отколкото на екрана. Сякаш двама журналисти са получили независимо един от друг еднаква информация и са я редактирали свободно, всеки по своему; с омекнали колене седнах, за да направя нещо за спасяването на моята хипотеза, но вече знаех, че това ще бъде напразен опит. В един миг рухна цялото мое рационално обяснение. Че и как ли

компютърът би могъл да разчете вибрациите на телекса, докато той беше глух и мъртъв като пън? А едва ли е бил в състояние да улови вибрациите на телекса, с който в Рим е работил нашият кореспондент! Главата ми се замая. Ако влезеше някой, щеше да си помисли бог знае какво – стоях изпотен, с блуждаещ поглед, с китка щепсели, които все още стисках в изпотената си ръка, като заловен на местопрестъплението си престъпник. Чувствувах се като плъх – започнах трескаво да изключвам всички телекси, така че след миг тракането и на последния замря и аз останах сам с моя компютър в мъртвата тишина. Тогава стана нещо странно, може би още по-изумително от случилото се до тогава. Макар че макетът на броя не беше изцяло попълнен, нарастването на текстовете видимо намаля. Нещо повече, в нов, забавен темп се появиха изречения, изпразнени от конкретно съдържание, с една дума – така наречената плява. Известно време гъсеничките на редовете пълзяха по екрана в търсене на мястото си, докато застинаха неподвижни – всички. Няколко текста бяха придобили абсурдно комичен смисъл, като бележката за футболния мач например, в която вместо крайния резултат фигурираше куха фраза за мъжественото поведение на играчите от двата отбора. Поредните новини от Иран завършиха с изявлението, че земетресенията са явления от космически мащаб, защото се срещат дори на Луната. Тайнствените извори, от които до този момент компютърът черпеше своето вдъхновение, пресъхнаха.

Първата ми работа, естествено, беше да подготвя броя. Затова припряно включих телексите и едва когато мина три часа и броят тръгна за печат, можех да поразмисля спокойно за онова, което

стана пред очите ми. Знаех си, че няма да мирясам, докато не се добера до корените на тази завладяваща демонстрация на невероятни способности и не по-малко изненадващото тяхно изчезване. На всеки неспециалист най-напред в такива случаи му хрумва, че най-просто ще е да се зададе въпрос на самия компютър: щом е толкова умен, нека обясни по какъв начин, благодарение на какъв механизъм е работел изключен, както и какво е прекъснало после тази работа. Това разбиране са насадили в главите ни популярните врели-некипели, които се дрънкат за електронните мозъци, а в същото време с компютъра не може да се разговаря като с човек, все едно – мъдрец или глупак: нали той изобщо не е разумно същество! Със същия ефект можеш да очакваш от пишещата машина да ти каже къде и как да я поправиш, когато е повредена. Компютърът преобразява информация, към която няма никакво разумно отношение. Изреченията, които той изплюва, са като влакове, движещи се по коловозите на синтаксиса. Ако излязат от релсите, значи нещо в него действа неправилно, но самият той не знае нищо за това; тук трябва да отбележим, че за компютъра може да се казва „той“ както за лампа или столче. Нашият IBM умееше самостоятелно да формулира и преформулира текстовете на стереотипните вестникарски съобщения, нищо повече. Винаги човекът е този, който преценява важността на отделните текстове. IBM можеше да компилира две допълващи се информации в една или да подбере фразеологично въведение към съобщение с голи факти, например към телеграма – благодарение на готовите образци за подобна операция, каквито имаше в паметта му стотици хиляди. Това въведение винаги отговаряше на

съдържанието на телеграмата, само защото IBM я анализираше статистически, улавяйки ключовите думи, ако в телеграмата се повтаряха например термините „гол“, „наказателен удар“, „противников отбор“, той подбираще нещо от репертоара на спортните състезания; с една дума компютърът е като железничар, който умее да премества стрелката, да свързва вагоните и да изпраща влаковете в правилната посока, без да знае какви товари превозват те. Той се ориентира в чисто външните белези на думите, изреченията, словосъчетанията, в онези белези, които се подчиняват на математическите операции анализ и синтез. От него не можех да очаквам помощ.

Прекарах цялата нощ в размишления, без да мигна. Съзирах в работата на компютъра следната закономерност: колкото по-дълго време оставаше изключен от източниците на информация, толкова по-зле я реконструираше. Този факт ми се виждаше дори доста разбираем, като се вземе пред вид, че работя като журналист от двайсет и повече години. Както ви е известно, редакциите на „Тайм“ и „Нюзуик“, двете седмични издания с висок тираж, са напълно независими една от друга. При редактирането на отделните броеве ги свързва само това, че се намират в един и същ свят и в аналогично време разполагат с много близки източници на информация. Освен това те са предназначени за много близки читатели. Така че съвсем не е изненадваща приликата между много съдържащи се в тях статии. Тя следва от специфичното, съвършено приспособяване към пазара, което са постигнали двата съперничаещи си редакционни колектива. Умението да се пишат прегледи на събитията в една страна или в течение на една

седмица по цялото земно кълбо се придобива лесно, а ако се пише от близки позиции, в случая – от позициите на журналистическия елит на Съединените щати, разполага се с подобно образование, аналогична информация и се оперира с нея със стремеж за оптимален успех сред читателите, нищо чудно, че подготвяните самостоятелно и успоредно текстове неведнъж си приличат като две капки вода. Приликите никога не се свеждат до отделните изречения, но нагласата, тонът, интензивността на афектацията, разполагането на акцентите, подчертаването на някои драстични подробности, противопоставянето на контрапунктите в щрихите – например, в портрета на някой политик, – или всичко онова, което трябва да прикове вниманието на читателя и да му внуши, че пие от извора на най-свежата информация, влиза във въоръжението от хватки на всеки опитен журналист. В известен смисъл нашият IBM беше „макет“ на такъв репортер. Той знаеше методите и хватките, умееше да прави всичко, което умееше всеки от нас. Благодарение на програмираната в него рутина, той се беше превърнал в гений на ефектната фразеология, на шокиращото съпоставяне на фактите, на тяхното най-благоприятно представяне; знаех всички тези неща, но знаех също, че концертът от негови изпълнения не може да се сведе до подобни обяснения. Защо, изключен от телексите, той действуваше така добре? Защо това му умение така бързо го напускаше? Защо после започваше да дрънка врили-некипели? Все още се надявах да намеря отговора на тези въпроси.

Преди следващото си дежурство се обадох по телефона на нашия кореспондент в Рио де Жанейро и го помолих да изпрати в началото на нощната смяна късо, невярно съобщение за

резултатите от срещата по бокс между Аржентина и Бразилия. По време на нашия разговор тези резултати нямаше как да се знаят – мачът започваше късно вечерта. Защо се обърнах с молба за такава услуга именно към Рио? Защото ставаше дума за нечувана от гледна точка на професионалната етика молба, а нашият кореспондент там, Сам Гернсбах, беше мой приятел, и то – от онзи рядък, най-ценен вид на незадаващите въпроси за нищо.

Случилото се до тогава позволяваше да предполагам, че компютърът ще повтори невярното съобщение, това, което Сам изчука на своя телекс (няма да крия, че вече имах по този въпрос хипотеза; а именно, въобразявах си, че телексът става нещо като радиопредавател, а кабелите му играят ролята на антени; моят компютър, мислех си аз, съумява да улови електромагнитните вълни, възникващи около кабелите в земята, понеже е, види се, достатъчно чувствителен приемник).

Малко след като изпрати невярното съобщение, Гернсбах трябваше да го опровергае; разбира се, щях да унищожа първото, та и следа да не остане от него. Струваше ми се, че съм измислил страшно рафиниран план. За да придам кръстосан характер на опита, реших да оставя до почивката на мача компютъра и телекса нормално свързани, а след почивката да изключа телекса от компютъра. Няма да си играя да описвам моите приготовления, емоции, атмосферата на тази нощ, ще ви кажа само какво се случи. Компютърът даде, тоест, вкара в макета на броя преди почивката неверните резултати и верните – след нея. Разбирате ли какво би означавало това? Докато разчиташе на телекса, той нищо не реконструираше, не „комбинираще“, а просто повтаряше буква по

буква предаваното по кабелите от Рио. Когато изключих телекса, той престана да се съобразява с него, както и с кабелите, които съгласно моите предположения би трябвало да играят ролята на антени, и даде действителните резултати от мача. Онова, което по същото време предаваше Гернсбах, нямаше за моя IBM ни най-малко значение. Но това не е всичко. Той даде верните резултати за всички срещи и сбърка само при последната – в най-тежката категория. Обаче едно не подлежеше на съмнение: в момента на изключването той преставаше да бъде зависим от телексите – от този тук при мен и от онзи в Рио. Получаваше информацията по някакъв съвсем друг път.

Докато седях изпотен, с угаснала лула и не можех да преглътна видяното, се обади бразилският телекс. Сам предаде верните резултати, както се бяхме уговорили, като накрая нанесе поправка в списъка: резултатът в най-тежката категория бил променен след крайното решение на съдиите, понеже теглото на ръкавиците на победителя – аржентинския състезател – не съответствувало на регламента.

Така че компютърът не беше сгрешил нито веднъж. Необходима ми беше само още една подробност, която поисках от Сам, телефонирайки му след края на дежурството ми. Събудих го и той изруга като хамалин; много добре го разбирах, защото въпросите, с които го засипвах, изглеждаха маловажни или направо идиотски: в колко часа е бил обявен резултатът от срещата в най-тежката категория и колко време след това съдиите са променили решението си? Най-сетне Сам ми каза и едното и другото, Срещата била анулирана почти веднага, понеже съдията почувствувал под

кожата на ръкавицата на победителя-аржентинец някаква тежест, скрита под подплатата и изхлузила се, когато вдигнал ръката на победителя. Сам бил изтичал до телекса преди този момент, още докато бразилският състезател лежал нокаутиран, защото искал да предаде възможно най-бързо резултата. Следователно, информираността на компютъра не се дължеше на прочитане мислите на Сам, тъй като той беше дал верният резултат още преди Сам да го знае.

Почти половин година провеждах тези нощни експерименти и немалко научих, но продължавах да не разбирам нищо. Изключен от телекса, компютърът най-напред застиваше за две секунди, а после продължаваше да реди кореспонденцията – в течение на сто трийсет и седем секунди. До този момент знаеше за събитието всичко, а след него – нищо. Може би щях да преглътна някак си тази особеност, ако не открих и нещо по-лошо. Компютърът предвиждаше бъдещето, и то – безпогрешно. За него нямаше значение дали предаваната информация се отнася до отминали събития или до такива, които предстоеше да настъпят – стига да се вменят в границите на две минути и седемнайсет секунди. Ако изчуквах на телекса измислена информация, той я повтаряше послушно, но след изваждане на щепсела тутакси млъкваше; продължаваше да описва само онова, което наистина се случваше някъде, а онова, което някой си измисляше – не. Поне такъв извод направих аз и си го записах в бележника, с който не се разделях. Полека-лека свикнах с неговото поведение и сам не знам от кога започнах да го оприличавам на поведението на куче. Също като кучето трябваше най-напред да го насочиш по конкретна следа, да

му дадеш началното протичане на събитията, че „да ги помирише добре“, и пак като куче той се нуждаеше от време, за да установи данните, а когато те не стигаха, замлъкваше или се измъкваше с общи приказки, за да излезе най-накрая на погрешна следа. Объркваше например два града с еднакво име, ако не бях определил еднозначно местонахождението на единия. Като на куче му беше безразлично по каква следа ще тръгне, но веднъж попаднал на нея, беше безпогрешен – в течение на сто трийсет и седем секунди.

Нашите нощни сеанси, провеждани винаги между три и четири часа сутринта, взеха да приличат на следователски разпит. Опитвах се да го притисна до стената, търсех тактиката на кръстосаните въпроси или по-точно – на изключващите се алтернативи, докато не ми хрумна идея, която поради простотата си ми се стори направо гениална. Както си спомняте, Роджърс съобщи за земетресението в Шерабад от Анкара, значи този, който предава съобщението, не беше длъжен да стърчи точно там, където става описваното; обаче докато ставаше дума за земни събития, не беше изключено някой – човек или дори животно, – да ги наблюдава и компютърът да съумява по някакъв начин да се възползува от това. Реших да предам измисленото съобщение от мястото, където няма и никога не е имало човек – от Марс. Дадох на компютъра ареографичните координати на самия център на Сиртис Минор и стигайки до думите „понастоящем на Сиртис Минор е ден; наблюдавайки обкръжението, виждаме -“, дръпнах кабела, та чак го изтръгнах от контакта. След секунда компютърът довърши: „планетата в слънчевите лъчи“. И това беше всичко. Още десетина

пъти формулирах началото по различни начини, но не изтръгнах от него нито една конкретна подробност, все се измъкваше с общи приказки. Реших, че всесилието му не се отнася до планетите и макар сам да не разбирах защо, от това сякаш ми поолекна.

Какво ми оставаше да направя? Разбира се, можех да гръмна сензация от първа величина и да спечеля популярност и нелюба пара, но и за миг не приех на сериозно такава евентуалност. Защо? Сам не знам. Може би, защото шумът около загатката щеше да изхвърли от нейния кръг най-напред мен; не беше трудно да си представя тълпите технократи, които ще нахлуят тук, експертите, разговарящи на професионален жаргон; независимо от извода, до който биха стигнали, аз щях незабавно да бъда елиминиран от изследването като смутител и невежа. Щеше да ми остане само да описвам преживяното, да давам интервюта и да осребрявам чекове. А тъкмо на тези неща най-малко държах. Бях готов да споделя тайната с някого, но не и да се разделя окончателно с нея. Затова реших да привлека към сътрудничество добър специалист, комуто мога сто процента да се доверя.

(Следва)

И чух глас

Фантастичен разказ

Павел Амнуел

Лида плаче. И макар че усмихната ми подава ту чашка кафе, ту препечени филийки, виждам, че плаче. Тя не може да разбере какво ми е – а аз знам, че след завръщането си съм вече съвсем друг. И нищо не мога да ѝ обясня. Нищичко.

Мълчаливо допивам кафето си и излизам на балкона. Жилището ни е на последния етаж, а сградата е на тридесет етажа, най-високата в града. От балкона виждам как на територията на Института по площадката за товари щъкат роботи настройчици. В машинния блок ритмично светват сигналните лампи – някой стартира в миналото. По-нататък е пущинак, там съвсем скоро са започнали да копаят основите на нов блок за палеонтолозите. В покрайнините на града, зад пущинака, край входа на Дома на журналистите се развяват разноцветни знамена, а над всички – знамето на ООН. Тълпата край входа не мога да разгледам, но знам, че вече се е събрала, и знам защо. Няма да отида там, никъде няма да отида, ще си стоя на балкона и ще чакам, докато Лида прибере съдовете и тръгне при своите биолози. И тогава... Какво? Още не знам, но ще трябва да правя нещо.

Винаги съм си бил със слаба воля. Като дете слушах всички и попадах под влиянието на всеки. „Валя е много послушно момче“ – казваше майка ми с гордост. Не знам за какво е трябвало да се гордее. Баща ми ме учеше да не се подчинявам на

обстоятелствата. Спомням си го малко – беше моряк, ходеше по околосветски пътешествия и сигурно като дете не е бил толкова добро като мен дете. Учех се отлично, защото попаднах под влиянието на класния ни ръководител.

Когато след училището подадох документи за Института по хронография, никой не разбра постъпката ми. А аз просто се намирах под изключителното влияние на личността на Рагозин, за което никой не се досещаше, и точно затова постъпката ми беше окачествена като първа проява на самостоятелност.

С Рагозин се запознах едва когато бях във втори курс, дотогава само бях чел със затаен дъх неговите книги и статии. Точно те ме поразиха и ме накараха да направя онова, което и аз самият не очаквах от себе си. Без да подозира, Рагозин възпита в мен мъжа. Едва ли е предвиждал такъв педагогически ефект от своите строго научни и лишени от външна занимателност и публикации.

Рагозин! Дребничък, мършав, смръщен от болките – тогава той вече беше тежко и безнадеждно болен, – създателят на хронодинамиката потискаше само с погледа си. Трябвало е да се роди в Индия, да укротява змии и да хипнотизира тълпите по площадите. Струваше ни се, че познаваме основите на хронографията не по-зле от него, защото върху всеки раздел ни изпитваха по десетина пъти. И когато знаехме абсолютно всичко, ни пишеха петица. В противния случай – само двойка. Според мен Рагозин живееше по същия начин, делеше целия свят на две категории, на два цвята. Добро и зло, бяло и черно. Хронодинамиката и всичко останало. Или хронодинамиката ще донесе на хората щастие, или изобщо да я няма. Той беше

мечтател и романтик. Не е възможно да бъдат описани разговорите му с нас. Те трябваше да се видят и почувствуват. Трябваше още да се види и почувствува онова време, времето на моето юношество.

Първите машини на времето бяха тежки като доменни пещи. Само две страни – СССР и САЩ – можеха да си позволят да ги притежават, твърде много средства бяха нужни за тях. След всяко изпращане в миналото по страниците на вестниците се появяваха снимки и подробни отчети. Библиотеката на Иван Грозни. Петър Първи на военен съвет. Линкълн и борбата за освобождение. По своята същност хронографите се превърнаха в огромни прожекторни, където историята оживяваше.

Пътешествията във времето приличаха на първите полети в космоса, само че бяха значително по-разбираеми за всички и затова станаха по-популярни. Но никой никога не бе излизал от машината на времето във „физическия свят“. Никой още не бе смачкал и една тревичка от миналото, не бе разменил и дума с нашите прадеди.

Веднъж на улицата спореха момчета. Минавах край тях и ги чух. Едното твърдеше, че миналото може да се измени, но има конвенция, която забранява да се прави това. Другото беше сигурно, че по принцип е невъзможно да се повлияе върху миналото. Помислих си колко бързо времето формира новите възгледи. Впрочем конвенцията на ООН за вечна забрана на каквото и да било влияние върху миналото беше приета след смъртта на Рагозин. Малко преди смъртта си учителят положи първия камък на зданието на Института за времето – онова, което

се издига в центъра на града, в което днес са само службите на управлението. А само преди двадесет години там работеха инженерите, конструкторите, технолозите и ние – операторите.

Машините на времето и днес са много скъпи – по-скъпи и от най-съвременния космически кораб. Дори размерите им успяха да намалят твърде незначително. Когато влизах в кабината за управление, винаги се чувствах като някое малко винтче, паднало от някакъв несъществен детайл. Аз бях окичен с датчици, заобиколен от екрани, привързан към креслото и не можеше и дума да става да вляза във физическото минало. Но да виждаш и слушаш всичко, което е ставало преди сто или хиляда години – това не може да се сравни с нищо друго. С никакъв полет в космоса. С нищо.

Мислех, че със смъртта на учителя ще свърши всичко. Ако не хронографията, то поне моят живот в нея. Но Рагозин бе научил не само мен. Той имаше и по-талантливи от мен ученици. Работата продължи.

А после се появи Лида. Не, първо в града откриха Институт по биология, поредния придатък на Института за времето. Още по-рано бяха създадени Физически институт, Институт по химия и дори Институт по история на литературата. Градът растеше. Институтът за времето приемаше всички: хора, колективи, цели науки. Биологията не беше изключение.

Не може да се каже, че биолозите или химиците изследваха само онова, което ние, операторите, донасяхме на филмовите ленти и холограмите от миналото. Те разработваха твърде много свои идеи, които не бяха свързани пряко с хронографията.

Впрочем, когато ние се запознахме, аз изобщо не знаех с какво се занимава Лида и защо изобщо в града има Институт по биология. Отново плувах по течението и отново нещо ме влечеше. Името му беше любов. Името беше Лида.

Когато се оженихме, градският съвет ни даде жилище на най-горния етаж на новия тогава блок и ние често стояхме на балкона, както стоя сега, и гледахме града. В центъра се извисяваше огромна и като че ли съвсем неуместна кула – машината на времето. Сега я няма. Старата бе разглобена, а двете нови машини, макар че стигат до покрива на операторската зала, не са така динозавроподобни и не се виждат оттук. Не се вижда оттук и онзи ден, когато Лида ми съобщи, че биолозите са успели да синтезират протобионти. Този ден съвсем съм го забравил. Шест години – не са толкова много, че да го забравя. Спомням си, че тогава бяхме изпратили Игор при родителите на Лида в Крим за лятната ваканция. Обработвах резултатите от последното си пътуване при скитите и бях дълбоко увлечен от работата. Може би и затова съм забравил останалото. Нищо повече не помня. Нищичко.

Протобионти. Микроорганизми, прародители на живота. Какви ли не микроорганизми синтезираха биолозите за тези десетина години? Така ми се струваше отначало. Значението на синтеза на протобионтите разбрах едва след години, когато Манухин извърши най-дълбокото в историята на хронографията спускане. Аз бях на старта, дежурех край пултовете и след една седмица посрещнах Манухин. Всичко ми е пред очите като на длан. Манухин се спусна във времето преди четири и половина милиарда години, когато се е

зараждал животът на Земята. Неговото пътуване изчерпа енергетичните запаси на Института за цели две години. Но вместо очакваните ленти със записи на зараждането на белтъчните организми Манухин донесе нещо, което ужаси всички, които разбираха нещичко от молекулярна генетика и биология на низшите форми на живот. Отначало аз не разбрах нищо. Съдех само по реакциите на ръководителите на експеримента. По страниците на пресата за публиката се печатаха радостно-развълнувани разкази за това, как Манухин попаднал в прегръдките на приятелите, а нашите вече знаеха: Манухин е донесъл данни, че на Земята не е имало и не е могло да се зароди живот.

В природата има много закони. Скоростта на светлината е постоянна – поради това ние не летим към звездите. Енергията се запазва – и ние сме принудени да търсим нови източници на енергия, вместо да конструираме вечни двигатели. И в биологията има основен закон – Законът за концентрацията. Само в силно концентрирана среда по пътя на случайни флуктуации може самопроизволно да се зароди живот.

На Земята, която Манухин видял, където му се струвало, че вулканите нямат край, където всичко тътнело, а бурните океански води се разбивали в стръмните брегове, на тази Земя законът за концентрацията не действувал. И следователно никакви електрични или магнитни полета не са могли да родят това, което не е могло да се роди. Животът. Микроорганизми, едноклетъчни, първаци. Дори това. Нищичко.

Помня, че се шегувах. Все още не разбирах колко сериозно е това. Още не се досещах какво ми предстои. Преди четири и

половина милиарда години живот не е имало, но нали милиард години след това вече е съществувал? В океаните и дори в локвите. Плетнев беше в Архай преди година и половина и донесе чудесен материал. Някъде биолозите грешат. Чудесно. Ето им възможност да поразмърдат мозъците си – нека се оправят.

И те наистина се оправиха. Анализираха спускането на Манухин и всички биолози в света обявиха – експериментът е чист. На Земята не би могъл да се зароди живот.

Изглеждаше, че най-простият изход от положението и за нас, хонографистите, най-логичен, е да преминем през интервала от милиард години и да погледнем какво е станало. Точно това предлагаха да се направи и некомпетентните, които зле разбираха същността на това, за което става дума. Репортери, наблюдатели, дори някои политици – всички, които формират общественото мнение.

Милиард години! По разхода на енергия пътуването на Манухин съответствуваше на осемстотин старта в Мезозоя. Това отиване ни лиши от възможността двадесет и седем хиляди пъти да бъдем в Древна Русия. Изобщо, ако започнем да изследваме тайнствения участък, трябваше да захвърлим всичко, да насочим световната хронография само върху този проблем, да построим още стотици машини и да вземем средства от много клонове на стопанството. Това беше невъзможно, подобна глупост не биваше и да се обсъжда. И специалистите наистина не я обсъждаха.

В един от почивните дни с Лида и Игор отидохме на езерото. То беше много добре поддържано, макар че не беше изкуствено. Риба имаше толкова много, че можехме да я ловим с ръце. Игор тръгна

да лови пеперуди без сак, според мен той ги уговаряше да свият, крилца и да кацнат на рамото му. Защо си спомням това? Беше най-обикновен ден на планетата Земя: езерото, дърветата, тревата, пеперудите и ние тримата. Беше. А можеше и да го няма. Ако се вярва на биолозите, не можело, не трябвало да има нито поляната край езерото, нито нас с Лида, нито Игор. Нищичко.

Край Дома на журналиста – виждам чудесно от балкона – започват да се приземяват вертолети със сини ивици на борда. Това са машини на ООН, те винаги пристигат последни. Значи след около десет минути тук ще започнат да звънят и да търсят героя всички времена Валентин Мелентиев.

Когато умовете се разтревожиха, наложи се да препрочета трудовете на Рагозин. Виртуалните световни линии изучавахме отгоре-отгоре – това бе най-абстрактната и явно ненужна за нас, хронографистите оператори, част от спецкурса. Всички в града сега говореха само за световните линии. Оказа се, че бе намерено единственото обяснение на парадокса на Манухин – това, че цялата история на планетата Земя, започвайки от най-древни времена, е била и си остава чисто виртуална световна линия, която може да се прекъсне всеки миг. И главно, от нас нищо не зависи. Нищичко.

Виртуалните линии. Събития, които нямат причини, и затова нямат и следствия в общото развитие на Вселената. Без много мъдруване може да се каже така: ако в историята се случи събитие, което е съвсем безпричинно, историята може напълно да мине и без него, събитието няма да има никакви последствия, неговата световна линия ще се прекъсне и това може да стане или веднага

след събитието, или след много време, но ще стане непременно и светът ще продължи да се развива, сякаш странното събитие съвсем не е съществувало.

Човечеството е възникнало и се е развило върху виртуална световна линия – за мен това беше някакво бълнуване. И явно бълнуване беше твърдението на нашите теоретици за това, че световната линия, върху която човечеството съществува, неминуемо ще се прекъсне и тогава Земята мигновено ще стане такава, каквато е била преди четири и половина милиарда години. Ще се развива в съответствие с логиката на природата и никакво човечество, което би нарушило тази логика, няма да има.

Имах друга идея и я споделях с всеки, който пожелаеше да я чуе. Защо за обясняване на парадокса да не прибегнем до чуждопланетяните? Прилетели са преди четири милиарда години на Земята представители на друга цивилизация, видели, че Земята е пуста, и напълнили нейните неконцентрирани океани с протобионти. А по-нататък всичко тръгнало по своя път – без парадокси. И ще бъде по-добре да затегнем коланите и да построим още стотина машини, за да намерим пришелците в миналото, отколкото да живеем в постоянен страх пред пълното и неочаквано изчезване, което може и никога да не стане.

Дори на научния съвет развих тази идея. За първи път в живота си. Без резултат. Разбира се, резултат имаше, но не този, на който разчитах. Искях да обърнат внимание на идеята, а обърнаха внимание на самия мен. И когато се е решавал въпросът за кандидат за пътуването, си спомнили за досадния оператор.

После забравих всичко. После дълги седмици съществуваше само Игор. Неговите прехапани устни, умоляващия поглед. Синът ми имаше вроден порок на сърцето. Уж не беше толкова страшно. Ако се вярва на лекарите, изобщо няма страшни болести. Игор не се различаваше от другите деца. Докато го оперираха, измервах с крачки болничния коридор и прекарвах през паметта си една и съща лента – брегът на езерото и как ние се гонехме. Игор почти не се задъхваше. И изведнъж – декомпенсация. Сините устни, изплашените очи и шепотът: „Майко, нали няма да умра?“ Това беше после, но всичко се обърка и ми се струваше, че този шепот е свързан по някакъв начин с нашата разходка.

Заведохме Игор в Ленинград, налагаше се срочна операция. Забравих за Киевска Русия, с която тогава се занимавах. Бих помнил за нея, ако там са живели магьосници, които да умеят да лекуват пороците на сърцето. Тогава невидим бих стоял до тях и бих слушал и гледал, и се учил. И сам бих станал магьосник, за да не виждам тези болнични стени и коридори. И старият хирург, който излезе от бялата врата и само уморено ни кимна и се отдалечи, а после излезе сестрата и ни каза, че всичко е наред. Клапата е зашита безупречно и Игор ще живее двеста години. Напрежението изчезна изведнъж и аз си помислих: ще живее и двеста, и хиляда и ще живее винаги, защото децата са безсмъртни, само ако... Ако не се прекъсне тази сляпа световна линия на човечеството, която, ако се вярва на уравненията на Рагозин, не започва и не води до никъде.

Игор се възстановяваше бързо и аз се върнах на работа, известен за решението, което е било взето. После разпитвах, исках

да науча на кого пръв му е дошла в главата тази идея? Не научих. Сигурно се е носила във въздуха и е лумнала като огън, запален едновременно от много страни.

Човечеството трябва да живее. Да живее спокойно, без да мисли, че утре всичко може да свърши. И затова за благо на хората е нужно един-единствен път забраната да бъде отменена. Нужно е в Горен Архай да се развъдят протобионти, да се застане на брега на океана и във водата да се запрати капсула с тях. Само това. Парадоксът ще изчезне и животът ще се зароди. И няма да има никакви виртуални линии и пришелци, защото хората ще направят всичко сами.

Световната конвенция забраняваше вмешателство в миналото, положението можеше да бъде изменено само от друга конвенция, защото контролът беше много строг и без санкциониране от правителствата на деветдесет и три страни нищо не можеше да се направи.

От нас на съвещанието в Генуа отиде академик Мережниcki – нашият безсменен директор. После малко преди старта го попитах какво е чувствувал, когато е гласувал за временното отменяне на забраната. „Не временно, а еднократно“ – поправи ме той. Показа се, че мислел какво количество протобионти ще бъде нужно да се натоварят в бункерите. Няма що. Делови човек. Сякаш вече е имал възможност да участва в експеримент за създаване на човечество.

Чувам как Лида приближава до вратата на балкона и очаква да се обърне – иска да ме ободри преди срещата с журналистите. Не се обръщам, предстои ми друга среща и не мога да гледам никого.

Лида тихо се отдалечава. Обиди ми се. Нека. Трябва да остана насаме със себе си. Както тогава.

Да, избрах мен. Единодушно. До старта оставаше една година и работехме адски напрегнато – по шестнадесет часа в денонощие. Една година. Можеха да назначат старта и след пет години, за да няма бързане. Но хората се бяха изнервили, очаквайки края на света, и повече не можеха да чакат.

В деня на старта градът опустя. Рискът беше непредсказуем, нали никой никога не бе излизал във физическото минало. Населението бе евакуирано, останаха само контролните групи на ЦПУ и на енергоцентралата.

Бях спокоен. Не ме измъчваха никакви предчувствия. Знаех какво ще правя на брега на Архайския океан, на тренировките стотици пъти бях повтарял действията си, бях станал почти като автомат, уникален специалист по хвърлянето на шестнадесет тона протобионти в безжизнените води. Количеството беше двойно – според изчисленията осем тона биха стигнали, за да може процесът на размножаване и развитие да тръгне самопроизволно. Презастраховка. Щом ще създаваш живота на собствената си планета, презастраховането е необходимо.

Не, все пак бях малко нервен, разбрах го после. Екраните ми показваха в едър план и обемно могъщата скала, която надвисваше над малко заливче, цялата черна, ръбата, мрачна, макар че слънцето бе почти в зенита и ми се струваше дори, че пот тече по гърба ми. А океанът бе същият както сега, син, с черна ивица на хоризонта. Сигурно е минала минута, преди да съм погледнал от

екраните към уредите – нужно беше да направя точно обратното. По уредите всичко беше нормално. По усещането – също.

Океанът бучеше. И изведнъж се чу тътен. В далечината в една редица, един от друг по-високи, като великани в походен строй се издигаха вулканите. Всички те пушеха, хоризонтът бе замъглен от сива пелена и тази полупрозрачна завеса приближаваше към брега. Единият от вулканите, най-близкият, изгъркори и изхвърли огнен стълб: сякаш едната от главите на Змей Горянин се събуди и се разсърди на целия свят, който беше прекъснал съня ѝ.

Отлепах датчиците, отвързах ремъците, и се изправих в кабината.

Излязох във физическото минало.

Стана ми задушно. Струйки пот закриволичиха по гърба ми. Въздъхнах, макар че имах кислородна маска на лицето си, стори ми се, че и въздухът който дишам, е от тази нежива и опушена атмосфера. В нея нямаше кислород. Но той ще се появи, защото тук съм аз. И ще се появи живот, и ще има дървета и житни ниви, и делфини ще играят в синята вода, и децата ще играят по площадките, посипани със ситен пясък, и ще има всичко – живот на планетата Земя.

Изтичах по стълбичката на брега и за първи път видях машината на времето – необлепена от спомагателните съоръжения, само един огромен конус, който приличаше на вулкан и блестеше на слънцето. Машината беше чудесна. Светът беше чудесен. Отпуснах се на колене и събрах в шепите си пясък – грапав, с парченца от камъни. Пресях го през пръстите си, събрах в шепите си още и напълних един от джобовете.

После напълних останалите джобове и всички контейнери – около сто, – като върху всеки направих съответния надпис. Пясък на метър от брега. Пясък от пет метра. Пясък от три сантиметра дълбочина. От пет сантиметра. Груб пясък. Чакъл. Базалт. И така нататък. Работех. Три часа – толкова ми бе определено в програмата за събиране на материал. Бях съсредоточен, но още в края на първия час започна да ме боли главата. Пробождаше ме в слепите очи. Болката се усилваше, сякаш главата ми бе стегната в обръч. Нерви, мислех си аз. Пренесох контейнерите в кабината и се върнах на брега на океана – за последен път.

Над себе си чух звънко щракане и на височина шест метра от корпуса на машината се появи и започна да се протяга към брега дълга телескопична „ръка“. До началото на изхвърлянето на протобионтите оставаха двадесет и седем минути.

Започна да мръква. От планината се спусна облак, черен като дълбокия космос. Пред него се въртяха сиви облачета, сливаха се и се разпръскваха встрани. Там горе, високо, духаше силен вятър, гонеше към океана мирис на изгоряло, пепел и дъжд. Между брега и планинската верига на три километра от мен сякаш падна завеса, която съедини облака със земята и нещо глухо зашумя. Порой.

Изхвърлящото устройство беше подготвено, то надвисна над прибоя така, че пръските стигаха до коша на края на тръбата. Изведнъж духна горещ вятър и изчезна. Това беше предупреждението. Ей сега сигурно ще започне бурята. Време е да се прибирам в кабината.

И тогава чух глас.

– Кой си ти?

Мълчах. Няма да почна да отговарям на самия себе си, нали? Кой съм аз? Човек. Обикновен човек, който прави най-необикновеното в историята нещо. Който започва историята. Бог. След милиарди години хората ще създадат бога по свой образ и подобие.

– Човек? От звездите ли долетя?

Не питах аз! В мислите ми нямаше такъв въпрос. И не можеше да има.

Обърнах се рязко. Камъни. Пепел. Облакът се приближаваше.

– От звездите ли дойде?

Не мислех дали това е реално. Попитаха ме – отговорих.

– Не. Аз съм от бъдещето.

– От бъдещето на тази планета ли? – уточни гласът.

– На тази – отвърнах. Смущението бе някъде дълбоко в мен и не му давах да излезе наяве. Все пак бях професионалист. Бях трениран срещу изненади от всякакъв род.

– Белтъчен живот?

– Да – казах, оглеждайки камъните, скалите на брега, планините на хоризонта. Нямаше нищо.

– Кой говори?

– Разумът на планетата.

– На коя планета? – Въпросът ми се изтръгна непроизволно.

– На тази. Мислено ти я наричаш Земя. Помъчи се да мислиш по-ясно, трудно те разбирам.

Спънах се в един камък и едва не паднах.

– Внимателно – каза гласът. И неочаквано се успокоих. Кой знае защо, тази загриженост за моята персона ми напомни, че е нужно да задавам въпроси, а не само да отговарям.

– С кого говоря? Къде сте вие? Кой сте? Какъв разум на планетата? На Земята няма живот...

– На Земята има живот. Вече около... милиард години. Трудно ми е да чета мислите ти. Бъди спокоен, иначе диалогът е невъзможен.

– Спокоен съм – казах аз.

– Значи – гласът се забави – в бъдеще тук ще се появи белтъчен живот. И разум.

– Да – казах аз. По-точно помислих, но дори мислено чух как гордо звучи това.

– Знам какво значи белтъчен живот – гласът правеше изводите си. – В разстояние на милиард години той неведнъж се е появявал и бързо е загивал. Развитието на такъв живот е невъзможно.

– Невъзможно е – съгласих се аз. – Затова съм тук.

– Замълчи – каза гласът. – Мисли. За себе си, за своето време, за разума.

Не успях да помисля. Желанието да разбере какво в края на краищата става бе по-силно от всяка мисъл за контакт.

– Добре – каза гласът, – първо ще кажа аз. Аз съм около теб. Аз съм разумът на Земята. Газова обвивка и примеси, всичко, което ти мислено нарече сива пелена... Всичко това съм аз, моето тяло, моят мозък, моят разум. Ако атмосферата на Земята имаше друг състав, не бих се появил. В мен няма органични съединения. И въпреки това съм разумен. Чувствавам учудването ти. Ти не знаеш

много неща. Аз знам повече. За света. За себе си. За планетата. И много неща умея. Тези вулкани – пробудих ги, за да може тялото ми да получи необходимите за живот съединения. Океаните – аз управлявам очертанията им, за да регулирам климата. Разбира се, това е продължителен процес, но аз не бързам. Ветрове, дъждове, сняг – само когато аз поискам. Всичко на тази планета е целесъобразно, всичко е обмислено – и планинската верига, която така те порази, издигнах аз. Ти познаваш понятието красота. Ето, този свят е красив... Но аз познавам и космоса. Това, което ти наричаш други светове. Помислих, че ти си оттам. Появата на белтъчен живот на Земята ще ме убие.

– Защо? – попитах го.

– Прекрасно разбираш защо – каза гласът, като се позабави.

Способно ли беше това... същество... да изпитва страх? Притежаваше ли то чувство за самосъхранение? Може би не, та преживяло милиард години, то можеше и да не мисли за смъртта.

Гледах нагоре. Кошът на разпръсквана вече беше в изходна позиция. След единадесет минути контейнерите ще потънат в дълбините и ще започнат процеси, които ще доведат до зараждането на микроорганизми, после на едноклетъчни, риби, бозайници и на нас, хората. За него това ще бъде краят. Защото въздухът – неговото тяло – ще започне стремително да се обогатява с кислород, който ще го погуби.

Той ще загине, за да живеем ние.

Не – аз ще го убия, за да живеем ние.

А как може да е иначе?

– Да, всичко е точно така – каза той.

– Направи нещо – помолих го аз. Искях да видя не него – как ще видиш въздуха? – но макар и следи от неговата работа. Искях да се убедя, че не съм луд.

Разбра ме.

– Виж. Облакът, който се движи към океана, ще се върне към брега.

Стана бързо. Облакът се изду, краищата му запълзяха нагоре, извиха се като вихри и стрелите на мълниите заудряха по камъните. Видях как в пясъка се появяват черни фунии – толкова могъща бе силата на мълнията. И облакът тръгна към брега, а между мен и вулканите в мъглата се появиха светли ивици. Слънцето сякаш се окъпа от неуспялата да падне върху земята влага и засия и отново беше ден. И до началото на изхвърлянето оставаха осем минути.

Все още можех да спра изхвърлянето, беше сложно, но щях да успея. Нека той да живее – гласът, разумната атмосфера на Земята. Странен и древен разум. Нали това е неговата планета, неговият дом. Защо хората трябва да започват живота си с убийство? Може би затова в нашия живот е имало ужасите на войни, умиращи от глад деца, чума, покосила цели народи? Може би и Чингисхан, и Хитлер за нас са били като проклятие за това, че аз стоя тук неподвижно и убивам? Защо аз трябва да решавам сам за целия свят? За два разумни свята? Защо аз трябва да избирам?

Стори ми се, че полудявам. Да стана убиец. Да извърша грях. Първият в историята на човешкия род. Всичко започва от мен – страданията и мъките на човечеството.

– И щастието му също – каза гласът. – Няма висша сила, която би съединила нишките на нашите два живота и би ви отмъстила за моята гибел днес и во веки веков. Съвземи се. Има два разума – аз и вие. И една среда на обитание – Земята. И е нужно да решиш.

Защо се бавя – изборът е толкова ясен. Хората с всичките техни пороци са хора, това са Игор, Лида, Рагозин с неговите идеи, това съм самият аз.

Две минути до изхвърлянето.

Сега аз представлявам всичките хора. И мога колкото си искам да повтарям, че не съм готов да вземам такива решения, че това е жестоко... Но аз трябва да реша.

Не казах нищо, но знаех, че съм решил. Искях да му кажа, че е създал прекрасен свят и че в този изумителен свят има... ще има момче, което трябва да живее. И жена, без която това момче няма да може да живее. И заради тях... И заради другите? И заради другите също...

Кошът се отвори и контейнерите полетяха в океана, сияейки на слънцето с оранжеви отблясъци. Те потънаха и обвивката им веднага започна да се разтваря, и трилионите активни микроорганизми се насочиха в дълбоките води. Този миг отдели в историята на Земята пустотата от живота. Единият живот – от другия.

И все пак аз чух глас. И го чувам през цялото време. И сега също. Вслушвах се в него, когато учудените Мережнички и Манухин ме питаха за причината за преждевременното ми връщане. Чувах го, когато равнодушно докладвах за изпълнението на задачата. Чувах го, когато мълчах и не казах какъв беше той. Уредите не

посочиха нищо, както не посочиха нищо при пътуването на Манухин.

Гласът ми заповядваше да мълча. И той, и аз – ние и двамата не искахме хората да знаят как са започнали живота си. Хората не са виновни.

Чувам гласа и тук, на балкона. Той разговаря с мен за вечността на Вселената, за йерархията сред видовете разум. Той говори непрекъснато – дори на сън го чувам. И повече не мога да мълча. Гласът се изтръгна от мен и аз разбирам, че скоро няма да ми стигне сила и ще започна да говоря. А не трябва да говоря.

Никога.

137 секунди

Фантастичен разказ

Станислав Лем

Продължение от брой 11

Познавах по-отблизо само един такъв специалист – Милтън Харт от Масачузетския технологичен институт. Той беше човек с характер, особняк и в същото време анахроничен тип, тъй като трудно работеше в голям колектив, а в наше време ученият самотник е отмиращ мастодонт. По образование Харт беше физик, а по професия – информатик програмист. Тъкмо това ми трябваше. Заминах при него и както очаквах, той прие моя конспиративен план. Не знам дали веднага ми повярва, Харт не е от разговорливите, но във всеки случай провери всичко, което му разказах, след което направи нещо, което изобщо не ми беше хрумвало: изключи компютъра от федералната информационна мрежа. Изключителните способности на моя IBM тутакси се изпариха. Значи тайнствената сила се криеше не в компютъра, а в мрежата. Както знаете, тя обхваща повече от четирийсет хиляди изчислителни центъра, и както може би не знаете (и аз не знаех, докато Харт не ми го каза), има йерархичен строеж, напомнящ донякъде нервната система на гръбначните. Мрежата има щатски възли, а паметта на всеки от тях съдържа повече факти, отколкото умът на всички учени, взети заедно. Всеки абонат плаща вноска в зависимост от продължителността на работното време на компютъра за един месец, умножена по някакви си множители или

коэффициенти, понеже, ако задачата на абоната е прекалено трудна за най-близкия компютър, диспечерът включва автоматично подкрепления от федералната мрежа – по-слабо натоварените компютри. Разбира се, този диспечер също е компютър. Той се грижи за равномерното информационно натоварване на цялата мрежа и охранява така наречените банки на секретни памети, тоест на недостъпните, обхванати от държавна, военна и така нататък тайна. Опулих се, докато Харт ми обясняваше това, защото уж знаех, че съществува мрежа и ЮПИ е абонат, но за тези неща мислех толкова, колкото човек мисли за апаратурата на телефонната централа, когато говори по телефона. Харт, комуто не липсва заядливост, отбеляза, че аз съм предпочитал да си представям моите нощни tête à tête¹ с компютъра като романтични срещи, откъснати от останалия свят, защото това би било повече в стила на готическите романи, вместо да си дам трезва сметка, че съм един от многото абонати, които между три и четири часа сутринта обикновено спят, поради което тогава мрежата е най-малко натоварена и моят IBM е можел да се ползува от нейния потенциал така, както никога не би могъл да го направи в сутрешния пик. Хард провери какви сметки е плащала ЮПИ като абонат и се оказа, че няколко пъти моят IBM е ползувал с един замах шейсет – шейсет и пет процента от цялата федерална мрежа. Наистина, тези невероятни натоварвания бяха траяли кратко, по няколко десетки секунди, обаче и при това положение все някой отдавна трябваше да се заинтересува защо някакъв си журналист от нощната телексна служба консумира от мрежата мощ, дваисет пъти надвишаваща необходимата за изчисляване на

всички рубрики на националния доход. Действително сега компютрите са навлезли навсякъде, компютри контролират и информационната консумация, а те, знае се, не се учудват на нищо, поне докато сметките се плащат навреме, а с това проблеми нямаше, понеже и тях ги плаща компютър, нашият счетоводен компютър от ЮПИ, ето защо между капките мина и моят интерес към пейзажа на Сиртис Минор на Марс, за който агенцията беше платила двайсет и девет хиляди долара – доста солено, особено като се вземе предвид, че този мой интерес не беше задоволен. Във всеки случай, макар че тогава моят компютър мълчеше като пън, той беше направил всичко, което беше по силите му, и не само по неговите, след като през осемте минути на мълчанието му, прекъснато с една шаблонна фраза, мрежата беше извършила билиони и трилиони операции – това се виждаше черно на бяло в месечната сметка. Друг е въпросът, че характерът на този сизифов труд си оставаше за нас загадка. Алгебрична мистерия.

Предупреждавам, че не разказвам история за духове. Призраците, предчувствията, мистичните пророчества, привижданията на каещите се души и всички останали честни, ясни, лесни за разбиране и най-вече прости творения, изчезнаха завинаги от нашия свят. За да се разкаже подробно за духа, напъхал се в машината IBM през главната муфа на федералната мрежа, трябва де се чертаят диаграми, да се пишат формули, а в ролята на детективи да се използват компютри, които да разследват други компютри. Духът от нов тип възниква от висшата математика и затова е толкова недостъпен. Моята история трябва да се разсее, преди да накара косата ви да настръхне, понеже сега

ще изложат обясненията на Харт. Информационната мрежа напомня електрическата, само че вместо енергия от нея се черпи информация. Затова пък циркулацията, все едно на електроенергия или информация, напомня движението на вода в свързани резервоари. Течението е в посока на най-малкото съпротивление или където потреблението е най-голямо. Ако се прекъсне един далекопровод, електричеството само търси път из най-близките линии, което, впрочем, може да доведе до претоварвания и аварии. Образно казано, когато моят IBM е оставал без връзка с телекса, той се е обръщал за помощ към мрежата и тя незабавно се е задвижвала със скорост няколко хиляди километра в секунда – толкова бързо се движи токът в проводниците. Преди да се задействуват всички призовани подкрепления, минавали една-две секунди и именно през това време компютърът мълчал. После връзката сякаш се възстановявала, но по какъв начин, нямаше представа. Всичко, което обясних до тук, имаше много веществен, физически характер и дори можеше да се изчисли в долари, само че придобитите знания не ни носеха нищо. Вече знаехме какво трябва да се направи, за да се премахнат изключителните способности на компютъра: достатъчно беше да се изключи информационната муфа. Но продължавахме да не разбираме как мрежата би могла да му помогне, че и как всъщност тя би се добрала да някакъв си там Шерабад, където точно тогава е имало земетресение, или до залата в Рио, където се е провеждал боксов мач? Мрежата е затворена система на свързани компютри, сляпа и глуха спрямо целия външен свят, с входове и изходи, каквито са телексите, телефонните приставки, регистраторите в корпорациите

и федералните учреждения, командните пултове в банките, на летищата и така нататък. Тя няма очи, уши, собствени антени, сетивни датчици, а освен това обхватът ѝ не излиза извън територията на Съединените щати, така че как би могла да получи информация за това, което става в Иран?

Харт, който знаеше по въпроса толкова, колкото и аз, което значи нищо, се държеше обаче съвършено различно от мен; той нито задаваше такива въпроси, нито ми даваше да си отварям устата, когато ми се искаше да го засипя с тях. А когато не успях да сдържа своето незадоволено любопитство и му издрънках куп неприятни неща, каквито човек лесно изрича между три и четири часа сутринта след безсънна нощ, той ми заяви, че не е врачка, знахар или ясновидец. Оказва се, че мрежата проявява незапланувани и непредвидени способности; те са ограничени, за което свидетелствува историята с Марс, следователно имат физичен характер. Следователно подлежат на изследване, което след известно време може да даде известни резултати, но вероятно тези резултати няма да бъдат отговори на моите въпроси, защото в науката не е позволено да се задават такъв род въпроси. Съгласно принципите на Паули във всяко квантово състояние може да се намира само една елементарна частица, а не две, пет или милион, и физиката се ограничава с това твърдение, като не ѝ е позволено да пита защо всички частици спазват безусловно този принцип и какво или кой забранява на частиците да се държат другояче. Съгласно принципа на неопределеност частиците се държат по начин, детерминиран само статистически, а в рамките на тази неопределеност си позволяват неща, неприлични и дори кошмарни

от гледна точка на класическата физика, но понеже това става в границите на неопределеността, те никога не могат да бъдат заловени на местопрестъплението, в момента, когато нарушават тези закони. И тук пак не е позволено да се пита как частиците могат да си позволяват подобни ексцесии в индетерминистичния обхват на наблюдение, кой ги упълномощава да извършват ексцесиите, които, изглежда, противоречат на здравия разум, тъй като не са въпроси на физиката. Наистина в известен смисъл може да се предполага, че вътре в процепа на неопределеност частицата се държи като престъпник, напълно убеден в своята безнаказаност, защото знае, че със сигурност никой няма да го залови, но това е антропоцентричен подход, който не води до никъде, понеже излиза, че приписваме на елементарните частици някаква перфидност и хитрост. На свой ред информационната мрежа съумява, както може да се предположи, да получава информация какво става по Земята на места, където изобщо я няма, както няма и никакви нейни датчици. Естествено би могло да се каже, че мрежата изгражда „собствено перцептивно поле“ с „телеологични градиенти“ или, служейки си с подобна терминология, да подготвим друго псевдообяснение, което обаче няма да има никаква научна стойност; въпросът е да разберем какво, в какви граници, при какви начални и крайни условия е в състояние да извърши мрежата, а всичко останало е специалитет на съвременните фантастични романи. Не е тайна, че за обкръжението могат да се научават разни неща без очи, уши и други сетива, защото този факт е доказан със специално подготвени модели и експерименти. Да допуснем, че имаме цифрова машина с оптимизатор, който следи за

максималния темп на изчислителните процеси, и че тази машина се движи със собствен двигател по терен, наполовина сенчест и наполовина слънчев. Ако машината се намира на слънце и от прегряването темпът на нейната работа спадне, оптимизаторът ще задвижи двигателя и машината ще се лута по терена дотогава, докато попадне на сянка, където, охлаждайки се, ще заработи по-ефективно. Така че, без да има очи, тя различава сянката от светлината. Употребих извънредно примитивен пример, но той показва, че можем да се ориентираме в околната среда, без да притежаваме каквито и да било насочени навън сетива.

Харт охлади ентузиазма ми, поне за известно време, и се зае със своите сметки и експерименти, а аз можех да си мисля каквото си искам. Това никой не можеше да ми забрани. Ами ако, мислех си, когато някое поредно предприятие е включило в мрежата свой компютър, е бил прекрачен критичният праг, без никой да разбере, и мрежата се е превърнала в организъм? На човек веднага му идва на ум образът на Молох, чудовищен паяк или електрическа стоножка, зарита с кабелните си пипала в земята от Скалистите планини до Атлантическия океан, която, докато извършва възлаганите ѝ изчисления за броя на пощенските пратки и резервира места за самолетите, същевременно крои ужасни планове как да завладее Земята и да зароби човечеството. Разбира се, това са глупости. Мрежата не е организъм като бактерията, дървото, животното или човека; над точката на критичната сложност тя просто се превръща в система, така както системата се превръща в звезда или галактика, когато в пространството се натрупа достатъчно материя; мрежата е система или организъм,

неприличащи на нито един от споменатите именно защото е нещо ново, каквото досега не е съществувало. Действително създадохме я самите ние, но и до самия край не знаехме какво правим. Използувахме я, но с действия като слаби пощипвания, все едно че мравки пълзят върху мозъка, търсейки сред протичащите в него милиарди процеси онова, което дразни техните вкусови пипалца и челюстите им.

Обикновено Харт идваше на моите дежурства около три часа с термос кафе и книжа в претъпканата чанта. Веднага пристъпваше към работа, а аз се чувствавах деветата дупка на кавала. Какво обаче можех да направя, след като от фактическа гледна точка той беше прав? Продължавах да си мисля каквото си знаех, навлизах в поредните достъпни ми коловози на въображението; мислех си например, че мъртвите досега предмети, електропроводите, кабелите на телеграфа на морското дъно, телевизионните антени, може би и металните мрежи на оградите, дъгите и скобите на мостовете, релсите, лифтовете, арматурата в бетонните сгради, че това всичко след подаден от мрежата импулс се обединява неочаквано в една огромна проследяваща система, която в продължение на броени секунди предвожда именно моят IBM, защото към мисълта, че точно той е изкристализирал като център на този потенциал, ме наведоха няколко привидно дребни факта. Но дори тези мои фантазии не обясняваха и по най-мъгливия начин изумителните и толкова веществени подробности както таланта му да предвижда бъдещето, така и неговото двуминутно ограничение, – затова бях принуден да си наложя търпеливо мълчание, още повече, че Харт даваше от себе си всичко.

Преминавам към фактите. Обсъждахме с Харт две неща – практическото приложение на ефекта и неговия механизъм. Въпреки привидната ценност, перспективите за практическо използване на ефекта от сто трийсет и седем секунди не са нито особено широки, нито са внушителни, а имат по-скоро зрелищен характер на свръхестествен рекорд. Общо взето, решенията, предопределящи съдбините на народите и пътя на световната история, не се вменят в рамките на две минути, още повече, че двуминутното предвиждане на бъдещето среща уж второстепенна, но всъщност съществена преграда: за да започне компютърът да поставя тези свои безпогрешни прогнози, трябва най-напред да го заведеш до правилната следа, да го насочиш, а това изисква време, обикновено по-продължително от две минути, така че в случая става дума за печалба, която на практика почти незабавно се губи. Границата на предвижданията не можеше да се измести и с части от секундата, Харт предполагаше, че това е някаква константа с универсален, макар и неизвестен ни до този момент характер. Вероятно човек ще може да се забавлява да разорява банките на големите игрални домове, имам предвид печалбата на рулетка например, обаче разходите по инсталиране на съответните съоръжения биха били немалки (IBM струва повече от четири милиона долара), а организирането на двупосочна връзка, при това старателно укривана, също би било нелесен за решаване въпрос, да не говорим колко бързо хората ще разберат, че нещо не е в ред; впрочем нас и двамата такова използване на ефекта не ни интересуваше.

Харт подготви подробен каталог на постиженията на нашия компютър. Ако го попитате за пола на детето, което след две минути ще роди конкретна жена на конкретно място, той познава пола безпогрешно, но трудно можем да признаем такава прогноза за нещо, за което си струва да се вложат усилия. Ако започнете да хвърляте монета или зарове, давайки на компютъра резултатите от началните серии на хвърлянията, той ще изчисли всички следващи резултати до сто трийсет и седем секунди в бъдещето и това е всичко. Естествено най-напред трябва да сте хвърляли монетата или зарчетата и да сте въвели в компютъра поредните резултати от поне трийсет-четирийсет секунди, което силно напомня насочването на куче по правилната следа – една от милиардите, защото господ знае колко хора хвърлят в този момент монети или зарове, а компютърът, който е глух и слеп, трябва да идентифицира в това множество вашата серия като единствената нужна. Трябва наистина да хвърляте монетата или заровете. Ако престанете, той ще отпечатва само нули, а ако хвърлите само два пъти, ще дава само тези два резултата. И за целта също е необходимо да бъде свързан с мрежата, макар че, разумно погледнато, с какво ли би могла да му помогне тя, след като хвърляте заровете на две крачки от него – и какво общо има тук мрежата? Работата е там, че ако е изключен от нея, той няма да изучава и една сричка и какво от това, че на нас не ни е ясна необходимостта от тази връзка? Отбележете, че компютърът предварително знае дали ще хвърляте, или не заровете, следователно той предвижда развитието на цялото събитие, а не само съдбата на заровете – не само с коя повърхност отгоре ще паднат те, но и вашата съдба,

поне що се отнася до решението да хвърляте зарове. Правехме и други проби; уговаряхме се например, че аз ще хвърля заровете шест пъти поред, а Харт щеше ту да ми пречи, ту да ми позволява да го направя, като аз не знаех какво ще направи той при поредните хвърляния. Оказа се, че компютърът знае предварително не само моя план за хвърляне, но и намеренията на Харт, с други думи, знаеше кога Харт възнамерява да ме хване за ръката, за да ми попречи да хвърля заровете. Веднъж стана така, че исках да ги хвърля четири пъти, но го направих само три пъти, понеже се спънах в кабела на пода и не успях. Компютърът беше предвидил някак си и това мое препъване, съвсем неочаквано за самия мен значи в онзи момент е знаел повече от мен. Обмисляхме и значително по-сложни ситуации, в които трябваше да участват едновременно няколко души, например такива, в които да се стигне до бой (неангажиран) за чашката със заровете, но не изпробвахме тези варианти, защото те изискваха много време и усилия, каквито не можехме да си позволим. Харт реши вместо зарове да използва малък уред, в който отделните атоми на изотопа се разпадат, а на екрана се появяват проблясвания, така наречените сцинтилации: компютърът не можеше да ги предвиди с по голяма точност, отколкото би направил това някой физик, тоест даваше само вероятността за разпада. Това ограничение не засягаше заровете и монетите. Очевидно защото те са макроскопични тела. Но нали в нашия мозък важни при вземането на решения са микроскопичните процеси. Очевидно, казва Харт, те нямат квантов характер.

Изглежда, че в цялостния процес има някакво противоречие. Защо компютърът може да предвиди, че аз ще се спъна след две

минути, а същевременно не може да предвиди кои атоми от радиоактивния изотоп ще се разпаднат? Противоречието, твърди Харт, не е в самите събития, а в нашите представи за света и особено за времето. Според Харт не компютърът предвижда бъдещето, а ние сме в известна степен ограничени във виждането на света. Ето неговите думи: „Ако си представим времето като права линия, опъната от миналото в бъдещето, нашето съзнание е като колело, търкалящо се по тази линия и докосващо я винаги само в една точка; тази точка наричаме настояще, което незабавно се превръща в отминал миг и отстъпва мястото си на следващия. Изследванията на психолозите показват, че това, което вземаме за настоящ момент, лишен от временно продължение, е всъщност едва-едва удължено и обхваща малко по-малко от половин секунда. Възможно е допирната площ до тази линия на времето да бъде още по-широка, така че да се остава в контакт с един по-голям отрязък от нея наведнъж, като максималните размери на този временен отрязък са именно сто трийсет и седем секунди.“ Ако действително е така, както казва Харт, цялата наша физика все още е антропоцентрична, защото изхожда от предпоставки, които не са валидни извън обхвата на сетивата и съзнанието на човека. Това означава, че светът е по-различен, отколкото го вижда днес физиката, а ясновидството като предвиждане на бъдещето – електронно или неелектронно, – никога не се осъществява. Физиката си има кошмарни грижи с времето, което, съгласно нейните общи теории и закони, в действителност би трябвало да бъде абсолютно обратимо, но съвсем не е такова. Освен това проблемът за измерване на времето в мащабите на

вътрешноатомните явления създава определени трудности, толкова по-големи, колкото по-малък е временният интервал за измерване. Може би причината е тази, че понятието за настояще е не само така относително, както твърди теорията на Айнщайн, тоест не само зависи от местоположението на наблюдателите, но освен това зависи и от самия мащаб на явленията на същото това „място“.

Компютърът просто пребивава в своето физическо настояще и то е много по-обширно във времето от нашето. Това, което за нас ще настъпи след една-две минути, за компютъра вече е станало – точно така, както се осъществява за нас в момента онова, което виждаме и чувстваме. Нашето съзнание е само частица от общия процес, който протича в нашия мозък, и когато решаваме да хвърлим заровете само веднъж, за да „измаим“ компютъра, който трябва да предвиди цяла серия хвърляния, той тутакси научава за това. По какъв начин? Известна представа дават примитивните примери като следния: светването и гърмът на атмосферното разреждане са едновременно за близък и разделени за далечен наблюдател; в този пример светкавицата е моето мълчаливо взето решение, а гръмотевицата – моментът, в който наистина се отказвам да извърша поредното движение; по някакъв неведом за нас начин компютърът съумява да улови „светкавицата“ в моя мозък, вземането на решение. Харт казва, че това има важни философски последствия, защото означава, че ако ние имаме свободна воля, тя се разпростира едва извън границите на сто трийсет и седемте секунди, само че ние самите от интроспективна гледна точка не знаем нищо такова. В рамките на сто трийсет и

седем секунди нашият мозък се държи като тяло, което се движи по инерция и не може да промени посоката на движението си; за тази маневра е необходимо време, през което да действа отклоняваща траекторията сила – и нещо подобно става във всяка човешка глава. Всичко това обаче не се отнася до света на атомите и електроните, защото там компютърът е толкова безпомощен, колкото е и нашата физика. Харт смята, че в действителност времето не е права линия, а е по-скоро, континуум, който на микроскопично равнище има съвсем различни свойства в сравнение с „долу“, там, където са само атомните измерения. Според него колкото по-големи са мозъкът или мозъкоподобната система, толкова по-широк е отрязъкът на допирането им с времето, с така нареченото „настояще“, докато атомите изобщо не се допират, а сякаш танцуват около него. С една дума, настоящето е нещо като триъгълник: точков, близък до нулата там, където са електроните и атомите, и най-широк там, където са големите тела, надарени със съзнание. Ако кажете, че не сте разбрали нито дума, ще ви отговоря, че и аз нищо не разбирам, и нещо повече, Харт никога не би се осмелил да говори подобни неща от катедрата или да ги публикува в научно списание. Всъщност вече ви казах всичко, което възнамерявах да разкажа, и ми останаха само два епилога – единият конкретен, а другият от сорта на зловещ анекдот, който ви отстъпвам безвъзмездно.

Първият от тях беше такъв, че Харт успя да ме убеди и с проблема се заеха специалистите. Един от тях, важна клечка, след няколко месеца ми каза, че след демонтиране и повторно монтиране на компютъра не са успели да повторят явлението. Видя

ми се подозрително не толкова казаното, колкото фактът, че събеседникът ми беше униформен. А също и това, че в печата не се появи нито един намек за тази история. От изследванията беше отстранен и самият Харт. Той също не искаше после да засяга темата и само веднъж, по време на поредната партия мах-йонг, ми каза ни в клин, ни в ръкав, че сто трийсет и седем секунди безпогрешно предвиждане са при известни обстоятелства разликата между унищожението и спасението на континента. И там засече, като че ли си прехапа езика, но като си тръгвах, видях на бюрото му разтворения том на някакъв научен труд, нафъчкан с математика, за ракетите като средство против ядрените глави. Може би е имал предвид именно такъв дуел между ракети. Но това са само мои предположения.

Вторият епизод беше непосредствено преди другия, пет дни преди нашествието на орляка експерти. Ще ви кажа какво се случи тогава, но няма да го коментирам и предварително отказвам да отговарям на каквито и да било въпроси. Настъпваше краят на нашите самотни експерименти. Харт щеше да доведе на моето дежурство един физик, който си бил навил на пръста, че ефектът на сто трийсет и седемте секунди е свързан с тайнственото число 137 по подобие на питагорейския символ на основните свойства на Космоса; първи обърнал внимание на това число английският астроном Едингтън, вече покойник. Обаче онзи физик бил възпрепятствуван и около три часа, когато броят вече се въртеше на машините, Харт се появи сам. Той се беше научил да постъпва с компютъра просто феноменално. Беше въвел няколко дребни усъвършенствувания, които страшно облекчиха пробите ни. Вече

нямаше нужда да се вадят щепселите от контактите, защото в кабела беше монтиран превключвател и телекът се изключваше от компютъра с едно докосване на пръста. Вече знаехме, че на компютъра не може да се задават директни въпроси, но можехме да му подаваме произволни текстове, напомнящи онзи тип безлична информация, каквато се среща в печата.

Имахме обикновена електрическа машина, която играеше ролята на телекс. Изучавахме на нея предварително подготвения текст и го прекъсвахме в предварително установения момент, така че компютърът биваше в известен смисъл принуден да продължи фалшивата „кореспонденция“.

Онази нощ Харт донесе зарове за игра и тъкмо си подреждаше нещата, когато телефонът иззвъня. Беше дежурният линотипер Блекууд. Бяхме го посветили в тайната.

– Чуй – каза ми той, – тук е Ейми Фостър, знаеш я, жената на Бил. Избягал от болницата, отбил се у дома, взел насила ключовете от колата, качил се и заминал, е, ясно ти е, в обикновеното му състояние, тя съобщила на полицията, а сега дойде тук с надеждата, че ще ѝ помогнем с нещо. Сигурно е безсмислено, но дали с този твой пророк не можем да изкомбинираме нещо, а?

– Не знам – викам, – но си представям как... но... знаеш ли... няма как да я отпратиш току-така, слушай, изпрати я при нас, нека се качи със служебния асансьор.

И понеже изкачването щеше да трае няколко минути, обърнах се към Харт и му обясних, че наш колега журналист, Бил Фостър, през последните две години се пропи, пиеше дори на дежурства, докато

го изхвърлиха, тогава взе да подсилва ефекта с психотропни лекарства, за един месец направи две сериозни катастрофи, карал колата в полусъзнателно състояние, отнеха му книжката, домът му се превърна в ад, най-сетне жена му с натежало сърце го даде на лечение, сега се измъкнал от болницата, върнал се в къщи, взел колата и заминал кой знае къде – разбира се, най-малкото пиян, може би и наркотизиран. Жена му е тук, уведомила полицията, нали разбирате, докторе, как стават тези неща. Всеки момент ще дойде. Как смятате – можем ли да направим нещо?

И соча с очи компютъра. Харт не се учудва, него не можеш да го шокираш лесно, и заявява: „Не рискуваме нищо. Моля ви, включете машината към компютъра.“ Още бях зает с това, когато се появи Ейми. Виждаше се, че не му е дала без съпротива ключовете от колата. Харт ѝ предлага стол и казва: „Госпожо, целта е да спечелим време, нали така? Затова не се учудвайте на въпросите ми и отговаряйте възможно най-точно. Най-напред ми трябват точните персонални данни на мъжа ви: име, фамилия, външен вид и така нататък.“

Вече добре овладяла се, само дето ръцете ѝ треперят, тя започва:

– Робърт Фостър, Сто трийсет и шесто авеню, журналист, трийсет и седем години, пет стъпки и седем инча висок, тъмнокос, носи рогови очила, на врата под лявото му ухо има белег от катастрофа, тежи сто шейсет и девет фута, нулева кръвна група... достатъчно ли е?

Харт не отговаря, а започва да пише. Незабавно на екрана се появява текстът: „Робърт Фостър, живеещ на Сто трийсет и шеста улица, с нулева кръвна група, е излязъл днес от дома си с кола —“

– Марката и номерът на колата? – това към нея.

– „Рамблър“, нюйоркская регистрация, номер шестстотин петдесет и седем, деветстотин деветдесет и две.

– „Излязъл днес от дома си с кола марка „Рамблър“, Ню Йорк, 657992 и се намира понастоящем...“

Тук докторът натиска превключвателя. Компютърът вече може да разчита само на себе си. Не се колебава и за миг, текстът нараства:

„И се намира понастоящем в Съединените щати на Северна Америка. Лоша видимост, предизвикана от дъжда, ниско надвиснали облаци, затруднено шофиране...“

Харт изключва компютъра. Замисля се. Започва да пише от самото начало с тази разлика, че след „се намира“ дописва „на участъка от пътя между“ и на това място изключва притока на информация. Компютърът продължава без колебание: „Ню Йорк и Вашингтон. Като кара по крайното платно, той изпреварва дълга колона от тежкотоварни коли и четири цистерни ШЕЛ, превишавайки позволената максимална скорост.“

– Това вече е нещо – мърмори Харт, – но направлението не е достатъчно. Трябва да изстискаме нещо повече...

Нарежда ми да изтрия досегашния текст и пак започва: „Робърт Фостър... и така нататък... се намира на участъка от пътя между Ню Йорк и Вашингтон, между крайпътен камък номер...“ – и изключва компютъра. Тогава той прави нещо, което дотогава не сме виждали.

Анулира част от вече появилия се на екрана текст и четем: „Робърт Фостър... излязъл от дома си... и понастоящем се намира в мляко край пътя Нью Йорк – Вашингтон. Можем да се опасяваме, че загубите, понесени от фирмата Мюлер-Уърд, няма да бъдат покрити от застрахователното дружество „Юнайтед ТВС“, понеже срокът за подновяване на застрахователната полица е изтекъл преди една седмица.“

– Той да не се е побъркал? – казвам. Харт ми дава знак да мълча. Пак започва да пише, стига до критичното място и изчуква: „се намира понастоящем край пътя Нью Йорк – Вашингтон в мляко. Неговото състояние...“ – прекъсва. Компютърът продължава: „е такова, че не е подходящо за пиене. От двете цистерни са изтекли общо 29 хектолитра. При актуалните цени на пазара...“

Харт ми казва да изтрия екрана. Говори си сам: „Типично недоразумение, нямаше граматична грешка, „неговото“ можеше да се отнася както до Фостър, така и до млякото. Още веднъж!“

Включвам компютъра. Харт пише упорито тази странна „информация“, след онуй „мляко“ слага точка и продължава на нов ред: „Състоянието на Робърт Фостър в настоящия момент е...“, прекъсва, компютърът замира за секунда, после изчиства целия екран – пред нас стои празен, мъгливо светещ екран без нито една дума – признавам, в този момент косата ми настръхна. После формулира текста: „Робърт Фостър не е в никакъв конкретен щат², тъй като тъкмо пресича с кола „Рамблър“ 657992 щатската граница.“ „Да те вземат дяволите...“ мисля си и си отдъхвам. С лице, изкривено от неприятна гримаса, Харт пак ми дава знак да изтрия всичко и започва още веднъж от началото. След думите

„Робърт Фостър пребивава понастоящем в място, чието разположение е...” натиска превключвателя. Компютърът продължава: „различно в зависимост от възгледите на различните хора по този въпрос. Трябва да се признае, че става дума за лично мнение, чието споделяне съгласно нашите нрави и нашата Конституция не може да бъде наложено насила никому. Във всеки случай на това мнение е нашето списание.” Харт става, сам изключва компютъра и ми дава с глава дискретен знак да изveda Ейми, която според мен нищо не разбира от цялата тази магия.

Когато се върнах, той говореше по телефона, но толкова тихо, че нищо не чух. Остави слушалката, погледна ме и рече:

– Преминал е в насрещното платно и се е ударил челно с цистерни, каращи мляко за Ню Йорк. Живял е още няколко минути, докато са го измъквали от колата; затова компютърът най-напред се изрази „намира се в мляко”. Когато повторих този фрагмент за трети път, вече всичко беше свършено, пък и наистина всеки може да има различно мнение относно мястото, където човек пребивава след смъртта, както и дори дали изобщо се пребивава където и да било.

Както виждате от тази случка, използването на изключителните шансове, които ни дава прогресът, не винаги е лесна работа, още повече, че то може да се превърне в кошмарна игра – като вземете предвид смесицата от журналистически жаргон и безбрежната наивност, или, ако щете, равнодушието към човешките съдби, което – по обективни причини – проявява електронната машина. В свободното си време можете да поразправяте на този-онзи историята, която току-що ви разказах. Нямам какво повече да

добавя, нищичко. Лично аз бих предпочел сега да чуя друга история, за да забравя тази.

¹ Насаме (фр.)

² На полски език думата stan означава и щат, и състояние (бел. пр.)

